T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ *SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE HALKBİLİMİ KURAMLARI ÜZERİNE AÇIKLAMALI BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ (1928-2005)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FARUK YAVUZ

ANABİLİM DALI: TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

KOCELİ, 2006

ÖZET

Anahtar Kelimeler: Halkbiliminin Ortaya Çıkışı, Halkbiliminin Adı, Halkbiliminin Tanımı, Halkbiliminin Konusu, Halkbiliminin Amacı ve İşlevi, Halkbiliminin Metodu, Halkbiliminin Diğer Bilimlerle İlişkisi,

Halkbilimi araştırmalarının sistemli olarak ele alınışı, Avrupa'da 19.yy'da, Türkiye'de ise yaklaşık bir asır sonra başlamıştır. Tanzimat'la birlikte Osmanlı aydını, Batı fikir dünyasıyla temasa geçmiş ve "halk" söylemleri aydınların literatürüne girmiştir. Türkçülük faaliyetleri "halka gitme" düşüncesini geliştirmiş ve bu dönemde folklordan bahseden ilk makaleler kaleme alınmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra kültürel alanda yapılan yeniliklerin bir amacı da halka, "ulus birliği" düşüncesinin aşılanması olmuştur. O dönemde halkbilimi de bu amaç doğrultusunda ele alınmış; bu disiplinden ulus birliğinin sağlanması ve inkılâpların sağlam zeminlere oturtulması doğrultusunda yararlanılmıştır. İlk araştırmacılar, *Herderci* bir bakış açısıyla "romantik / milliyetçi" bir yaklaşım sergilemişlerdir.

Bu çalışmada, 20.yy'dan bugüne kadar Türkiye'de kabul gören ve gelişen halkbilimi kuramsal çalışmalarıyla ilgili açıklamalı bir bibliyografya denemesi yapılması hedeflenmiştir. Çalışmalar, bilim dalının *ortaya çıkışı, adının konması, tarifi, amacı/işlevi, konusu, metodu ve diğer bilimlerle ilişkisi* başlıklarıyla değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler, makaleler ve kitaplar olmak üzere iki bölüm olarak ortaya konmuştur. Bunlardan birincisi makaleler, diğeri de kitaplardır. Makalelerin değerlendirildiği birinci bölümde, makalenin künyesi, anahtar kelimeleri belirtilmiş ve gerekli görülen bazı alıntılar yapılmıştır. Böylece makalenin daha ayrıntılı tanıtılması hedeflenmiştir. Kitaplar ise ikinci bölümde ele alınmıştır. Bunlarla ilgili olarak da öncelikle genel bilgi verilmiş, içindekiler kısmı yazılmıştır. Kitaplarda konu açısından önemli bulunan yerler ise sayfa numarası verilmek suretiyle ortaya konmuştur.

A DETAILED BIBLIOGRAPHİC ESSAY ON FOLKLORE THEORIES IN TURKEY (1928-2005)

SUMMARY

Keywords: Origination of Folklore, The Name of Folklore, The Definition of Folklore, The Topic of Folklore, The Aim and Functions of Folklore, The Method of Folklore, The Relationship of Folklore with Other Sciences.

Taking Folklore research in hand systematically started 19 th century in Europe and started approximately one century later in Turkey. With Tanzimat Intellectual in Otoman got in touch with Western intellectual and "public" got into agenda of intellectual The activity of Turkism develops the idea of reaching public and first articales were published about folklore during this time. One goal of the reforms was to inject "the unity of nation" to the public after Republic decleration. During this time folklore was taken in hand in the way of this goal; so as to provide the unity of nation and strong reforms, it was benefitted from folklore. First researchers exhibited a "romantic / nationalist" approach with the view of *Herder*.

In this work, a detailed bibliographic try about theoritical studies of folklore was targetted. These studies are evaluated under the headlines of the birth of folklore, getting its name, its definiton, its goal / its function, its subject, its method and its relations with other sciences. These evaluations are presented as articles and books. First of them is articles and the other is books. In the first section where articles are evaluated, the record of article, key words are presented and some neccessary quotations are placed. In this way, a more detailed presentation of article is targetted. In the second section, books are investigated. First, general information is given about them then contents are presented. Important informations about books are quotated by giving page number.

ÖNSÖZ

Tarih boyunca gerek fen bilimleri ve gerekse sosyal bilimlerin inceleme alanlarında genelden özele doğru seyreden bir çizginin takip edildiği rahatlıkla gözlenebilir. Bilimlerin tekamülünün doğal sonucu olarak, artık oldukça spesifik konulara yönelip o konu üzerinde yoğunlaşılmaktadır. Aynı durum, *bir topluluğun maddî ve manevî kültürel birikimini kendine has metotlarla inceleyip birtakım çıkarımlar elde etmeyi amaçlayan bir disiplin olan halkbilimi* için de geçerlidir.

Çalışmamızın konusu, 1928 Harf İnkılâbı'ndan itibaren 2005 yılında kadar Türkiye'de, halkbilimi alanında yazılan makalelerdeki kuramsal bilgilerin tasnifi ve bibliyografya şeklinde ortaya konmasıdır. Bibliyografya, yayınları tanımlama, onlar hakkında tanıtıcı, niteleyici ve benzerlerinden ayırıcı bilgiler sunma işidir. Bu bakımdan bibliyografik eserler, araştırmacıya ilgilendiği bir konu üzerinde zaman kaybetmeksizin, en kısa yoldan güvenilir kaynaklara ulaşma imkanı sağlaması bakımından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, Türkiye'de çeşitli konulara yönelik birtakım bibliyografik çalışmalar yapılmıştır.

Konuyla ilgili bazı bibliyografya çalışmaları, *Kültür Bakanlığı*nın yayımladığı dört ciltlik "Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası (1971, 1973, 1975, 1999)"; *Saim Sakaoğlu*'nun "Folklor Bibliyografyaları Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme (1991)"; *İ. Gündağ Karaoğlu*'nun "Türk Halkbilimi İle İlgili Kitaplar İçin Bir Bibliyografya Denemesi: 1985-1990 (1991)"; *Nejat Sefercioğlu*'nun "Karacaoğlan Bibliyografyası (1981)" gibi eserlerdir. Yakın tarihte yapılan bibliyografik çalışmalarda konunun ayrıntılı olarak ele alındığı görülmektedir. Bunlar arasında; İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde *Abdülkadir Emeksiz*'in hazırladığı "İstanbul Halk Edebiyatıyla İlgili Kitaplar İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1998)" ile *Emine Seval Yardım* tarafından hazırlanan "Menkıbe ve Menakıbnamelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1988) (1999)" adlı yüksek lisans tezleri sayılabilir. Bu tezlerde, konuyla ilgili eserlerin künyeleri ve içindekiler kısmı verilmiş, ardından gerekli açıklamalarda bulunulmuştur.

Halkbilimine ilişkin sınırlı sayıda bibliyografya çalışmaları yapılmış olmasına rağmen, genelinde bu çalışmalarda ayrıntılı bilgilere ulaşılamamaktadır. Bibliyografyaya yönelik çalışmalar, araştırmacılara büyük ölçüde kolaylık sağlamaktadır. Ancak bir kitabın veya makalenin künyesini vermek onu tanıtmak için yeterli midir? Bu bağlamda halkbiliminin tanımı, konusu, ortaya çıkışı, diğer bilimlerle ilişkisi gibi konularda günümüze kadar yazılmış makale ve bazı kitapların açıklamalı bibliyografyasının yapılmasının gerekliliğine karar verilmiş ve böyle bir çalışma ortaya konmuştur.

Çalışmanın başlığında yer alan "*kuram*" kavramı yukarıda sayılan başlıkları ifade etmek amacıyla kullanılmıştır. Bu konu elbette tartışılabilir. Çünkü, *kuram* tanımlamaları ucu açık bir durum sergilemektedir. TDK'ca yayımlanan Toplumbilim Terimleri Sözlüğü'nde (1975) "*bilgi edinme sürecinin herhangi bir aşamasında ortaya atılan, geçerlilik ve güvenirliliği bilimsel yöntemle saptanmış bir genel bilgi ve açıklama düzeni*" şeklinde tarif edilen "*kuram*" teriminin içine yukarıda sayılan başlıklar da girer. Bu düşünceden hareketle çalışmaya böyle bir başlık koymak uygun bulunmuştur.

Yukarıda belirtildiği üzere çalışmada, halkbiliminin sadece kuramsal tarafına değinen konular üzerinde duruldu. Yoksa sınırları oldukça geniş olan bu disiplinin bütün alt başlıklarını incelemek ve açıklamalı bir bibliyografya ortaya koymak, uzun zaman alacak bir çalışmayı da beraberinde getireceğinden konu bu şekilde sınırlandırıldı. Halkbilimiyle doğrudan veya ikinci dereceden ilgili ve Harf İnkılabı'ndan 2005 yılına kadar yayınlanan dergiler taranmak suretiyle makaleler toplandı. *Kültür Bakanlığı*nın hazırlayıp elektronik ortamda hizmete sunduğu "Makaleler Bibliyografyası", malzemeye ulaşmayı kolaylaştırdı.

Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışma giriş, iki bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. *Giriş*te bibliyografya ve kuram hakkında bilgiler verilmiş, ardından Dünya'da ve Türkiye'de halkbiliminin gelişim seyri konuyu ilgilendirdiği ölçüde özetlenmiştir.

*Birinci bölüm*de halkbilimine kuramsal açıdan yaklaşan veya bilgi veren makaleler değerlendirilmiştir. Makaleler, halkbiliminin ortaya çıkışı, adının konması, tarifi, amacı / işlevi, konusu, metodu, diğer bilimlerle ilişkisi başlıkları altında

toplanmıştır. Bu tasniflerden yola çıkarak konuyla ilgili makalenin öncelikle künyesi verilmiş, anahtar kelimeleri yazılmıştır. Ardından makalenin kısa açıklaması yapılmış ve varsa konuyla ilgili önemli görülen kısımlar olduğu gibi alınmıştır. İşte çalışmanın diğer açıklamalı bibliyografyalardan ayrılan kısmı budur. Alıntı yapmak suretiyle okuyucunun, yazarın konuyla ilgili olarak söylediklerine birinci ağızdan vakıf olması hedeflenmiştir. Bir makale belirlediğimiz başlıklardan birden fazlasına ilişkin bilgi verebilmektedir. Bu sebeple aynı makaleye birkaç farklı başlık altında rastlamak mümkündür.

*İkinci bölüm*de ise halkbilimine ilişkin kuramsal bilgiler içeren kitaplar, yukarıda adı geçen yüksek lisans tezleri örnek alınarak incelenmiştir. Kitabın künyesi verilerek kitap hakkında genel bir açıklama yapılmıştır. Ardından içindekiler kısmı belirtilerek konuyla ilgili kısımlar, sayfa numarası verilmek suretiyle tespit edilmiş ve gerekli görülen yerlerde alıntılar yapılmıştır.

Açıklamalı bir bibliyografya denemesi olan bu çalışmada Türkiye'de halkbiliminin kuramsal yönden takip ettiği seyir gözlenmiştir. Bu da *sonuç* bölümünde değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünün ardına da yararlanılan kaynaklar *kaynakça*da belirtilmiştir. Kaynakçadan sonra ise bir özel adlar ve kavramlar dizini yer almaktadır.

Kaynaklara ulaşma konusunda yararlandığım İSAM ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi çalışanlarına teşekkür ederim. Çalışmanın teşekkülü öncesinde fikirlerine başvurduğum Prof. Dr. Öcal OĞUZ ile Prof. Dr. Metin Ekici'ye ve çalışma süresince her türlü yardımı esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Aynur KOÇAK'a sonsuz şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ……..…… I

SUMMARY …….…… II

ÖNSÖZ III

İÇİNDEKİLER…..…… VI

KISALTMALAR ……..... VIII

GİRİŞ

A. BİBLİYOGRAFYA HAKKINDA GENEL BİLGİ ……..……. 1

B. KURAM HAKKINDA GENEL BİLGİ ……. 6

C. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE HALKBİLİMİNİN GELİŞİMİ VE HALKBİLİMİYLE İLGİLİ KURAMSAL ÇALIŞMALARA GENEL BİR BAKIŞ…… 10

1. Dünya'da Halkbiliminin Gelişimi ve Halkbilimiyle İlgili Kuramsal Çalışmalar …….. ……..….10

a. Dünya'da Halkbiliminin Gelişimi ..……... 10

b. Dünya'da Halkbilimiyle İlgili Kuramsal Çalışmalar……..……12

2. Türkiye'de Halkbiliminin Gelişimi ve Halkbilimiyle İlgili Kuramsal Çalışmalar ……..… 21

a. Türkiye'de Halkbiliminin Gelişimi …… 21

b. Türkiye'de Halkbilimiyle İlgili Kuramsal Çalışmalar…….31

I. MAKALELER ……. 41

A. HALKBİLİMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI ÜZERİNE MAKALELER (41-51)

B. HALKBİLİMİNİN ADI ÜZERİNE MAKALELER (52-64)

C. HALKBİLİMİNİN TANIMI ÜZERİNE MAKALELER (65-105)

D. HALKBİLİMİNİN KONUSU ÜZERİNE MAKALELER (106-126)

E. HALKBİLİMİNİN AMACI ve İŞLEVİ ÜZERİNE MAKALELER (127-145)

F. HALKBİLİMİNİN METODU ÜZERİNE MAKALELER (146-173)

G. HALKBİLİMİNİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE MAKALELER (174-201)

II.KİTAPLAR (202-308) .....…….. 202

SONUÇ …… 309

KAYNAKÇA 313
DİZİN 316
ÖZGEÇMİŞ 320

KISALTMALAR

a.g.bl.: Adı geçen bölüm

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.m.: Adı geçen makale

a.g.md.: Adı geçen madde

a.g.t.: Adı geçen tez

Akt.: Aktaran

Bkz.: bakınız

b.: Baskı

çev.: Çeviren

doç.: Doçent

dr.: Doktor

fotog.: Fotoğraf

haz.: Hazırlayan

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

red: Redaktör

res.: Resim

rnk.: Renkli

red.: Redaktör

S.: Sayı

s.: Sayfa

sm.: Santimetre

TDK: Türk Dil Kurumu

TFA: Türk Folklor Araştırmaları

Yay. Haz.: Yayına Hazırlayan

YKY: Yapı Kredi Yayınları

yy.: Yüzyıl

GİRİŞ

A. BİBLİYOGRAFYA HAKKINDA GENEL BİLGİ

Bibliyografya, konusu kitap olan bilim dallarının tümünü içeren *bibliyoloji*nin bir koludur. Bibliyoloji, kitap tarihi, kütüphanecilik, bibliyografya gibi bilim dallarını kapsar. Bibliyografya, Yunanca *biblion (kitap)* ile *graphein (yazmak)* kelimelerinden meydana gelen bir terimdir[1]. Batı'da ve Türkiye'de bu terimin eşanlamlısı olarak *literatür* kelimesine de rastlanmaktadır. Türkçe'de bibliyografyanın karşılığı olarak *esâmi-i kütüb, ilm-i kütüb, ahvâl-i kütüb, ilm-i ahvâl-i kütüp, ilm-i tarifü'l-kütüp* ve *kitâbiyat* gibi terimler kullanılmıştır[2]. Bu terimler içinde *kitâbiyat* en çok kullanılanıdır. Türk Dil Kurumunun yabancı bir terim olan bibliyografyanın yerine önerdiği kelime ise *kaynakça*dır. Bugün Türkçede *bibliyografya*, *kaynakça* ve *literatür* kelimeleri birlikte kullanılır.

Bibliyografya, genel itibariyle *kitap bilgisi, kitaplar üzerinde geniş bilgi; bir konu üzerindeki kitapların topu veya bunları anan dergi; bir dergi, kitap veya gazetede kitaplar üstüne bilgi veren bölüm*[3]*; yayınların belli bir sisteme göre sınıflandırılması*[4]*; belli bir konuda yazılan eserleri ve bunların yayımlarını inceleyen bilim dalı*[5] gibi değişik şekillerde tanımlanmaktadır. En derli toplu anlamıyla bibliyografya, *yayınların belli bir plâna göre ve her yayını tanıtıcı, niteleyici bilgiler vererek düzenlenmiş listesi ve bu listeyi hazırlama bilim ve sanatıdır*[6].

Bibliyografya, ortaya çıktığı M.Ö. 2. yy.'dan M.S. 17. yy.'a kadar "kitap yazmak" anlamında kullanılır, ancak 18. yy.'dan sonra "*kitapların sistemli tanıtımını ve tarihçesini*" belirten bir terime dönüşür. Matbaanın icadı bibliyografya çalışmalarının doğmasını ve yaygınlaşmasını sağlar. Matbaanın Avrupa'da ve dünyada hızla yaygınlaşması beraberinde eserlerin birçok nüshalarının elde

---

[1] **Meydan Larousse**, c. 2, s. 356-357.
[2] Necmeddin Sefercioğlu, "Kitâbiyat", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, c. 5, İstanbul: Dergah Yayınları, 1982, s. 360-364.
[3] Pars Tuğlacı, **Okyanus Türkçe Sözlük**, c. I, İstanbul: Pars Yayınevi, 1971, s. 293.
[4] **Ana Britannica**, Anatomi Atlası, c. 13, s. 111.
[5] **Meydan Larousse**, c. 2, S. 356-357.
[6] Sefercioğlu, a.g.md.,s. 360-364.

edilmesini ve yayınların sayısının artmasını beraberinde getirir. Buna bağlı olarak ilim adamları, kütüphaneciler, kitap derleyiciler bu yayınların çıkışından haberdar olmak; yayıncılar ise yayınlarını duyurmak ve tanıtmak zorunda kalırlar[7]. Bibliyografya böyle bir ihtiyaç sonunda meydana gelen bir bilim dalıdır.

Dünyada ilk bibliyografya çalışması olarak *Johann Tritheim* tarafından 1494'te Bale'de yayımlanan "Liber de Scriptoribus Eclesiasticis (Kilise Yazarlarının Kitabı)" gösterilir. İslâm dünyasında ise *İbnü'l Nedîm*'in "Fihristü'l-kütüb" adlı eseri öne çıkar[8]. Türklerde ise bibliyografya tarzında yazılan ilk eser olarak, *Hacı Halife* adıyla da tanınan *Kâtib Çelebi*'nin kaleme aldığı "Keşfü'z-Zünun" sayılabilir. Eserde on beş bine yakın kitap ile on bin kadar yazardan bahsedilir. Esere, *Vişne-zade Mehmed İzzetî, Hanif-zade Ahmed Tahir, Şeyhülislam Ârif Hikmet, İsmail Saib Efendi, Bağdatlı İsmail Paşa* gibi isimler zeyiller yazarlar[9]. Bağdatlı İsmail Paşa'nın yazdığı zeyilde bahsedilen eserlerin sayısı on sekiz bine yaklaşır. II. Abdülhamid devrinde ise *Ahmed Muhtar Paşa*'nın "Ahvâlnâme-i Müellefât-ı Askeriye-i Osmaniye (Osmanlı Askerliği Üzerine Yazılmış Eserler)", *Mizancı Murad*'ın Âsâr-ı Devr-i Hâmidî ile *Bursalı Mehmed Tahir*'in Osmanlı Müellifleri adlı eserleri bibliyografya alanında yapılan önemli çalışmalardır.

Türkiye'de yapılan bibliyografya çalışmalarının bilhassa Cumhuriyet'ten sonra arttığı görülmektedir. İlk ciddi çalışma olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olan *Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü* tarafından yayımlanan "Türkiye Bibliyografyası" sayılabilir. Bunun haricinde *Türk Dil Kurumu'*nun yayımladığı "Türk Dili Bibliyografyası", *Türkan Poyraz* ve *Nurnisa Tuğrul*'un hazırladığı "Tiyatro Bibliyografyası", *Benal Acır*'ın "Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları Bibliyografyası", *Mahmut Tezcan*'ın "Türk Sosyoloji Bibliyografyası", *Türker Acaroğlu* ve *Fıtnat Ozan*'ın hazırladığı "Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası", *Millî Folklor Araştırma Dairesi*nin yayımladığı "Türk Folklor ve Etnografya Bibliyografyası" bu dönemde yapılan diğer önemli bibliyografya çalışmalarıdır.

[7] Sefercioğlu, a.g.md., s. 360-364.
[8] Sefercioğlu, a.g.md., s. 360-364.
[9] Agah Sırrı Levend, **Türk Edebiyatı Tarihi**, c. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1973, s. 442-444.

Bibliyografya, belirli bir yazarın eserleri konusunda olabileceği gibi, belirli bir konu, ulus ya da dönemle ilgili eserler üzerine sistemli bilgiler verebilir. Ayrıca kitapların biçimsel özellikleri konusunda (cilt, baskı, yazı karakteri, yazım ve basım teknikleri gibi) ayrıntılı bilgi de verebilir. Bibliyografyalar, belirli bir alanda araştırma yapanlara kaynaklara ulaşma ve kaynakların basım tarihi, özgün kopya olup olmadıkları, metin incelemesi açısından taşıdığı değer konusunda kolaylık sağlar[10]. Bibliyografya aynı konuda daha önce yapılmış araştırmaların ulaştığı sonuçları, belirtilmiş düşünceleri ve görüşleri dikkate almak, o konudaki bütün yayınları incelemek zorunda bulunan araştırmacılar için büyük önem arz eder[11]. Bibliyografyalar, belirli bir konuda ve genellikle belirli bir dönemde yazılan veya yayımlanan eserlerin tasnif edilmiş tam listesini vermesi yönüyle bir kitabevi ya da kütüphanede bulunan eserleri veya bunların bir bölümünü gösteren kataloglardan ayrılır[12]. Bibliyografyaları çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür:

a. İçerikleri Bakımından

1. *Basit bibliyografyalar*, ele aldıkları eserlerin yalnız belli bir kataloglama sistemine göre düzenlenmiş künyelerini içerir. (müellif, eser adı, cilt kaydı, basım kaydı, tercüme eden, baskı yeri ve tarihi, sayfa miktarı, forma, fiyat, seri kaydı vb.)

2. *Açıklamalı bibliyografyalar*, ele aldıkları eserlerin ayrıca içerikleri hakkında da bilgi verirler.

3. *Eleştirel bibliyografyalarda* ise eserlerin içerikleri ve düzeni hakkında eleştiri yapılır.

İçerikleri bakımından ayrıca;

1. *Esas bibliyografyalar*, ele alınan eserlerin bizzat görülüp tetkik edilmesiyle meydana getirilir.

2. *Kopya bibliyografyalar*, çeşitli kaynaklardaki kitap listelerinden faydalanılarak, yani ele alınan eserler doğrudan doğruya tetkik edilmeden meydana getirilir.

---

[10] **Ana Britannica**, c. 13, s. 111.
[11] Sefercioğlu**,** a.g.md.,s. 360-364.
[12] İsmail Durmuş, "Kitâbiyat", **İslâm Ansiklopedisi**, c. 26, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002, s. 83-85.

b. Zaman Bakımından

1. *Tamamlanmış bibliyografyalar,* belli iki tarih arasında veya bir tarihe kadar çıkmış eserleri ele alırlar.

2. *Periyodik bibliyografyalar*, bir tek konuya veya belli konulara dair devamlı şekilde yayımlanan eserleri düzenli veya düzensiz aralıklarla ele alırlar.

c. Düzenlenişleri Bakımından

1. *Alfabetik bibliyografyalar*, eserler yazarların adlarına veya kitap adlarına göre düzenlenirler.

2. *Sistematik bibliyografyalar,* eserler konularına göre gruplandırılır.

3. *Kronolojik bibliyografyalar*, eserler, yayım tarihlerine veya kitaplarda bahsedilen olayların oluş tarihlerine göre sıralanır.

d. Kapsamları Bakımından

1. *Millî bibliyografyalar,* bir ülkenin sınırları içinde veya aynı dili konuşan farklı ülkelerde yayımlanmış eserleri konu edinir.

2. *Milletlerarası bibliyografyalar*, bir konuya veya çeşitli konulara dair farklı ülkelerde ve farklı dillerde yapılmış yayımları ele alır.

Kapsamları bakımından ayrıca:

1. *Genel bibliyografyalar*, çeşitli konulara veya bütün konulara dair eserleri ele alır.

2. *Özel bibliyografyalar,* bir tek konuda veya birbirleriyle yakın ilgisi olan konularda yayımlanmış eserleri ele alır[13].

Bu çalışma, yukarıda sayılan bibliyografya türlerinden *kapsam*ına göre "millî ve özel" *içerik* açışından "açıklamalı", *zaman* bakımından "tamamlanmış", *düzenleniş* bakımından ise "alfabetik" bibliyografya sınıfları içinde gösterilebilir. Çünkü çalışmada, Türkiye'de halkbiliminin tanımı, konusu, isim meselesi, işlevi ve amacı, diğer bilimlerle ilişkileri gibi konularda ortaya konulan düşünceleri tespit etmek gayesi güdüldü. Bu amaçla, halkbilimi alanında yayımlanan önemli dergiler

[13] **Türk Ansiklopedisi**, c. 6, MEB, Ankara, s. 330-332.

taranarak buralarda çıkan makaleler incelendi. Makalelerin künyesi verilerek anahtar kelimeleri çıkarıldı ve makalede konuyla ilgili olan kısımlar alıntı yapılmak suretiyle künyenin altında verildi. Tespit edilen makaleler aşağıdaki sisteme göre incelendi:

- *Soyad, Ad*
- *Makalenin Künyesi*
- *Anahtar Kelimeler*
- *Açıklama*
- *Alıntı*

B. KURAM HAKKINDA GENEL BİLGİ

Uygulamada bir sonucu elde etmek için yol gösterici olarak konulan ve özellikle yöntemin kurallarını içeren bütünsel bilgi ya da tasarım[14] şeklinde tanımlanan *kuram,* Batı dillerindeki *theoria*, *theory*, *théorie*, *theorie*[15] terimlerine karşılık türetilen Türkçe bir kelimedir. Günümüzde Türkçe'de de yaygın olarak kullanılan "teori" kelimesi, Yunanca dikkatle bakmak anlamındaki *theôrein* kelimesinden türetilmiştir[16]. Kuram kelimesine karşılık "*ilmî araştırma*" anlamındaki "*nazar*" kelimesinin[17] bir türevi olan *nazariye* de kullanılmıştır.

Kuram, hemen hemen her sosyal kavram gibi oldukça farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Buna göre, kuram konusunda yapılan tanım ve tariflerden bazıları şunlardır:

> "*Bir olaylar demetini betimlemeye ve açıklamaya yönelik ilkeler, kurallar, bilimsel yasalar bütünü. Az çok düzenli bir biçimde sunulan ve belirli bir alanı ilgilendiren görüşler ve kavramlar bütünü. Bir etkinliği, bir sanat dalını vb. temellendiren uygulama yollarını belirleyen ilkeler, kavramlar bütünü. Olayları kişisel olarak çözümleme biçimi; olayların yorumunda başlangıç noktası olarak benimsenen varsayımlar sistemi. Düşünce, soyutlama düzeyinde kalan, uygulamadan kopuk olan bilgi. Aristotales'e göre matematik, fizik ve tanrıbilimin oluşturduğu bütün. Marxçılık'a göre ise pratik deney sonucu ortaya çıkan düşüncelerin tümü"*[18].

> "*Olgulardan hareketle, şeyleri birbirleriyle olan evrensel ve ideal ilişkileri içinde kavramanın ürünü olan kapsayıcı görüş; bilimsel bir bilgi sistemi içinde, konusunun bir bölümüne ya da tamamına ilişkin olarak sistematik bir görüş geliştiren soyut, genel ve açıklayıcı ilke; doğa veya toplumdaki düzenlilikleri ifade eden, kendisine dayanılarak fenomenlerin açıklandığı,*

[14] Afşar Timuçin, **Felsefe Sözlüğü**, 4. b., İstanbul: Bulut Yayınları, 2002, 336.
[15] Ahmet Cevizci, **Felsefe Sözlüğü**, İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999, s. 840-841.
[16] Orhan Hançerlioğlu, **Felsefe Ansiklopedisi**, c. 3, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1977, s. 344-345.
[17] **İslam Ansiklopedisi**, c. 9, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1988, s. 135-137.
[18] **Büyük Larousse**, c. 12, İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986, s. 7166.

fenomenlere dair öndeyilerde bulunulduğu, doğru kabul edilen hipotez veya yorum"[19].

"*Sistemli bir şekilde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü*[20]."

"*Uygulamalardan bağımsız olarak ele alınan soyut bilgi. Belirli bir konudaki düşüncelerin, görüşlerin bütünü. Sistemli bir biçimde düzenlenmiş birçok olayı açıklayan ve bir bilime temel olan kurallar, yasalar bütünü, nazariye, teori*[21]."

"*Düşünce alanındaki bilgi… Eylem alanındaki bilgi anlamını dile getiren kılgı* (*pratik*) *terimi karşıtıdır* [22]."

"*Belli bir genişliği, belli bir dizgesi olan bakış biçimi. Uygulamaya karşıt olarak ussal ve bütünsel bakış açısı. Sonuçlarına ilgisiz olan kurgusal düşünce. Kesin bilgiye karşıt olarak varsayımsal bilgi. Tek tek şeylere yönelik ayrıntılı ya da ayrıştırıcı bakış biçimine karşıt olarak bütünleyici ya da birleştirici bakış biçimi*[23]."

Yukarıdaki çeşitli tanım ve tariflerden yola çıkarak kuramı, *bir bilime temel olan, düzenli bir biçimde sunulan açıklayıcı görüşler, ilkeler, bakış biçimleri, kurallar bütünü* şeklinde değerlendirmek mümkündür. Bilimin yapı itibariyle "doğa bilimleri" (amelî ilimler) ve "sosyal bilimler" (nazarî ilimler) olmak üzere ikiye ayrıldığı göz önüne alınırsa, kuramın bu iki disiplinde farklı şekillerde algılanır. Doğa bilimlerinde kuramlar, deney yoluyla doğrulanabilir veya çürütülebilir. Sosyal bilimler söz konusu olduğunda ise daha farklı kuram görüşlerinden söz edildiği görülür:

---

[19] Cevizci, a.g.e., s. 840-841.
[20] **Meydan Larousse**, c. 7, s. 643.
[21] **Türkçe Sözlük**, 10. b., Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005.
[22] Hançerlioğlu,a.g.e., s. 344-345.
[23] Timuçin, a.g.e., s. 336.

1. Teori sosyal dünyayla ilgili genelleme ve sınıflamalardır. Bu çerçeve içinde teoriler nispeten sınırlı bir fenomenler alanıyla ilgili genellemelerden başlayıp, bir bütün olarak toplum ve tarihe dair genel ve soyut açıklayıcı modellere kadar uzanabilirler.

2. Diğer bir görüşe ya da *pozitivist yaklaşıma* göre, teoriyi oluşturan tüm teorik önermeler test edilebilir, ampirik önermelere indirgenebilir olmalıdır.

3. *Marksist görüş* ise, teorinin, her ne kadar dolayımsız olarak gözlenemeseler de, sonuçlarda ortaya çıkan, nedensel mekanizma ve süreçleri keşfetmek suretiyle fenomenleri açıklamak durumunda olduğunu öne sürer[24]. Eyleme kılavuzluk etmesi sebebiyle kurama büyük önem veren Marksist görüşe göre, kuramla pratiği (kılgı) karşılıklı etkileşim içinde görür. Kuram pratikten çıkar ve kendisi de pratiği etkiler[25].

Bu bağlamda, topluma dair teorilerin en genel ve soyutlarına, "Marksizm", "yapısalcılık", "fonksiyonalizm", "yapısal fonsiyonalizm" benzeri bakış açılarına *toplum teorisi* adı verilir. Aynı çerçeve içinde, toplumda neyin doğru, neyin yanlış, neyin âdil ve neyin adaletsiz olduğuna dair önerme ya da hipotezler bütününe *normatif teori* denir. Buna karşın, sosyal ya da toplumsal bilimlerde, mantıksal-tümdengelimsel yöntemlerle elde edilmiş olan formel, soyut teoriye karşıt olarak, deneysel araştırma yoluyla elde edilmiş verilere dayanan teoriye *temellenmiş teori* adı verilir.

Kuram, *eylem alanına geçirilemeyen bilgi* anlamına gelen varsayım terimiyle karıştırılmamalıdır. Kuram, eylem alanına geçirilmiş olabileceği gibi geçirilememiş de olabilir ama geçirilebilir değerde görülmekle çoğunlukla kabul edilen anlamını içerdiğinden varsayımdan ayrılır[26]. Her kuram doğrulanmayı bekleyen bir bilgiler bütünüdür ve dizgesel bir çerçevede ortaya konulur ve geniş çerçeveli bir sorunun

[24] Cevizci, a.g.e., s. 840-841.
[25] Büyük Larousse, c. 12, s. 7166.
[26] Hançerlioğlu, a.g.e., s. 344-345.

köklü yanıtını içerir. Bu yanıt doğru olduğu ya da gerçekliğe uygun olduğu ölçüde geçerli bir yanıt olacaktır. Bir kuram bilimsel çerçevede ya doğrulanacak ya da bırakılacaktır[27]. Bu bağlamda çalışmamızda, halkbilimine temel olan ve düzenli bir biçimde sunulan açıklayıcı görüşler, ilkeler, bakış biçimleri, kuralları içeren çalışmalar üzerine açıklamalı bir bibliyografya çalışması ortaya konulacaktır.

[27] Timuçin, a.g.e., s. 336.

C. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE HALKBİLİMİNİN GELİŞİMİ VE HALKBİLİMİYLE İLGİLİ KURAMSAL ÇALIŞMALARA GENEL BİR BAKIŞ

1. DÜNYA'DA HALKBİLİMİNİN GELİŞİMİ VE HALKBİLİMİYLE İLGİLİ KURAMSAL ÇALIŞMALARA GENEL BİR BAKIŞ

a. Dünya'da Halkbiliminin Gelişimi

Bir terim olarak folklorun 1846 tarihinde *William John Thoms* tarafından teklif edilip kabul gördüğü, yaygın bir kanaat olmasına rağmen, folklorun konusunu teşkil eden kültür ürünleri üzerindeki çalışmalar söz konusu tarihin çok öncesine dayanır. "Heredot Tarihi"nde bile folklorik uzantılara rastlanır ki bazı uzmanlarca *Heredot*, ilk folklorcu olarak dahi görülmektedir. Bu görüşten hareketle bazı toplumlarca kutsal addedilen kitap, yazma ve tabletlerde; *Marko Polo, İbni Batuta, Evliya Çelebi* gibi seyyahların eserlerinde folklorik ürünlere rastlanmaktadır.

150 yılı aşkın bir süreden beri sistemli bir şekilde yürütülen halkbilimi araştırmalarının temelinde yatan unsur, halk kültürüne duyulan ilgidir. Halk kültürüne duyulan ilginin ise Coğrafî Keşifler, bilhassa Amerika'nın keşfinden sonra ortaya çıktığı kabul edilmektedir. Yeni keşif ve icatlar, hümanizm akımı gibi etmenler Avrupa insanında seyahat etme arzusunu uyandırır[28]. Avrupa'dan Amerika'ya giden din adamları, seyyahlar, maceraperestler, buradaki halkın kültürü, yaşayışları üzerindeki izlenimlerini yazmış ve bu yazılar Avrupa'da büyük bir ilgi görmüştür. Bunun neticesinde Avrupa'nın krallıkların baskısından usandığı ve daha rahat bir yaşamın özlemini çektiği sırada "soylu ilkel insan" tutkusu belirir[29].

Montaigne, denemelerinde "soylu ilkel insan"a duyulan hasreti dile getirir. Bu tutku giderek Doğu insanını da kapsar. *Pietro Della Vale, Antoine Golland* gibi seyyahların yayınladıkları kitaplar, Doğu insanına duyulan hayranlığın birer

[28] M. Öcal Oğuz, "Araştırmaların Tarihi", **Türk Halk Edebiyatı El Kitabı**, M. Öcal Oğuz ve diğerleri, Ankara: Grafiker Yayınları, 2004, s. 32.
[29] İlhan Başgöz, "Giriş", **Sibirya'dan Bir Masal Anası**, Yazar: Mark Azadovski, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002, s. 2.

ifadesidir. *Antoine Golland* "Binbir Gece Masalları"nı Fransızca'ya çevirir. *La Fontain* ise fabllarını "Kelile ve Dinme" den esinlenerek kaleme aldığını belirtmekten çekinmez.

İlkellerin kültürünü tanıma Avrupalıları yavaş yavaş kendi ilkel kültürleri ile diğer ilkellerin kültürünü tanımaya yöneltir. *Marc Lescarbot* "Yeni Fransa'nın Tarihi" adlı çalışmasında Amerika yerlileri ile Gaskonya yerlilerinin kültürünü karşılaştırır. *Papaz Lafitov* ise "Amerika Vahşilerinin Âdetleri" adlı eserinde Amerikan yerlilerinin inançlarını başka ilkel terimlerle karşılaştırır[30].

*Aydınlanma hareketi*nin öncülerinden *Ciovanni Battista* atasözlerini, hayvan masallarını, halk fıkralarını tarihin tanıkları sayar. *Bernard de Fontenelle* ise bir çalışmasında hayvan masallarını konu edinir ve bu masalları, insan zihninin bir yanılması olarak kabul eder. Halk kültürü ile ilgilenen *Voltaire*, Amerikan yerlileri ile Asya yerlilerinin kültürlerini; *Montesqieu* ise "İran'dan Mektuplar" adlı eserinde İran ve Fransız kültürlerini karşılaştırmıştır. Halk kültürü ürünlerine olan ilgiyi artıran bir akım olan ve James Macpherson tarafından kurulan *Ossiancılık*'tan etkilenen *Thomas Percy*, eski İngiliz ve İskoç halk türkülerini bir araya getirdiği "Eski İngiliz Şiirinden Kalıntılar" adlı üç ciltlik bir eser yayımlar[31].

Fransız kültürünün tesiri altındaki *İsviçre*'de ise "benliklerini korumak" için aydınlar, sanatçılar köylülerinin geleneklerine, edebiyatına ve sanatına yönelirler. Onlar halkın inanış ve geleneklerini ulusun öz varlığı olarak kabul ederler. Bu çalışmalar neticesinde "aşağı sınıfları" ifade eden "halk" terimi arttık "ulus" anlamında kullanılmaya başlar[32].

Halkbilimi çalışmalarını asıl etkileyen ve bu sayede onun bir "disiplin" olarak şekillenmesini sağlayanlar ise *Alman Von Herder* ile *Grimm Kardeşler*'dir. Herder, hem derleyip topladığı türküleri yayımlayarak halkbilimi çalışmalarını derinden sarsar, hem de romantik milliyetçiliğin kurucusu olur. Ona göre bağımsızlığı tehlike

[30] Başgöz, a.g.e, s. 3.
[31] Başgöz, a.g.e, s. 4-6.
[32] Başgöz, a.g.e, s. 7.

altına giren uluslar, ancak halk kültürüne bağlı kalarak bu olumsuz durumdan kurtulabilirler. Grimm Kardeşler de Herder'in "romantik / milliyetçilik" anlayışını takip ederler ve köy köy dolaşarak Alman masallarını toplayıp yayımlarlar. Onlar topladıkları masalları diğer ulusların masallarıyla karşılaştırır ve bu sayede "karşılaştırmalı masal araştırmaları"nın doğmasına zemin hazırlarlar[33].

Finlandiya'da ise idealist bir genç olan *Elias Lönrot* İsveç nüfuzu altındaki Fin halkı arasında parça parça yaşamakta ve anlatılmakta olan "Kalevala Destanı"nı derler, bir araya getirip yayımlar. Böylece Finlilerde ulus düşüncesi uyanarak bağımsızlığa bir kapı aralanır ki bu durum bir folklorik ürünün üstlendiği "işlev"i göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir.

Bütün bu öncü çalışmalardan sonra 1846 yılında *William John Thoms*'un, bir görüşe göre Almanya'da halk kültürü çalışmalarının adı olan terimlerden etkilenerek[34], bu alana ad olarak "folklor"u teklif eder ve bu disiplin, diğer sosyal bilimlerden yavaş yavaş ayrılmaya başlayarak bir bilim olma yoluna girer. Çalışmalar, daha sistemli bir şekilde yapılmaya başlar. Folklorun bir bilim dalı olarak ortaya çıkısından itibaren folklor malzemesi ve malzemenin incelenmesi konusunda çeşitli kuramsal çalışmalar dikkati çeker

b. Dünya'da Halkbilimiyle İlgili Kuramsal Çalışmalar

Almanya'da halkbilim çalışmalarında derleme faaliyetlerine öncülük eden Grimm Kardeşlerin kuramsal çalışmalarda da başı çektikleri görülmektedir. Özellikle *Jacob Grimm*'in çalışma alanı olan dilbilimden esinlenerek ortaya koyduğu teori "mitolojik teori" olarak adlandırılır. *Mitolojik teori*, Jacob Grimm'in Alman dili ve diyalektiğine dair çalışmalarında kullandığı "Karşılaştırmalı Dilbilimi Yöntemi"ni sözlü şiir ürünlerine uygulamasıyla ortaya çıkar. Grimm bu konuda önceliği mitlere

[33] Geniş bilgi için bkz: Özkul Çobanoğlu, **Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş**, 2.b., Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s. 33-34, 95-98.
[34] Bu konuda bkz. Nevzat Gözaydın, "Folklor Sözcüğü Üzerine", **Türk Folklor Araştırmaları**, İstanbul, C. 18, No: 351, Yıl: 30 ve Nevzat Gözaydın, "Yine Folklor Üzerine…", **Türk Dili**, Ankara, S. 486.

verir. Ona göre sözlü şiir ve onun en eski çağlardan beri geçirdiği gelişme safhaları son derece önemlidir Grimm bu amaçla topladığı her türlü kaynağı bir araya getirerek "Alman Mitolojisi" adlı eserini yayımlar. Bu çalışma gerek yayımlandığı dönemde gerekse sonrasında pek çok ülkede halkbilimciler arasında derin bir etki uyandırmıştır[35].

Dilbilimci olan *Adalbert Kuhn*, Hint-Avrupa karşılaştırmalı dilbilim prensiplerini takip ederek Hint-Avrupa mitleri üzerinde çalışır. Daha sonra yayımladığı "Mitlerin Gelişme Evreleri" adlı eserinde kelime ve isim karşılaştırma yönteminin yanı sıra, mitlerin temelinde fırtına, şimşek, yıldırım, rüzgar, bulut gibi doğal güçlerin yattığını ileri sürer. Bu yöntem Kuhn'un öğrencisi *Schwartz* tarafından daha da geliştirir. Schwartz, 1860 yılında yayımladığı "Mitlerin Kökeni" adlı çalışmasında her grup mitin muhtevasında gök gürlemesinin yattığını ileri sürer[36].

"Güneş Mitleri Teorisi"nin kurucusu *Max Müller*, döneminin en iyi Sanskritçe otoritelerinden biri olarak tanınır ve "Karşılaştırmalı Mitoloji Üzerine Denemeler", "Dilbilimi Üzerine Dersler" adlı çalışmalarını yayımlamıştır. Ancak onu halkbilimi alanında tanıtan şey mitlerin kaynağı üzerine ileri sürdüğü teoridir. Müller, mitlerin oluşumunu, bir dil hastalığı – kelimenin orijinal anlamını kaybetme süreci – olarak adlandırdığı bir olguya dayandırmıştır. 19. yy'da Romantizm akımının yerini alan Realizm akımı halkbilimindeki bakış açılarını da etkiler[37].

Alman şarkiyatçı *Teodor Benfey*, Almanca'ya tercüme ettiği "Kelile ve Dimne"ye yazdığı önsözle halkbilimi çalışmalarında bir takım yenilikler getirir. Benfey, önsözde Sanskrit, Hint masalları ile Avrupa ve Avrupalı olmayan masallar arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekmiş ve bunların altında yatan nedeni açıklayan bir teori ortaya koyar. "Masalların Göçü ve Kültürel Ödünçleme Teorisi" olarak adlandırılan teoriye göre, milletler kültürel ve tarihî ilişkiler sonucu başka

[35] Çobanoğlu, a.g.e, s. 99.
[36] Çobanoğlu, a.g.e., s. 100.
[37] Çobanoğlu, a.g.e., s.101-104.

milletlerden kültürel unsurları ödünç alır. Pek çok ülkede kabul gören kuram, daha sağlam temellere dayanması itibariyle mitolojist kuramlardan üstün görülür[38].

Halkbiliminin bir disiplin olarak ortaya çıkmasının ardından yapılan ilk çalışmaların folklor malzemesinin kökenine ilişkin araştırmalar olduğu görülür. Daha sonra malzemenin incelenmesi üzerine bir takım metotların geliştirildiği dikkati çeker. Genel olarak "Metin Merkezli Halkbilimi Kuramları" olarak adlandırılan bu araştırmaların başını "Mukayeseli Yöntem", "Tarihî-Coğrafî Fin Okulu" gibi adlarla anılan metot çeker. Herder'in etkisiyle İskandinav ülkeleri ve özellikle Finlandiya'da revaç bulan Milliyetçilik akımı, *Elias Lönnrot*'un halk arasında dağınık bir halde yaşayan "Kalevala"yı derleyip yayımlaması, Finlilerin bir millet olmanın bilincine varmaları sonucunu doğurur.

İskandinav ülkelerinde yaşanan süreç "Tarihî-Coğrafî Fin Yöntemi"nin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Fin Okulu'nun kurucusu *Julius Krohn*'dur. Onun ölümünden sonra yarım kalan çalışmalarını oğlu *Kaarle Krohn* tamamlar. Julius Krohn "Kalevala'nın Kaynakları" adlı çalışmasında bu yöntemin ilk düşüncelerini dile getirir. O "bir şarkının varyantlarını coğrafik ve kronolojik olarak sıraya koyarak orijinal bulduğunu" belirtir. Bu, Fin Yöntemi'nin teorisini tam anlamıyla ortaya koyan bir cümle olarak görülebilir. Bu yöntem doğrultusunda yapılan önemli çalışmalar arasından *Alex Olrik*'in "Epik Kanunlar Teorisi", *Anti Aarne*'nin "Masallar Tip Katalogu" ve *Stith Thompson*'un "Halk Edebiyatının Motif İndeksi" sayılabilir[39].

Halkbilimciler başta olmak üzere diğer sosyal ve beşeri bilimlere mensup bazı bilim adamlarının, tarihin karanlık kısımlarını halkbilimi ve halk yaşamına ait parçalarla aydınlatmaya çalışmaları "Tarihi Yeniden Kurma Kuramı"nın temelini oluşturur. Kuram'ın takipçilerinden *George Laurence Gomme* "Bir Tarih Bilimi Olarak Halkbilimi" adlı çalışmasında farklı ırkların aynı yere peş peşe yerleşerek birlikte getirdikleri halk geleneklerini ayırıp incelemenin mümkün olduğunu savunur.

[38] Çobanoğlu, a.g.e., s.105-107.
[39] Çobanoğlu, s. 111-143 ayrıca bkz: R. M. Dorson, **Günümüz Folklor Kuramları**, çev: Nermin Ulutaş, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1984, s. 3-9 ve Julius Krohn-Kaarle Krohn, **Halk Bilimi Yöntemi**, çev: Günsel İçöz, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996.

Günümüzde de canlılığını koruyan kurama yöneltilen, öykü geleneğinin tarihî ve folklorik içeriğine ne kadar güvenilebileceği konusu üzerinde yoğunlaşır[40].

Afrika, Asya, Avustralya ile Doğu ve Güneydoğu Asya'da yapılan derleme çalışmaları sonucunda daha önce görülmemiş, duyulmamış hayat tarzlarına ve dünya görüşlerine rastlanır. Bu malzemeleri gerek kendi içinde gerekse Avrupa yaşantısıyla karşılaştırmak amacıyla "Evrimsel Halkbilimi Teorisi" ortaya konur. Kurucusu İngiliz *Sir Edward Burnett Tylor*, en yakın takipçisi ise *Andrew Lang*'dır. Evrimsel Halkbilimi Teorisi ile köylüler arasında yaşayan âdetlerden, geleneklerden hareketle insanlığın tarih öncesi döneme ait yaşantısı hakkında bilgi edinmek amaçlanır. Edward Tylor, "İlkel Kültür" adlı eserinde toplumların gelişim seyri içinde görülen hayat tarzı, âdetler, gelenekler ile dinî ve edebî kavramlar arasındaki benzerliklerin nedeni olarak, insanın - dolayısıyla toplumun - zihnî gelişim sürecinin benzer olmasını gerekçe gösterir.

Halkbilimini geçmişin kalıntıları olarak gören ve onu kullanarak geçmişi tekrar kurabilmeyi amaç edinen Evrimsel Halkbilimi Teorisi'nin takipçileri, çalışma yöntemi olarak karşılaştırmayı benimserler. Buna göre bir toplumda görülen akıldışı bir geleneği çözmek için aynı geleneğin akıldışı görülmediği bir toplum bulunarak, ikisini karşılaştırmak suretiyle o geleneğin mahiyetini çözmek gereklidir. Evrimsel Halkbilimi Teorisi'nin bir başka mensubu olan *James Frazer* ise, ilkel kültürlerin yapılarının esas açıklayıcısı olarak büyüyü görür. O, büyüyü din ve bilimle ilişkilendirir[41].

"Psikoanalitik Halkbilimi Kuramları" *Wundt, Freud* ve *Jung* adları etrafında şekillenir. Wundt Okulu, halkbilimi ürünlerini düş, imge ve rüya gibi psikolojik olgularla açıklamaya çalışırken; Freud Okulu, halk kültürünü oluşturan her türlü halkbilimi olay ve ürününü cinsel organ ve birleşme simgesi olarak görür. Jung Okulu'nda ise, Freudçular'ın cinsellik yorumlarının aksine, bilinçli olma - bilinç dışı, yaşam – ölüm, Tanrı – şeytan gibi terimler kullanarak halkbilimi öğeleri açıklanır[42].

[40] Çobanoğlu, a..g. e., s. 144-146.
[41] Çobanoğlu, a..g. e., s. 146-152.
[42] Çobanoğlu, a..g. e., s. 152-163; Dorson, a. g. e., s. 35-43.

"Mit-Ritüel Halkbilimi Kuramı", Evrimsel Halkbilimi Kuramı'na bir tepki olarak ortaya çıkar. Kuramın takipçilerinin üzerinde durdukları konu, sanatların evrimidir. Onlar, kültür ve sanatın kaynağı olarak ilkel insanın dinî faaliyetlerini, özellikle kurban törenlerini gösterirler. Kültürün evrimleşme sürecinde de ritüeller, sözelleşerek mitlerin doğup gelişmesini sağlar. Kuramın kurucusu *Lord Raglan*, "Mit ve Ritüel" adlı eserinde, mitlerin bozulmuş veya değişmiş tarih olduğunu reddeder ve mitlerin ritüellerle ilişkili olarak ortaya çıktığını söyler. Raglan, mitlerin hayal ürünü olduklarını kabul etmez ve okumadan, dinlemeden, görmeden bir şey üzerine hayal kurulamayacağını düşünür[43].

"Tarihî – Kültürel Halkbilimi Kuramı" ise, tarihsel çözümlemenin zaman–mekân içinde gerçeklerini belirlemek ve Evrimsel Halkbilimi Kuramı'nın yaklaşımlarını yıkmak amacındadır. Kuramın önde gelen savunucularından *Friedrich Ratzel*, halkbilimi çalışmalarının tarih ve coğrafyanın ışığı altında ele alınması gerektiğini savunarak; bütün milletlerin tarihî bir karakter taşıdığı ve kültür unsurlarının da göçlere dayandığını belirtir. O, milletlerin göçler vasıtasıyla birbirleriyle temas ettiğini ve birbirlerinden etkilendiklerini düşünür. Ona göre kültür, insanın yaratıcı gücünden ziyade, bir yerde gördüğünü taklit etmesiyle oluşmuştur. Öğrencisi *Leo Frobenius* ise, Ratzel'in görüşlerini daha da ileriye götürür ve tek bir kültür unsurunun göç edebileceği gibi topyekun bir kültür çevresinin de göç edebileceğini savunur. Kuramın diğer önemli temsilcisi *Wilhelm Schmidt* ise halkbilimi ile tarihin ayrılmaz bir bütün olduğuna dikkat çeker. Ona göre halkbilimi tarih yöntemlerini kullanmak zorundadır[44].

"Biyolojik Halkbilimi Kuramı"nın kurucusu olan *Arnold Van Gennep*, halkbilimini tarihin bir parçası olarak gören ve onu geçmişi araştıran bir bilim sayan görüşlerine hepsine birden karşı çıkar. Gennep, halkbilimini biyolojiye benzetmeye çalışır. Ona göre halkbilimi yaşamakta olan bir olguyu inceler. Halkbiliminin tarihin hegomanyasından kurtulması Gennep'le başlar ve o, halkbiliminin kaynağı olarak "insan"ı ön plana alır. Gennep, biyolojinin halkbilimine bazı genel kanunları

[43] Çobanoğlu, a..g. e., s. 163-166.
[44] Çobanoğlu, a..g. e., s. 166-170.

kazandıracağını savunur. Nitekim "geçiş törenleri" onun çalışmaları sonucunda halkbilimindeki yerini alır[45].

Herder ve Grimm Kardeşler, nitelikli olanın üst tabakadan orta tabakaya ve nihayet aşağı tabakaya inip kaybolduğu görüşünün aksine, yaratıcılık adına ne varsa alt tabakadan (halktan) geldiğine inanırlar. 20. yy'ın başında Alman halkbilimciler alt sınıf kültürünün, üst sınıf kültürünün bir taklidi olduğunu ileri sürerler. Onlara göre imgeler ve epizotlar, şarkılar, öyküler kademeli olarak toplumsal katmanların dibine doğru ağır ağır batar. "Seçkin Kültürün Dibe Batması Kuramı"nın savunucuları, halkbilimi unsurlarının özellikle halk ağzındaki sanat türkülerinin kaynağını elitist kültüre bağlarlar. Kurama göre, dibe çöken bir kültür varlığının yolu izlenirse kültürel yaratının aktarımını sağlayan ara tabakalar ve aracı şahsiyetler bulunabilir[46].

Halkbiliminin ideolojik sistemlerin emrine girmesinin altında 19. yy'ın "romantik milliyetçilik" inin yattığı düşünülür. Herder ile başlayan "halk ruhu"nu ortaya çıkarma çerçevesinde yapılanlar, zamanla Almanya'da ve Rusya'da olduğu gibi halkbilimini ideolojik dogmalara hizmet eder bir hale getirir. Bu bağlamda "İdeolojik Halkbilimi Kuramı" olarak adlandırılan bir kuram ortaya çıkar. Halkbilimini bu yönde kullanan ilk devlet, Adolf Hitler'in yönetimindeki Almanya olur. "Bilim Olarak Folklor" adlı eserin sahibi sosyolog *Wilhelm Riehl*'in görüşleri etrafında, başta halkbilimi olmak üzere diğer sosyal bilimler, Almanlık konuları üzerinde yoğunlaşır ve Almanların üstün ırk olma hayallerini ispatlama uğrunda kullanılır. Çarlık Rusya'sında da romantik milliyetçiliğin ve Napolyon Savaşlarının tesiriyle millet olma bilincinin uyanmaya başlaması, halkbilimi çalışmalarında yeni bir başlangıç olarak görülür. Rus dilini zenginleştirmek amacıyla edebiyatçılar, halkın diline yönelmiştir. *Puşkin*'le başlayan bu akım *Dostoyevski*, *Tolstoy* gibi ünlü yazarların katılımıyla daha etkin bir yapıya kavuşur[47].

Dünyanın her tarafından derlenen halkbilimi ürünlerinin aralarındaki evrensel düzeyi ortaya koymak amacıyla benzer kültür bölgelerinin sayılarına, örtüşen

[45] Çobanoğlu, a..g. e., s. 170-173.
[46] Çobanoğlu, a..g. e., s. 173-177.
[47] Çobanoğlu, a..g. e., s. 177-181.

dizilerine ve denkliklerine dayanılarak yapılan çalışma şekline "Kültürlerarası Çaprazlama Yöntemi" adı verilir. 1968'de *Alan Lomax*'ın "Halk Şarkısı Stili ve Kültür" adlı eserini yayımlayana kadar, bu yöntem değer görmez. Lomax, söz konusu çalışmasında dünyanın çeşitli yerlerinden derlenen 3500 şarkı üzerine değerlendirmeler yapar. Lomax, türkünün içinde yaşadığı toplumun yapısı ile ilişkili olduğunu ispatlamaya çalışır. Hatta melodinin neşeli, oynak, kederli olması bile bir sonuç çıkarmak için yeterlidir. O, bu görüşlerini, halk danslarına da uygular ve dansı sosyal bir icra olarak görür. Ona göre, günlük hayata ait işler, olaylar, dansta kendisini gösterir[48].

"Yapısal Halkbilimi Kuramları", *kahraman biyografisinin çözümleme modelleri, Vladimir Propp ile Lévi Strauss'*un geliştirdiği yöntemler olmak üzere üç ana başlık altında incelenebilir. Öncelikle masal ve mitlere uygulanan yapısal çözümleme, diğer halkbilim ürünlerine de uygulanabilir. Yapısal çözümleme bir türün en küçük yapısal birimini ortaya çıkarmaya ve böylece geleneksel modeller oluşturmaya çalışır. Yapısal çözümlemenin amacı mukayeseli çalışmaları daha kolay yapabilmek amacıyla halkbilimi türlerini evrensel model ve formüllere indirgemektir ve böylece insanlığın kültürel ve zihnî gelişimini açıklamaktadır.

Kahraman biyografisinin yapısal çözümleme modelleri, *Von Hahn, Otto Rank, Lord Raglan* ve *Eric Hobsbawn'*ın geliştirdiği dört farklı modelden oluşur. Vladimir Propp, geliştirdiği çözümleme yöntemini masallara uygular. Lévi-Strauss yöntemi, doğal yapıyı ortaya koymak için mitlerdeki öykülendirme ögelerini bölümlemeye dayanır. Lévi-Strauss, mitlerin yapısal kompozisyonunu araştırmaktan çok mitlerde tanımlanan dünyanın yapısal çözümlemesiyle ilgilenir[49].

Halkbiliminin gelişim süreci içinde yapılan çalışmaların "Metin Merkezli" olarak gerçekleştiği dikkati çeker. Ancak özellikle antropologların gerçekleştirdiği bazı çalışmalar, halkbiliminde farklı yaklaşımların ortaya çıkmasını sağlar. *Branislaw Kaspar Malinowski'*nin kurucusu olduğu *İşlevselcilik Teorisi'*nin halkbilimine uygulanması sonucu yeni bir kuram oluşur. Malinowski, *"aletlerden ve*

[48] Çobanoğlu, a..g. e., s. 181-186.
[49] Çobanoğlu, a..g. e., s. 188-221; Dorson, a.g.e., 45-48.

tüketim mallarından, çeşitli toplumsal gruplaşmalar için yapılan anayasal belgelerden, insana özgü düşünce ve becerilerden, inanç ve törelerden oluşan bütünsel bir toplam" şeklinde tarif ettiği kültürü oluşturan etkenlerin başında "insanın temel ihtiyaçları" olduğunu belirtir. Kültürel unsurların hepsi bir işlevi yerine getirmektedir. Çünkü onlar toplumun belli ihtiyaçlarını karşılar. Malinowski'nin yaklaşımı halkbilimsel ögelerin biçim, içerik ve yapı yönünden incelenmesini gerekli kılar.

"İşlevsel Kuram", bir halkbilimi ürününün onu anlatanda, dinleyende, sürekliliğini sağlayanda uyandırdığı etkinin niteliğini, yani işlevini ortaya çıkarmayı amaçlar. Malinowski, bu gerçeği *"metin önemlidir fakat bağlamsız metin ölüdür"* diyerek ifade eder. Pek çok halkbilimi kuramı, "halk"tan soyutlanarak çalışılırken İşlevsel Kuram'da halk da göz önünde bulundurulur. İşlevsel Kuram'ın en büyük özelliği halkbiliminin toplum hayatındaki "birleştirme, birleşme" işlevini ortaya koymasıdır. İşlevsel Kuram, bir tiyatro gibi icra edilen folklor ürünlerinin de yazıya geçirilerek, onların metinselleştirilmesini sağlar ve halkbilimi ürünlerinin meydana gelmesinde "bağlam"a dikkat çeken ilk kuram olur[50].

"Sözlü Kompozisyon Teorisi", "Homer Meselesi" olarak bilinen, İlyada ve Odessa'nın sözlü kültür ortamı ürünü olup olmadığı konusuna bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Teorinin kurucuları *Milman Parry* ve *Albert B. Lord*'dur. Bu teori, bağlam merkezli olduğu kadar metin merkezli yöntemler içinde de değerlendirilebilir. Sözlü Kompozisyon Teorisi, "metnin nasıl oluştuğunun pek çok defa gözlemlenmesi" esasına dayanır. Metinde değişen ve değişmeyen unsurların ortaya çıkarılmasında bağlamın önemi vurgulanır ve metnin temel dinamikleri bağlamda aranır.

Milman Parry, Homer'in de eserlerini sözlü olarak yaratıp yaratmadığı konusunu irdelemek amacıyla Boşnak destan ve destancıları üzerinde, öğrencisi Albert B. Lord ile çalışmalar yapar. Bu çalışma sonunda "bir geleneğin nasıl aktarıldığı", "metinlerin hangi parçalarının öğrenilip hangi kısımlarını ezberlendiği", "bir destanın çıraklık döneminde nasıl öğrenilip ustalık döneminde nasıl dinleyiciye aktarıldığı", "müzik aletinin anlatmada ve anlamadaki işlevi" gibi konular

[50] Çobanoğlu, a..g. e., s. 223-238.

aydınlatılır. Teorinin ortaya koyduğu sonuçlardan biri Homer'in eserlerini sözlü olarak öğrendiği ve sonra yazıya geçtiğidir. Sözlü Kompozisyon Teorisi, sözlü kültür ortamında icra edilen ürünlerin icradan icraya farklılaştığı olgusunu ortaya çıkarır. Buna göre, atasözü, bilmece türleri istisna edilecek olursa, bir sözlü ürünün tamamlanmış hali bulunamaz, bir ürüne ait metin orijinaldir, "ur-form"a ulaşılamaz. Sözlü Kompozisyon Teorisi, ortaya koyduklarıyla "Performans Teori"ye zemin hazırlar[51].

"Performans Teori", "anlatıcı" ve "dinleyici"nin metnin oluşumunda oynadığı role özellikle dikkat çeker. Teorinin ileri gelen isimlerinden *Alan Dundes*, 1964 yılında yayımladığı "Doku, Metin ve Bağlam" adlı makalesinde söz konusu terimlerle ilgili olarak; dokunun, bir metnin içinde oluşturulduğu dile ait özellikleri; *metnin, yaratının kendisi*ni; bağlamın ise *metnin yaratıldığı ortam*ı ifade ettiğini söyler. Dundes'e göre, *doku* asla aktarılamaz. *Metin* aktarılabilir. Bağlam ise yaratının ait olduğu *çevre*ye göre farklılık gösterir. Dan Ben-Amos ise, bir halkbilimi ürününü "kişisel boyut" (anlatıcı/icracı), "sosyal boyut" (dinleyici, izleyici) ve "söz boyutu" (anlatılar) çerçevesinde incelenmesi gerektiğini vurgular[52].

Dünya'da halkbiliminin gelişim seyri içinde ortaya konan kuramlar halkbilimi malzemesinin kökenine ve malzemenin incelenmesine ilişkin çalışmalar olarak dikkati çeker. Son dönemde yapılan çalışmalar, bu malzemeyi ortaya koyan insanı da işin içine sokmadan yapılan incelemenin eksik olacağı görüşünde yoğunlaşır. Halkbilimi çalışmaları Dünya'da böyle bir seyir takip ederken Türkiye'de de bu alanda çeşitli araştırmalar yapılır. Dünya'daki çalışmaların özetlendiği bu bölümün ardından Türkiye'deki çalışmalara da göz atmak da yarar vardır.

[51] Çobanoğlu, a..g. e., s. 238-265.
[52] Çobanoğlu, a..g. e., s. 265-316; Azadovski, a.g.e., s. 25-38.

2. TÜRKİYE'DE HALKBİLİMİNİN GELİŞİMİ VE HALKBİLİMİYLE İLGİLİ KURAMSAL ÇALIŞMALARA GENEL BİR BAKIŞ

a. Türkiye'de Halkbiliminin Gelişimi

Bir bilim dalı olarak folklorun, 20.yy'ın başından itibaren ülkemizde kabul görmeye başlamış olmasına rağmen, söz konusu tarihten önce de aydınlarımızca bilindiğine dair bir takım bulgular mevcuttur. Folklorun adının konulup kabul görmeye başlandığı zamana kadar geçen sürede, Türkiye'de bu disiplinin yerleşmesine zemin hazırlayan bir takım gelişmeler yaşanmıştır. Her ne kadar bu gelişmelerin Türkiye folklor tarihinin başına konmasını gerektirecek niteliğe sahip olmadığı düşünülse de[53] ve *Nedim*'le başlayan *Mahallîleşme* akımının "halkın dili"ni şiir gündemine sokması hiç de göz ardı edilecek bir durum olmasa gerek. Hatta *Dursun Yıldırım*, yaygın görüşün aksine, folklora yönelişin köklerinin Mahallîleşme akımına dayandığını vurgular[54].

"Mustatraf" mütercimi olarak tanınan *Esad Efendi*, Arap halk edebiyatı ürünlerinden olan "Zecel"lerden• bahseder ve onları Türk edebiyatındaki karşılıkları olan deyiş, mani, türkü ve şarkılarla karşılaştırır. Bunların icracılarından, mısra yapılarını düzenleyen vezinlerden bahseder. İrticalen şiir söyleme ve atışma geleneği üzerinde durur. Esad Efendi'nin bu çalışması, "karşılaştırmalı folklor araştırmaları" açısından Türkiye'de atılan ilk adım olarak sayılabilir[55].

Halk kültürüne dolayısıyla halk edebiyatına asıl ilginin Tanzimat'la, özellikle *Şinasi*, *Namık Kemal* ve *Ziya Paşa* gibi düşünür ve edebiyatçılar ile başladığı söylenebilir. Bu dönemde, dili sadeleştirmek, edebiyata halkın yararını gözeten bir öğreti aracı niteliği vermek isteyen aydınlar, halk kültürünün "öğretici" ürünleri ile

---

[53] Oğuz, a.g.bl., s. 40.
[54] Dursun Yıldırım, **Türk Bitiği**, Ankara: Akçağ Yayınları, 1998, s. 44.
• Zecel: Mani, Türkü karşılığında kullanılmıştır.
[55] Yıldırım, a.g.e., s. 45.

ilgilenmeye başlarlar[56]. Ancak bu ilgi folklorik bir kaygıdan değildir. Bu ilgi, siyasi bir amaca yönelik, geçici ve derinliği olamayan bir yapı sergiler[57].

"Dilde sadeleşmeyi" ve "eserlerin halkın anlayacağı bir şekilde yazılması" gerektiği görüşünü savunan *İbrahim Şinasi*, halk edebiyatına dair önemli çalışmalar yapar. Çoğu zaman kendileriyle çelişkiye düşen çağdaşlarının aksine Şinasi'nin halka yönelişi hem düşüncede hem de eser vermede tam bir tutarlılık gösterir[58]. O, halk anlatılarından esinlenerek hayvan hikayelerini "Tenasüh", "Eşek ile Tilki", "Karakuş Yavrusu ile Karga", "Arı ile Sivrisinek" adlarıyla şiirleştirir. "Şair Evlenmesi" adlı tiyatro eserinde halk dili ve deyimlerini kullanan, halkın gündelik yaşantısına inen ve tipleri kendi şivelerine göre konuşturan Şinasi, "Durûb-ı Emsâl-i Osmaniye" adlı bir atasözleri kitabı da yayımlar[59]. O, bu kitapta "atasözlerinin kaynağı" veya "kaynak kişisi" hakkında bilgi verir ki bu Türk folklor çalışmalarında kaynak kişiye yönelmede bir ilk olarak yorumlanabilir[60].

Şinasi'den sonra söz edilebilecek bir isim de onun gibi dilde sadeleşmeyi savunan *Namık Kemal*'dir. Namık Kemal, İbrahim Şinasi'den etkilenir ve özellikle "sade dili" savunur. O, *Celâl* önsözünde halk edebiyatına karşı küçümseyici düşünceler ileri sürmesine rağmen, *İntibah* adındaki ilk romanı kuruluş ve tema bakımından bir meddah öyküsünün genişletilmiş hali gibi görünmektedir[61]. Namık Kemal, Ziya Paşa'nın *Harabat*'ına karşılık olarak kaleme aldığı *Tahrib-i Harabat* adlı eserinde "parmak hesabı" olarak adlandırdığı "hece vezni"ne ilişkin görüşlerine yer verir [62].

"İçerik ve biçim olarak halk şiirine yönelişin mesajları"nı taşıyan şiirler de kaleme alan *Ziya Paşa* ise "Şiir ve İnşa" adlı makalesinde "asıl Türk şirininin halk arasında yaşatılan ve aydınların vezinsiz diye küçümsedikleri halk şarkılar, deyiş, üçleme ve kayabaşı" diye adlandırılan şiirler olduğunu belirtir. Ziya Paşa'nın bu

[56] Pertev Naili Boratav, **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı**, 6. b., İstanbul: Gerçek Yayınları, 1992, s. 15-16.
[57] Yıldırım, a.g.e., s. 48.
[58] Tahir Alangu, **Türkiye Folkloru Elkitabı**, İstanbul: Adam Yayıncılık, 1983, s. 133.
[59] Nail Tan, **Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler**, 3. b., İstanbul: Yaylım Matbaası, 1995, s. 22.
[60] Oğuz , a.g.bl., s. 41.
[61] Alangu, a.g.e., s. 133.
[62] Oğuz , a.g.bl., s. 41.

görüşleri, bir anlamda "halkın ruhu"nu arayan *Herder*'in görüşlerinin Türkçe ifadesi olması yönüyle önemlidir[63]. *Ahmet Mithat Efendi* ise, halka yönelik, halkı eğitmeyi amaç edinen eserlerinde, halk yaşantısından, edebiyatından, dilinden aktarmalar yapar, halk âdet ve törelerine yer verir. O, kendisinden sonra gelen yazarları etkileyerek "halkçı" bir çığır açar[64].

Türkiye'de "folklor" kelimesinin ilk kullanımına, Türk halk edebiyatı üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan ünlü bilim adamı Macar *İgnacz Kunos* ile *Moliere*'den uyarladığı piyeslerde "halk deyimlerini", "şive taklitlerini", "yerli töreleri" mizah öğesi olarak kullanan[65] *Ahmet Vefik Paşa* arasında geçen konuşmada rastlanır[66]. Kunos'un bu konuşmada folkloru, "halk edebiyatı" olarak algıladığı görülür. Ahmet Vefik Paşa da folklordan haberdar olduğunu sezdiren ifadeler kullanır.

Aynı dönemde *Ebuzziya Tevfik*, halk tiyatrosu üzerinde ilk önemli araştırmaları yapar, meddahlık ve kukla üzerine iki önemli makale kaleme alır. *Mehmet Tevfik*, "İstanbul'da Bir Sene" adlı seride İstanbul'un geleneklerini, kültürel hayatını derleyerek tanıtır ki bu da onu halk âdetlerini bilinçli olarak derleyen ve gözleyen bir "folklor öncüsü" olarak görülmesini sağlar[67]. *Ahmet Rasim* de eserlerinde İstanbul hayatıyla ve âdetleriyle ilgili önemli bilgiler verir. Tanzimat ve I. Meşrutiyet'i kapsayan bu dönemde halk hikayeleri, masallar, fıkra kitapları, halk şairlerinin şiirleri de basılır.

20. yy'ın başında gelişen *Türkçülük* akımı, hareket noktası olarak dilde sadeleşmeyi görür. Bunun sonucunda da halk kültürü ön plana çıkarılarak anonim şiir örnekleri, masallar, halk hikayelerini toplama ve yayımlama faaliyetleri hız kazanır. Milliyetçilik duygusunun yayılışı, halk kültürü ürünlerine verilen değerin artmasını da sağlar[68].

---

[63] Oğuz , a.g.bl., s. 41.
[64] Alangu, a.g.e., s. 133.
[65] Alangu, a.g.e., s. 134.
[66] Tuncer Gülensoy, **Türk Halk Edebiyatı**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2001, s. 42.
[67] Bkz: Mehmed Tevfik, **İstanbulda Bir Sene**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.
[68] Yıldırım, a.g.e., s. 52.

Bilim adamlarınca Türkiye'de folklor çalışmalarının başlangıç tarihi olarak 1913 yılı kabul edilmiş olsa da söz konusu tarihten önce yabancı araştırmacı ve bilim adamlarının Türk folkloru üzerinde çalışma yaptıkları göz ardı edilemeyecek bir durumdur. Başta *Ignacz Kunos, Gyula Nemeth*, *George Jacob, Friederich Giesse, Wilhelm Radloff, Theodor Menzel, Valenski* gibi araştırmacılar, Türk folkloru üzerine çalışma yapanlar arasında sayılabilir. Bu araştırmalar sonunda Ignacz Kunos, "Türk Halk Edebiyatı" (1899) ve "Karagöz" (1904); George Jacob, "Karagöz" (1899); Valenski, "Nasrettin Hoca" (1911) adlı eserlerini yayımlarlar[69].

Yapılan bütün bu çalışmalar, Türkiye'de bir bilim olarak kabul edildiği 20.yy başına kadar geçen süre içinde folklora zemin hazırlar. Folklora ilişkin müstakil ilk yazılar 1913 ile 1914 yıllarında *Rıza Tevfik, Ziya Gökalp ve Köprülüzade Mehmed Fuad* tarafından kaleme alınır. Bu tarihten sonra folklor konusuna ilk eğilenler, onu romantik - milliyetçi bir bakış açısıyla değerlendirir ve folkloru, "ulus birliği"nin sağlanmasında bir araç olarak görürler.

Türkçülük akımının öncü teorisyenlerinden *Ziya Gökalp*, bilim olma yolundaki folklorun, bir milletin kültür hayatındaki önemini fark eden ilk isim olarak değerlendirilebilir. Ziya Gökalp, halkın aydın kitlelerden farklı bir yaşam sürdüğünü, asırlar öncesindeki Türk gelenek ve âdetlerinin başka bir deyişle millilik unsurlarının İslâm kültür ve medeniyeti içinde devam ettiğini görür[70]. Ziya Gökalp, halkın kültürünü tarih ve toplumbilim açısından inceleyip "kültürü tam bir ulus" yaratılmasını tavsiye eder[71]. Gökalp, *Halka Doğru* dergisinde "Halk Medeniyeti I-Başlangıç" (23 Temmuz 1913) adlı makalesini yayımlar. Makalede "İçtimaiyat"ın (sosyolojinin) bir kolu olarak gördüğü ve "halkiyyat" biçiminde adlandırdığı folklorun tanımını yapar. "Her kavmin resmî ve halk medeniyeti" olmak üzere iki medeniyeti olduğunu söyleyen Ziya Gökalp, folkloru:

---

[69] Metin Karadağ ve Azat Kaya, **Halkbilimine Giriş**, 2. b., Balıkesir: Akademi Dergisi Yayınları, 1995, s. 55- 56.
[70] M. İhsan Koray, "Türkiye'de Folklor", **Pınar**, C. VI, S. 62, Şubat 1977, s. 30.
[71] Güner Sernikli, "Türkiye'de Halkbilimi Üzerine İlk Düşünceler", **Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı Belleten**, Ankara, 1975, s. 145.

"*İşte kaideleri **yazılı olmayan** ve ancak **ağızdan ağza geçmek** suretiyle bir **soydan uzayıp giden** bu **ananevî medeniyeti** mütalâa eden ilme **halkiyyat** denir.*"

şeklinde tarif eder. Bu tanıma göre Ziya Gökalp'in folkloru "sözlü gelenek" olarak değerlendirdiği[72] ve ona, "kültürel evrim teorisi"nin dayandığı görüşlerden hareketle yaklaştığı açıktır[73]. Yine aynı makalede folklorun, "*halk teşkilâtı, halk felsefesi, halk ahlâkiyatı, halk hukukiyatı, halk bediiyatı, halk lisaniyatı, halk iktisadiyatı, halk kavmiyatı*" olmak üzere, sekiz alt başlık altında incelenebileceğini söyler. *Küçük Mecmua*'da yayımlanan, "Halkiyat – I Masallar" adlı bir başka makalesinde ise masal ve masal derlemelerine ilişkin bir takım önemli bilgiler verir. Ayrıca dergide "Küçük Hemşire", "Kolsuz Hanım", "Yılan Beyle Peltan Bey", "Kuğular", "Keloğlan", "Nar Tanesi", "Keşiş Ne Gördün", "Pekmezci Anne", "Tenbel Ahmet", "Üç Kardeş" gibi derlediği masalları da yayımlamıştır[74]. Bu açıdan Ziya Gökalp'in, masal araştırma ve derlemesi konusunda "metot" ortaya koyan ilk bilim adamı olduğu söylenebilir.

Ziya Gökalp'in folkloru konu alan makalesini yayımlamasından birkaç ay sonra *Köprülüzâde Mehmed Fuad* da bu konu üzerine "Yeni Bir İlim: Halkıyat 'Folk-Lore'" (1914) adlı bir makale kaleme alıp *İkdam* gazetesinde yayımlar. Köprülü, "folklor" teriminin açık seçik olarak ilk kez kullanıldığı[75] makalesinin baş kısmında folkloru şöyle tanıtır:

"*Tecrübe ve müşahade usulleri sahai ulümde tatbik olunmağa başlanılandan beri her şubei marifet seri, muhayyer ül ukul bir surette terakki ve tevsi etti. Hele ulumü tarihiye ve içtimaiyenin şu bir asırdan beri mahzar olduğu terakkiyat, kesb ettiği ehemmiyet cidden şayanı hayrettir. İşte bu makalemizde lüzum ve ehemmiyetinden bahsedeceğimiz "Halkiyat" ilmi de ondokuzuncu asrın mahsulâtı âhiresinden biridir.*

[72] Şevket Beysanoğlu, "Ziya Gökalp'in Halkbilimi Çalışmaları", **Ziya Gökalp**, C. 2, S. 5, Nisan-Ekim 1976, s. 90-98.
[73] Yıldırım, a.g.e., s. 53.
[74] Mehmet Halid Bayrı, "Ziya Gökalp ve Türk Folkloru", **Türk Yurdu**, C. XXVI, S. 5-6, 1-15 Sonteşrin 1942, s. 178.
[75] Sedat Veyis Örnek**, Türk Halkbilimi**, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1977, s. 22.

Ulumü içtimaiyenin yeni fakat mühim bir şubesi olan "Folklor" hakkında Avrupa'da senelerden beri kitaplar, risaleler, mecmualar neşrolunduğu, her yerde muhtelif cemiyetler teşekkül ettiğ halde, biz maatteessüf hâlâ böyle bir şeyin mevcudiyetinden bile gafiliz."[76]

Köprülü, Ziya Gökalp gibi folkloru sosyolojinin bir şubesi sayar ve onu "milliyetçilik"in bir tamamlayıcısı olarak görür. Ona göre bir insanın "milliyetperver" olabilmesi için öncelikle milletinin tarihini, dilini, coğrafyasını, edebiyatını ve toplumsal yapısını bilmesi gerekir. Bir milletin kudreti, şahsiyeti, dehası hep halkta toplandığı için, milliyetperver halk kitlesini ihmal etmemelidir. Köprülü, halkın manevi dünyasının şarkılar, darbı meseller, hikayeler ve destanlarda yaşadığını savunur. Ayrıca o, folklorun Avrupa'da ve Türkiye'deki durumundan söz eder ve onun Türk aydınlarınca yeterince bilinmediğini vurgular. Avrupa'nın egemenlik kurmak istediği ülkelerin öncelikle folklorunu araştırdığını söyler. Köprülü'nün folklora, "romantik bir bakış açısı"yla yaklaşır. Zaten o, "Romantizm" akımının temelinde "*halka doğru gitmek, halk lisanından ve halk edebiyatından istifade etmek*" görüşlerinin yattığını vurgular[77].

Köprülü, makalesinde folklorun sömürgeciliğin gelişmesinde sahip olduğu işleve de değinir. Ona göre sömürgeci devletler, yeni bir sömürge elde ettiği zaman oranın tarihini, geleneklerini, dinini, dilini, şarkı ve masallarını derler ve bunlara göre yönetim tarzını belirler. Ziya Gökalp ile hemen hemen paralel bir düşünce yapısına sahip olan Köprülü, folkloru millî duyguların, milli bilincin ayakta tutulması, dış unsurlara karşı ayakta kalınması için itici bir kuvvet olarak görür[78].

Köprülü'den kısa bir süre sonra ise *Rıza Tevfik*, *Peyam Gazetesi*'nin edebî ilavesinde "Folklor-Folklore" (1914) adlı bir makale yayımlar. O, kendisinden önce bu konuda yazı yazan Ziya Gökalp ve Fuad Köprülü'ye değinmez ve onların folklor karşılığında kullandıkları "halkiyat"ı da kullanmaz. Rıza Tevfik, folklor kelimesinin birebir tercüme edildiğinde Türkçe karşılığının "hikmet-i avam" olduğunu söyler.

[76] Sait Evliyaoğlu ve Şerif Baykurt, **Türk Halkbilimi**, 2. b., Ankara: Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, 1988, s. 74.
[77] Evliyaoğlu ve Baykurt, a.g.e., s. 76.
[78] Songül Çek, **1913-1938 Yılları Arası Türk Halkbilimi Tarihçesi**, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002, s. 55.

Ancak "hikmet-i avam"ın Türkçe'de atasözü anlamında kullanıldığını, dolayısıyla bu terimin folklorun tam karşılığı olamayacağını da vurgular. Çünkü Avrupa'da folklor denilince sadece atasözü değil, halk şarkıları, destanlar, bilmece ve hikayeler gibi bütün halk edebiyatı mahsullerinin anlaşıldığını belirtir[79]. Rıza Tevfik, makalesinde atasözlerindeki derin anlamlara da dikkat çeker[80].

Türkiye'de folklorun tanınması açısından oldukça önemli olan bu yazılardan sonra Türk aydınları folklora daha farklı bir bakış açısıyla bakmaya başlamış ve folklor üzerinde yapılan çalışmalar artmıştır.

Selim Sırrı Tarcan, 1922 yılında *Terbiye ve Oyun* dergisinde yayımladığı "Mürebbiler Arasında: Folklor" adlı makalesinde "ilm-ül halk" şeklinde karşıladığı folkloru tarif eder ve onu halkı eğitmek için bir araç olarak görür. Ona göre folklor, "milletin geçmişini araştıran" bir bilimdir. Ancak, folklor "sadece önemli olayları kaydetmemesi yönüyle" tarihten farklılık gösterir[81].

Rauf Yekta Bey ise "Anadolu Halk Şarkıları" adlı eserinde folklorun konusunun genişliği üzerinde durur ve folklorun "*halk şiirleri, ananeler, rivayetler, hikâyeler, masallar, itikatlar, evham ve zaniyat, adât ve merasim, halk şiirleri*" gibi konular üzerinde durduğunu söyler. O, müzikle ilgilenenlere halk türkülerini derlemelerini tavsiye eder[82].

Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni rejimin halkça benimsenmesi ve halka inebilmesinin bir gereği olarak, bazı kurum ve derneklerce birtakım çalışmaların yapılmaya başlandığı görülür. *İstanbul Belediye Konservatuarı*, halk türkülerini toplamak amacıyla derleme gezileri yapmaya karar verir. Konservatuar 1926 yılından başlayarak 1929 yılına kadar tam beş derleme gezisi gerçekleştirir ve sadece türkülerin derlenmesiyle kalınmaz, aynı zamanda bunlar plak ve filme de geçirilmek suretiyle kayıt altına alınır[83].

[79] Evliyaoğlu ve Baykurt, a.g.e., s. 78.
[80] Oğuz , a.g.bl., s. 50.
[81] Çek, a.g.t., s. 57.
[82] Sernikli, a.g.m., s. 154.
[83] Tan, a.g.e., s. 35.

Türkiyat Enstitüsü de yayımları vasıtasıyla Türk halkbilimine katkıda bulunur. *Kilisli Rıfat*'ın "Maniler", *Köprülüzâde Mehmed Fuad*'ın "Pir Sultan Abdal", "Erzurumlu Emrah", "Onaltıncı Asır Sonuna Kadar Türk Saz Şairleri", *Pertev Naili Boratav*'ın "Köroğlu Destanı" gibi eserleri, enstitünün yayımları arasındadır[84]. Bu arada, folklorun "teorik yönü"yle ilgili üniversite kesiminde ilk çalışmalardan biri yapılır. Köprülüzade Mehmed Fuad'ın gözetiminde *Raife Hakkı (Kesirli)* "Folklorun Mahiyeti" adlı bitirme çalışmasını sunar[85].

1 Kasım 1927 yılında *Ankara'da Anadolu Halk Bilgisi Derneği* adıyla kurulan, daha sonra adı değiştirilen *Türk Halk Bilgisi Derneği* de halkbilimi alanında önemli çalışmalar yapar. Dernek, doğrudan halkbilimine katkı vermesi ve bu doğrultuda çalışmalar yapmasıyla dikkat çeker ve halkbilimi ürünlerini derleyicilerine yol göstermesi amacıyla "Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber" adlı bir kılavuz yayımlar. Rehberde halkbilimini alanı, amacı, yöntemi ve kadroları gibi konulara değinilir. Bundan sonra "Halk Bilgisi Mecmuası" adlı tek sayılık bir dergi çıkarır; bu dergi daha sonra "Halk Bilgisi Haberleri" adıyla yayımlanmaya başlar. Dernek yaptığı tüm bu çalışmalarla halkbilimini diğer uluslarda aldığı biçimleri, yarattığı etkileri, meydana getirdiği siyasi yararları, kısaca halkbiliminin ne olduğunu Türk aydınına tanıtarak önemli bir misyonu yerine getirir[86].

1932 yılında Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda kurulmaya başlanan *Halkevleri* de halka ve halk kültürüne yönelik çalışmalar yaparak Türk halkbilimine önemli katkılar sağlar. Hemen her ilde şubesi olan ve o şubelerin çıkardığı dergilerle halkbiliminin gelişmesine katkı sağlayan Halkevleri, çalışanlara yol gösteren *Arnold Van Gennep*'in "Halkbilim" ve *Hamit Zübeyr Koşay*'ın "Etnografya ve Folklor Kılavuzu" gibi önemli kitaplar da yayımlar[87]. Halkevleri dil devrimini gerçekleştirmek üzere Türk Dil Kurumu'yla ortak bir çalışma içerisine girer ve yerel dil örneklerini, folklorik değer taşıyan atasözleri ve halk masallarını derler. Bu

[84] Çek, a.g.t., s. 64.
[85] Kâmil Toygar, "Raife Hakkı (Kesirli) ve 'Folklorun Mahiyeti'", **Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı**, Ankara, S. 2, 1976, s. 142-146.
[86] Evliyaoğlu ve Baykurt, a.g.e., s. 87-88.
[87] Evliyaoğlu ve Baykurt, a.g.e., s. 89.

derleme çalışmaları çerçevesinde çeşitli halk türküleri ve halk oyunları da tespit edilir[88].

1932 yılında kurulan, kuruluş amacı gereği halkbilimiyle doğrudan ilgili olmayan *Türk Dil Kurumu* da Türk dili ile ilgili yaptığı araştırmalarda elde ettiği malzemeyi halkbilimi alanına sunar. Kurulduğu andan itibaren yoğun bir söz derleme faaliyeti içerisine giren Türk Dil Kurumu, halk ağzına başvurur ve dolayısıyla halkbilimsel ürünlerle karşı karşıya gelir. Kurumca yayımlanan ve halk ağzından derlenmiş Türkçe kelimelerden oluşan "Derleme Sözlüğü", halk ağzına ait sözleri, anlamlarını ve söylenişini, değişimlerini, aynı zamanda halkın değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini, gelenek, görenek, töre ve inançlarını yansıtan bir eser kimliği kazanır.[89]

Bu dönemden sonra Halkevlerince yayımlanan dergilerin dışında iki önemli derginin halkbilimi sahasında dikkat çektiği görülür: "Folklor Postası" ve "Türk Folklor Araştırmaları". 1944 yılında *Kemal Akça* ve *İhsan Hınçer* tarafından yayımlanmaya başlayan Folklor Postası, 19 sayı çıkar. Dergide; folklorun tanımı, amacı, kadrosu, metodu, kaynakları, diğer bilimlerle münasebeti, derleme yöntemleri, derlenen malzemenin işlenmesi gibi genel konulardan destana, bilmeceye, halk şairlerinin şiirlerine, halk oyunlarına, halk türkülerine, giyim – kuşama, gelenek ve göreneklere, halk mimarisine, halk hekimliğine kadar pek çok konuda makale yayımlanır[90].

İhsan Hınçer tarafından çıkarılan ve 1949 yılından 1980 yılına kadar yayımlanan "Türk Folklor Araştırmaları" dergisi Türk halkbilimi çalışmaları içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Dergi, gerek malzeme toplayıp araştırarak gerekse bu malzemeyi "tasnif" ve "tahlil" ederek, o güne kadar dağınık ve sistemsiz bir şekilde sürdürülmeye çalışılan Türk halkbilimi çalışmalarını, tek bir çatı altında toplamayı başarır[91].

---

[88] Çek, a.g.t., s. 106.
[89] Çek, a.g.t., s. 68.
[90] Pınar Kılıç, **1938-1966 Yılları Arası Türk Folklor Tarihçesi**, (Basılamamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002, s. 56.
[91] Kılıç, a.g.t., s. 68.

1961 tarihinde kurulan *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü* de Türk folklorunu araştırır. Enstitü, "Türk Kültürü", "Türk Kültürü Araştırmaları" ve "Cultura Turcica" adlı üç dergi çıkarır. Bu dergilerde halkbilimi alanıyla ilgili pek çok makale yayımlanır. Enstitü ayrıca *Şükrü Elçin*'in "Anadolu Köy Orta Oyunları", *Muharrem Ergin*'in "Dede Korkut Kitabı", *Mehmet Önder*'in "Anadolu Efsaneleri" adlı eserlerini de yayımlar[92].

Devlet tarafından ilk ciddi çalışmalar ise 1966 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak kurulan *Millî Folklor Enstitüsü* ile birlikte başlar. Daha sonra Kültür Bakanlığı'na bağlanan ve adı son olarak *Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü* olarak değiştirilen kurum, folklor alanında dağınık çalışmaları toparlamış, yapılacak çalışmaları organize ederek bu çalışmaların daha "sistemli" yürütülmesini sağlamıştır[93].

Halkbiliminin akademik ortamda değer bulması Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde *Pertev Naili Boratav*'la başlar. O, halkbilimi kürsüsünün kurulmasını sağlar, ancak kürsü bazı siyasî sebeplerden 1948 yılında kapatılır. *Boratav*, yayımladığı "100 Soruda Türk Halk Edebiyatı" adlı eserinde, bazı Avrupa ülkeleri örneğinden hareketle, Türkiye'de yeni bir bilim olan folklorun terim itibariyle yol açması muhtemel karışıklıkların önüne geçmek için onun yerine Türkçe bir karşılık kullanılmasının gerekli olduğunu söyler[94].

1970'li yıllarda *Mehmet Kaplan*'ın Atatürk Üniversitesi'ne geçmesiyle Türk halkbilimi çalışmaları için yeniden üniversitede ele alınmaya başlar. Kaplan danışmanlığında halk edebiyatına ilişkin tezler hazırlanır. Bu dönemde hazırlanan, *Saim Sakaoğlu*, "Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil" (1973); *Bilge Seyidoğlu*, "Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar" (1975); *Umay Günay*, "Elâzığ Masalları" (İnceleme-Metin) (1975), *Fikret Türkmen*, "Âşık Garip Hikâyesi Üzerinde Mukayeseli Bir Araştırma" (1972) gibi akademik çalışmalar, anılması gereken önemli çalışmalardır. Bu çalışmalar ile Batı'da geliştirilen bazı halkbilimi metotları, masal ve halk hikayelerine uygulanır. Örneğin, Saim Sakaoğlu, Fikret

[92] Kılıç, a.g.t., s. 105.
[93] Nurettin Albayrak, **Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: L&M Yayınları, 2004, s. 180.
[94] Boratav, a.g.e.; s. 9-11.

Türkmen ve Bilge Seyidoğlu, çalışmalarını *Tarihî-Coğrafî Fin Yöntemi*'ni temel alarak oluştururken; Umay Günay da *Propp metodu*na göre masalları inceler[95].

1980 sonrası YÖK'ün üniversitelerde halkbilimi anabilim dalları açılmasına karar vermesiyle, pek çok üniversitede halkbilimi okutulmaya başlanmıştır[96]. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi*'nde, *Sedat Veyis Örnek*'in çabalarıyla bir halkbilimi kürsüsü kurulur. Örnek, halkbilimine "etnolojik" açıdan yaklaşır[97]. Ardından *Hacettepe Üniversitesi*'nde de halkbilimi kürsüsü kurularak (1983) halkbilimi akademik ortamda yerini sağlamlaştırmış olur.

b.. Türkiye'de Halkbilimiyle İlgili Kuramsal Çalışmalar

Türkiye'de halkbiliminin tarihsel gelişim seyrinin kısa bir özetinin ardından bu disiplinin "ortaya çıkışı", "adı", "tanımı", "konusu", "amacı ve işlevi", "metodu", "diğer bilimler olan ilişkisi" bağlamında Türkiye'de yapılan tespitler kısaca şöyle sıralanabilir[98]:

Türkiye'deki araştırmacılar, **halkbiliminin ortaya çıkışı**nı "*coğrafî keşifler, Rönesans, milliyetçilik ve romantizm akımı, sanayi devrimiyle ortaya çıkan hızlı kentleşme*" başlıkları altında ele alırlar. *Fındıkoğlu*, halkbilimini "rönesansla başlayıp 19. asırda hızlanan bir hareket" olarak değerlendirirken (1950) *Alangu*, bu disiplinin ortaya çıkışını "*halk ruhu*" felsefesine bağlar ve konuya romantizm ve milliyetçilik çerçevesinde yaklaşır (1969, 1975).

Elçin ise 16. yüzyıldan başlayarak Avrupa'da dillerin kökenlerine ilişkin araştırmaların, halk hayatının da incelenmesinin yolunu açtığına işaret eder (1980). Yıldırım da halkbiliminin ortaya çıkışını "romantizm ve milliyetçilik" ekseninde değerlendirir (1994). *Günay*, "*Bilindiği üzere folklor çalışmaları XIX. asırda başlamıştır. Bu asır, Batıda teknolojinin hızlı gelişmeğe başladığı ve XX. asırdaki sanayi toplumlarına geçişe hazırlık çağıdır. Matbaanın icadından sonra başlayan*

[95] Ali Berat Alptekin, **Taşeli Masalları**, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002, s. 7-8.
[96] Metin Ekici, **Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri**, Ankara: Geleneksel Yayınları, 2004, s. 18.
[97] Oğuz , a.g.bl., s. 61.
[98] Bu bölüm teze konu edilen makalelerden özetlenmiştir.

yazılı kültür, sözlü kültür farklılığının XIX. asırdan itibaren hızla artması, yaşama tarzının ve alışkanlıklarının değişmesi, terkedilen ancak belli ölçülerde gruplarca muhafaza edilen verilere duyulan ilgi yeni bir ilim dalının doğuşunu hazırlamıştır." ifadeleriyle bu disiplinin ortaya çıkışını açıklar (1987).

Öcal, 19. yy'da Batı dünyasının kendi dışındaki medeniyetler ile ilişkiye girmesiyle bu insanları ve onların ürettiklerini inceleme isteği sonucunda halkbiliminin ortaya çıktığı görüşünü taşır (2001). Türkiye'de folklora yönelişin ilk adımını *Yıldırım*, 18. yy.'da gelişen "*mahallîleşme*" akımına bağlar (1994). Başgöz ise bu konuda ilk adımın 19. yy.'ın ikinci yarısında Tanzimat'ın ilanından sonra, çoğunluğun anlayabileceği bir dil oluşturma çabasında görmek gerektiğini söyler (1998).

Türkiye'de halkbilimi kuramlarına ilişkin çalışmalarda öncelikle **bilim dalının adı** üzerinde yoğunlaşıldığı görülür. *Ülkütaşır* (1935), *Akça* (1940), "halkbilgisi ve halkiyat" gibi terimlerin yerine Avrupa'da kullanılan "folklor" teriminin uygun olacağı görüşünü savunurken *İmamoğlu*, Öztürkçe kaygısıyla "folklor" terimi yerine "tüzbilim"i önerir (1950). Ancak terim hakkında hiçbir açıklayıcı bilgi vermez. *Fındıkoğlu* da folklor yerine önerilen "halkiyat, harsiyat, halkbilgisi" terimlerinin dil hareketlerine bağlı olarak ortaya çıkarıldığını belirtir (1950). *Güngör* ise bir yazısında, bazı Avrupa ülkelerinde "folklor" yerine "manevi etnografya" dendiğini dile getirir (1961).

Gözaydın, "folklor" teriminin ortaya çıkışına ilişkin bazı değerlendirmelerde bulunur. Ona göre kelime, Thoms tarafından Almanca'dan tercüme etmek suretiyle elde edilmiştir. Yoksa hiç yoktan İngilizce olarak oluşturulan bir terim değildir (1978, 1992). *Yıldırım* ise farklı bir görüş ortaya koyar. O, "folklor" terimi yerine "sözlü kültür" ün kullanılmasının daha doğru olacağı görüşündedir. Dayanak noktası olarak da bu disiplin içinde incelenen ürünlerin sözlü olarak aktarılmasını gösterir (1982).

Kartarı da "folklor" teriminin giderek yanlış bir şekilde kullanıldığına dayanarak Türkçe bir karşılığın gerekliliğini vurgular (1986). *Aygün Cengiz*, Batı'da

bazı araştırmacıların "folklor" yerine "folkloristic ile hominology" yi kullandığına değinir (1999). *Ekici* ise disiplin ile malzemenin aynı adla anılması şeklinde beliren karışıklığın önüne geçmek amacıyla, disiplinin "halkbilimi", malzemenin ise "halkbilgisi" şeklinde adlandırılması gerektiğini söyler (2000).

Cumhuriyet sonrası Türkiye'de hemen hemen benzer **halkbilimi tanımları** yapıldığı gözlenir. Bu tanımlar "halkbilimi malzemesi" ve "bilim dalına" yöneliktir. Öncelikle bu disiplinin konu edindiği malzeme tanımlanmaya çalışılır. *Ülkütaşır*, "halk şiirlerini gelenek ve görenek manevî tezahürleri" konu edindiği ve "etnografyaya nazaran daha geniş" olduğu şeklinde tanımlama yapar (1935, 1950). *Pamirli*'ye göre folklor, "sözlü bir şekilde yaşayan bilgilerin toplamı" dır (1940). *Çekli* ise "folklorun modern toplumdan ziyade daha geri kalmış toplulukların geçmişten kalan maddî – manevî yaşama şekillerini inceleyen bilim" olduğunu ileri sürer (1942).

Fındıkoğlu, malzemeye "toplulukların farklılaşmış bulunmadığı devirlerinin kültür ürünlerinin tamamı" olarak bakar (1950) ve folklora "halkın yaptığı felsefe ve ilim folklorun kendisidir" şeklinde açıklama getirir (1954). *Tanyol*, folkloru "bir toplumun inanç, kanaat ve duyuş şekilleri ve son kalıbı" olarak görür (1951). *Caferoğlu*, folklorun "halk yaşayış tarzının geçmişten günümüze naklettiği unsurları incelediği"nden söz eder (1954). *Gazimihal*, da folklorun "halk kültürünün ilmi" olduğu görüşündedir (1954). *Öztelli*, folklora "halkın manevi tarihi" olarak bakar (1959).

Hınçer, folkloru "nesilden nesile aktarılan teorisiz faaliyet ve müşterek inanmalar" şeklinde değerlendirirken (1959), *Doğanç*, folkloru "sözlü aktarılabilen geleneksel geçmişten artakalan maddi ve manevi yapıtlar" olarak görür (1969). *Uyguner*'e göre ise folklor, "halka özgü araştırmaları gelenek, töre ve törenleri derinliğine inceleyen disiplin"dir (1969).

Sarı, folklor için, "bir milletin insanî değerlerini tarihsel bir süreç içerisinde inceleyen bilimdir" der (1972). *Karabaş*, folkloru "haberleşme biçimlerinin toplum baskınlığının etkisi altında öznel tutarlıklı olarak kullanılışlarının verilerinin tümünü

incelemeyi kendisine konu edinen bir bilim" olarak tanımlar (1975). *Balaman*, halkbilimini konusu, yöntemi ve amacına yönelik olarak tanımlar: "Halkbilimi, alanı insan, konusu özgün kültür olan; kendine özgü yöntem anlayışıyla soyut düzeyde genellemelere (kuramlara) ulaşmayı amaçlayan, sosyal bilimler içerisinde yer alan bir bilim dalıdır (1976). *Tanyu*, bu bilim dalının halkın sözlü kültürünün yanı sıra "yazılı kültür eserlerini her türlü inanışlarını" konu edindiği görüşündedir (1976). *Koray*'ın folklora yaklaşımı da şu şekildedir: "Aydın kitlelerden soyutlanmış halkın yaşayış ve düşünüşünü yansıtan bilim" (1977).

Öztürk, halkbilimine ilişkin yaptığı tanımda bu disiplinin çalışma metotlarına ve amacına da değinir: "Belli bir bölge halkına özgü kültür ürünlerinin tümünü kapsayan kendi yöntemleriyle derleyen, çözümleyen, yorumlayıp bileşime varmayı amaçlayan bilim dalı" (1977). *Tan* ise folkloru "ulusun halk tabakasının maddî – manevî kültür ürünlerini kendine özgü metotlarla derleyen, sınıflayan, çözümleyen, yorumlayan bilim" olarak ele alır (1977, 1978).

1980 yıllarda halkbilimi için tapılan tarif ve tanımlar geçmiş yılların tekrarı niteliğindedir. *Elçin*, folkloru "halk hayatının ve kültürünün bilgisi" olarak değerlendirir (1980). *Erden* (1981), *Bakiler* (1981), *Bayrak* (1983), *İvgin* (1984) folkloru, halkın maddî ve manevî alanda yaşayışlarını inceleyen bir ilim dalı olarak değerlendirirler. *Aşkun* ise, bu bilim dalının "geçmişi tanıtan ve geleceğe ışık tutan ilim" olduğu görüşündedir (1981). *Kabaklı* da folkloru "insanlığın kendini ifade etme tarzı" olarak görür (1984). *Ataman*'a göre halk bilimi, "köylü topluluğun düşünce dünyasını aksettiren bir bilim dalı "dır (1985).

Sürmen, halk konusuna açıklık getirerek bir halk bilimini tanımlar: "Köy veya kentte toplu halde yaşayan insanların yarattığı verileri inceleyen bilim" (1985). *İvgin*'e göre bu bilim dalı halk kültürünü "tarihî, toplumsal ve coğrafî boyutlar"ıyla ele alır. *İvgin*, folkloru "kendine özgü yöntemlerle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve bütünleştirmeye vardırmayı amaçlayan bilim" şeklinde tanımlar (1985).

Erkal folkloru, "bir toplumda hissedilenin dışa vurulması, bir sanat eserinde, oyunda, edebî üründe müşahhaslaşması" olarak değerlendirir (1987). *Günay* da bu disiplinin "millî kültür unsurlarını tarihî gelişim seyri içinde inceleyen bilim" olarak görür (1987). *Gözler* için folklor, "toplumun yaşayış biçimini duygu ve düşüncesini anlamaya çalışan bilim"dir (1987). *Tan* da halk biliminin "milli kültürün özünü oluşturan anonim ortak kültür ürünlerinin tamamı ve bunu araştıran bilim dalı" olduğu görüşündedir (1989).

Batı'da yapılan "halk" tanımlarından etkilenen araştırmacılar bu yeni yaklaşımdan hareketle tanımlarlar: *Eroğlu*, folkloru "en az herhangi bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubu"nun kültürünü inceleyen ilim dalı olarak belirtir (1990). *Yıldırım* "sözlü kültür" olarak adlandırdığı folklorun, "insanoğlunun kimliğini ve geçmişini öğrenme arzusundan kaynaklanarak gelişen bir araştırma alanı" olduğu dile getirir (1991). *Günay* da "insanın geçmişini aydınlatmaya çalışan tarihi bir ilim" olduğunu ileri sürer (1992) Günay, aynı zamanda halk bilimini "millî kültür ürünlerini ve bunların varyantlarını inceleyen bilim dalı" şeklinde tanımlar (1992).

Özarslan, folkloru "halkın doğaya karşı ürettiği maddî – manevî öğeleri, yatay ve dikey zaman boyutunda inceleyen bilim" olarak görür (1997). *Aras*, bu bilim dalını "toplumun sosyal yapısını oluşturan değerler sistemini inceleyen ve değerler bilimidir" şeklinde tanımlar (1997). *Ekici* ise bu disiplinin malzemesi ve bilim dalının adlandırılmasıyla ilgili olarak şunları ifade eder: "Kültür kalıp ve yapılarının oluşturduğu ve oluşturmaya devam ettiği bilgi 'halkbilgisi', onu kendine has yöntemlerle ele alan ve inceleyen bilim dalı 'halkbilimi' (2000) dir.

Halkbiliminin konusuna ilişkin ilk yazılarda onun "manevî halk kültür ürünleriyle ilgilendiği" söylenir. Bu ayrım halkbilimi ile etnografyanın araştırma alanlarının belirlenmesi çabasının sonucudur. Ancak önceleri, "halk edebiyatı", "gelenek ve töreler", "halk inançları" gibi konularla ilgilendiği söylenen halkbiliminin zamanla "maddî kültür ürünleri"ni de konuları kapsamına aldığı görülür. Çünkü, halk hayatına ilişkin inanmalar, uygulamalar maddî hayatla da bağlantılıdır. *Ülkütaşır*, folklorun konusunun "âdetler, inanmalar, şarkılar, türküler,

rakıslar, masallar, menkıbeler, ata sözleri, halk demeleri, argolar" olduğunu belirtir (1935). *Ocak*, "manevî etnografya" dediği halkbiliminin gelenek ve inançlarla ilgilendiğini söyler (1940). *Hınçer*, halkbiliminin, halkın geleneklerin etkisiyle inandığı ve yaptığı şeyleri konu edindiğini belirtse de (1959) daha sonra onun hem maddî hem de manevî yönü olduğunu kabul eder (1969). *Öztelli*, folklorun konularını "Çevreye Dair, Eşyaya Dair, Gelenekler, İnanışlarla İlgili Âdetler, Bilgiye Dair ve Edebiyata Ait Bilgiler" olmak üzere altı başlık altında toplar (1967).

Elçin, "insanların tecrübe yoluyla elde ettiği maddî ve manevî bilgilerin folklorun konusu" olduğunu söyler (1980). *Aktüccar*, folklorun atasözü, deyim, mâni, hoyrat, türkü, bilmece, destan, efsane, tekerleme, masal, halk hikâyeleri, oyunlarında oluşan "halk edebiyatı" cephesi ile gelenek, görenek (töre), bâtıl ve din ile kaynaştırılmış inançların ise folklorun "sosyal antropoloji" cephesini oluşturduğunu savunur (1982). *Akalın*, halkbilimini konusuna "insan yaratması olan her olay ve nesnenin" girdiği görüşünü taşır (1983).

Eroğlu, halkbiliminin yalnızca geleneksel kültür ürünleriyle değil, "duvar yazılarından apartman adlarına kadar bir çok yeni malzemeyle ilgilendiğini" belirtir (1990). *Cengiz* (1996) ve *Kara* (1997) ise köy yaşamının giderek kaybolmasıyla "fabrika folkloru", "medya – halk kültürü ilişkisi", "kitle kültürü" gibi yeni konuların ortaya çıktığını söyler.

Türkiye'de **halkbiliminin amacı**na ve **işlevi**ne deyinen çalışmalara da rastlanır. *Ocak*, halkbiliminin "*bugünkü cemiyetin geçmişten kalan izlerini*" gözlem ve karşılaştırma yöntemleriyle ortaya çıkarmak olduğunu ortaya koyarken (1940), *Ataman*, bu disiplinin "*halkı ve hayatı*" öğretici yönüne işaret etmektedir (1949). *Tanyol*, Herder'in "*halk ruhu*" anlayışından ve romantik yaklaşımından hareketle folklorun "*insanı ve insanın kıymetlerini sevdiren, halkı sevmeyi, anlamayı sağlayan, kendine has kültürün oluşmasında rol oynayan*" yönüne değinmektedir (1951, 1954a, 1954b). *Güngör* de folklorun "*millî birlik, dayanışma, gelecek nesillerin terbiyesi, millî kültür ve sanatın oluşumunda*" ki etkin rolü üzerinde durmaktadır (1961).

Alangu (1970), *Altuğ* (1986) ve *Kartarı* (1986)'nın folklorun amacı ve işlevi konusundaki görüşlerinin "*ulusal ve çağdaş kültüre katkıda bulunma*" ekseninde olduğu görülmektedir. *Erciş*, kültürün nesilden nesile aktarılması, sosyal bünyenin oluşumunda folklorun etkisini ortaya koyarken (1990), *Ataman* (1985), *Sağır* (1991) gibi bazı araştırmacılar da insanın manevî yönünü eğiten, geliştiren yönüne değinmektedir. *Günay*, folklorun "*insanın manevî tarihini 'halk' örneğinden hareketle yeniden kurduğu*"ndan söz eder (1992). *Yıldırım*'ın halkbiliminin işlevi konusundaki görüşleri de folklorun sosyal yapıda yeni ihtiyaçlara cevap verecek biçimde kimliğimizi oluşturmadan ekonomiye, eğitime, eğlenceye kadar birçok alanda etkili olduğu eksenindedir.

Oğuz, halkbiliminin "*millî kimlikleri geliştiren ve koruyan öze dönüş hareketi*" olduğu görüşünü savunmaktadır (1997). *Çobanoğlu*, halkbiliminin amacının "*toplumu bilinçlendirme ve şuurlu bir anlayışa sahip kılma*" olduğunu belirtmektedir (2000). *Özarslan* ise folklorun toplumu birleştirici yönüne dikkat çekmektedir (2001).

Türkiye'de **halkbiliminin metodu**yla ilgili incelemeler öncelikle "folklorun kadroları" üzerinedir. *Ülkütaşır* (1939) ve *Güngör* (1959) kadroların geniş tutulması gerektiğini üzerine değerlendirmeler taparlar. Folklorun kadroları meselesinin ardından derlemelerde izlenecek yol, halkbilimi araştırmacılarının ele aldıkları bir diğer konudur. *Pamirli*, "izlenecek yol" üzerinde dururken (1940), *Ataman* derleme konusun eğilir (1949).

Aşkun, "derleme yapılırken dikkat edilecek hususlara" işaret eder (1981). *Öztelli*, "görerek" ve "dinleyerek-sorarak" olmak üzere iki farklı derleme yöntemi olduğundan bahseder (1967). *İpek* "kaynak kişilerde aranması gereken özelliklere" dikkat çeker (1993). *Cengiz* ise "derleme ve derlenen malzemenin sınıflandırılması" üzerinde durur (1996).

Metot konusunda özellikle *Tanyol*'un "*metodsuz çalışmanın eksik olacağı*" düşüncesiyle folklor çalışmalarında metodun önemi ortaya konmaya çalışılır (1954). *Güngör* de "izlenecek yol"a değinir (1961). *Öztürk*, metodoloji tartışmalarının

azlığına vurgu yapar ve yeni yaklaşımlara gereksinim olduğunu belirtir (1988). *Erdek*, halkbiliminin çalışmalarında "yöntembilimin verilerinden faydalandığını" söyler (1999).

Ataman, folklor araştırmalarında bölge özelliklerinin göz önünde tutulması ve "bölgenin folklorik haritası"nın çıkarılması gerektiğine değinir (1954). *Tecer*, çalışmasında sadece derlemeyle kalınmaması "karşılaştırmalı metot" ile daha genel bilgilere ulaşılması gerektiğini belirtir (1961). *Alangu* ise "folklorun dinamik bir yapıya sahip olduğuna" işaret eder (1969, 1975).

Gökçeoğlu, Almanların geliştirdiği "coğrafya metodu" ile harita üzerinde maddî-manevî halkbilgisi ürünlerinin uygulanış ve yayılış alanlarının gösterilmesinin mümkün olacağını belirtir (1952). *Erdener*, insan unsurunu görmezden gelerek yapılan çalışmaların yüzeysel kalacağı görüşündedir (1983). *Akalın*, yurtdışında gerçekleştirilen çeşitli metotlara değinirken "antropolojik metot" üzerinde durur (1983).

Günay, halkbilimi araştırmalarında "edebî" ve "antropolojik" olmak üzere iki yaklaşım olduğundan söz eder (1991). Günay başka bir çalışmasında "karşılaştırmalı metod"a değinir. Tarihî – Coğrafî yöntem kadar Mannhandt ve Frayer'in mukayeseli metodunun da uygun olduğunu söyler (1992). *Oğuz*, değişik teorilerden söz ettiği çalışmasında "Millî Mukayese Yöntemi" adıyla yeni bir yöntemden bahseder (1997). Başka bir çalışmasında ise "metnin içinde doğduğu ortamın metinle birlikte değerlendirilmesi" hususuna dikkatleri çeker (1998).

Arslan-Köktürk, "Gösterimci Halkbilimi Yaklaşımı"nın halkbilimi ürünlerini şekilsel ve yakın arka planı itibariyle ele aldığına değinir (1999). *Çobanoğlu*, yapılan çalışmalarda "halk felsefesi" nin yeterince ele alınmadığını vurgular ve "bir çalışma halk felsefesi ile irtibatlandırılmadıkça yetkinliğe ulaşamaz" der (2000). *Oğuz* da Türk dünyası içinde bölgesel bir küreselleşme oluşturulabilmesi için "yeni yöntemler geliştirilmesi" gerektiği üzerinde durur (2001).

Türkiye'de **halkbiliminin diğer bilimlerle olan münasebeti** meselesinde ortaya konulan düşüncelerin benzerliği dikkat çeker. Halkbilimi çoğunlukla "antropoloji", "etnografya", "etnoloji", "sosyoloji" bilim dallarıyla birlikte değerlendirilir. Hatta bazı araştırmacılara göre, halkbilimi söz konusu disiplinlerin bir kolunu teşkil eder. Halkbilimini sadece bu bilimlerle münasebet halinde değildir. Ekonomiden tarihe, psikolojiye, arkeolojiye, ergonomiye, hukuka ve tabi ki edebiyata kadar pek çok bilimle ilişkilendirilir.

Ülkütaşır, halkbilimini hep etnografya ve etnoloji ile kıyaslar. Ona göre, halkbilimini maddî kültür unsurlarını ele alan etnografyadan ayıran özelliği "manevî kültür unsurlarını incelemesi"dir (1935, 1950, 1969). *Ocak* da Ülkütaşır ile aynı görüşü paylaşır (1940). *Fındıkoğlu*, folklorla "iktisat, hukuk ve sosyoloji" arasında bağ kurar (1950a, 1950b, 1954). *Tanyol*, folklorun "tarih" ile ilgili olduğuna değinir ve folklorun "sosyolojinin bir kolu" olduğunu söyler (1951, 1954). *Ataman* (1954) ve *Gazimihal* (1954), "sosyolojinin folklor içinde" değerlendirilmesi gerektiğini belirtirler.

Alangu folkloru "sosyoloji", "psikoloji", "tarih" ve "iktisat"la ilişkilendirir (1969, 1970, 1975). *Doğanç* ise folklorun, şehir kültürüne bağlı olarak ortaya çıkan "fakelore" ve "poplore"dan farkına değinir ve "poplore"un folklora "fakelore"dan daha yakın olduğunu söyler (1969). *Arısoy*, folklorun "psikanaliz"le olan ilgisine değinir (1972). *Koray* folklorun "arkeoloji", "tarih", "edebiyat", "sosyoloji", "etnoloji", "filoloji", "diyalektoloji", "pedagoji" ile irtibat halinde olduğunu ifade eder (1977). *Tan* da folklor ile kent kültürüne bağlı olarak ortaya çıkan "poplore, fakelore" konusuna eğilir (1978).

Akalın ise folklorun "antropoloji"nin bir kolu olduğuna ve "etnografya" ile yakınlığına değinir (1983). *Günay*, folklor ile antropolojiyi karşılaştırır ve antropolojinin "tek katlı medeniyetleri"; folklorun ise "çok katlı medeniyetleri" incelediğini söyler (1987). Güçlü, folklorun insan yaşamını kolaylaştıran "ergonomi" ile ilişkili olduğunu belirtir (1996). *Özdemir*, folklorun antropoloji, sosyoloji, etnoloji, tarih, edebiyat, iletişim bilimleri ile ilişkili olduğunu söyledikten

sonra halkbiliminin yeni bir yaklaşıma göre “Kültür Bilimi” adlı yeni bir oluşumun merkezinde olduğunu ifade eder (2001a, 2001b).

I. MAKALELER

A. HALKBİLİMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI ÜZERİNE MAKALELER

1. ALANGU, Tahir

"Halkbilgisi Üzerine Görüşler I", *Folklora Doğru*, S. 2, Kasım 1969, İstanbul, s. 7-10.

Anahtar Kelimeler: Halkbilgisi, Romantizm Hareketi.

Makalede, İstanbul Üniversitesi'nde Sosyoloji dersleri veren Alman *Gerhard Kessler*'in Halkbilgisi Haberleri Dergisi için yazdığı, *Halit Bayrı*'nın da çevirmesi için Alangu'ya verdiği bir yazı tanıtılmaktadır. Makalede folklorun konularına, ortaya çıkışına, İtalyan *Giambatista Vico*, Alman *Herder*, *Johm Meier* ve *Hans Naumann* gibi araştırmacılara değinilmektedir. Halkbilgisinden ilk olarak *Alman Wilhelm Heinrich Riehl*'in 1858 yılında "bilim olarak halkbilgisi" (Volkskunde als Wissenschaft) şeklinde söz ettiği belirtilmektedir. Makalede folklorun kurucusu olarak *Herder* gösterilmekte ve folklorun ortaya çıkışına şöyle değinilmektedir:

> "*...Herder, aynı zamanda aydınları, halkın efsâne ve masallarını sistematik olarak derlemeye dâvet edenlerin ilki idi (1777). 'Romantizm' hareketi, 19. yüzyılın başından, bu dâvetleri ateşli bir gayretle kabullendi: Romantiklere göre 'Halk ruhu' denilen varlık (daha sonra bilhassa büyük feylesof Hegel'in tarih felsefesinde üzerinde durduğu bir kavram), tam da halkın irrasyonel hayat tezâhürlerinde, eski türküler ve efsânelerde, eski kostümler ve âdetlerde, çocukların ve taşra halkının naiv hayatlarında yaşatmaktaydı. Önce Almanya'da, sonra da Avrupa'nın diğer ülkelerinde, 'millî' halk türkülerinin, halk masalları ve halk efsânelerinin büyük kolleksiyonlarının ilk yaratıcıları da 'Romantikler' olmuşlardı. Ve onların bu irrasyonel kültür varlığının renkli zenginliğinde derinleşmeleri, Avrupa'daki 'millî' hareketleri, bilhassa Cermen ve İslâv halkları arasında, güçlü ölçü de etkilemişti. Hatta denilebilir ki, 19. yüzyılda Orta*

ve Doğu-Avrupa'daki 'milliyetçilik' hareketleri, 'halkbilgisi' araştımalariyle gelişmişti." (s. 9)

2. ALANGU, Tahir

"Halk ve Halkbilgisi", *Folklora Doğru*, S. 40, Mayıs-Haziran 1975, İstanbul, s. 6-12.
Anahtar Kelimeler: Halk, Statik Folklor Unsurları, Dinamik Folklor Unsurları, Halk Kültürü.

Yazıda, Tahir Alangu'nun halk ve halkbilgisi konusunda taşıdığı fikirler ortaya konmaktadır. Alangu'ya göre folklor unsurları hayat şartlarının değişmesine paralel olarak "statik" aşamadan "dinamik" aşamaya geçmektedir. İşte bu durumda folklorun arkeolojiyle olan farklılığı ortaya çıkar. Folklor arkeolojinin aksine dinamik bir nitelik taşır. Ona göre *folklor ürünleri, aşağıdan yukarıya, bütün zümreler ve sınıflarda geçerli, geçişli, sürekli ve canlı bir oluşum evrimi içinde yürümekte, geçmişten geleceğe doğru, çağımıza da uğrayarak, kesintisiz bir damar gibi akmaktadır*. Alangu, folklorun bilimsel bir sorun olarak ortaya çıkışını Avrupalı romantiklere dayandırır:

"*Avrupalı romantikler, halkın ruhunu bütün kültür varlığının ana kaynağı olarak araştırmışlar, buradan bilimsel bir sorun ortaya çıkarmışlar, halkbilgisi de bir bilim olarak kaynağını ve adını buradan almıştır.*" (s. 9)

3. ARSLAN, Mustafa – Milay KÖKTÜRK

"Halkbiliminde Teori ve Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S. 41, Bahar 1999, Ankara, s. 14-28.
Anahtar Kelimeler: Halkbilimindeki Problemler, Performans Teori, Dan Ben-Amos, Dilbilim, Gösterimci Halkbilim, Geleneksellik.

Kültürel bir süreç sonucu oluşan halkbiliminin "epistemolojik", "ontolojik" ve "metodik" temellerinin tam olarak oturmamış olduğu ve çözülmeyi bekleyen sorunların varlığı vurgulanmaktadır. Halkbilimi halen kendine ait olgular alanına oturtulamamış, yöntemiyle, tarihi ve bilim olma süreciyle kendini ispat etme çabasından kurtulamamıştır. Makalede folklorun ortaya çıkışı şöyle anlatılmaktadır:

"*Kültürlerin toplumlara has oluşunun kabulü ve yapılan çalışmalarla belirlenen değişik kültürlerin varlığı, toplumsal realiteye yaklaşımları etkilemiş ve çeşitli problemlerin ancak toplumların kendi kültürlerini daha iyi tanımaları suretiyle çözülebileceği kanaati yaygınlaşmaya başlamıştır. Tabiî olarak bu anlayış, olgular alanını kültürel evrenin verilerinde bulan yeni bilim dallarının ortaya çıkmasına da bir vesile teşkil etmiştir. Halkbilimi (Folklor) de bu anlayışla ortaya çıkan bilim dallarından birisidir.*" (s. 14)

4. ATAMAN, Sadi Yaver

"Folklor", *Folklor*, S. 23-24, ty, İstanbul, s. 3

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Kültürü.

Ataman, folklorun her yönüyle faydalanılması gereken bir değerler bütünü olduğunu vurgulayarak onun çeşitli fonksiyonlarıyla tanıtılması ve sevdirilmesi gerektiğini söyledikten sonra, folklorun ortaya çıkışını şöyle anlatmaktadır:

"*Tabiat sevgisi, insanların bir bakıma duygusal dünyası demektir. İnsanların duygusal dünyası ise düşünmektir. Düşünmekten, bir bakıma da (kültür) doğar. Zevk ve kültür hayatına renk ve canlılık veren duygu zenginliğinden (aşk) doğar. Düşünce ve aşk birleşince de genel anlamı ile (sanat) doğar. Folklor dediğimiz halk kültürünün doğmasında ve yaşamasında, değer ölçü yine bu faktörler olsa gerektir.*" (s. 3)

5. AYGÜN CENGİZ, Serpil

"Folklor, Poplor ve Kitle İletişim Araçları", *Folklor / Edebiyat*, c. V, S. 19, 1999/3, Ankara, s. 5-12.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Poplor, Kitle İletişim.

Yazar, makalesinde kitle iletişim içinde folklorun ve poplorun yeri üzerinde durmaktadır. Yazar, poplorun, kent folkloru için "pop" sözcüğüne dayanarak

Bluestein tarafından önerildiğini söylemektedir. Makalede, folklorun ortaya çıkışını Peter Burke'den alıntılayarak şöyle açıklamaktadır:

> "*'Halk kültürü' anlamında folklor, Avrupa'da milliyetçiliğin yükselişiyle de bağlantılı olarak, 18. yüzyılın sonlarında 'geleneksel halk kültürü yok olmaya başlayıp, insan veya halk, Avrupalı entelektüellerin ilgi alanına girmeye başladığında' keşfedilmiştir.*" (s. 5)

6. BAŞGÖZ, İlhan

"Türkiye'de Halk Bilimi Çalışmaları ve Milliyetçilik", *Folklor / Edebiyat*, S. 14, Haziran – Temmuz 1998, Ankara, s. 73-84.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Milliyetçilik.

Yazar, makalesinde Türkiye'de folklorun başlangıcından 1950'li yıllara kadar olan gelişimine değinmiştir. Yazar, folklora ilginin 19. yy'ın ikinci yarısında çoğunluğun anlayabileceği bir dil oluşturma ihtiyacı duyulunca başladığını söylemektedir. Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkması aydınların halk bilimine karşı tutumlarında yeni bir devri belirlemiştir. *Gökalp*, halk edebiyatı derlemelerinin de araştırmalarının da öncüsü olmuş, folklor yerine "halkiyat" terimini kullanan Gökalp sonraları uluslararası bir terim olan "folklor"u yeğlemiştir. *Fuat Köprülü*, "folklor ve halk edebiyatı araştırmaları Türk halkının sanat estetikteki üstün değerlerinin tanıtmakta en iyi yoldur" tezini ispat etmeye çalışmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında folklor, millî kültürün kaynağı olarak görüldü.

7. EKİCİ, Metin

"Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine bir Deneme", *Millî Folklor*, S. 45, Yıl: 12, Bahar 2000, Ankara, s. 2-8.

Anahtar Kelimeler: Halk, Halk Bilgisi, Halk Bilimi.

Yazar, halk biliminin esası olan "halk" kavramı üzerinde durur. 19. yy Avrupa'sında halk "okur-yazar bir toplumda cahil kısım"dır. Osmanlı toplumunda Avrupa'daki anlayışa paralel olarak "havas" ve "avam" olarak ikiye ayrılmıştır. Sınıf farklılığı ortadan kalkınca "şehirli-köylü" ayrımına dönüşmüştür. Farklı görüşlere değindikten

sonra yazar, halkın tarifini "belli bir gelenek içinde oluşmuş yaratma sayesinde birbirine bağlanan, bu ürünü kendisine ait kabul eden topluluktur" şeklinde yapar. Yazar, "folklore" teriminin 1846 yılında *William Thoms* tarafından "popüler antikler" kavramını karşılamak amacıyla ortaya atıldığını, 1891'de yapılan *Milletlerarası Folklor Kongresi* sonrasında da bütün dünyada ya İngilizce şekli olan "folklore" veya her dilde tercümesi yapılmak suretiyle kullanıldığını belirtir.

8. ELÇİN, Şükrü

"Folklorumuzda Yozlaşma", *Türk Edebiyatı,* c. 7, S. 80, Haziran 1980, İstanbul, s. 47-50.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Yozlaşma, Yabancılaşma.

Elçin, folklorumuzda ve dolayısıyla kültürümüzde görülen yabancılaşma ve yozlaşmayı, aydınların kökünden koparak yaptıkları şuursuz Batı taklitçiliğine dayandırmaktadır. Elçin, "halk hayatının ve kültürünün bilgisi" şeklinde tarif ettiği folklorun ortaya çıkışı konusunda şunları söylemektedir:

> "*Halk hayatı çok eskiden beri tarihçilerin, seyyahların ve yazarların dikkatlerini çekmiştir (...) Geçmiş devir insanlarının bu metotsuz bilgi toplama merakı, zamanla yerini ilmî tecessüse bıraktı. 16'ncı asırdan itibaren Avrupa'da dillerin kaynaklarına dair incelemeler, halk hayatının perdesini açtı. Başlangıçta Halk edebiyatının kollektif ve anonim karakter taşıyan masal, atalar sözü, bilmece gibi mahsulleri folklor çerçevesinde mütalâa ediliyordu (...) Sonraları, maddî kültüre giren eşya, alet ve edevat ile halk sanatları da derlenmeğe başladı.*" (s. 47)

9. FINDIKOĞLU, Ziyaeddin F.

"Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değerlendirilmesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 11, Sene: 1, Haziran 1950, İstanbul, s. 161-162.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarih, Rönesans, Masallar.

Yazar, makalesinde "Folklor kaynağından faydalanmayan bir çocuk edebiyatı, daima kısır ve tesirsiz kalacaktır." tezini savunmuştur. Bu düşünce doğrultusunda *Naki Tezel*

ve *Eflatun Cem Güney*'in yaptıkları çalışmalardan bahsetmektedir. Bu iki değerli insanın derlemiş olduğu masallar, masalları okuyan çocuklara kendi ana dillerinin zevkini aşılayacaktır. Yazar, folklorun ortaya çıkışını şöyle açıklamaktadır:

> "*...garb milletlerinin Rönesansla başladıkları XIX uncu asırda hızlandırdıkları bir harekettir. Orta çağın 'tabiat'ten uzaklaştırdığı Avrupalı, 'tabiate doğru' parolası ile hem şu bildiğimiz tabiatin sırlarını çözmeğe, bu suretle müsbet ilimleri geliştirmeğe başladı, hem de tabiatin bir uzaması olan öteki tabiati, tâbir caizse, sosyal tabiati araştırmağı düşündü.*" (s. 161)

10. GÜNAY, Umay

"Folklor Nedir", *Türk Folkloru Araştırmaları*, Ankara, 1987, s. 23-30.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarif, Halk, Sözlü Gelenek, Kültür, Hint Ekolü, Antropolojik Ekol, Aarne-Thomson Folklor Ekolü.

Günay, makalesinde çeşitli folklor tanımları ile folklor tanımlarında farklılığa yol açan etmenler üzerinde durmakta ve üç önemli folklor ekolü üzerinde durmaktadır. Günay'a göre folklor tanımlamalarında anlaşmazlığa yol açan "halk" kavramına bağlı olarak getirilen sınırlamalar ve subjektif yorumlardır. Folklor araştırmalarının başladığı dönemlerde türküler, masallar ve benzeri diğer edebi eserler ilgi topladığı için folklor, "sözlü edebiyat geleneği" olarak tarif edilmiştir. Bu tarif sözlü gelenekteki eserlerle yazılı edebi gelenekteki eserler arasındaki farklılığı ifade etmektedir. Folkloru "halkın ilmi" olarak tarif edenler edebi eserlerin yanı sıra inanç, dinî pratikler, âdet, gelenek ve görenekleri folklorun inceleme sahasına dahil etmişlerdir. Bu, beraberinde "halk" kavramının kabulünde bir çeşitlilik meydan gelmiştir. Tahsilsiz ve cahil diye isimlendirilen, diğer bir grup insandan kesin sınırlarla ayrılan bir "halk" kimliği varlığına dayanan hipotezin geçerliliği artık tartışma konusu olmuştur. Günay, folklorun doğuşu hususunda şunları söylemektedir:

> "*Bilindiği üzere folklor çalışmaları XIX. asırda başlamıştır. Bu asır, Batıda teknolojinin hızlı gelişmeğe başladığı ve XX. asırdaki sanayi toplumlarına geçişe hazırlık çağıdır. Matbaanın icadından sonra başlayan*

yazılı kültür, sözlü kültür farklılığının XIX. asırdan itibaren hızla artması, yaşama tarzının ve alışkanlıklarının değişmesi, terkedilen ancak belli ölçülerde gruplarca muhafaza edilen verilere duyulan ilgi yeni bir ilim dalının doğuşunu hazırlamıştır.ancak belli ölçülerde gruplarca muhafaza edilen verilere duyulan ilgi yeni bir ilim dalının doğuşunu hazırlamıştır." (s. 27)

11. ÖCAL, Derya

"Halkbilimi Araştırmalarında Sınıflandırma Sorunu", *Halkbilimi*, S. 15, Güz 2001, Ankara, s. 16-18.

Anahtar Kelimeler: Sınıflandırma, Halkbilimi Ürünlerinin Sınıflandırılması

Makalede, sosyal bilimlerde sınıflandırma yapmanın gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda Fransız *Paul Sebulot*, İngiliz *Charlotte Burne* ve İsviçreli *Hoffman Krayer*'in yapmış oldukları halkbilimi tasniflerine yer verilmektedir. Sınıflandırmalarda genelde sonuçlara yönelik olduğu, süreçlerin incelenmesinden kaçınıldığı belirtilmektedir. Makalede halkbiliminin ortaya çıkış sürecini belirleyen etmen şu şekilde açıklanmaktadır:

"*Ondokuzuncu yüzyılda Batı dünyasının kendi dışındaki medeniyetler ile yoğun bir biçimde ilişkiye girmesi (sömürgecilik ve emperyalizm gibi en saldırgan biçimden seyahat ve turistik gezilere değin en maceracı / keşfedici biçimlerine değin), bu medeniyetleri oluşturan insanların ve ürettiklerinin incelenmesi gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Avrupalı araştırmacılar sömürge olarak ellerinde tuttukları topraklarda yaşayan halkların tarihini, yaşam tarzı ve gereksinimlerini incelerken; ABD'li araştırmacılar 'yeni dünyanın köklerini' (Amerika kıtasında yaşayan yerli kabileleri ve bu topraklara zorla getirilen zenci köleleri) araştırmalarında konu edinmişlerdir.*" (s. 17)

12. ÖZARSLAN, Metin

"Halkbilimi", *Halkbilimi*, S. 1, Güz 1996, Ankara, s. 2-5.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Sanayi Devrimi, Sosyal Bilimler.

Makalede, halkbiliminin ortaya çıkışı, milliyetçilik ve ideolojik akımlara araç edilmesi anlatılmış ve diğer sosyal bilimlerle olan münasebeti doğrultusunda halkbilimine dair görüş beyan eden ve onu farklı açılardan tanımlayıp açıklayan bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir. Makalede, halkbilimin ortaya çıkışı sanayi inkılabına şöyle bağlanır:

> " *Halkbiliminin bir bilim dalı olarak ortaya çıkması ve diğer bilimler yelpazesi içinde yerini almaya çalışması, diğer sosyal bilim dallarına göre biraz gecikmeli de olsa, tarih çarklarının hızlandığı sanayileşme sonrası dönemlere rastlar. Bir taraftan sanayileşmeyle ve kentleşmeyle değişen ve giderek kaybolmaya başlayan geleneksel kültür öğelerini derleme-toplama ihtiyacı, diğer taraftan da ulus devletlerinin belirginleşmesiyle, dağınık ve pek o kadar da türdeş olmayan kitlelerden ulusal kültürler çatısı altında ulusal paydaşlar yaratma isteği, dönemin toplumsal gereksinimlerine cevap verecek bir bilim dalı olarak halkbiliminin belirginleşmesinde gerekli ortamı hazırlamıştır.*" (s. 2)

13. ÖZKAN, Fatma

"Abdullah Tukay'ın Halk Edebiyatı ile İlgili görüş ve Düşünceleri", *Millî Folklor*, S. 16, Kış 1992, Ankara, s. 30-31.

Anahtar Kelimeler: Romantizm, Millî Edebiyat Devri.

Tatar edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan *Abdullah Tukay*'ın halk edebiyatı üzerine düşünceleri ve yaptığı çalışmaları konu edinen makalenin baş kısımlarında yazar, folklorun kaynağı olarak Avrupalı aydınların romantizm akımının etkisiyle 18.yy'da millî kimlik arayışı içine girip, millî kültürün yegâne kaynağı saydıkları halk edebiyatına yönelişlerini gösterir. Bizde ise millî sanat ve millî edebiyat yaratma fikri, 19.yy'ın başında Millî Edebiyat devrinde *Ziya Gökalp*, *Ömer Seyfettin*, *Ali Canip Yöntem* gibi Türkçü fikir adamları ve edebiyatçılarının etkisiyle gelişir.

14. SİMONE, William E.,

"İtalyan Folklor İlim Adamları", çev: Umay Günay, *Millî Folklor,* S. 18, Yaz 1993, Ankara, s. 2-12.

Anahtar Kelimeler: Basil, Vico, Nicollo Tomosso, Constantin Nigra, Giuseppe Pitre, Giuseppe Cocchiara.

Folklor sahasında çalışan İtalyan bilim adamlarını konu edinen çalışmanın ilk kısımlarında yazar, folklorun doğuşunu şöyle anlatır:

> "*Halka duyulan hayranlık, halkın kültürüne saygı ve merakı doğurmuştur. Bunun sonucu olarak meraklı araştırıcılar halk şarkıları gibi çeşitli türleri derleyerek bu kültüre yakın alâka gösterdiler, daha sonra dinledikleri malzemelerle ilgili ilmî eserler yazdılar.*" (s. 2)

15. ÜLKEN, Hilmi Ziya

"Türk Folklor Araştırmaları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 2, S. 31, Yıl: 3, Şubat 1952, İstanbul, s. 481-483.

Anahtar Kelimeler: Türk Folklor Araştırmaları, Völkerkunde, Halkbilgisi, Romantizm, Etnographie.

Yazar, makalesinde Türk Folklor Araştırmaları dergisinin faaliyetleri hakkında bilgi verdikten sonra folklorun Batı'da ve Türkiye'deki adlandırılışına, ortaya çıkış sebeplerine, etnoloji ve etnografya ile olan ilişkilerine değinmektedir. Ülken, folklor disiplininin ortaya çıkışı hakkında şunları söylemektedir:

> "*Fakat 19 uncu asır ortalarında Avrupada uyanan milliyet cereyanları ve romantizm hareketi dikkati bu halk mevzuları üzerine çekmeye başladı. Bu hareketin gayesi edebiyatın ve bütün san'at dallarının millî köklere dayanmasını temin için yanlış baskılar ve çirkin bir ifade içinde öz değerini meydana çıkaramıyan halk motifleri üzerinde işlemek ve bunları yüksek bir sanatın malzemesi ve muhtevası haline getirmekti.*" (s. 481)

16. YILDIRIM, Dursun

"Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler", *Millî Kültür*, c. IV, S. 36, 1982, Ankara, s. 36-39.

Anahtar Kelimeler: Sözlü Kültür, Folklor, Millî Şuur.

Yıldırım, makalesinde folklor yerine neden "sözlü kültür" terimini kullandığını ispatlamaya çalışmaktadır. Bu terim içine sözlü kültür içine tamamen söz, kısmen söz ve tamamen sözsüz ama sözlü geçiş ve iletişimle fertler arasında dolaşan malzemeler girmektedir. Yıldırım, bu alana ait malzemeyi kültürün bir kısmı olarak değerlendirdiği için "sözlü kültür" terimini önermektedir. Yıldırım, sözlü kültürün ortaya çıkışını şöyle açıklamaktadır:

> "*Sözlü kültür çalışmaları, Avrupa'da romantizm ve milliyetçilik cereyanlarına paralel olarak ortaya çıktı ve gelişti. Alman filozofu Herder, ortaya attığı* ***Volkslied*** *(halk şarkısı),* ***Volksseele*** *(halk ruhu),* ***Volksglaube*** *(halk inancı) gibi terimlerle alana ve disipline ait ilk çekirdek düşüncelerin şekillenmesini sağladı. Kültürel evrim teorisi çalışmalara yeni teşvik edici yeni bir boyut kazandırdı. Mazi hasreti ile yanıp tutuşan milletler, geçmişlerini keşfetmek,* ***milli şuur*** *ve* ***milli kimlik****lerini kanıtlamak ve başka milletlerden üstün niteliklerini bulup ortaya çıkarmak arzusuyla* ***sözlü kültür*** *çalışmalarına hız verdiler.*" (s. 38)

17. YILDIRIM, Dursun

"Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri", *Millî Folklor*, S. 21, Bahar 1994, Ankara, s. 2-15.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Romantizm, Mahallîleşme Cereyanı, Tanzimat, Türkçülük Hareketi.

Yazar, folklor disiplininin doğuşunu hazırlayan sebep olarak Coğrafî Keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri sonrasında doğan Romantizm akımını gösterir. Türkiye'de ise Mahallîleşme cereyanı ile başlayan Tanzimat sonrasında Türkçülük hareketiyle folklorun şekillendiğini belirtir. Yazar, bu fikirlerini şöyle anlatır:

"*Coğrafî keşifler Avrupa cemiyetinde bir dizi dönüşüme sebep olur. 'Rönesans' ve 'reform' hareketleri Avrupa cemiyetinde köklü yapı ve zihniyet değişikliklerine yol açar. Romantizm cereyanı 'halk' hayatına ilgi uyandırır. 'Halk' kavramına dayalı bir 'halk edebiyatı' anlayışı doğar.* (s.2)

Türkiye'de folklora yönelişin köklerini, edebiyatımızda bir 'pre-romanticism' adını verebileceğimiz 'Mahallîleşme cereyanı' döneminde arayabiliriz. (s. 3)

Bizde 'Tanzimat' gerçekleştiği sırada, Avrupa milletlerinin hayatında romantizm ve milliyetçilik cereyanları hâkim olmağa başlamıştı. Sosyal ve beşerî ilimler sahasında 'mazi'yi öğrenme, 'milliyet'in araştırılması arzusu yeni bir disiplinin, folklor ilminin doğmasını, gelişmesini sağlar." (s. 4)

B. HALKBİLİMİNİN ADI ÜZERİNE MAKALELER

18. AKÇA, Kemal

"Folklor ve Türk Folklor'ünün Karekteri", *Folklor Postası*, c. 1, S. 1, I. Teşrin 1944, İstanbul, s. 3-4.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halkiyat.

Makalede, âdet, anane, kültür, edebiyat, görenek ve görgüleri kapsayan bir kelime olan folklorun karşılığı olarak memleketimizde "halk ve harsiyat", "halk bilgisi", "halkiyat", "budun bilgisi", "halk edebiyatı" gibi terimlerin kullanıldığı; ancak bu zamana kadar kullanılan terimlerin folklor kadrosunun birer zümresini karşılamasından ötürü şimdilik "folklor" terimini kullanma mecburiyeti olduğu belirtilmektedir.

19. AYDIN (ACIPAYAMLI), Orhan

"Yabancı Memleketlerde ve Bizde Folklor Anlayışı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 55, Yıl: 5, Şubat 1954, İstanbul, s. 865-869.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Atikiyatı, Folklor Tanımları, Etnografya, Etnoloji.

Yazar, folklorun ortaya çıkışı, Türkiye'deki adlandırılışına değinip İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika ve Amerika'daki folklor tanım ve tariflerinden örnekler verdikten sonra Türkiye'deki uzmanların yaptıkları tariflerden örnekler sunmuş ve onların kanaatlerini dört başlık altında toplamıştır. Yazar, folklorun 1846 yılında *Atheneum* adlı dergide yayınladığı bir makalede *Ambrose Mortone* tarafından teklif edildiğini söylemektedir. Folklor, Türkiye'de halkbilgisi, budunbilgisi ve halkiyat kelimeleriyle karşılanmıştır.

20. AYGÜN CENGİZ, Serpil

"Folklor, Poplor ve Kitle İletişim Araçları", *Folklor / Edebiyat*, S. 19, 1999/3, c. V, Ankara, s. 5-12.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Poplor, Kitle İletişim.

Yazar, makalesinde kitle iletişim içinde folklorun ve poplorun yeri üzerinde durmaktadır. Yazar, poplorun, kent folkloru için "pop" sözcüğüne dayanarak *Bluestein* tarafından önerildiğini söylemektedir. Makalede, folklora bütün dünyada öncelikle geleneksel halk danslarını çağrıştırıyor olması sebebiyle farklı adlar verildiği belirtilmektedir. Yazar, *Jan Harold Bruncard*'dan alıntılayarak şunları söyler bu konuda:

> "*Örneğin 'folklor bilimi' anlamında 'folkloristics' önerilen ve bir dönem kullanılan bir terimdir. 'Folklor' yerine kullanılmak üzere 'hominology' terimi de önerilmiştir, ancak 'hominology', 'antroploji'nin değişik adlandırma biçimlerinden biri olduğu için bu terim de rağbet görmemiştir.*" (s. 5)

21. BASCOM, William

"Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür", çev: Nilgül Aytuzlar, *Millî Folklor*, S. 63, Yıl:16, Güz 2004, Ankara, s. 86-91.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Sözlü Sanat, Kültür, Antropoloji.

Makalede, Bascom antropoloji alanında, folklor terimi yerine önerdiği "sözlü sanat"ı hangi amaçla kullandığından; bu terimin neyi ifade ettiğinden ve buna gelen tepkilerden söz etmektedir. Bu eleştirilerin bir kısmını ("sözlü sanat"ı folklorun tümü yerine kullanması) haklı da bulan Bascom, bu terimin "halk hikayeleri, mitler, efsaneler, atasözleri, bilmeceler ve diğer edebî türler" için uygun olduğunu söylemektedir. Ona göre sözlü sanat "bir miktar halkbiliminden bir miktar da kültürden" oluşmaktadır.

22. BEN – AMOS, Dan;

"Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru", çev: Metin Ekici, *Millî Folklor*, S. 33, Bahar 1997, Ankara, s. 74- 87.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyal Çevre, Zaman Derinliği, Nakil Vasıtası, Kominikasyon.

Yazar, folklor tanımlarındaki çeşitlilik, farklılık ve eksiklikler üzerinde durmuştur. Yazara göre folkloru tanımlamadaki güçlükler "folklorun kendi tabiatından kaynaklanmakta"dır. Bu nedenle folklor tarifleri, folklor materyallerini farklı, birbiriyle çatışan bakış açıları içine yerleştirmek zorunda kalmışlardır. Makalenin baş kısmında da folklor terimine karşılık olarak Almanya'da "Volkskunde", İsveç'te "Folkmine", Hindistan'da "Lok Sathiya"nın kullanıldığı belirtilmektedir.

23. DUNDES, Alan

"Folklor Nedir", çev: Gülay Aydın, *Folklora Doğru*, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 15-18.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tanım, Folkloristics

Dundes makalesinde, bu zamana kadar yapılan folklor tanımlarının bir çoğunun bilgiyle (lore) ilgilenirken bazısının da halkı (folk) ele aldığını belirtir ve folklorun ne olduğu konusunda folklorcuların hala tam bir anlaşmaya varamadıklarını söyler. Tanımlardaki en ortak ölçütün folklorun taşınırlığı olduğunu vurgulamaktadır. Bu düşünceye folklorun sözlü gelenek ya da sözlü gelenekte olduğu düşünülmektedir. Ancak folklor dışındaki bazı malzemelerin de sözlü olarak taşındığını bu sebepten de sadece sözlü taşınma ölçütün tek başına, folklor olanı folklor olmayandan ayırmaya yetmeyeceğini savunmaktadır. Dundes, folklor teriminin hem malzemenin hem de onu araştıran bilimin adlandırılmasında kullanıldığını söyleyerek, bu karışıklığı ortadan kaldırmak için şöyle bir teklifte bulunmaktadır:

> "*Bu liste folklor türlerinden bazılarını içeriyor. Tüm bu malzemelere de onların araştırılmasına da folklor diyoruz. Karışıklığı önlemek için malzemeye* ***folklor****, bu malzemenin araştırılıp incelenmesine de* ***folklor bilimi (folkloristics)*** *diyeceğiz.*" (s. 18)

24. EKİCİ, Metin

"Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine bir Deneme", *Millî Folklor*, S.45, Yıl: 12, Bahar 2000, Ankara, s. 2-8.

Anahtar Kelimeler: Halk, Halk Bilgisi, Halk Bilimi.

Yazar, halk biliminin esası olan "halk" kavramı üzerinde durur. 19. yy Avrupa'sında halk "okur-yazar bir toplumda cahil kısım"dır. Osmanlı toplumunda Avrupa'daki anlayışa paralel olarak "havas" ve "avam" olarak ikiye ayrılmıştır. Sınıf farklılığı ortadan kalkınca "şehirli-köylü" ayrımına dönüşmüştür. Farklı görüşlere değindikten sonra yazar, halkın tarifini "belli bir gelenek içinde oluşmuş yaratma sayesinde birbirine bağlanan, bu ürünü kendisine ait kabul eden topluluktur" şeklinde yapar. Yazar, folklor karşılığı olarak Türkçe'de "halkıyyat, halk bilgisi, halk bilimi, halk kültürü" gibi terimlerin kullanıldığını belirtir. Yine folklor karşılığı olarak Almanların "volkskunde", Fransızların ise "traditions popularies"i kullandıklarını vurgular. "volkskunde" terimi İngilizce "folklore"den daha eski olduğu halde onun kadar yaygınlık kazanmamıştır.

25. ERIXON, Sigurd

"Ethnologie Tégionale ov Folklore – Bölge Ethnolojisi Yahut Folklore", çev: Hamid Zübeyr Koşay, *Türk Folklor Araştırmaları,* c. 3, No: 72, Yıl: 6, İstanbul, s. 1117-1118.

Anahtar Kelimeler: Folkliosforskning, Etnogrophie, Volkskunde, Bölge Etnolojsi, Umumî Etnolojisi, Culturologie.

Hamid Zübeyr Koşay, Erixon'un on iki sayfalık makalesinden alıntılar yapmıştır. Makalenin baş kısımlarında terimler üzerinde ve folklorun diğer dillerdeki karşılıkları üzerinde durulmuştur. Makalede "bölge etnolojisi" de denilen folklora diğer memleketlerde şu gibi adlar verilmektedir:

> "*İsveçte folklor karşılığı olarak Folkliosforskning : Halk diriminin araştırılması; Finlandiya ve Estonyada ethnogrophie; Batı ve Güney Avrupada ve Amerikada folklore; Almanca konuşan memleketlerde Volkskunde (Halk Bilgisi) terimlei kullanılmaktadır.*" (s. 1197)

26. FINDIKOĞLU, Ziyaeddin F.

"Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değerlendirilmesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 11, Sene: 1, Haziran 1950, İstanbul, s. 161-162.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarih, Rönesans, Masallar.

Yazar, "Folklor kaynağından faydalanmayan bir çocuk edebiyatı, daima kısır ve tesirsiz kalacaktır." tezini savunmuştur. Bu düşünce perspektifinde Naki Tezel ve Eflatun Cem Güney'in yaptıkları çalışmalardan bahsetmektedir. Bu iki değerli insanın derlemiş olduğu masallar, masalları okuyan çocuklara kendi ana dillerinin zevkini aşılayacaktır. Yazar, folklorun Türkiye'de "halkıyat, harsiyat, halkbilgisi" gibi lisan hareketlerinin muhtelif basamaklarına işaret edici adlar aldığını söylemektedir.

27. GÖZAYDIN, Nevzat

"Folklor Sözcüğü Üzerine", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 18, No: 351, Yıl: 30, Ekim 1978, İstanbul, s. 8449-8451.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Volkskunde, Volkstumkunde, Völkerkunde, Volksforschung.

Gözaydın, makalesinde bilinenin aksine folklor teriminin mucidinin *William John Thoms* olmadığını öne sürer. Delil olarak da Thoms'tan on yıllar önce Alman araştırmacılarının kullandığı völkerkunde, volksforschung, volkstumskunde terimlerinden sonra *Johann Felix Knaffel*'in ortaya attığı volkskunde teriminin, uzun yıllar kütüphane müdürlüğü yapan ve halk kültürüne ilgi duyan Thoms tarafından İngilizce'ye tercüme edildiğini söylemektedir. Muhtemelen de gelecek tepkilerden korunmak amacıyla da *Ambrose Merton* takma adını kullandığını iddia etmektedir.

28. GÖZAYDIN, Nevzat

"Yine Folklor Üzerine…", *Türk Dili*, S. 486, Haziran 1992, Ankara, s. 1018-1021.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Volkskunde, Völkerkunde.

Gözaydın, daha önce Türk Folklor Araştırmalarında yayınladığı bir makalesinde, "folklor"un isim babası olarak *William John Thoms*'u değil *Johann Felix Knaffel*'i göstermişti. Ona göre olsa olsa Thoms, Knaffel'in kullandığı "vokskunde" terimini İngilizce'ye çevirmiş olabilirdi. Bu makalede ise söz konusu terimin Almanya'da, Knaffel'den çok önce 1782 yılında "Gezgin" adlı bir dergide "Volkskunde" ve "Volkerkunde" terimlerinin kullanıldığını**;** volkerkundenin değişik halklarla, volkskundenin ise bir milletin alt tabakası kabul edilen halkla uğraşan bilim (bölgesel

etnoloji) olarak görüldüğünü belirtmektedir. Kütüphane müdürü olan, Almanca'yı bilen, çevre ülkelerin eserleri elinden geçen ve halk kültürüne ilgi duyan biri olarak Thoms sadece bu terimi İngilizce'ye çevirmiştir.

29. GÜNAY, Umay

"Folklor ve Mitoloji", *Millî Folklor*, S. 16, Kış 1992, Ankara, s. 3-10.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnoloji, Tarihî Coğrafî Metot, Mukayeseli Metot, Dilbilim, Mitoloji, Arkeoloji.

Yazar, folklorun adı, tarifi, amacı, mitoloji, etnoloji, arkeoloji dilbilim vb. bilimlerle olan ilişkisinden hareketle folklor üzerine çalışanlar ve çeşitli folklor ekolleri hakkında bilgi vermektedir. Yazar, folklorun 1846 yılında *William John Thoms* tarafından "popular antiquities (eski halk eserleri)" terimine karşılık olarak teklif edildiğini vurgular.

30. GÜNGÖR, Kemal

"Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod", *Türk Etnografya Dergisi,* S. IV, 1961, Ankara, s. 37-42.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Güngör, makalesinde "her ikisi de halka ait kültür kalıntılarını inceleyen bilimler" olarak tarif ettiği etnografya ile folklor disiplinlerinde çalışacakların izlemesi gereken yolları ayrı ayrı maddeler halinde ortaya koymuştur. Tabi bunu yaparken de iki disiplin arasındaki sınırları, bu zamana kadar söylenenleri de göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışmıştır. Etnografya ile folklorun inceleme sahalarına giren konulara da değinilmiştir. Makalede bazı Kuzey Avrupa ve Amerika folklorcularınca folklorun yalnız şifahi konuları incelediği görüşü neticesinde ona "manevi etnografya" adını verdikleri belirtilmiştir.

31. HINÇER, İhsan

"Folklor Kelimesinin Yersiz İsrafı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 6, No: 123, Yıl: 11, Ekim 1959, İstanbul, s. 1997-1998

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Oyunları, Folklor Tanımları.

Hınçer, makalesinde folklorun bir galat-ı lisan ile asıl anlamından uzaklaşarak sadece halk oyunlarına has bir ada bürünmesinden şikayet eder. Bunun önüne geçmek amacıyla folk dans ve folk dans ekibi demenin daha doğru olduğunu söyler. Hınçer, bazı folklor bilginlerinin folklor tanımlarına yer vererek bu yanlışlığı, yapanların gözleri önüne serer. Makalede Türkiye'de folklor terimi yerine bilim adamlarımızca kullanılan terimlere yer verilmiştir. Buna göre folklor karşılığı olarak *Ziya Gökalp*, "halkıyat-Harsiyat", *Halkbilgisi Derneği*, "halkbilgisi"; *Hamit Zübeyr Koşay* da "budunbilgisi" terimlerini kullanmışlardır.

32. HINÇER, İhsan

"Türkiye'de Folklor Hareketleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 11, Özel Yirminci Yıl Sayısı, Ağustos 1969, İstanbul, s. 11-13.

Anahtar Kelimeler: Folklor Kadroları, Halkbilgisi Haberleri, Halkevleri, Millî Folklor Enstitüsü.

Hınçer, makalesinin başında Türkiye'de folklor çalışmalarının öncüleri olarak *Rauf Yekta*, *Ahmet Refik*, *Rıza Tevfik*, *Ziya Gökalp* gibi isimleri ve hangi alanlarda çalıştıklarını zikrettikten, folklor terimine değindikten sonra folklorun kadrolarına yer vererek Türkiye'deki folklor çalışmalarının kısa bir tarihçesini gözler önüne sermektedir. Hınçer, makalesinde Ziya Gökalp'in folklor kelimesine karşılık "halkıyat-harsıyat" terimlerini kullandığını belirtir. Folklor kelimesinin İngilizce birleşik bir ad olup "halkı tanıma, bilme" dolayısıyla da "Halk Bilimi" anlamına geldiğini ifade etmektedir. Ayrıca folklorun maddî kültürle uğraşan bölümünü bazı ulusların "etnoğrafya" olarak da adlandırdıklarını belirtmektedir.

33. İMAMOĞLU, İsmet

"Budunbilim, Ağıtlar", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 8, Yıl: 1, Mart 1950, İstanbul, s. 117-118.

Anahtar Kelimeler: Ağıt, Ağıtçı, Türkü.

Yazar, Konya Cihanbeyli bölgesine doğudan ve Sibirya'dan göçüp gelenlerin kurdukları yerleşim merkezlerinden bahsetmektedir. Bunlardan İnevi yerleşim bölgesi

Adana'dan göçenlerce kurulmuştur. Yazar, İnevi'ndeki ağıtlardan örnekler sunmuştur. Makalesinin başında ise şöyle bir teklifte bulunur:

> "*Folklor yerine öztürkçe olarak **'tüzbilim'** demeği öneriyorum (tercih ediyorum)*" (s. 117)

34. KARTARI, Asker

"Üniversitelerimizde Halkbilim Eğitimi Neden Gereklidir?", *Türk Folkloru*, S. 79, Yıl: 7, Şubat 1986, İstanbul, s. 10-11.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Halk Kültürü, Eğitim.

Kartarı, makalesinde "halk kültürünü konu olarak alan disiplin" diye tanımladığı halkbilimin, bütün yükseköğrenim ders müfredatında olması gerektiğini savunmaktadır. Çünkü bu sayede yükseköğrenim görenler halk kültürünü, örf, adet ve inançlarını öğrenerek halkın değerlerine saygı duyarak halkla iletişim kurabilecektir. Yazar, halkbilimin dünyada "folklore" ya da "volkskunde" olarak bilindiğini ülkemizde ise "hikmet-i avam", "halkiyat", "halkbilgisi" ve "halkbilimi" adlarıyla anıldığını belirterek; folklor terimine Türkçe karşılık verme çabasına neden olarak, yeni bir kavrama Türkçe bir adın verilmesinin gerekli oluşu ve bu sözcüğün yanlış kullanımını göstermektedir.

35. KORAY, M. İhsan

"Türkiye'de Folklor", *Pınar*, c. VI, S. 62, Şubat 1977, İstanbul, s. 28-31.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun konusu, Kültür.

Koray, makalesine millî bayraklaşma ve toparlanış hamlesinin vazgeçilmez ögesi olarak gördüğü folklorun bir milletin hayatında sahip olduğu öneme değinerek başlamaktadır. Koray, folklorun ülkemizde ortaya çıkışına ve gelişimine değinmektedir. Yazar, ülkemizde folklorun tam karşılığının halk bilgisi olduğunu söylemektedir. Folklora, *Şinasi*'nin "hikmet-i avam", *Ziya Gökalp*'in "halkiyat", *Türk Dil Kurumu*'nun ise "budun bilim" dediğini belirtmektedir.

36. OWEN, M. Trefor

"Folklor ve Popüler Kültür", çev: Selcan Gürçayır, *Millî Folklor*, S. 65, Yıl:17, Bahar 2005, Ankara, s. 137-141.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Popüler Kültür, Kültür.

Owen, makalesine folklorun isminin verildiği dönemdeki sosyal durum ile günümüz dünyasının farklılığını vurgulayarak bu terimin hala geçerli ve kullanışlı olup olmadığını sorarak başlamaktadır. *Oxford Dictionary*'de folklor terimindeki "lore" (bilgi) kelimesine verilen anlamlardan hiçbirinin *Thoms*'un yüklemeyi umduğu nüansı karşılamadığını belirtmektedir. Dolayısıyla Thoms'un bu adlandırması amaçladığından farklı olarak bu alana gereksiz kısıtlamalar koymuştur. Hatta "lore" kelimesindeki belirsizlik "folk" (halk) kelimesinde de görülmektedir. Owen, "popüler kültür" terkibindeki "popüler" kelimesinin nüfusun çoğunluğunu kapsaması bakımından "halk" teriminin dezavantajlarından uzak olduğunu belirtmektedir.

37. TİMUROĞLU, Vecihi

"Pertev Naili Boratav: Türk Halkbiliminin Kurucusu", *Folklor / Edebiyat*, S. 2, Şubat 1995, Ankara, s. 104-110.

Anahtar Kelimeler: Folklor, İnanç.

Pertev Naili Boratav'ın hayatını konu alan makalede onun folklor alanında yaptığı çalışmalara, faaliyetlere değinilmiştir. Makalede folklorun adı hususunda folklora verilen adlar sıralanmış ve "folklor" terimini bir bilim adı olarak ilk kez Boratav'ın kullandığı ve "halkbilim" adını da onun önerdiği söylenmektedir.

38. (ÜLKÜTAŞIR), M. Şakir

"Etnografya ve Etnoloji ile Folklorun Sahaları", *Çığır*, S. 32, II. Teşrin 1935, Ankara, s. 22.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Etnoloji

Makalede folklor, etnografya ve etnolojinin sınırları çizilmeye çalışılmaktadır. Yazara göre, folklor ve etnografya sahasındaki çalışmalarla "Türk Anadolu"nun maddî ve manevî eserlerini ortaya çıkarmak mümkündür. Ancak bu sadece derlemeyle olacak

bir iş değildir. İlmî metotları da kullanmak gerekir. Yazar, Türkiye'de kullanılan "halkiyat" ve "halk bilgisi" terimleri yerine Avrupa'daki yaygın şekli gibi sadece folklor teriminin kullanılmasının daha doğru olduğunu belirtmektedir.

39. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografyanın Konusu", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 10, Sene: 1, Mayıs 1950, İstanbul, s. 145-146.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Volkskunde, Ruhî Kültür, Maddî Mahsul.

Yazar, folklor ve etnografyayı karşılaştırmaktadır. O güne kadar bu iki disiplin ya etnolojinin içinde sayılmış ya da folklor, etnografyanın bir şubesi olarak düşünülmüştür. Yazar, buna karşı çıkar ve folklor ile etnografyayı, birincisinin 'ana sınıf'ın ruhî kültürünü, ikincisinin de maddî mahsullerini incelediğini belirtir. Yazar, bili dünyasında folklor olarak yerleşen bilim dalının Almanya'da volkskunde şeklinde ifade edildiğini belirtir. Türkiye'de ise *Ziya Gökalp*'in folklor yerine "halkiyat"ı, *Halkbilgisi Derneği*'nin de "halkbilgisi"ni kullandığını ancak o devir itibariyle ülkemizde de folklorun yaygın olarak kullanıldığını belirtir.

40. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografyanın Konuları Üzerine", *Türk Kültürü*, S. 53, Mart 1967, Ankara, s. 367-371.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ülkütaşır, makalesinde folklor ile etnografya terimlerinin oluşumlarına ve inceleme alanlarına değinmektedir. Buna göre folklor, manevi kültür ürünlerini incelerken; etnografya, maddi kültür unsurlarını inceler. O, folklor teriminin "folklor gecesi, folklor ekibi, folklor festivali" gibi yanlış kullanımından şikayet etmektedir. Ülkütaşır, folklor teriminin *William John Thoms* tarafından "volksepos, volkfest, volkslied" gibi Almanca kelimelerin taklit edilmesiyle teklif edildiğini ve kabul gördüğünü belirttikten sonra, yalnız Almanya'da "volkskunde" teriminin revaçta olduğunu söylemektedir.

41. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografya", *Folklor*, S. 3, Temmuz 1969, İstanbul, s. 25-28.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ülkütaşır, makalesinde folklor ile etnografyayı mukayese etmektedir. Bu iki disiplin sürekli olarak gerek "malzeme" (halkı ve halka ait şeyleri inlemeleri açısından) ve gerekse kullandıkları "metotlar" bakımından birbirleriyle karıştırılmaktadır. Yazar, bu karışıklığı folklorun "fikrî ve manevî kültür" (şifahî halk edebiyatı, raks, temaşa mahsülleri); etnografyanın ise "maddî kültür" malzemeleri üzerinde çalışması şeklinde gidermektedir. Ülkütaşır, folklorun adlandırılmasında şunları söyler:

> "*...1846 da, İngiliz muharrirlerinden 'William John Thomas', Almanların 'Volksepas', 'Volksfet', 'Volkslied' gibi kelimelerini taklit ederek, böyle toplu bir şekilde kullanıp ortaya atmıştır. Bu kelime zamanla tutunarak belli bir ilim şubesinin adı olmuştur (...) Yalnız Almanlar, Folklor kelimesini bilmekle beraber, bu sahada daha çok 'Volkskunde' kelimesini kullanırlar.*" (s. 26)

42. YILDIRIM, Dursun

"Türkiye'de Folklor Hareketlerine Kısa Bir Bakış", *Millî Kültür*, c. 3, S. 4, Eylül 1981, Ankara, s. 45-46 ve *Millî Folklor*, c. 2, Yıl: 3, S. 9, Bahar 1991, Ankara, s. 16-18.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Türk Halk Bilgisi Derneği, Millî Folklor Araştırma Enstitüsü, Folklor Hareketleri.

Yıldırım makalesinde, ülkemizde ortaya çıkışından günümüze kadar folklora hizmet eden dernek ve kuruluşlar ile bazı süreli yayınlara değinmektedir. Yıldırım başlangıç yılları daha geriler uzanan ancak 19. yy'ın ikinci yarısında bir ilim olarak kabul edilen "folklore"un memleketimizde "avamî edebiyat, hikmet-i avam, halkiyat, folklor, halk bilgisi, budun bilgisi, ve halk bilimi" gibi adlarla anıldığını söylemektedir.

43. YILDIRIM, Dursun

"Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler", *Millî Kültür*, c. IV, S. 36, 1982, Ankara, s. 36-39.

Anahtar Kelimeler: Sözlü Kültür, Folklor, Millî Şuur.

Yıldırım, makalesinde folklor yerine neden "sözlü kültür" terimini kullandığını ispatlamaya çalışmaktadır. Bu terim içine sözlü kültür içine tamamen söz, kısmen söz ve tamamen sözsüz ama sözlü geçiş ve iletişimle fertler arasında dolaşan malzemeler girmektedir. Yıldırım, bu alana ait malzemeyi kültürün bir kısmı olarak değerlendirdiği için "sözlü kültür" terimini önermektedir. Yazar gerekçesini şöyle açıklamaktadır:

> "*...kültürü oluşturan unsurlardan bir bölümünün toplandığını kabul ettiğimiz **sözlü kültür**ü ele almak olduğu için, onun bütününe olan tavrımızı da kısaca belirtmeyi uygun gördük. Çünkü biz, **sözlü kültür** kavramını **folklor** yerine kullanıyoruz. Kültürün sözlü gelenekte, sözlü geçiş ve iletişimle yaşayan unsurlarına çağdaş bilgi ve bilimin verdiği imkânlarla bir tanım kazandırmaya çalıştığımızda, konunun bütününü en iyi **sözlü kültür** teriminin karşılayacağına kanaat getirdik.*" (s. 37)

44. YILDIRIM, Dursun

"Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimiz Üzerine Görüş ve Düşünceler", *Millî Folklor*, c. 2, Yıl: 3, S. 12, Kış 1991, Ankara, s. 15-17.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sözlü Kültür.

Yıldırım, "folklor" adı altında çalışılanın sözlü geleneklerin ürünlerinden ibaret olduğunu öyleyse çalıştığımız malzemenin sözlü kültür ürünleri olması icap ettiğini belirterek; çalışılan alanın "sözlü kültür", malzemesinin "sözlü kültür ürünleri", çalışan disiplinin de "sözlü kültür bilimi" olarak adlandırılması gerektiğini söylemektedir. Ona göre sözlü, kısmen sözlü veya tamamen sözsüz yaratılan, fakat sözlü geçiş veya iletişimle fertler arasında dolaşan, nesilden nesile geçen kısaca geleneği olan ürünlerin tamamı sözlü kültürün kapsamına girer. Yıldırım sözlü kültür ürünlerinin vasıfları olarak sözlülüğe, geleneğe, değişme ve versiyon yaratma

kabiliyetine, ortak yaratıcılığın eseri olma, kalıplaşmaya yatkınlık göstermeyi saymaktadır.

C. HALKBİLİMİNİN TANIMI ÜZERİNE MAKALELER

45. A.K.

"Folklor ve Musiki, Macar Müzisyeni Pol Arma'nın Fikirleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 3, Ekim 1949, İstanbul, s. 34.
Anahtar Kelimeler: Halk Şarkıları, Folklor, Tarih, Halk Kültürü.

Macar müzikolog *Pol Arma*'nın folklor ve musiki hakkındaki görüşlerinin dile getirildiği makalede folklor hakkında şunlar söylenmektedir:

> "*Folklor tarihin zarurî bir tamamlayıcısıdır. Folkloru incelemek, halk kültürünün şayanı hayret şekilde muhafaza edilen kaynaklarına inmek demektir. Folklor, ferdi insanlığa bağlıyan en güzel bir bağdır. Folklor bir milletin âdetlerini dile getirir…*" (s. 34)

46. ABRAHAMS, Roger D.

"Halk Bilimini Etnolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Açıklamak", çev: Ayça Yavuz, *Millî Folklor*, S. 63, Güz 2004, Ankara, s. 60-64.
Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Etnoloji, Sosyoloji, Kültür.

Makalede, halkbilimi çalışmalarında son yıllarda ona yakın iki disiplin olan etnoloji ve sosyoloji bilimlerinin etkisiyle yen bazı yaklaşımların doğduğu vurgulanmaktadır. Makalenin başında yazar, halk bilimi hakkında şunları söylemektedir:

> "*Halk bilimi terimi, geleneklerin birikiminden, belirli bir grubun uygulamalarından ya da yarattıklarından miras kalan, kendi grupluluğunun bilgisine sahip olan sosyal birimlerden anlam bulan bir terimdir.*" (s. 60)

47. AKALIN, L. Sami

"Folklor ve Halk Edebiyatının Sınırları ve Yöntemleri Üzerine", *Folklora Doğru*, S. 54, Nisan 1983, İstanbul, s. 15-21.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Edebiyatı, Antropolojik Metot, Kültür Çevreleri Metodu, Tek-Kaynaklılık Metodu, Çok-Kaynaklılık Metodu, Yuhimerizm Metodu.

Akalın makalesine bilimin doğuşunu ve folklor kelimesinin ortaya çıkışını anlatarak başlamaktadır. Folklorun antropoloji ve etnografya ile olan münasebetine değindikten sonra, folklorun küçük dallarından biri olarak gördüğü halk edebiyatının sınırlarından bahseder ve onun "Anonim Halk Edebiyatı", "Âşık Edebiyatı" ve "Tekke Edebiyatı" olmak üzere üç gruba ayrılabileceğini söyler. Akalın mukayeseli edebiyat tarihi ve uluslararası folklorun alanına giren bazı metotlardan söz eder. Akalın folklorun tarifini şu şekilde yapmaktadır:

> "*Folklorun inceleme ve değerlendirme sınırları içine girecek konuların ilk özelliği, eskiden kalma oluşlarıdır. Bu yönü ile folklor, atalarımızdan neler aldığımızı bulmaya çalışan, gelenek ve göreneklerimize biçim veren iç ve dış kültür ilişkilerini gün ışığına kavuşturmaya çalışan bir bilimdir.*" (s. 16)

48. ALANGU, Tahir

"Halk Bilgisi Üzerine Görüşler II", *Folklora Doğru*, S. 3, Aralık 1969, İstanbul, s. 5-9.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Van Gennep, Alman Halkbilgisi.

Makalede, *Van Gennep*'in 1924 yılında yayınladığı ve Halkevleri'nin rehber kitapları arasında olan "Folklor" adlı eser konu edilmektedir. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'na doğru Almanya'da ve onun güdümüne giren devletlerin faşizme yönelen rejimlerinde halkbilgisinin aşırı uçlara çekildiği vurgulanmaktadır. Makalede *Van Gennep*'in folklor tarifine şu şekilde yer verilmektedir:

> "*Şu hâlde folklor, tasavvur olunduğu gibi dağınık, ufak ve az çok merak verici ve eğlendirici vakıâların basit bir kolleksiyonu değildir. O, hususi olarak köylülerle ve köy hayatı ile, köy hayatından sanayi ve şehir muhitlerinde yaşamaya devam eden şeylerle meşgul olan sentetik bir ilimdir.*" (s. 6)

49. ALTUĞ, Nevzat

"Halkbilimin Konusu, Amacı ve Önemi", *Folklor Halkbilim Dergisi*, S. 35, Ekim 1986, İstanbul, s. 3-5.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Halk Müziği, Halk Oyunları.

Altuğ, makalesinde halkbilimin tanımı, amacı ve konusu hususunda bu alanda söz sahibi olan uzmanların görüşlerinden hareketle görüşlerini ortaya koymaktadır. *Sedat Veyis Örnek*'in folklor tarifine yer verdikten sonra *Ali Rıza Balaman*'ın şu tarifini vermektedir:

> "*...Alanı insan, konusu, özgün kültürü olan, bilimsel yöntem anlayışı ve alana özgü araştırma teknikleri aracılığıyla elde ettiği bulgulara, genellemeler düzeyinde kuramlara ulaşmayı amaçlayan toplumsal bilimler içerisinde bir bilimdir.*" (s. 3)

50. ARAS, Enver

"Kültür ve Halk Bilimi Münâsebetleri", *Erciyes*, S. 239, Yıl: 20, Kasım 1997, Kayseri, s. 14-17.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kültür.

Aras, makalesinde halkbilimi ile kültürün birbirleriyle olan münasebetlerine değinmektedir. Bu yolda *Ziya Gökalp*, *Pertev Naili Boratav*, *Tahir Alangu*, *Umay Günay*, *Bozkurt Güvenç* gibi uzmanların görüşlerine yer vermektedir. Aras'a "göre bir toplumun sosyal yapısının temel unsurlarını teşkil eden din, târih, toprak, örf, âdet, gelenek, görenek,töre gibi maddî ve manevî kültür değerlerini derleyen, inceleyen ve değerlendiren" halkbiliminin kültür veya kültür değerlerinden kesin çizgilerle ayrılması mümkün değildir. Makalede, Umay Günay'ın "nesilden nesile sözlü olarak aktarılan tecrübeye dayanan hayat bilgisi, insan hayatıyla ilgili bütün olaylar" şeklindeki folklor tarifine yer verildiğini görmekteyiz. Aras ise folkloru şöyle tarif eder:

"*Bir toplumun sosyal hayatını düzenlemede önemli bir rol oynayan ve yapılmasına inanılan alışkanlıklar şeklinde târif edilen âdetler; âdetlere göre daha kolay vazgeçilebilen görenekler; nesilden nesile sözlü olarak anlatılarak geçen alışkanlıklar şeklinde târif edilen gelenekler; yine bir toplumda sözlü kanun olarak telâkki edilen örf ve törelerin tamamı, o milletin kültürü olarak kabul edilmektedir. Bütün bu değerlerin toplumun kültürü oluşturduğu gerçeğinden hareketle, toplumun sosyal yapısının temel unsurlarını teşkil eden örf, âdet, gelenek, görenek ve töre gibi değerler sistemini inceleyen ve değerlendiren bilime 'halk bilgisi' veya 'halk bilimi' adını vermek mümkündür.*

Bir toplumun sosyal yapısının temel unsurlarını teşkil eden din, dil, târih, toprak, örf, âdet, gelenek, görenek, töre gibi maddî ve manevî kültür değerlerini derleyen, inceleyen ve değerlendiren…" (s. 16-17)

51. ARSLAN, Mustafa – Milay KÖKTÜRK

"Halkbiliminde Teori ve Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S. 41, Bahar 1999, Ankara, s. 14-28.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimindeki Problemler, Performans Teori, Dan Ben-Amos, Dilbilim, Gösterimci Halkbilim, Geleneksellik.

Kültürel bir süreç sonucu oluşan halkbiliminin "epistemolojik", "ontolojik" ve "metodik" temellerinin tam olarak oturmamış olduğu ve çözülmeyi bekleyen sorunların varlığının vurgulandığı makalede *Dan Ben-Amos*'un fikirleri çerçevesinde folklor şöyle tarif edilmektedir:

"*Ben-Amos'a göre, bazı araştırıcılar folkloru statik ve dokunulabilir bir nesne gibi tarif yolları ararken ve nesnelerin listelerini oluştururken, bazı tariflerde folklor sanat, edebiyat, bilgi ve inanç olarak kabul edilmiştir. Gerçekte ise folklor, onların hiçbiri değil, fakat hepsinin toplamıdır. (…) Ben-Amos folkloru bir olay, canlı bir gösterim, canlı bir sahneleme saymakta, iletişim ve gösterim kavramları üzerinde yoğunlaşmaktadır. Folklor, önceden öğrenilmiş, zihinde kalıplar halinde tutulan değişmez*

metinlerden ve birimlerden oluşmaz. Her zaman kişisel ve sosyal değişkenler içinde ortaya çıkar." (s. 18)

52. AŞKUN, Vehbi Cem

"Folklorda Derleme Metodu", *Türk Folkloru*, S. 19, Şubat 1981, İstanbul, s. 17-19.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Derleme.

Aşkun, konusu gelenek ile göreneklerimiz olan ve "geçmişi tanıtan, geleceğe ışık tutan bir ilim" olarak tanımladığı folklorun hazinesi olarak derlemeleri göstermektedir. Makalesinde de sağlıklı, sistemli bir derleme yapılabilmesi için bir takım tavsiyelerde bulunmaktadır.

53. ATAMAN, Sadi Yaver

"Büyük Folklor Anketimiz, Sadi Yaver Ataman'ın Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 60, Yıl: 5, Temmuz 1954, İstanbul, s. 956-958.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji.

Sadi Yaver Ataman, Türk Folklor Araştırmaları'nın hazırladığı ankete verdiği cevaplarda folkloru şöyle tanımlamaktadır:

"*Folklor, dilimize en uygun mânada (halk bilgisi) demektir. Şehirlerin makine hayatı ve kültürü ile ünsiyet etmemiş insan topluluklarının bir kültür hayatı olduğu malûmdur. Bu kültür özünü, medenî temaslardan uzak yaşayan ve manevî hayatına ait bütün örf ve âdetlerini, bilgilerini safiyet, sadelik ve samimiyetle ifade eden bu kültüre folklor diyoruz.*" (s.956)

54. ATAMAN, Sadi Yaver

"Folklor Araştırmaları Meselesi", *Folklora Doğru*, S. 2, Kasım 1969, İstanbul, s. 18-20.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Metot

Ataman makalesinde, folklor araştırma, derleme ve yayınlamalarda en önemli noktanın disiplin ve metot olduğunu söylemekte ve folklor derlemelerinde araştırmacıların izlemesi gereken yol hakkında bir takım tavsiyelerde bulunmaktadır. Ataman bu yazısında folkloru şu şekilde tanımlamaktadır:

> "*Folklor, bir milletin yaşayan millî kültür varlığıdır.* (s. 19)
> *Folklor, (dolayısıyla ve maddî görüşüyle de) yazma oyasından türküye varıncaya kadar, içinde hukuk, sağlıkla ilgili konuları – halk tababeti – edebiyatı, musikisi, çeşitli zenaatlarla ilgili fonksiyonları ile geniş bir bilim ve kültür kuruludur.*" (s. 20)

55. ATAMAN, Sadi Yaver
"Milli Kültür ve Folklor", *Türk Folkloru*, S. 66, Yıl: 6, Ocak 1985, İstanbul, s. 16-17.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür.

Ataman, makalesinde bir milletin ayakta kalabilmesi ve çağdaş bir duruş sergileyebilmesinin gereği olarak millî kültür ve onun bir parçası olan folkloru göstermektedir. Ataman, insan topluluklarının olduğu her yerde ortaya çıkan folkloru şöyle tarif etmektedir:

> "*Folklor kısaca, iş kuvvetiyle kendilerini toprağa adamış halk topluluklarının düşünce dünyasını aksettiren bir bilim koludur (...) Folklor, milletin yaşayan kültür varlığı...*" (s. 16)

56. ATAMAN, Sadi Yaver
"Folklor", *Folklor*, S. 23-24, ty, İstanbul, s. 3
Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Kültürü.

Ataman, folklorun her yönüyle faydalanılması gereken bir değerler bütünü olduğunu vurgulayarak onun çeşitli fonksiyonlarıyla tanıtılması ve sevdirilmesi gerektiğini söyledikten sonra tanımını şöyle yapmaktadır:

"*Millet varlığı içinde gücünü toprağa vermiş ve topraktan alan halk topluluklarının düşünce dünyası ve kendine özgü kültür hayatının meydana koyduğu gerçek değerlerdir.*" (s. 3)

57. AYDIN (ACIPAYAMLI), Orhan

"Yabancı Memleketlerde ve Bizde Folklor Anlayışı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 55, Yıl: 5, Şubat 1954, İstanbul, s. 865-869.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Atikiyatı, Folklor Tanımları, Etnografya, Etnoloji.

Yazar, folklorun ortaya çıkışı, Türkiye'deki adlandırılışına değinip : İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika ve Amerika'daki folklor tanım ve tariflerinden örnekler verdikten sonra Türkiye'deki uzmanların yaptıkları tariflerden örnekler sunmuştur. Yazar, Türk uzmanların folklor hakkındaki fikir ve kanaatlerini dört ana başlık altında toplamıştır:

1. *Folklor, medenî memleketlerin halk tabakalarına ait kültür belgelerini inceleyen bir bilimdir.*
2. *Folklor, halk tabakasının maddî ve mânevî kültür belgelerini inceleyen bir bilimdir.*
3. *Folklor, bir ulusun geçmişteki kültürünü araştıran bir bilimdir.*
4. *Folklor, halkın vicdan ve hafızasında yaşayan mânevî soydan olan kıymetleri araştıran bir bilimdir.* (s. 867)

Yazar, bu kanaatlerdeki hataları ve eksiklikleri tespit etmeye çalıştıktan sonra makalenin sonunda şöyle tarife ulaşır:

"*Folklor, bir ulusun, kavmin veya topluluğun halk tabakasına ait gelenek, görenek, inanış, âdet, efsane, masal vb. gibi o topluluğun vicdan ve hafızasında yaşıyan mânevî soydan olan kültür belgelerini araştırıp bulan ve bunlar üzerinde hiçbir fikir sistemi kurmadan oldukları gibi tesbit eden bir bilimdir.*" (s. 869)

58. BAKİLER, Yavuz Bülent

"Milletlerarası İkinci Türk Folklor Kongresi Dolayısıyla", *Türk Folkloru*, S. 25, Yıl: 2, Ağustos 1981, İstanbul, s. 3-6.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür, Millî Kültür

Bakiler 1981 yılında gerçekleştirilen kongreye katılım ve kongrenin konu başlıkları hakkında bilgi vermektedir. Makalesinin başında Bakiler, kültüre ve folklora değinmektedir. Ona göre folklor ve kültür merkezleri aynı ancak çapları farklı olan iç içe iki daire gibidir. Çapı daha küçük olan folklor, kültür dairesinin içerisinde düşünülmelidir. Bakiler, folkloru şöyle tanımlamaktadır:

> "*Folklor ise, bazan daha millet şuuruna yükselememiş halkın veya milleti meydana getiren halk topluluklarının maddî ve manevî alanda yaşayışlarını inceleyen bir ilim dalıdır.*" (s. 3)

59. BALAMAN, Ali Rıza

"Folklor (Halkbilim)'un Tanımı Üzerine", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 16, No: 322, Yıl: 27, Mayıs 1976, İstanbul, s. 7646-7647.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun tanımı.

Balaman, TFA'nın 313. sayısında Seyfi Karabaş'ın folklorun tanımını konu edinen bir yazısı üzerine bu makaleyi kaleme aldığını belirtir. Balaman, her bilim dalı gibi halkbiliminin de tanımını yapmak için, onun tanımına yardımcı olacak birtakım öğelerin oluşturulması gerektiğini söyler. O, halkbiliminin alanının, konusunun, kuramsal yönünün ve yönteminin ortaya konmasıyla daha sağlıklı bir tanıma ulaşılabileceği görüşünü taşır. Balaman, bu söylediklerinden hareketle halkbilimini şöyle tarif eder:

> "*Halkbilimi, **alanı** insan, **konusu** özgün kültür olan; kendine özgü **yöntem** anlayışıyla soyut düzeyde genellemelere (**kuram**lara) ulaşmayı amaçlayan, sosyal bilimler içerisinde yer alan bir bilim dalıdır.*" (s. 7647)

60. BASCOM, William

"Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür", çev: Nilgül Aytuzlar, *Millî Folklor*, S. 63, Yıl: 16, Güz 2004, Ankara, s. 86-91.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Sözlü Sanat, Kültür, Antropoloji.

Makalede, Bascom antropoloji alanında, folklor terimi yerine önerdiği "sözlü sanat"ı hangi amaçla kullandığından; bu terimin neyi ifade ettiğinden ve buna gelen tepkilerden söz etmektedir. Bu eleştirilerin bir kısmını ("sözlü sanat"ı folklorun tümü yerine kullanması) haklı da bulan Bascom, bu terimin "halk hikayeleri, mitler, efsaneler, atasözleri, bilmeceler ve diğer edebî türler" için uygun olduğunu söylemektedir. Ona göre sözlü sanat "bir miktar halkbiliminden bir miktar da kültürden" oluşmaktadır. Bascom, *Marius Barbeau*'nun;

> "*folklor, örnekleme veya sözlü kelime kullanımıyla eski kuşaklardan yeni kuşaklara, kitap, basım veya okul öğretmeni yardımı olmaksızın aktarılır*" (s. 87)

tarifini verdikten sonra kendisi folkloru şöyle tarif eder:

> " *Eğer folklorun halk kültürü olduğunu söyleyebilirsek uygun olur ve bu şu anlama gelir: sözlü olarak ya da örneklemeyle aktarılan kişiye ait olmayan öğrenilmiş davranışların hepsi.*" (s. 90)

61. BAUMAN, Richard

"Halkbilimi'nin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı", çev: Feridun Çotra, red:Evrim Ölçer Özünel, *Millî Folklor*, S. 65, Yıl: 17, Bahar 2005, Ankara, s. 152-159.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sanatsal Sözlü Performans

Makalede, Bauman "folk" sözcüğünün en az bir ortak faktörü (ki bu bağlayıcı faktörün ne olduğu hiç mühim değildir) paylaşan insan grubuna karşılık geldiği görüşünden hareketle bir halk tabakasının etnik köken, din, bölge, meslek, kan bağı gibi faktörlerle folklorunu oluşturup koruduğu hususu üzerinde durmaktadır ve bu sayılan faktörleri açıklamaktadır. Bauman, makalede folklor hakkında şunları söylemektedir:

"*Folklor bütün grubun ve onun atalarının yaratımı ya da yeniden üretiminin ürünü ve ortak karakterin ifadesidir.* (s. 153)
Halkbilimcilerin kavramsal açıklamalarında eksikliği duyulan, önemle vurgulanacak faktör etkileşimdir. Folklor başkalarına gösterilmesiyle iç içe olan bir etkileşimdir." (s. 155)

62. BAYRAK, Mehmet

"Folklor, Neden 'Sanata Düşman' Olsun", *Yazko Edebiyat*, S. 37, Kasım 1983, İstanbul, s. 128-135.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sanat.

Bayrak, *Demirtaş Ceyhun*'un folklor ve sanat arasındaki etkileşime getirdiği olumsuz tezi çürütmeye çalışmaktadır. Daha önce de *Cemal Süreya*'nın da buna benzer bir makale kaleme aldığını belirtmektedir. Tıpkı onun gibi de Ceyhun'un da folklordan kasdının "halk edebiyatı ve müziği" olduğunu söyledikten sonra folklorun ülkemizdeki gelişim seyrine değinmektedir. Bayrak, bazı bilginlerin görüşlerini harmanlayarak folkloru şöyle tarif etmektedir:

"*Bir ülkede yaşayan halkın gelenek ve göreneklerini, inanmalarını, töre ve törenlerini, müziğini, oyun ve danslarını, el sanatlarını, türkü, masal gibi edebiyat ürünlerini, araç-gereçlerini, kısaca kültür ve edebiyat yaratmalarını inceleyen bir bilim (...) bir ülkenin, bir yöre halkının, bir etnik grubun yaşamının bütününü kapsayan bir bilim (...) Bütün kollarıyla halk edebiyatından başlayarak, halk oyunlarına (danslarına), halk müziğine, halk tiyatrosuna ve halkın maddi yaşamının tüm yönlerine kadar yayılan bir bilim dalı...*" (s. 128)

63. BEN – AMOS, Dan;

"Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru", çev: Metin Ekici, *Millî Folklor*, S. 33, Bahar 1997, Ankara, s. 74-87.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyal Çevre, Zaman Derinliği, Nakil Vasıtası, Kominikasyon.

Yazara göre, folklorun kendi tabiatından kaynaklanan güçlükler folklor tanımlarının çeşitlenmesine yol açmıştır. "Folklorcular, kendi tanımlarını bir tarafta sosyal çevre, zaman derinliği ve nakil eden grubu arasındaki ilişki ve diğer taraftan bir bilgi bütünlüğü, düşünce tarzı ve bir tür sanattan oluşan folklor kavramları üzerine kurmuşlardır. (…) Bu çeşitliliğe rağmen, tariflerin çoğunun hem fikir oldukları üç temel esası ayırmak mümkündür; sırasıyla folklor şu üçünden biridir: bir bilgi bütünlüğü, bir düşünce tarzı veya bir sanat türüdür." Yazar makalesinde birbirinden farklı birçok folklor tanımına / tarifine yer vermiştir:

> "*Folklor kültür içinde yerleşmiş bir bölüm olarak göz önüne alındığında tamamen kendi kendine oluşan (organik) bir fenomendir.* (s. 75)
> *Folklor, 'insanların öğrenmesi', 'insanların bilgeliği, insanlara ait bilgi', 'bilim, geniş bilgi veya bir halkın öğretimi'dir.* (s. 76)
> Andre Varacnak'a göre folklor, *teorisiz kollektif pratikler, doktrinsiz kollektif inanışlar toplamını temsil eder.*
> Edwin Sidney Hartland'ın gelenek tarifinden hareketle folklor, *ilk insan psikolojisinin ifadesidir.*
> Joseph Rysen'e göre folklor *acı, korku, nefret, hürmet ve arzu gibi sosyal grup tarafından kabul edilen temel duyguların kollektif nesnelleştirilmeleridir.* (s. 77)
> *Folklor belli zamanda meydana gelen aksiyondur. O artistik bir aksiyondur. O yaratıcılık ve estetik kaygıyı içine alır ve bunların her ikisi de kendiliklerinden sanat formlarında birleşmeye yüz tutarlar. Bu anlayışa göre folklor; sanata ait anlatım yoluyla oluşan karşılıklı bir sosyal etkilemedir.* (s. 80)

64. CAFEROĞLU, Ahmet

"Büyük Folklor Anketimiz, Prof. Ahmet Caferoğlu'nun Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 58, Yıl: 3, Mayıs 1954, İstanbul, s. 921-922.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji.

Caferoğlu, Türk Folklor Araştırmaları dergisinin hazırladığı ankette folklorun tarifi konusunda şunları söylemiştir:

> "*Folklor, halkı bütün milli varlığı ile temsil eden, yaşatan şekil, hayat tarzıdır. Bilhassa sade, basit halk hayatını ve unutulup gidilen cihetleri yaşatan malzemenin şekledilmeden önceki haline denilir.*" (s. 921)

Caferoğlu anketin ikinci sorusunda *Paul Saintyves*'in "Folklor, medeni bir millette halk düşüncesi'nin etüdüdür." ifadesini bir yönüyle yanlış bulur ve "*Halk düşüncesinin değil, halk varlığının yaşanış tarzının ve maziden hâle naklettiği unsurların etüdüdür.*" der. (s. 921)

65. CENGİZ, Serpil

"Amerikan Folklor Derneği 1995 Yıllık Toplantısının Düşündürdükleri", *Folklor / Edebiyat*, S. 5-6, Ocak 1996, Ankara, s. 157-160.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklor konuları

Türkiye'de folklor çalışmalarında yeterli ilerlemeyi sağlayamamış olmamızın en önemli sebebi olarak "folklor"un hâlâ ne olduğunun anlaşılamamış olması gösterilmektedir. Yazar, folklor çalışmalarında "halkbilimsel derleme" ve "derlenen malzemenin sınıflandırılması" olmak üzere iki adımın olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda da Sedat Veyis Örnek'in folklor tanımına yer verilmektedir:

> "*… bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve manevi kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir bireşime vardırmayı amaç edinen bir bilim*" (s. 157)

66. ÇEKLİ, Hasan

"Folklor, Vasıfları ve Edebiyatla Münasebetleri", *19 Mayıs*, S. 56-1, 19 Şubat 1942, Samsun, s. 27-30.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Edebiyat.

Makalede, folklorun tanımı, nitelikleri ve edebiyatla olan münasebetleri üzerinde durulmaktadır. Yazar, Boratav'dan hareketle folklor ve edebiyatın münasebetini, **menşe** ve **tesir** münasebeti olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Folklordan kasdolunanın "*edebiyat tarihleri çerçevesine girmeyen, bilumum edebî ve maşerî mahsullerle yine birçok ilim şubelerine malzeme veren fakat ilmin ve tekniğin planı haricinde kalan ve insan faaliyeti, insan duygu ve düşünceleri mahsulünden olan her şey*" olduğu söylenen makalede folklor malzemesinin belirgin özelliği olarak ferdî değil de maşerî olması gösterilmektedir. Makalede folklorun tanımı şu şekilde yapılmaktadır:

> "*Folklor ilerlemiş cemiyetler içinde nisbeten daha geri kalmış halk tabakalarının, maddî yaşama şekillerini ve şartlarını ve bunlara bağlı müesseseleri düşünüş ve inanış sistemlerini ve bunlara bağlı merasim, âdet ve an'anaları, san'at ibdalarını, cemiyetin bugünkü merhalesine nazaran eski merhalelerden kalan eserleri aramak maksadiyle tetkik edilen bir bilgidir.*" (s. 28)

67. ÇETİN, İsmet

"Türkiye'de Halk, Folklor ve Halk Edebiyatı Terimleri", *Millî Folklor*, S. 36, Kış 1997, Ankara, s. 23-30.

Anahtar Kelimeler: Folklor, halk, halk edebiyatı

Çetin, Türkiye'de halkbiliminin gelişim seyri içinde halk, halkbilimi, halk edebiyatı terimleri üzerine ortaya konan düşünceler üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda, halkbilimi konusunda yapılan ilk çalışmalardan bahseder ve bu konuda söz sahibi bilimadamlarının görüşlerine yer verir. Çetin, bu görüşlerden hareketle halkbilimini şöyle tanımlar:

> "*Halkbilimi, halkbilim, halk bilgisi, folklor, halk medeniyeti…gibi kelimelerle ifade olunan folklor veya sözlü kültürü, bir millete mensup fertlerin gelenekli ve sözlü olarak nesilden nesile aktardığı inanılan, yaşanılan, tedrisî eğitimle kazanılmayan bilgi birikimi, târihi tecrübe ve realiteye dayanan kültür, kültürün varyantları ve bunları inceleyen ilmî saha, diye özetlemek mümkündür.*" (s. 29)

68. ÇOBANOĞLU, Özkul

"Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcad Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği", *Millî Folklor*, S. 43, Yıl: 11, Güz-1999, Ankara, s. 7-12.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, İcad Edilmiş Gelenek, İcra (Performans), Turizm, Şeytan Sofrası.

Yazara göre halkbilimin tanımlanmasında kullanılan en önemli kavram olan 'gelenek'in üzerinde yakın bir geçmişe kadar yeterince durulmamıştır. Geleneği halkbiliminin temel taşı olarak gören Stith Thompson dahi geleneği tanımlamaktan kaçınmıştır. Ancak Saussure'un görüşlerinden hareketle Roger D. Abrahams ve Dell Hymes'ın çalışmalarından sonra gelenek üzerine bir hareketlilik gözlenir. Abrahams geleneğin icra (Performans) boyutuna dikkat çeker. Alman Hermann Bousinger ise turizmin folklora etkisine değinmiştir. Makale'de Hermann'ın halkbilimini şöyle tarif ettiğini görürüz:

> "*Halkbilimi insan davranışlarını anlayıp tahlil etmenin bir yolundan başka bir şey değildir.*" (s. 9)

69. DÉGH, Linda

"Halk Bilimi, Halk ve Milli Kimlik", çev: Çiğdem Kara, *Folklor / Edebiyat*, S. 19, 1999 / 3, Ankara, s. 13-20.

Anahtar Kelimeler: Halk Bilimi, Macar Halk Bilimi.

1997 yılında Amerika'da bir konferansta bildiri olarak sunulan makalede, Macar halk bilimi hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin baş kısımlarında genel anlamda halkbiliminin tarifine ve ilgilendiği konuların genişliğine değinilmiştir. Yazar, halkbilimi hakkında şunları söylemektedir:

> "*Halk bilimi, büyüme süreci içerisinde, her insan tarafından resmî – sanatsal, felsefî, teknik ya da bilimsel – ve resmî olmayan öğrenme aracılığıyla edinilmiş bir bilgidir.*" (s. 13)

70. DEĞERLİ, Fikret

"Folklor ve İnsan", *Sanat ve Kültürde Kök*, c. 1, S. 5, Haziran 1981, İstanbul, s. 28.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun Kadrosu.

Değerli, ülkemizde folklor denince anlaşılanın Halk oyunları ve Halk müziği olmasının sebebi olarak çalışmaların özellikle bu iki konu etrafında yapılmasını göstermektedir. Değerli, folkloru şöyle tarif eder:

> "*... bir milletin, örf, âdet, geleneği, yarattığı san'atı, gerçek hayatın gereği olarak ortaya attığı maddî ve mânevî ürünler...*" (s. 28)

71. DOĞANÇ, Ayhan

"Folklor, 'Fakelore' ve 'Poplore'", *Folklor*, S. 2, Haziran 1969, İstanbul, s. 15-19.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Fakelore, Poplore.

Doğanç, makalesinde folklor ve daha yeni kavramlar olarak karşımıza çıkan **fakelore** ve **poplore** terimleri üzerinde durmaktadır. Fakelore, folklor ürünlerinin şehirlerde kazanç amaçlı kullanılmasıdır. Poplore ise popüler sanatkarın malzemesini kullanarak ortaya çıkardığı halk tipi yapıtlardır. Doğanç, folklorun sevilip güçlenmesinde şovenizm ve milliyetçiliğin de önemli birer etmen olduğunu vurgulamaktadır. Makalede bazı uzmanların yaptıkları folklor tanımlarına da değinilmektedir. Buna göre **William Thoms, Andrew Lang**, "*Eski şehir hayatından önceki kültür kalıntısı*"; **Archer Tylor, Stith Thompson** ve **John Balys**, "*Halk kültürünün geleneksel kısmı*", **Bascom, C. Luomala,** "*sadece sözlü olarak aktarılan edebiyat*" şeklinde folkloru tanımlamaktadır. Doğanç ise folkloru, "*...sözlü, aktarılabilen, geleneksel, geçmişten arda kalan ve ortaklaşa çalışmanın ürünleri olan maddî ve manevî yapıtlar...*" (s.15), şeklinde tarif etmektedir.

72. DUNDES, Alan

"Folklor Nedir", çev: Gülay Aydın, *Folklora Doğru*, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 15-18.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tanım, Folkloristics

Dundes makalesinde, bu zamana kadar yapılan folklor tanımlarının bir çoğunun bilgiyle (lore) ilgilenirken bazısının da halkı (folk) ele aldığını belirtir. Tanımlardaki en ortak ölçütün folklorun taşınırlığı olduğunu vurgulamaktadır. Bu düşünceye folklorun sözlü gelenek ya da sözlü gelenekte olduğu düşünülmektedir. Dundes, bu düşünceyi / tanımı eksik bulur ve şu yönleriyle eleştirir: *Folklor dışındaki bazı malzemelerin de sözlü olarak taşındığını bu sebepten de sadece sözlü taşınma ölçütün tek başına, folklor olanı folklor olmayandan ayırmaya yetmeyeceğini* söylemektedir. İkinci olarak, *basılı bir halk masalı ya da balladı sözlü gelenekte hiç yer almadıysa folklor sayılmamasını* bir eksiklik olarak görmektedir. Üçüncü eksiklik ise *vücut hareketlerine dayalı folklor türlerinin açıklanamazlığıdır.* Bütün bunlardan sonra Dundes, doyurucu olmasa da folklorun türlerinden oluşan bir tanımın yeni başlayan biri için uygun olabileceğini söyler ve sıralar:

> "*Folklorun içinde mitler, destanlar, halk masalları, şakalar, atasözleri, bilmeceler, ninniler, büyüler, dualar, ilençler, yeminler, incitmeler, atışmalar, kinayeler, alaylar, dilekler, tekerlemeler, selam ve ayrılık sözleri, yer alır. Folklor aynı zamanda halk âdetini, halk dansını, halk tiyatrosu, halk sanatını, halk inancını, halk hekimliği, enstrumantal halk müziğini, halk şarkılarını, halk dilini, halk benzetmelerini, halk teşbihlerini, ve adları da içerir. Halk şiiri sözlü epikten el yazması kitap türüne, mezar taşlarına, hamam duvarlarındaki yazılara, limericklere, top oyunlarındaki tekerlemelere, el ve ayak parmakları tekerlemelerine, çocuğu dizde hoplatırken söylenen tekerlemelere, oyunlarda ebe seçimi tekerlemelerine dek uzanır.*" (s. 17-18)

73. EKİCİ, Metin

"Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine bir Deneme", *Millî Folklor*, S. 45, Yıl: 12, Bahar 2000, Ankara, s. 2-8.

Anahtar Kelimeler: Halk, Halk Bilgisi, Halk Bilimi.

Yazar, halk biliminin esası olan "halk" kavramı üzerinde durur. 19. yy Avrupa'sında halk "okur-yazar bir toplumda cahil kısım"dır. Osmanlı toplumunda Avrupa'daki

anlayışa paralel olarak "havas" ve "avam" olarak ikiye ayrılmıştır. Sınıf farklılığı ortadan kalkınca "şehirli-köylü" ayrımına dönüşmüştür. Farklı görüşlere değindikten sonra yazar, halkın tarifini "belli bir gelenek içinde oluşmuş yaratma sayesinde birbirine bağlanan, bu ürünü kendisine ait kabul eden topluluktur" şeklinde yapar. Yazar, makalesinde Dan Ben-Amos'un folklor tariflerine yer verir. Dan Ben-Amos'a göre folklor:

> " *Kendi kültürel çevresinde halk bilgisi, bir şeylerin derlenmesi değil, bir işlem veya olgu, tam olarak da nakletme esasına dayanan bir olgudur. Halk bilgisi (Folklore) belli bir zamanda meydana gelen harekettir. Halk bilgisi (Folklore) artistik bir harekettir. Halk bilgisi (Folklore), yaratıcılık ve estetik kaygıyı içine alır ve bunların her ikisi de kendiliklerinden sanat formlarında birleşmeye yüz tutarlar. Bu anlayışa göre halk bilgisi (Folklore); sanata ait anlatım yoluyla oluşan karşılıklı bir sosyal etkilemedir (...) Halk bilgisi (folklore) kültürel ve sosyal bir temele sahiptir.*" (s. 6)

Makalenin sonunda ise yazar, şu tarifleri yapar:

> "*Sayılarını tespit edemediğimiz kültür kalıp ve yapılarının oluşturduğu ve oluşturmaya devam ettiği bilgi 'Halk Bilgisi'dir. Bu bilgiyi kendine has yöntemlerle ele alan ve inceleyen bilim dalı da 'Halk Bilimi'dir.*" (s. 8)

74. ELÇİN, Şükrü

"Folklorumuzda Yozlaşma", *Türk Edebiyatı,* c. 7, S. 80, Haziran 1980, İstanbul, s. 47-50.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Yozlaşma, Yabancılaşma.

Elçin, folklorumuzda ve dolayısıyla kültürümüzde görülen yabancılaşma ve yozlaşmayı, aydınların kökünden koparak yaptıkları şuursuz Batı taklitçiliğine dayandırmaktadır. Elçin, folkloru "*halk hayatının ve kültürünün bilgisi*"(s.47) şeklinde tarif etmektedir.

75. ERDEN, Nezahat

"Halkbiliminin Sorunları", *Türk Folkloru*, S. 27, Yıl: 3, Eylül 1981, İstanbul, s. 3.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Folklor.

Erden, makalesinde ülkemizdeki halkbilimi sorunlarına dikkatleri çekmektedir. Tespit ettiği yanlışlıklardan ilki **folklor** kelimesinin yanlış kullanılmasıdır. Bir başka sorun da halkbilim çalışmaları yapan çeşitli derneklerin Halkbilimin amacını ve içeriğini öğrenmeden yalnızca ezgi eşliğinde oynanan oyunları derlemesidir. Erden'e göre halkbilim konuları tek tek ele alınıp yanlışlıklar düzeltilmeden halkbilimin amacı ve içeriği anlaşılamaz. Erden, halkbilimini şöyle tanımlar:

> "*...halkbilim halkın gelenek, görenek ve törelerini, kültürel birikimini araştıran, inceleyen bir bilimdir.*" (s. 3)

76. ERIXON, Sigurd

"Ethnologie Tégionale ov Folklore – Bölge Ethnolojisi Yahut Folklore", çev: Hamid Zübeyr Koşay, *Türk Folklor Araştırmaları,* c. 3, No: 72, Yıl: 6, İstanbul, s. 1117-1118.

Anahtar Kelimeler: Folkliosforskning, Etnogrophie, Volkskunde, Bölge Etnolojsi, Umumî Etnolojisi, Culturologie.

Hamid Zübeyr Koşay, Erixon'un on iki sayfalık makalesinden alıntılar yapmıştır. Makalenin baş kısımlarında terimler üzerinde ve folklorun diğer dillerdeki karşılıkları üzerinde durulmuştur. Makalede folklora bölge etnolojisi de denmekte ve tanımı şöyle yapılmaktadır:

> "*Folklor; kültürün, cemiyet ve ferd hayatının mukayese usulü ile özlü araştırılmasıdır. Diğer tâbirle, folklor mukayese ve tarihî metodla, mıntakavî ve içtimaî temel üzerinde, psikolojik ve biyolojik tezahürleri de gözönünde bulundurarak insanın tetkikidir.*" (s. 1198)

77. ERKAL, Mustafa E.

"Var Olma Mücadelemizde Folklor", *Türk Yurdu*, c. 8, S. 1 (347), 7. Devre, Şubat 1987, Ankara, s. 32-33.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji,

Erkal, makalesinde folklorun bir milletin kendini ifade etme ve tanıtma konularında sahip olduğu konuma değinmektedir. Bu bağlamda zaman içinde değişmekte olan bazı kültürel değerlere değindikten sonra folklorun tarifi şöyle yapılmaktadır:

> "*Folklor bir toplumda duyguda, düşüncede hissedilenlerin dışa vurulması ve çoğu kere bir sanat eserinde, bir oyunda, bir edebî eserde müşahhaslaşmasıdır.*" (s. 32)

78. EROĞLU, Türker

"Folklor ve Halk Terimleri Üzerine", *Millî Folklor*, c. 1, S. 5, Yıl: 2, Mart 1990, Ankara, s. 31-33.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk, Halk Kültürü.

Eroğlu, makalesinde terim ve tarif konusunun halledilememiş olmasıyla folklor çalışmalarının eksik kalacağından bahsetmektedir. Ona göre folklor terimindeki kargaşanın kaynağı "folk (halk)"tur. **Folk**, uzunca bir süre **okuma yazma bilmeyen insanlar, gelir seviyesi düşük insanlar** vs. şeklinde tarif edilegelmiştir. Bir başka yanlış düşünce de "*folklorun geçmişte oluşturulduğu, bugünün insanının folklor* üretemediği"dir. Sonraları Alan Dundes'in halkı "*En az herhangi bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan topluluğu*" şeklindeki tarifi kabul görmüştür. Makalede Umay Günay'ın "*Millî kültür denilen pek çok unsurdan meydana gelen birikimin bir milletin çeşitli grupları tarafından farklı ölçülerde yaşanılan verilerinin varyantlarına ve bu verileri inceleyen ilme verilen isim*" şeklindeki folklor tarifinden sonra Eroğlu, folkloru şöyle tanımlamıştır:

> "*Folklor, en az herhangi bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunun sahip olduğu kültürü inceleyen ilimdir.*" (s. 33)

79. FINDIKOĞLU, Z. Fahri

"Hukuk Folkloru", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 16, Yıl: 2, Kasım 1950, İstanbul, s. 241-242.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Edebiyat Folkloru, Hukuk.

Yazar, folklorun yalnız edebiyat sahasına ait olmadığını vurgulamaktadır. Yazara göre hakiki cemiyet alemi folklorik bilgi ile başlar. Makalede, folklorcular ile sosyologların ortak bir araştırma konusu olarak akrabalar arasındaki cinsel hayat ve evlenme münasebetlerinin ele alınmasını örnek gösterilerek Türk folkloru ile Türk hukuk aleminin bu yolda beraber yürümesi gerektiği söylenmektedir. Makalenin baş kısımlarında yazar, folkloru şöyle tarif eder:

> "*...folklor, tarifi icabı, henüz cemiyet müesseselerinin farklılaşmış bulunmadığı devirlerin kültür tezahürlerinin yekûnudur.*" (s. 241)

80. FINDIKOĞLU, Z. Fahri

"Büyük Folklor Anketimiz, Prof. Fındıkoğlu Z. Fahri'nin Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 65, Yıl: 6, Aralık 1954, İstanbul, s. 1030-1032.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji, Edebî Folklor.

Fındıkoğlu, Türk Folklor Araştırmaları'nın hazırlamış olduğu ankete verdiği cevaplarda folklorun tarifini şu şekilde yapmıştır:

> "*Kelimenin ifade ettiği gibi, folklordan halkbilgisi anlaşılır. Yalnız halk için bilgi değil, halkın tabiat ve cemiyet realiteleri karşısında, yani bütün kâinat müvacehesinde kendi kendine edindiği bilgi anlaşılır. Bu anlaşılış içinde tarif de gizlidir. Madem ki soruyorsunuz belirteyim: Felsefenin ve ilmin zuhurundan evvel halkın* ***spontanné*** *yaptığı ilim ve felsefe, folklorun tâ kendisidir.*" (s. 1030)

81. GAZİMİHAL, Mahmut R.

"Büyük Folklor Anketimiz, Mahmut R. Gazimihal'in Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 57, Yıl: 5, Nisan 1954, İstanbul, s. 905-906.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Folklor.

Gazimihal on iki soruluk ankete verdiği cevaplar arasında folklorun tarifini de yapmıştır. Ona göre folklor;

> "*Folklor kelime terkibi olarak Halk Bilgisi demektir.* (s. 905)
> *Büyük Sanat'ın dışında kalan, zevk kaynağı durumunda görünen her varlık bence halk kültürüdür; folklor da onun ilmidir.*" (s. 906)

82. GÖZLER, H. Fethi

"Halk Edebiyatı Üzerine Düşünceler", *Erciyes*, S. 111, Yıl: 10, Mart 1987, Kayseri, s. 6-14.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Ozan, Âşık, Âşık Edebiyatı, Halk Edebiyatı.

Gözler, makalesinde folklor ve onun alt dalları olan Aşık edebiyatı, Halk edebiyatı, halk şairleri gibi olgulara değinmektedir. Ona göre, folklor verimleri masal, fıkra, bilmece, türkü, mani gibi sözlü ürünlerdir ve folklor verimleri, Türklerin İslamiyet'e girmeden önceki medeniyet mahsulleridir. Gözler, folkloru;

> "*Folklor (halkbilgisi-halkbilim) bir toplulukta yaşayan insanları, âdetlerini, uzun zamanlardan beri söylenegelen ve yukarda bir bölümünün adları sıralanan, sâhipleri bilinmeyen eserleri inceleyip o toplumun yaşayış biçimini ve ayrıca duygu ve düşüncesini anlamaya çalışan ilimdir.*" şeklinde tarif etmektedir. (s. 6)

83. GÜLENSOY, Tuncer

"Folklor Çalışmalarının Anadolu Ağızlarının Derlenmesindeki Rolü", *Türk Dünyası Araştırmaları*, c. 2, S. 12, Yıl: 2, Haziran 1981, İstanbul, s. 107-111

Anahtar Kelimeler: Ağız Derlemesi, Folklor,

Yazar, makalesinde ağız derlemeleri ile folklor çalışmaları arasındaki paralellik üzerinde durmaktadır. Yazar, yapılan ağız çalışmalarını sınıflandırmış ve bu yönde

çalışmalar yapan kurumlardan bahsetmektedir. Gülensoy, folkoru ise şöyle tarif etmektedir:

> "*Folklor, bir toplumun veya bir milletin vicdan ve hafızasında yaşayan manevî kültürle, o milletin maddî kültürünü araştırıp bulan ve bu konuda genel sonuçlara varmaya çalışan bir bilim koludur. Kısacası, halkın kültürünü araştıran bir bilim dalıdır.*" (s. 11)

84. GÜNAY, UMAY

"Folklor Nedir", *Türk Folkloru Araştırmaları*, Ankara, 1987, s. 23-30.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarif, Halk, Sözlü Gelenek, Kültür, Hint Ekolü, Antropolojik Ekol, Aarne-Thomson Folklor Ekolü,

Günay, makalesinde çeşitli folklor tanımları ile folklor tanımlarında farklılığa yol açan etmenler üzerinde durmakta ve üç önemli folklor ekolü üzerinde durmaktadır. Günay'a göre folklor tanımlamalarında anlaşmazlığa yol açan "halk" kavramına bağlı olarak getirilen sınırlamalar ve subjektif yorumlardır. Folklor araştırmaların başladığı dönemlerde türküler, masallar ve benzeri diğer edebi eserler ilgi topladığı için folklor, **sözlü edebiyat geleneği** olarak tarif edilmiştir. Bu tarif sözlü gelenekteki eserlerle yazılı edebi gelenekteki eserler arasındaki farklılığı ifade etmektedir. Folkloru **halkın ilmi** olarak tarif edenler edebi eserlerin yanı sıra inanç, dinî pratikler, âdet, gelenek ve görenekleri folklorun inceleme sahasına dahil etmişlerdir. Bu, beraberinde "halk" kavramının kabulünde bir çeşitlilik meydan gelmiştir. Tahsilsiz ve cahil diye isimlendirilen, diğer bir grup insandan kesin sınırlarla ayrılan bir "halk" kimliği varlığına dayanan hipotezin geçerliliği artık tartışma konusu olmuştur. Günay, makalenin sonunda folkloru şu şekilde tanımlamıştır:

> "*...folklor, millî kültür denilen pek çok unsurdan oluşan birikimin tarihî gelişim içinde bir milletin çeşitli grubları tarafından farklı ölçülerde yaşanılan verilerinin varyantlarına ve bu verileri inceleyen ilme verilen isimdir.*" (s. 29)

85. GÜNAY, Umay

"Türk Kültürünün Değerlendirilmesinde Türk Folklor Araştırmalarının Önemi", *Türk Kültürü*, Ekim 1992, S. 354, Yıl: XXX, Ankara, s. 577-582 (1-6).

Anahtar Kelimeler: Folklor, Türk Kültürü, Türk Dünyası.

Umay Günay, makalesinde 20. yy' da değişen dünya düzeni içinde yeni bir yapılanma içine giren Türk dünyası ve buna bağlı olarak Türk kültürü araştırmalarına, folklor araştırmalarından elde edilen malzeme ve değerlendirmelerin önemine dikkat çekmektedir. Araştırmalarda farklı coğrafyalarda yaşayan ve yakınlarındaki yabancı kültürlerden etkilenen Türk boylarının kültürel değerlerinin, ortak, sürekli ve farklı unsurlarının ortaya konacağı vurgulanmaktadır. Günay, makalesinde folkloru şu şekilde tarif etmektedir:

> "*Her milletin kültürünün bütününde, dil, ilim, felsefe, din, güzel sanatlar, ahlâk, hukuk, uygulamalı teknoloji, iktisat ve siyaset sistemleri, anlamlar-değerler-kurallar bağlantısı içinde insicamlı, ideolojik bütünlük içinde yaşar. Folklor da millî kültür diye adlandırılan bu birikimin tezahürlerinin bir milletin çeşitli gruplarınca farklı ölçülerde ,yaşatılan veri ve varyantlarının ve bu veri ve varyantları inceleyen ilmin adıdır.*" (s. 577)

86. GÜNAY, Umay

"Folklor ve Mitoloji", *Millî Folklor*, S. 16, Kış 1992, Ankara, s. 3-10.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnoloji, Tarihî Coğrafî Metot, Mukayeseli Metot, Dilbilim, Mitoloji, Arkeoloji.

Yazar, folklorun adı, tarifi, amacı, mitoloji, etnoloji, arkeoloji dilbilim vb. bilimlerle olan ilişkisinden hareketle folklor üzerine çalışanlar ve çeşitli folklor ekolleri hakkında bilgi vermektedir. Yazar, folklorun tarifi üzerine şunları söylemektedir:

> "*Bu terim (folklor) başlangıçtan beri iki anlamda kullanılmaktadır:*
>
> 1. *Halk arasında ortaya çıktığı gibi yazıya geçirilmemiş hayal, âdet, inanç, sihir, ritüel gibi gelenek birikimleri.*
> 2. *Bu malzemeyi inceleten ilim.*

Folklor ilmi, tarihî bir ilimdir, çünkü insanın geçmişini aydınlatmaya çalışır, bir ilimdir çünkü hedefine yorumla veya herhangi bir başlangıç prensibine dayanarak değil bütün ilmî araştırmalarda kullanılan akılcı (kıyas-istikraî) metodla ulaşmaya çalışır." (s. 3)

87. GÜNGÖR, Kemal

"Millî Şuurun İnkişafında Etnografya ve Folklor", *Türk Yurdu*, S. 2 (272), 5. Devre, Yıl: 49, Nisan 1959, Ankara, s. 22.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Halk Müzeleri.

Güngör, makalesinde folklor ve etnografyanın bir milletin yaşayışına ve kültürel değerlerin korunup geleceğe aktarılmasına sağlayacağı katkıdan söz etmekte ve buna bağlı olarak halk müzelerinin önemine değinmektedir. Makalesinde folklor ve etnografyayı birbirinden birbirine oldukça yakın gören bir yaklaşım ortaya koyan Güngör, bu iki disiplini şu şekilde tarif etmektedir:

"*Millî kültürün önemli bölümünü teşkil eden etnoğrafya ve folklor, milletlerin temel unsuru olan halklarının maddî ve manevî hayatlarına ait tezahürleri inceleyen bir ilim koludur.*" (s. 22)

88. GÜNGÖR, Kemal

"Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod", *Türk Etnografya Dergisi,* S. IV, 1961, Ankara, s. 37-42.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Güngör, makalesinde **her ikisi de halka ait kültür kalıntılarını inceleyem bilim**ler olarak tarif ettiği etnografya ile folklor disiplinlerinde çalışacakların izlemesi gereken yolları ayrı ayrı maddeler halinde ortaya koymuştur. Tabi bunu yaparken de iki disiplin arasındaki sınırları, bu zamana kadar söylenenleri de göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışmıştır. Makalede etnografya ile folklorun inceleme sahalarına giren konulara da değinilmiştir. Makalede, folklor hakkında şöyle bir tarifte bulunulmuştur:

"*...etnografya ve folklor, milletlerin temel unsuru olan halklarının kültürünü yâni, ananevi ve maşeri varlığını yaşatan maddi ve manevi hayatına ait tezahürleri tetkik eder.*" (s. 37)

89. HACIYEVA, Maarife

"Folklor Poetikası", Yay. Haz. Şahin Köktürk, *Millî Folklor*, S. 18, Yaz 1993, Ankara, s. 13-17.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Edebiyat, Bayatı (Mani), Atasözü.

Yazar, makalesinin baş kısmında folklor ve edebiyat arasındaki münasebete değindikten sonra Azerî edebiyatçıların folklordan yaralandıkları eserlerinden örnekler sunmuştur. Makalesinin ilerleyen kısımlarında yazar, folklorun tarifini şöyle yapmıştır:

"*Folklor halk maneviyatının ve dünya görüşünün, halk hayat tarzının bedii in'ikasıdır. Folklor, halkın manevî tarihidir.*" (s. 17)

90. HINÇER, İhsan

"Folklor Kelimesinin Yersiz İsrafı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 6, No: 123, Yıl: 11, Ekim 1959, İstanbul, s. 1997-1998.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Oyunları, Folklor Tanımları.

Hınçer, makalesinde folklorun bir galat-ı lisan ile asıl anlamından uzaklaşarak sadece halk oyunlarına has bir ada bürünmesinden şikayet eder. Bunun önüne geçmek amacıyla folk dans ve folk dans ekibi demenin daha doğru olduğunu söyler. Hınçer, bazı folklor bilginlerinin folklor tanımlarına yer vererek bu yanlışlığı, yapanların gözleri önüne sermek ister:

"*Folklor, doktrinsiz müşterek inanmalar, teorisiz faaliyetlerdir (André Varagnac, Definition de Folklore, 1938, Paris, s. 18).*
Folklor medenî bir millette halk düşüncesinin etüdüdür (P. Saintyves, Manuel de Folklore, 1936, s. 33). (s. 1997)
Folklor anane bilimidir (Sidney Hartland, Folklore What is it, 1889).

Folklor, halkın vicdan ve hafızasında yaşıyan manevî kıymetleri araştıran bir bilimdir (Orhan Aydın, Folklor Anlayışı, Türk Folklor Araştırmaları, Cilt 3, No: 55, s. 867)." (s. 1998)

91. HINÇER, İhsan

"Türkiye'de Folklor Hareketleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 11, Özel Yirminci Yıl Sayısı, Ağustos 1969, İstanbul, s. 11-13.

Anahtar Kelimeler: Folklor Kadroları, Halkbilgisi Haberleri, Halkevleri, Millî Folklor Enstitüsü.

Hınçer, makalesinin başında Türkiye'de folklor çalışmalarının öncüleri olarak Rauf Yekta, Ahmet Refik, Rıza Tevfik, Ziya Gökalp gibi isimleri ve hangi alanlarda çalıştıklarını zikrettikten, folklor terimine değindikten sonra folklorun kadrolarına yer vererek Türkiye'deki folklor çalışmalarının kısa bir tarihçesini gözler önüne sermektedir. İhsan Hınçer, makalesinde folkloru şu şekilde tarif etmektedir:

"*Folklor nesilden nesile devredilen doktrinsiz müşterek inanmalar ve teorisiz faaliyetlerdir.*" (s. 11)

92. İVGİN, Hayrettin

"DPT'nin İhtisas Komisyonu Çalışmalarında Halkbilgisi (Folklor) Raporu", *Türk Folkloru*, S. 57, Yıl: 5, Nisan 1984, İstanbul, s. 7-10.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Halk Bilgisi.

İvgin, Beş Yıllık Kalkınma Plânı çerçevesinde oluşturulan Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu'nun alt komisyonlarından Türk Halk Bilgisi (Folkloru) Alt Komisyonu'nun hazırlamış olduğu rapordan ve raporda tespit edilen sorunlardan, tavsiyelerden bahsetmektedir. İvgin, yazısında folkloru "*halk hayatının ve kültürünün bilgisi*" şeklinde tarif etmektedir.

93. İVGİN, Hayrettin

"Folklor Araştırmaları Kurumu'nun 30. Yılı", *Türk Folkloru*, S. 79, Yıl: 7, Şubat 1986, İstanbul, s. 21-23.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Geleneksellik, Anonimlik.

İvgin, makalesinde Folklor Araştırmaları Kurumu'nun kuruluş ve kurucularından, gelişiminden, yaptığı faaliyetlerden ve vefat eden üyelerinden bahsetmiştir. İvgin, makalesinin başında folklorun tarifini şu şekilde yapmıştır:

> "*Folklor toplumların, halk tabakalarının maddî ve manevî kültürlerini, tarihî, toplumsal ve coğrafî boyutlarıyla, bu boyutların birbirleriyle ilişkilerini ortaya koyarak, kaynak, gelişme, yayılım, değişim, etkileşme gibi bir çok meseleleri kendine ait metodlar yardımıyla çözmeye ve bunun kanunlarını bulmaya yarayan bir ilim dalıdır…*" (s. 21)

94. İVGİN, Hayrettin

"III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi", *Türk Folkloru*, S. 84, Yıl: 7, Temmuz 1986, İstanbul, s. 18-24.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Türk Kültürü.

Makale, III. Milletlerarası Folklor Kongresi münasebetiyle, MİFAD Başkan Yardımcısı Hayrettin İvgin ile yapılan bir radyo röportaj metnidir. Röportajda İvgin, folkloru şöyle tarif etmektedir:

> "*Folklor, bir ülke veya belirli bir bölge halkının maddî ve manevî alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son safhada bütünleştirmeye vardırmayı amaçlayan bir ilimdir.*" (s. 18)

95. KABAKLI, Ahmet

"Folklor ve Beşeriyet", *Türk Edebiyatı*, S. 247, Yıl: 22, Mayıs 1984, İstanbul, s. 3-5.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Sanat.

Kabaklı, makalesinde her büyük sanatın kökeninde muhakkak folklorun (halk ürünlerinin) olduğunu söylemektedir. Hatta toplumdan uzaklaşmışlıkla divan şiirlerinde bile bunların uzantıları olduğunu belirten Kabaklı, folkloru şöyle tarif eder:

"*...folklor, beşeriyetin, en geniş anlamda, kendini ifade etme tarzı; bu tarzın özü (zübdesi)'dür. Yalnız beşeriyeti (insanlığın tümünü) değil, milliyeti de bu halk verimlerinde buluruz.*" (s. 4)

96. KARABAŞ, Seyfi

"Folklorun Tanımı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 16, No: 313, Yıl: 27, Ağustos 1975, İstanbul, s. 7396-7397.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun tanımı.

Karabaş, folklorun tanımı üzerinde bir uzlaşmaya varılamamış olmasının çalışmaları çıkmaza sokabileceğini belirtir. Folklorun tanımının yapılabilmesi için makalesinde beş önerme ileri sürer. Bu önermelerin ilkinde Karabaş, bir insan topluluğunun oluşabilmesi için en az iki insan arasında bir haberleşme biçiminin kullanılması gerektiğini belirtir. Bu anlayışa göre folklor, haberleşme biçimlerinin tümünü inceleme sahası içine alır. Böylece Karabaş, folklorun sadece köylü sınıfını ele alan bilim olduğu anlayışına karşı çıkar. Karabaş, ileri sürdüğü önermelerden hareketle folklorun tarifini şöyle yapar:

"*Folklor, haberleşme biçimlerinin toplum baskınlığının etkisi altında öznel tutarlıklı olarak kullanılışlarının verilerinin tümünü incelemeyi kendisine konu edinen bir bilimdir.*" (s. 7397)

97. KARTARI, Asker

"Üniversitelerimizde Halkbilim Eğitimi Neden Gereklidir?", *Türk Folkloru*, S. 79, Yıl: 7, Şubat 1986, İstanbul, s. 10-11.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Halk Kültürü, Eğitim.

Kartarı, makalesinde **halk kültürünü konu olarak alan disiplin** diye tanımladığı halkbilimin, bütün yükseköğrenim ders müfredatında olması gerektiğini savunmaktadır. Çünkü bu sayede yükseköğrenim görenler halk kültürünü, örf, adet ve inançlarını öğrenerek halkın değerlerine saygı duyarak halkla iletişim kurabilecektir. Makalede Sedat Veyis Örnek'in tanımına yer verilmektedir:

"*bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddi ve maddi olamayan kültürel ürünleri konu edinen bunları (bilimsel yöntemle) derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir bireşime vardırmayı amaçlayan bir bilimdir.*" (s. 10)

98. KORAY, M. İhsan

"Türkiye'de Folklor", *Pınar*, c. VI, S. 62, Şubat 1977, İstanbul, s. 28-31.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun konusu, Kültür.

Koray, makalesine millî bayraklaşma ve toparlanış hamlesinin vazgeçilmez ögesi olarak gördüğü folklorun bir milletin hayatında sahip olduğu öneme değinerek başlamaktadır. Koray, folklorun ülkemizde ortaya çıkışına ve gelişimine değindikten sonra tarifini şöyle yapmaktadır:

"*Folklor, milletlerin tarihi yaşayış sürecinde bırakmış oldukları maddî ve manevî kültür bakiyelerini bulup çıkartan; günümüzde ise canlılığını yitirmemiş olan kültür manzumelerini malzeme olarak kullanan, halk yaşayış ve düşünüşünü yansıtan aydın kitlelerden soyutlanmış halk bilimidir.*" (s. 29)

99. LE UTLEY, Francis

"Folklorun Tanımı", çev: Tuba Saltık Özkan, red: Evrim Ölçer Özünel, *Millî Folklor*, S. 65, Yıl: 17, Bahar 2005, Ankara, s. 130-136.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Antropoloji, Kültür.

Utley makalesinde, folklorun tanımlanma sorunu üzerinde durmaktadır. Makalede folklorun "sözlülüğü" vurgulanmaktadır. Yazar bu noktada evvela, daha önce **sözlü olarak aktarılan edebiyat** şeklinde tanımladığı folklorun, antropolojiden ayrılması gerektiğini belirtmektedir. Folklor çalışmaları hususunda Avrupa ve Amerika arasında bir farklılık olduğunu, bu farklılığın temelinde de Amerika'da Avrupa'daki gibi bir köylü sınıfının olmamasına bağlamaktadır. Bunun nedeni olarak da

zencilerin, göçebe işçilerin ve yerli işçilerin kullanılması ve sürekli hareket halinde olmalarını göstermektedir. Utley, folklorun tarifini şu şekilde yapmaktadır:

> "*...temel olarak folklor ağızdan ağza sözcükler yoluyla yayılan sözlü gelenek demektir.*" (s. 135)

100. OĞUZ, Öcal

"Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S. 33, Bahar 1997, Ankara, s. 3-8.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Teori, Antropolojik Teori, Psikoanalitik Teori, Yapısalcı Teori, Performans Teori, Yıkık Kültür Teorisi, Millî Mukayese Yöntemi.

Yazar, erken dönem derleme çalışmalarında, dilbilim ve edebiyat tarihinin metotlarından yararlanıldığını ancak çeşitli milletlerden derlenen ürünlerin arasındaki şaşırtıcı benzerlikler sonucu, folklor araştırmalarında yeni yöntem arayışları içine girildiğini söylemektedir. Yazar, bu çerçevede günümüze kadar kullanılan araştırma yöntemleri hakkında bilgi verdikten sonra Türk dünyasına özgü bir yöntem olarak Millî Mukayese Yöntemi'ni teklif ederek bu yöntemin uygulanışında dikkat edilmesi gereken hususlara parmak basmaktadır. Yazar, ayrıca folklorun işçi sınıfının yaratıcı gücü olarak görüldüğü Rusya'daki bilim adamlarından Y.M. Sokolov'un Russian Folklore adlı eserinde geçen folklorun şu tarifine yer vermektedir:

> "*Folklor, geçmişin yankısıdır, ancak aynı zamanda şimdinin güçlü sesidir ve sınıf çatışmasının bir yansıması ve aynı zamanda silahıdır.*" (s. 4)

101. OWEN, M. Trefor

"Folklor ve Popüler Kültür", çev: Selcan Gürçayır, *Millî Folklor*, S. 65, Yıl:17, Bahar 2005, Ankara, s. 137-141.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Popüler Kültür, Kültür.

Owen, makalesine folklorun isminin verildiği dönemdeki sosyal durum ile günümüz dünyasının farklılığını vurgulayarak bu terimin hala geçerli ve kullanışlı olup olmadığını sorarak başlamaktadır. Oxford Dictionary'de folklor terimindeki "lore"

(bilgi) kelimesine verilen anlamlardan hiçbirinin Thoms'un yüklemeyi umduğu nüansı karşılamadığını belirtmektedir. Dolayısıyla Thoms'un bu adlandırması amaçladığından farklı olarak bu alana gereksiz kısıtlamalar koymuştur. Hatta "lore" kelimesindeki belirsizlik "folk" (halk) kelimesinde de görülmektedir. Owen, "popüler kültür" terkibindeki "popüler" kelimesinin nüfusun çoğunluğunu kapsaması bakımından "halk" teriminin dezavantajlarından uzak olduğunu belirtmektedir. Owen, Unesco tarafından gerçekleştirilen bir toplantıda yapılan folklor tarifine yer vermektedir:

> "*Folklor (daha geniş bir anlam içinde, geleneksel kültür) toplumun beklentilerini onun sosyal ve kültürel kimliğine uygun ifadelerle yansıtan ve içerisindeki kalıpları ve değerleri sözlü olarak, taklit yoluyla ya da diğer şekillerde nakleden grup merkezli ve geleneğe dayalı grupsal veya bireysel yaratıdır.*" (s. 141)

102. ÖZARSLAN, Metin

"Halkbilim – Halkbilgisi Ayrımı", *Halkbilimi*, S. 2, Kış 1997, Ankara, s. 4-7.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halkbilgisi, Etnoloji, Etnoğrafya, Kültürel Antropoloji.

Özarslan, makalesinde halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki anlam kargaşasına, benzer bir örnekten, etnoloji ile etnoğrafya arasındaki anlam kargaşası örneğinden, hareketle ışık tutmaktadır. Özarslan, halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki karmaşaya şöyle bir önerme ile yaklaşmaktadır: "*Halkbilim yoruma dayalı, sistematik çalışmalar yapan bir bilim dalıdır. Halkbilgisi ise halkbilimsel çalışmalar için ham veri toplayan, halkbilime yardımcı betimsel bir bilgi dalıdır.*" Makalede çoğu "*halkbilimsel tanımlamalarda "neden" sorusuna yanıt veren açıklama ve yorumlama süreçlerini de kapsamasına rağmen, uygulamaya dönük çalışmaların çoğunluğunda "açıklama" ve "yorumlama" süreçleri geri plana itilerek, daha çok "ne" sorusuna yanıt veren "betimleme" çalışmalarına ağırlık*" verildiği vurgulanmaktadır. Özarslan, çeşitli araştırmacıların yararlanarak halkbilimini şöyle tanımlamaktadır:

"*Geniş olarak halk kültürünün incelenmesi ile uğraşan bir bilim olan halkbilim, maddi ve manevi kültürel öğeleri bütün boyutlarıyla ele alan, bunlarla ilgili evrim, gelişim, yayılma, etkileşim, değişim gibi sorunları inceleyen ve bunları kendine özgü tekniklerle derleyen, sınıflayan, çözümleyen ve son aşamada da bir bileşime kavuşmayı amaçlayan bilimdir. (...) Halkbilim belirli bir ekolojik çevrede yaşayan ya da ortak kültürel öğeleri, anlamarlı, değerleri paylaşan insan gruplarının, diğer bir terminolojiyle halkın, toplumsal üretim sürecinde doğanın verdiklerini dönüştürme de dahil olmak, doğaya karşı ürettiği her türlü maddi ve manevi öğeyi, yatay ve dikey zaman boyutunda bütünselliğiyle inceleyen bir bilim dalıdır. (...) Halkbilim kültürel öğelerin iç anlamarlını yorumlayıcı bir tarzda anlamak ve onları, süreçleri, sonuçları içinde nedensel olarak açıklamak isteyen bir bilim dalı...* " (s. 6)

103. ÖZTELLİ, Cahit

"Folklor-Halk Edebiyatı-Aşık Edebiyatı", Anahtar, c. 1, S. 2, Haziran 1959, Ankara, s. 4-5.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Edebiyatı, Aşık Edebiyatı.

Öztelli, birbirleriyle çokça karıştırılan bu üç terimin bilim açısından ayrı olduğunu düşünmektedir. Halk edebiyatının, kısaca **halkın mânevî tarihi** olarak tanımladığı folklorun bir alt kolu olduğunu söylerken Aşık edebiyatının bunlardan büsbütün ayrı bir sanat verimi olduğunu belirtmektedir. Folklorun kapsamına *masallar, türküler, efsaneler, gelenekler, türlü inanmalar, atasözleri, fıkralar gibi halkın ortak verileri* girer. Halk edebiyatı ise inanç ve gelenekler dışında kalan türkü, masal, efsane, atasözü gibi söz ve düşünce sanatlarını kapsar.

104. ÖZTÜRK, İsmail

"Köylü El Sanatlarına Folklor Açısından Bakış ve Yenikent Köyünde Oya ve İşlemeler", *Türk Etnografya Dergisi*, S. XVI, 1977, Şereflikoçhisar, s. 83-89.

Anahtar Kelimeler: Folklor, İşlemecilik.

Öztürk, makalesinde el sanatları ve özelinde de el sanatlarının Aksaray'a bağlı Yenikent kasabasındaki durumu üzerinde durmuştur. Ona göre, işlemecilik kadınların boş zamanlarında uğraştığı ince ve yararlı bir sanattır ve halkımızın zevkini, duygusunun örnekleri olarak taşıdıkları değer küçümsenemez. Makalede, folklor Sedat Veyis Örnek'ten hareketle şöyle tanımlanmaktadır:

> "*Folklor, bir ülkenin ya da belirli bir bölge halkının özgün kültür ürünlerinin tümünü kapsayan; bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, çözümleyen, yorumlayan ve bir birleşime vardırmayı amaçlayan bilim dalıdır.*" (s. 84)

105. PAMİRLİ, Osman Turgut

"Folklor", *Aksu*, c. II, S. 19-3, Mayıs 1940, Giresun, s. 6-8.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Metot.

Yazar, folkloru "*Halkın muhayyilesinden doğarak kulaktan kulağa şifahi bir surette yaşayagelen folklor, esas itibarile dillerde dolaşan şifahi bilgilerin heyeti mecmuasıdır*" şeklinde tarif etmektedir. (s. 6-7)

106. SANTINO, Jack

"Popüler Kültür ve Folklor", çev. Serpil Cengiz, *Folklor / Edebiyat*, c. II, S. 12, Kasım – Aralık 1997, Ankara, s. 21-26.

Anahtar Kelimeler: Popüler Kültür, Folklor.

Makalede "*popüler kültür ile küçük ölçekli, aracısız sanatsal bir anlatım olan 'folklor' arasındaki ilişki*" ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bazı araştırmacıların bu terimleri birbirlerinin yerlerine kullandıkları bazıları da bunların zıt kutuplara gönderme yaptıkları belirtilmektedir. Yazar, makalesinde folklorla ilgili şunları söylemektedir:

> "*Bazı, araştırmacılar, belirli verilerden elde ettikleri genellemelerle ve folk dediğimiz grupların yaratıları konusunda bir uzlaşıma varmayı*

amaçlayarak, folklorun, bir kültürün ya da bir toplumun sözlü olarak ya da taklitle geçen kısmı olduğunu ileri sürmektedirler.
1972'de Dan Ben – Amos, folkloru, küçük gruplar içindeki sanatsal iletişim olarak tanımlamıştır. Bu betimlemede, 'lor' ['kore': bilgi, bilim] 'sanatsal iletişim olarak tanımlanırken 'küçük grup' kavramı 'folk' teriminin kullanımına bir son vererek onun yerine geçmiştir." (s. 21)

107. SARI, Ergün

"Toplumsal Değişim ve Çözülen Folklor Kaynakları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 14, No: 280, Yıl: 24, Kasım 1972, s. 6463-6464.
Anahtar Kelimeler: Folklorik Ögeler, Halk.

Folklorik ögelerin kaynağı olarak insanı gösteren yazar, folkloru ve folklorik ögeleri şöyle tanımlamaktadır:

"*Bir ulusun insanî değerlerini tarihsel bir süreç içerisinde ele alıp inceleyen folklor disiplininin çalışma alanına giren folklorik ögeler, her ulusun ulusal kültürünün temel taşıdır.*" (s. 6463)

Makalesinde "Halk"ın değişimine vurgu da yapan yazar, "Halk"ı şöyle tarif etmektedir:

"*Soyut plânda söyleyecek olursak folklor açısından halk, bence, geçmişte kültür değişikliklerinin en az etkili olabildiği bu yüzden de geleneksel söyleyiş, inanış ve davranış biçimlerini çok az bir kayıpla günümüze dek sürdürebilmiş kitlelerdir.*" (s. 6464)

108. SÜRMEN, Erkan

"Kültür ve Folklor İlişkisi", *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, c. 2, S. 13, Yıl: 3, Ocak-Şubat-Mart 1985, Ankara, s. 1.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür.

Sürmen, makalesinde folklor ve kültür münasebetine değinmektedir. Ayrıca ülkemizde folklorun ortaya çıkışına değinerek ona "halkiyat, budun bilgisi" gibi adlar verildiğini belirtmektedir. Sürmen, folklorun tarifini şöyle yapmaktadır:

> "*Folklor, genellikle köylü ve köylünün geleneklerini inceleyen bir bilim olarak düşünülüyordu. Bugün ise, ister köy ister kent olsun toplu halde yaşayan insanların ortaklaşa yarattığı verileri inceleyen bir bilim olarak akla gelmektedir.*" (s. 1)

109. TAN, Nail

"Bir Bilim Dalı Olarak Folklor", *Karayolları Bülteni*, Yıl: 26, S. 331, Ekim 1977, Ankara, s. 13-16.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kadrosu, Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.

Tan, makalesinde folklor kelimesini ilk defa 1846 yılında William John Thoms'un kullandığını belirttikten sonra ülkemizde bu terime karşın kullanılan terimleri sıralamaktadır. Folklorun tanımını yapıp, çalışma sahasına değindikten sonra, bir bilim haline gelmeden önce yapılan öncü çalışmalardan söz ettikten sonra ülkemizde folklorun bilim olarak ortaya çıkışı ve gelişimi üzerinde durmaktadır. Tan, folklorun tanımını şöyle yapmaktadır:

> "*Folklor, halkın maddi ve manevi kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, sınıflandıran, çözümleyen ve yorumlayan bir bilim dalıdır.*" (s.13)

110. TAN, Nail

"Sanayi Toplumunda Folklorizm", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 18, No: 347, Yıl: 29, Haziran 1978, İstanbul, s. 8346-8348.

Anahtar Kelimeler: Tarım Toplumu, Sanayi Toplumu, Folklorik Değişim, Fakelore, Poplore.

Tarım ve sanayi toplumlarındaki folklor değerlerinin farkına değinen yazar, *bir ulusun aydınlar tabakasının dışında kalan bölümü olan halk*ın sanayi toplumlarında

bu anlamından uzaklaşması sebebiyle oluşan, maddî ve manevî folklorik değişimi on madde halinde sıralamıştır. Yazara göre 21. asırda da folklor farklı şekillerle de olsa yaşamaya devam edecektir. Yazar, makalesinde folkloru şöyle tanımlamaktadır:

> "*Folklor, yaygın olarak bir ulusun halk tabakasına ait maddî ve manevî kültürü araştıran bilim…*" (s. 8346)

111. TAN, Nail

"Türk Folklor Değerlendiren Günümüzde Nasıl Yaralanabiliriz?", *Erciyes*, S. 139, Yıl: 12, Temmuz 1989, Kayseri, s. 17-18.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Millî Kültür, Halk Oyunları, El Sanatları.

Makale, folklorla alakalı olarak soru-cevap şeklindedir. Makalede, folklorun tarifine, araştırma sahasına, mimarî ve turizmde folklorun üstleneceği roller üzerinde durulmaktadır. Nail Tan folkloru şöyle tarif etmektedir:

> "*…folklorun iki anlamı vardır. Biri, halkın maddî ve manevî kültürünü araştıran ilim dalı…Diğeri halkın maddî ve manevî geleneğe bağlı kültür ürünlerinin tamamı…folklor millî kültürün özünü oluşturan, anonim, ortak kültürümüzdür.*" (s. 17)

112. TANYOL, Cahit

"Folklor ve Cemiyet", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 24, Yıl: 2, Temmuz 1951, İstanbul, s. 369

Anahtar Kelimeler: Folklor, Cemiyet, Tarih.

Yazar, makalesinde folklorun cemiyet içinde oynadığı role değinmektedir. Ona göre, folklor ürünlerine bakmadan sosyal alanda hiçbir harekete girişilemez. Herhangi bir harekete girilmeden önce, sosyal ürünlerin şahdamarı olan folklora dikkatle bakmalı ve orada, dışardan gelen fikirlerin nasıl bir terkip meydana getirdiği hakkında bilgi sahibi olunmalıdır. Makalesinin başında yazar, folklora şu şekilde tarif etmektedir:

"*Folklor, bir cemiyetin bir nevi kıymetler aynasıdır. Bütün inanç, kanaat ve duyuş şekilleri onda durulur, onda süzülür ve mukadder kalıbını onda bulur.*" (s. 369)

113. TANYU, Hikmet

"Dînî Folklor Veya Dînî-Manevî Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerinde Bir Araştırma", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XXI, 1976, Ankara, s.123-142.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Batıl İnanç, Dinî Folklor.

Tanyu, makalesinde folklorun bir alt dalı olan dinî folklor / manevi inançlar üzerinde durmakta ve bu konu üzerinde yaptığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkan verileri neticesinde 195 alt başlık halinde okuyucuya sunmaktadır. Tanyu, makalesinin birinci bölümünde folklora değinerek onun tanımını yapmakta ve münasebet halinde olduğu diğer disiplinlerden söz etmektedir. Tanyu, makalesinde folklorun tanımını şu şekilde yapmaktadır:

"*Belli bir ülkede yaşayan bir toplumun, halkın bütün gelenek, görenek ve törelerini, sözlü ve yazılı olarak bir toplumda nesilden nesile geçen kültür kalıtlarını, kültür ürünlerini, her türlü inanışlarını, müziğini, oyunlarını, masallarını, efsanelerini, türkülerini, yöresel tiyatrosunu, halk hekimliğini, halk resmini, sanatını, bilmecelerini, ilençlerini, rüya yorumlarını, inançla kültürle ilgili bütün araç ve gereçlerini, davranış ve alışkanlıkları; konu yaparak inceleyen halkbilim…*" (s. 123)

114. UYGUNER, Muzaffer

"Halkevleri ve Halkbilimi", *Halkevleri Dergisi*, S. 37, Yıl: 3, Kasım 1969, Ankara, s.19-22.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halkevleri, Derleme.

Uyguner, folklor teriminin dilimize ilk olarak 1913 'te Rıza Tevfik tarafından yazılan bir makaleyle birlikte yerleştiğini söylemekte ve amaçlarından biri halk kültürünü,

geleneklerini yaşatmak, derlemek olan Halkevleri'nin yaptığı halkbilimi çalışmalarından bahsetmiştir. Uyguner, halkbilimini şöyle tanımlamaktadır:

> "*Halkbilimi, halka özgü kültür yaratmalarını, gelenekleri, töreleri ve törenleri ayrıntılarıyla ve derinliğine inceleyen bir disiplindir.*" (s. 19)

115. (ÜLKÜTAŞIR), M. Şakir

"Etnografya ve Etnoloji ile Folklorun Sahaları", *Çığır*, S. 32, II. Teşrin 1935, Ankara, s. 22.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Etnoloji

Makalede folklor, etnografya ve etnolojinin sınırları çizilmeye çalışılmaktadır. Yazara göre, folklor ve etnografya sahasındaki çalışmalarla Türk Anadolu'nun maddî ve manevî eserlerini ortaya çıkarmak mümkündür. Ancak bu sadece derlemeyle olacak bir iş değildir. İlmî metotları da kullanmak gerekir. Makalede folklorun tarifi şu şekilde yapılmaktadır:

> "*Folklor, insan faaliyetlerinin daha çok esel, düşünsel hülâsa ve manie tezahürlerini konu olarak alan bilgi sahası olub, etnografyaya nazaran daha geniştir.*" (s. 22)

116. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografyanın Konusu", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 10, Sene: 1, Mayıs 1950, İstanbul, s. 145-146.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Volkskunde, Ruhî Kültür, Maddî Mahsul.

Yazar, folklor ve etnografyayı karşılaştırmaktadır. O güne kadar bu iki disiplin ya etnolojinin içinde sayılmış ya da folklor, etnografyanın bir şubesi olarak düşünülmüştür. Yazar, buna karşı çıkar ve folklor ile etnografyayı, birincisinin 'ana sınıf'ın ruhî kültürünü, ikincisinin de maddî mahsullerini incelediğini belirtir. Yazar, folkloru makalesinde şöyle tanımlamaktadır:

"*Folklor en derli toplu mânasiyle halk şiirleri, halk gelenek ve görenekleri gibi tamamen fikrî ve manevî tezahürleri; kısası ana sınıfın ruhî kültürünü tetkik eden bir bilgi şubesidir.*" (s. 145-146)

117. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografya", *Folklor*, S. 3, Temmuz 1969, İstanbul, s. 25-28.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ülkütaşır, makalesinde folklor ile etnografyayı mukayese etmektedir. Bu iki disiplin sürekli olarak gerek malzeme (halkı ve halka ait şeyleri inlemeleri açısından) ve gerekse kullandıkları metotlar bakımından birbirleriyle karıştırılmaktadır. Yazar, bu karışıklığı folklorun fikrî ve manevî kültür (*şifahî halk edebiyatı, raks, temaşa mahsüüleri*); etnografyanın ise maddî kültür (malzemeleri üzerinde çalışması şeklinde gidermektedir. "*Folklor halkı bilme, halkı tanıma anlamına gelen bir kelimedir*" diyen yazar folkloru şöyle tanımlamaktadır:

"*Folklor, en derli-toplu mânâsiyle alelumûm şifâhî (anonim) halk edebiyatı, halk musikisi, halk temaşası, halk âdet ve inançları gibi tamamen fikrî ve manevî tezahürleri, kısaca ana sınıfın (temel halk tabakasının) manevî kültürünü araştıran bir bilim şubesidir.*" (s. 26)

118. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Ziya Gökalp'in Folklor Üzerine Yazdıkları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 16, No: 308, Yıl: 26, Mart 1975, İstanbul, s. 7247-7249.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji (İçtimaiyat), Etnografya (Kavmiyyat), Antropoloji (Beşeriyyat), Folklor (Halkiyat).

Ülkütaşır tarafından, Gökalp'in kaleme aldığı ve Usûl başlıklı bölümünde sosyoloji, antropoloji, etnografya ve folklor üzerine genel bilgiler verdiği "Kürt Aşiretleri Hakkında İçtimaî Tetkikler" adlı çalışmasının sadeleştirilmiş hali olan makalede Ziya Gökalp'in folklora bakışı şu şekildedir:

"*Halkın ise: kendisine özgü şifahi bir edebiyatı, şifahi bir medeniyeti vardır. Cin-Peri masalları, türküler, maniler, bilmeceler, atasözleri halk edebiyatının şubeleridir. Bunlardan başka halkın kendisine özgü "gelenekleri, inançları" da vardır. Bunlar kitaba geçmedikleri halde, halkın siyretinde (tabiat, ahlakında) etkilidirler. (...) Halk gelenek-inançlarından bahseden etnografya mebhasine (bilim dalı, bölümü) 'Halkiyat-Folklor' adı verilir.*" (s. 7248-7249)

119. YILDIRIM, Dursun

"Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimiz Üzerine Görüş ve Düşünceler", *Millî Folklor*, c. 2, Yıl: 3, S. 12, Kış 1991, Ankara, s. 15-17.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sözlü Kültür.

Yıldırım, "folklor" adı altında çalışılanın sözlü geleneklerin ürünlerinden ibaret olduğunu belirterek, bunlar üzerinde çalışan disiplinin adının da "**sözlü kültür bilimi**" olması gerektiğini söylemektedir. Ona göre sözlü, kısmen sözlü veya tamamen sözsüz yaratılan, fakat sözlü geçiş veya iletişimle fertler arasında dolaşan, nesilden nesile geçen kısaca geleneği olan ürünlerin tamamı sözlü kültürün kapsamına girer. Yıldırım sözlü kültür ürünlerinin vasıfları olarak sözlülüğe, geleneğe, değişme ve versiyon yaratma kabiliyetine, ortak yaratıcılığın eseri olma, kalıplaşmaya yatkınlık göstermeyi saymaktadır. Yıldırım, makalesinin başında folkloru şöyle tanımlamaktadır:

"*'Folklor', insanoğlunun kimliğini ve geçmişini öğrenme arzu ve ihtirasından kaynaklanarak gelişen bir araştırma alanı, sosyal ve beşerî ilimler arasında yer alan müstakil bir disiplindir.*" (s. 15)

120. YILDIRIM, Dursun

"Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri", *Millî Folklor*, S. 21, Bahar 1994, Ankara, s. 2-15.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Romantizm, Mahallîleşme Cereyanı, Tanzimat, Türkçülük Hareketi.

Yazar, folklor disiplininin doğuşunu hazırlayan sebep olarak Coğrafî Keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri sonrasında doğan Romantizm akımını gösterir. Türkiye'de ise Mahallîleşme Cereyanı ile başlayan Tanzimat sonrasında Türkçülük hareketiyle folklorun şekillendiğini belirtir. Makalede Andrew Lang'ın şöyle bir folklor tarifine yer veriliyor:

> "*Folklor denilen çalışma tarzı, eski ırkların maddî olmayan kalıntılarını - hikayeler, bâtıl itikadler gibi- toplamaktır.*" (s. 12)

D. HALKBİLİMİNİN KONUSU ÜZERİNE MAKALELER

121. A.K.

"Folklor ve Musiki, Macar Müzisyeni Pol Arma'nın Fikirleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, No: 3, Ekim 1949, İstanbul, s. 3-4.
Anahtar Kelimeler: Halk Şarkıları, Folklor, Tarih, Halk Kültürü.

Macar müzikolog Pol Arma'nın folklor ve musiki hakkındaki görüşlerinin dile getirildiği makalede folklorun kadroları konusuna değinilmektedir. Yazara göre folklor, halkın adetlerini, masal ve manilerinin hangi temele dayandığını, şarkılarının altında yatan duyguları, oyunlarını, atasözlerinin dayandığı felsefeyi yansıtır.

122. AKALIN, L. Sami

"Folklor ve Halk Edebiyatının Sınırları ve Yöntemleri Üzerine", *Folklora Doğru*, S. 54, Nisan 1983, İstanbul, s. 15-21.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Edebiyatı, Antropolojik Metot, Kültür Çevreleri Metodu, Tek-Kaynaklılık Metodu, Çok-Kaynaklılık Metodu, Yuhimerizm Metodu.

Akalın makalesine bilimin doğuşunu ve folklor kelimesinin ortaya çıkışını anlatarak başlamaktadır. Folklorun antropoloji ve etnografya ile olan münasebetine değindikten sonra, folklorun küçük dallarından biri olarak gördüğü halk edebiyatının sınırlarından bahseder ve onun Anonim Halk Edebiyatı, Âşık Edebiyatı ve Tekke Edebiyatı olmak üzere üç gruba ayrılabileceğini söyler. Akalın mukayeseli edebiyat tarihi ve uluslararası folklorun alanına giren bazı metotlardan söz eder. Akalın, "*insan yaratması olan her olay ve nesnenin*" çok geniş anlamda folklorun konusu içinde bulunduğunu söylemektedir.

123. AKTÜCCAR, M. Kerim

"Folklör ve Etnoğrafya Hakkında", *Mızrap*, S. 1, Yıl: 1, Ekim 1982, İstanbul, s. 11.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya

Aktüccar, makalesinde folklorun ülkemizdeki gelişimine kısaca değindikten sonra, folklor ile etnografyanın farkını belirtmektedir. Buna göre, folklor halkın manevî

kültürünü araştırırken, etnografya manevî kültürünü inceler. Halk edebiyatını folklordan ayrı düşünen Aktüccar, folklorun konusunu şöyle çizmektedir:

> "*...atasözü, deyim, mâni, hoyrat, türkü, bilmece, destan, efsane, tekerleme, masal, halk hikâyeleri, oyunları vb. hep, folklorun halk edebiyatı cephesini gelenek, görenek (töre), bâtıl ve din ile kaynaştırılmış inançlar da folklörün sosyal antropoloji cephesini meydana getirir.*" (s. 11)

124. ALANGU, Tahir

"Halkbilgisi Üzerine Görüşler I", *Folklora Doğru*, S. 2, Kasım 1969, İstanbul, s. 7-10.

Anahtar Kelimeler: Halkbilgisi, Romantizm Hareketi.

Makalede, İstanbul Üniversitesi'nde Sosyoloji dersleri veren Alman Gerhard Kessler'in Halkbilgisi Haberleri Dergisi için yazdığı, Halit Bayrı'nın da çevirmesi için Alangu'ya verdiği bir yazı makale tanıtılmaktadır. Makalede folklorun konularına, ortaya çıkışına, İtalyan Giambatista Vico, Alman Herder, Johm Meier ve Hans Naumann gibi araştırmacılara değinilmektedir. Halkbilgisinden ilk olarak Alman Wilhelm Heinrich Riehl'in 1858 yılında "bilim olarak halkbilgisi" (Volkskunde als Wissenschaft) şeklinde söz ettiği belirtilmektedir. Makalede halkbilgisinin konusuna şu şekilde değinilmektedir:

> "*Bütün menkûlât ve rivâyetler ya da duyguyla nakledilen şeyler, 'geleneksel' ya da 'duygusal' unsurlar, tabii cemaatlerin (âile, soy ve sop yâni kan bağlı ile birleşen birlikler) hayat tezâhürleri ve kültürel bağlara dayanan cemiyetler (her çeşit sosyal gruplar), 'halkbilgisi'nin konusudurlar* (s. 7)
>
> *Kendi halkımız ve başka halkların 'geleneksel ve irrasyonel' kültür varlığını şu bölümlerde derliyor ve araştırıyoruz:*
>
> 1. *Dil, ses ve müzik alanı*
> 2. *Eşya varlığı alanı*
> 3. *Töreler ve âdetler alanı.*" (s. 10)

125. ALANGU, Tahir

"Halk ve Halkbilgisi", *Folklora Doğru*, S. 40, Mayıs-Haziran 1975, İstanbul, s. 6-12.

Anahtar Kelimeler: Halk, Statik Folklor Unsurları, Dinamik Folklor Unsurları, Halk Kültürü.

Yazıda, Tahir Alangu'nun halk ve halkbilgisi konusunda taşıdığı fikirler ortaya konmaktadır. Alangu'ya göre folklor unsurları hayat şartlarının değişmesine paralel olarak *statik* aşamadan *dinamik* aşamaya geçmektedir. İşte bu durumda folklorun arkeolojiyle olan farklılığı ortaya çıkar. Folklor arkeolojinin aksine *dinamik* bir nitelik taşır. Ona göre *folklor ürünleri, aşağıdan yukarıya, bütün zümreler ve sınıflarda geçerli, geçişli, sürekli ve canlı bir oluşum evrimi içinde yürümekte, geçmişten geleceğe doğru, çağımıza da uğrayarak, kesintisiz bir damar gibi akmaktadır*. Alangu, folklorun konusunun nasıl bir genişlemeye tabi olduğunu şöyle açıklar:

> "*...folklorun yalnız **statik** ve **durgun** malzemeye değil, evrilen ve sürekli biçimleşen, yaşamla bağımlı **dinamik** ve **hareketli** malzemeye dayanan bir yanı da olacak, insanla gelişip yürüyen tezahürleri de kucaklıyacaktır.*" (s.11)

126. ARSLAN, Mustafa – Milay KÖKTÜRK

"Halkbiliminde Teori ve Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S. 41, Bahar 1999, Ankara, s. 14-28.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimindeki Problemler, Performans Teori, Dan Ben-Amos, Dilbilim, Gösterimci Halkbilim, Geleneksellik.

Kültürel bir süreç sonucu oluşan halkbiliminin epistemolojik, ontolojik ve metodik temellerinin tam olarak oturmamış olduğu ve çözülmeyi bekleyen sorunların varlığı vurgulanmaktadır. Halkbilimi halen kendine ait olgular alanına oturtulamamış, yöntemiyle, tarihi ve bilim olma süreciyle kendini ispat etme çabasından kurtulamamıştır. Makalenin sonuç kısmında halkbiliminin çerçevesi şöyle çizilmiştir:

"*Halkbilimi, insanların toplum halinde bir arada yaşam süreci içinde, diğerleriyle beraber zihin faaliyetine dayalı olarak oluşturduğu sunî biçim giydirilmiş veya tabii olarak ortaya konulan sözel-bilfiil olguları, bunların öncesini ve haldeki durumunu, içeriğini, yapısını, arka planını ve 'özneler arasılık' taki yerini araştırmalıdır.*" (s. 27)

127. BASCOM, William R.

"Halkbilim ve Antropoloji", çev: Halim Çün, *Folklora Doğru*, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 19-30.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Antropoloji, Kültür, Kültürel Evrim Teorisi, Kültürel Antropoloji.

Antropolojik, halkbilimcilerden biri olan William Bascom, makalesinde, daha sonra *sözlü sanat* olarak adlandırdığı halkbilimin, antropolojinin bir dalı olan kültürel antropolojiye bağlı olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Buna göre kültürün bir parçası olan folklor antropolojinin kapsamına girer. Antropologlar folkloru *sözlü aktarım* üzerine kurgulamışlardır. Ancak bunu folkloru kültürün diğer bölümlerinden ayırdeden bir özellik olarak görmezler. Bu anlayışa göre, tüm folklor ürünleri sözlü olarak aktarılır fakat tüm sözlü olarak aktarılan ürünler folklor değildir. Bascom, makalesinde folklorun kapsamına dair şunları söylemektedir:

"*Folklor, antropoloğa göre, kültürün bir parçasıdır fakat tümü değildir. Mitolojileri, destanları, masalları, atasözlerini, bilmeceleri, balad ve diğer şarkıları ve daha az önemli diğer biçimleri kapsamına alır, fakat halk sanatını, halk danslarını, halk müziğini, halk giysilerini, halk ilaçlarını, halk gelenek ve inançlarını dışarıda bırakır. Bütün bunlar da, eksiksiz herhangi bir etnografyanın parçaları olması gereken kültürün önemli öğeleridir.*" (s. 22)

128. BASCOM, William

"Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür", çev: Nilgül Aytuzlar, *Millî Folklor*, S. 63, Yıl:16, Güz 2004, Ankara, s. 86-91.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Sözlü Sanat, Kültür, Antropoloji.

Makalede, Bascom antropoloji alanında, folklor terimi yerine önerdiği "sözlü sanat"ı hangi amaçla kullandığından; bu terimin neyi ifade ettiğinden ve buna gelen tepkilerden söz etmektedir. Bu eleştirilerin bir kısmını ("sözlü sanat"ı folklorun tümü yerine kullanması) haklı da bulan Bascom, bu terimin "*halk hikayeleri, mitler, efsaneler, atasözleri, bilmeceler ve diğer edebî türler*" için uygun olduğunu söylemektedir. Ona göre sözlü sanat **bir miktar halkbiliminden bir miktar da kültürden** oluşmaktadır. Bascom, folklorun alanı konusunda şunları söylemektedir:

> "*Folklor, 'halkı öğrenmek' demektir; ağızdan çıkan kelimelerle ve becerilerle aktarılan bütün bilgileri örneğin, taklit veya örnekleme ile öğrenilen diğer teknikler ile bu becerilerin ürünlerini kapsar…Folklor, halk edebiyatı, olarak adlandırılan ama sözlü sanat olarak tanımlanması daha iyi olan bu sözlü ifade biçimlerinden başka, halk sanatı, halk işleri, halk gereçleri, halk kıyafetleri, halk gelenekleri, halk inanışları, halk tıbbı, halk yemekleri, halk müziği, halk oyunu, halk eğlenceleri, halk jestleri ve halk konuşmalarını kapsamaktadır.*"

129. CENGİZ, Serpil

"Amerikan Folklor Derneği 1995 Yıllık Toplantısının Düşündürdükleri", *Folklor / Edebiyat*, S. 5-6, Ocak 1996, Ankara, s. 157-160.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklor konuları

Türkiye'de folklor çalışmalarında yeterli ilerlemeyi sağlayamamış olmamızın en önemli sebebi olarak "folklor"un hâlâ ne olduğunun anlaşılamamış olması gösterilmektedir. Yazar, folklor çalışmalarında "halkbilimsel derleme" ve "derlenen malzemenin sınıflandırılması" olmak üzere iki adımın olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda da Sedat Veyis Örnek'in folklor tanımına yer verilmektedir. Folklorun konusu hakkında yazar şunları söylemektedir:

> " *20. Yüzyılda artık sanayileşmesini tamamlama sürecine girmiş batılı toplumlarda, köylülüğün yavaş yavaş ortadan kalkmasıyla bir bilim dalı olarak folklorun da sonunun geldiği düşünülürken, önce köyden kente*

taşınan ve varoşlarda yaşayan geleneksel kültür, sonra da doğrudan kent kültürü folklorcuların dikkatini çekmiştir. Böylece halk bilimciler için kentlerde, fabrika folkloru, medya – halk kültürü ilişkisi, kitle kültürü gibi birçok yeni çalışma alanının doğduğu fark edilerek yepyeni ufuklar keşfedilmiştir." (s. 158)

130. EKİCİ, Metin

"Halk, Halk Bilimi ve Halk Bilgisi Üzerine bir Deneme", *Millî Folklor*, S. 45, Yıl: 12, Bahar 2000, Ankara, s. 2-8.

Anahtar Kelimeler: Halk, Halk Bilgisi, Halk Bilimi.

Yazar, halk biliminin esası olan "halk" kavramı üzerinde durur. 19. yy Avrupa'sında halk "okur-yazar bir toplumda cahil kısım"dır. Osmanlı toplumunda Avrupa'daki anlayışa paralel olarak "havas" ve "avam" olarak ikiye ayrılmıştır. Sınıf farklılığı ortadan kalkınca "şehirli-köylü" ayrımına dönüşmüştür. Farklı görüşlere değindikten sonra yazar, halkın tarifini "belli bir gelenek içinde oluşmuş yaratma sayesinde birbirine bağlanan, bu ürünü kendisine ait kabul eden topluluktur" şeklinde yapar. Makalede 19. yy Avrupa düşünürlerinin, halk biliminin konusu hakkındaki görüşlerini görürüz. Onlara göre halk bilimi:

"*Köylerde veya taşrada oturan halkın yaratmalarını, yani o toplumun veya milletin en eski, ilkellik dönemi hatıralarını saklayan grupları ve grupların hâlâ saklamakta olduğu değerleri araştırır ve kendisine inceleme konusu eder.*" (s. 3)

131. ELÇİN, Şükrü

"Folklorumuzda Yozlaşma", *Türk Edebiyatı,* c. 7, S. 80, Haziran 1980, İstanbul, s. 47-50.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Yozlaşma, Yabancılaşma.

Elçin, folklorumuzda ve dolayısıyla kültürümüzde görülen yabancılaşma ve yozlaşmayı, aydınların kökünden koparak yaptıkları şuursuz Batı taklitçiliğine

dayandırmaktadır. Elçin, "*halk hayatının ve kültürünün bilgisi*" şeklinde tarif ettiği folklorun konusu hakkında şunları söylemektedir:

> "*Medenî bir millet içinde okumuş insanların kültürüne zıt olarak yaşayan büyük toplulukla onun gelenek yolundan, tecrübe ile elde ettiği maddî ve manevî bilgiler folklorun konusunu meydana getirir.*" (s. 47)

132. EROĞLU, Türker

"Folklor ve Halk Terimleri Üzerine", *Millî Folklor*, c. 1, S. 5, Yıl: 2, Mart 1990, Ankara, s. 31-33.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk, Halk Kültürü.

Eroğlu, makalesinde terim ve tarif konusunun halledilememiş olmasıyla folklor çalışmalarının eksik kalacağından bahsetmektedir. Ona göre folklor terimindeki kargaşanın kaynağı "folk (halk)"tur. **Folk**, uzunca bir süre **okuma yazma bilmeyen insanlar, gelir seviyesi düşük insanlar** vs. şeklinde tarif edilegelmiştir. Bir başka yanlış düşünce de "*folklorun geçmişte oluşturulduğu, bugünün insanının folklor* üretemediği"dir. Sonraları Alan Dundes'in halkı "*En az herhangi bir ortak faktörü paylaşan herhangi bir insan topluluğu*" şeklindeki tarifi kabul görmüştür. Makalede folklorun konusu hakkında şunlar söylenmektedir:

> "*Bugün folklorun malzemesinin yalnızca '**tortulaşmış kültür kalıpları**' veya '**geleneksel kültür**' olmadığı bilinmektedir. Sokak satıcılarının bağırmalarından apartmanlara verilen adlara; duvar yazılarından minibüslerin arkasına yazılan yazılara kadar bir çok yeni ve değişik konu folklorun malzemesi olmuştur.*" (s. 32)

133. FINDIKOĞLU, Z. Fahri

"Türk Folklorunda İsim Meselesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 2, No: 39, Yıl: 4, Ekim 1952, İstanbul, s. 609-610.

Anahtar Kelimeler: Antroponomi, Soyadı Kanunu, İsimler.

Yazar, sosyolojini bir kolu olan antroponomiye rağmen adların adların hala folklorun kadrolarından biri olduğunu söylemektedir:

> "*Gerek öz adın verilmesi, gerek aile adlarının doğması, gerekse bize mahsus olan göbek adları… bu folklor kadrosunun muhtevasını teşkil eder.*" (s. 609)

Yazar, yaptıkları bir ankette 1934 yılında Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra alınan soyadlarını, oluşumlarını göz önünde bulundurarak dört gruba ayırmaktadır:

1. *Bir kısmı kanunun çıkmasından önce kullandıkları aile adlarını almışlardır*.
2. *Bir kısmı, (oğlu) veya (giller) in kaldırılması ile teşekkül etmiştir. Folklor tetkikleri bu hususta yardım edecektir.*
3. *Üçüncü kısım içinde bulunulan veya düşünülen yerin coğrafî, tarihî hususiyetini işaret eden bir kelime seçenlerden teşekkül etmiştir.*
4. *Dördüncü kısım, dikkate şayan bir kelime fabrikasyonu ile alâkalıdır ve anketimizin %75 nisbetini teşkil etmektedir. Kelime imalâtçılığı diyeceğimiz lisanî bir hâdise ile alâkalı olan bu kısım, dil sosyolojisi içinde alâka vericidir*. (s. 610)

134. GÜNGÖR, Kemal

"Folklorun Mâna ve Mahiyeti II", *Türk Yurdu*, S. 4 (274), 5. Devre, Yıl:49, Haziran 1959, Ankara, s. 26-27.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklor Kadroları

Güngör, makalesinin başında folklorun terim olarak dünyada ortaya çıkışına ve ülkemizde kabul görmesine değinmektedir. Folklorun önceleri halk gelenekleri ve itikatları anlamında kullanıldığını ancak zamanla esas kimliğine büründüğünü söylemektedir. Güngör, folklorun konularını şöyle belirtmektedir:

"*Her türlü törenleri oyunlar, rakıslar, halk kültürü ve ziyaretler, av, zenaat ve halk tekniği, halkın yarattığı veya atalarından intikal suretiyle devam ettirdikleri müesseseler, örf, âdet nihayet halkta olanları yüksek tabakadakilerden ayıran duyuş ve ifade tarzlarının heyeti umumiyesi (...) şifahî ve manevî tezahürlerle birlikte bu tezahürlerin ilgili olduğu sosyal olaylarla cemiyetin yaşayışında rolü bulunan örf, âdet ve itikadları sahası içine almaktadır.*" (s. 26)

135. GÜNGÖR, Kemal

"Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod", *Türk Etnografya Dergisi,* S. IV, 1961, Ankara, s. 37-42.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Güngör, makalesinde **her ikisi de halka ait kültür kalıntılarını inceleyen bilim**ler olarak tarif ettiği etnografya ile folklor disiplinlerinde çalışacakların izlemesi gereken yolları ayrı ayrı maddeler halinde ortaya koymuştur. Tabi bunu yaparken de iki disiplin arasındaki sınırları, bu zamana kadar söylenenleri de göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışmıştır. Makalede etnografya ile folklorun inceleme sahalarına giren konulara da değinilmiştir. Makalede folklorun alanına giren konular şu şekilde özetlenmiştir:

"*Her türlü törenler, oyunlar, raks ve müzik, halk kültü ve ziyaretler, av zenaat ve halk tekniği, halkın bizzat yarattığı veya atalarından intikal suretiyle devam ettirdikleri müesseseler, örf, âdet, nihayet halkı yüksek tabakadakilerden ayıran duruş ve ifade tarzlarının hey'eti umumiyesi.*" (s.39)

136. HINÇER, İhsan

"Folklor Kelimesinin Yersiz İsrafı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 6, No: 123, Yıl:11, Ekim 1959, İstanbul, s. 1997-1998

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Oyunları, Folklor Tanımları.

Hınçer, makalesinde folklorun bir galat-ı lisan ile asıl anlamından uzaklaşarak sadece halk oyunlarına has bir ada bürünmesinden şikayet eder. Bunun önüne geçmek amacıyla folk dans ve folk dans ekibi demenin daha doğru olduğunu söyler. Hınçer, bazı folklor bilginlerinin folklor tanımlarına yer vererek bu yanlışlığı, yapanların gözleri önüne serer. Makalede Folklore Journel'den yapılan bir alıntıda folklorun inceleme alanı şu şekilde belirtilmiştir:

> "*Folklor yazılı vesikaları değil, ata mirası ananelerin tesiri altında halkın inandığı veya yaptığı bütün şeyleri inceler.*" (s. 1997)

137. HINÇER, İhsan

"Türkiye'de Folklor Hareketleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 11, Özel Yirminci Yıl Sayısı, Ağustos 1969, İstanbul, s. 11-13.

Anahtar Kelimeler: Folklor Kadroları, Halkbilgisi Haberleri, Halkevleri, Millî Folklor Enstitüsü.

Hınçer, makalesinin başında Türkiye'de folklor çalışmalarının öncüleri olarak Rauf Yekta, Ahmet Refik, Rıza Tevfik, Ziya Gökalp gibi isimleri ve hangi alanlarda çalıştıklarını zikrettikten, folklor terimine değindikten sonra folklorun kadrolarına yer vererek Türkiye'deki folklor çalışmalarının kısa bir tarihçesini gözler önüne sermektedir. Hınçer folkloru maddî ve manevî olmak üzere iki bölüme ayırmaktadır:

> "*Manevî bölüme, gelenekler, inançlar ve halk edebiyatı, maddî bölüme ise el sanatları ve eşyalar girer. Kısaca, doğum, avcılık, beslenme, yerleşme, ısı-ışık, çalışmalar, sanatlar, giyimler, süsler, eşyalar, çocuk yaşayışı, taşıtlar, toplu yaşayış, eğlenceler, tabiat, hastalık, şifa, ölüm gibi olay ve varlıkların inançlarını, geleneklerini, edebiyatını manevî; eşya bölümünü ise maddî folklor teşkil eder. Bir halk kıyafetinin eşya ve süsleri maddî folklor malzemesi ise, o kıyafetin ifade ettiği gelenek, inanç da manevî folkloru ifade eder…* " (s. 11)

138. İPEK, Yücel

"Folklorun Millî Kültürümüzdeki Yeri ve Önemi", *Erciyes*, S. 181, Yıl: 16, Ocak 1993, Kayseri, s. 2-3.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Millî Kültür.

İpek, bir insan topluluğunu halk, halkı da millet yapan değerlerin başında gördüğü folkloru, kültürün olmazsa olmaz bir unsuru olarak görmektedir. Ona göre, millî kültür bir bünye ise, folklor da bu bünyenin damarlarındaki kandır. İpek, folklorun incelediği konuları belirtmektedir:

> "*İnanç, âdet ve an'aneler, giyim-kuşam, ev donatımı, halk mûsikisi ve edebiyatı, halk tabâbeti, halkın bağrında yaşayan her çeşit anonim değerler…*" (s. 3)

139. İVGİN, Hayrettin

"DPT'nin İhtisas Komisyonu Çalışmalarında Halkbilgisi (Folklor) Raporu", *Türk Folkloru*, S. 57, Yıl: 5, Nisan 1984, İstanbul, s. 7-10.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Halk Bilgisi.

İvgin, Beş Yıllık Kalkınma Plânı çerçevesinde oluşturulan Millî Kültür Özel İhtisas Komisyonu'nun alt komisyonlarından Türk Halk Bilgisi (Folkloru) Alt Komisyonu'nun hazırlamış olduğu rapordan ve raporda tespit edilen sorunlardan, tavsiyelerden bahsetmektedir. İvgin, makalede, **halk hayatının ve kültürünün bilgisi** şeklinde tarif ettiği halk bilgisinin inceleme alanını şöyle belirlemektedir:

> "*Medeni bir millet içinde okumuş insanların kültüründen farklı olarak 'yaşayan büyük topluluklar' ile onun gelenek yolunda, tecrübe ile elde ettiği bütün maddî ve manevî bilgiler geniş mânâda halk bilgisinin konusunu teşkil eder.*" (s. 7)

140. İVGİN, Hayrettin

"III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi", *Türk Folkloru*, S. 84, Yıl: 7, Temmuz 1986, İstanbul, s. 18-24.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Türk Kültürü.

Makale, III. Milletlerarası Folklor Kongresi münasebetiyle, MİFAD Başkan Yardımcısı Hayrettin İvgin ile yapılan bir radyo röportaj metnidir. İvgin, folklorun konularını şöyle sıralamaktadır:

> "*Halk edebiyatı, halk tiyatrosu, gelenek-görenek ve inançlar, halk oyunları, halk müziği, halk bilgisi gibi halka ait olan her şeydir.*" (s. 18)

141. KARA, Çiğdem

"Halk Bilimi ve Folk-Popüler-Kitle-Seçkin Kültürleri", *Folklor / Edebiyat*, S. 9, Mart 1997, Ankara, s. 87-92.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Arabesk, Popüler Kültür, Folk Kültür, Seçkin Kültür.

Makalede halk biliminin çalışma alanının günümüzde sadece otantik yapılarla sınırlanamayacağı, halk biliminin ilk çalışma alanı olan folk kültürü ile popüler, kitle ve seçkin kültürlerin aslında birbirlerinden bağımsız olarak gelişmedikleri, benzer değer kalıplarına sahip olduklarına değinilmektedir. Yazar, makalede kentlerde fabrika folkloru, medya – halk kültürü ilişkisi, kitle kültürü gibi bir çok yeni çalışma alanının doğduğu böylece de popüler, arabesk ve kitle kültürlerinin halk biliminin çalışma alanına girdiğini vurgulamaktadır.

142. KORAY, M. İhsan

"Türkiye'de Folklor", *Pınar*, c. VI, S. 62, Şubat 1977, İstanbul, s. 28-31.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun konusu, Kültür.

Koray, makalesine millî bayraklaşma ve toparlanış hamlesinin vazgeçilmez ögesi olarak gördüğü folklorun bir milletin hayatında sahip olduğu öneme değinerek başlamaktadır. Koray, folklorun ülkemizde ortaya çıkışına ve gelişimine değindikten sonra folklorun konuları olarak şunları sıralamaktadır:

> "*...gelenekler, âdetler, masallar, türküler, bilmeceler, hurafeler, batıl inançlar, efsaneler, çeşitli törenler teşkil eder (...) bölgesel halk oyunları*

(ya da dansları), türküler, destanlar, ağıtlar, ninniler, halk müziği vb dir (...) aile ilaçları (kocakarı ilaçları), demircilik, halk sanatları, eşya ve âlet yapımları, gelenekler hukuku, dokumacılık, giyim-kuşam..." (s. 30)

143. LE UTLEY, Francis

"Folklorun Tanımı", çev: Tuba Saltık Özkan, red: Evrim Ölçer Özünel, *Millî Folklor*, S. 65, Yıl: 17, Bahar 2005, Ankara, s. 130-136.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Antropoloji, Kültür.

Utley makalesinde, folklorun tanımlanma sorunu üzerinde durmaktadır. Makalede folklorun "sözlülüğü" vurgulanmaktadır. Yazar bu noktada evvela, daha önce **sözlü olarak aktarılan edebiyat** şeklinde tanımladığı folklorun, antropolojiden ayrılması gerektiğini belirtmektedir. Folklor çalışmaları hususunda Avrupa ve Amerika arasında bir farklılık olduğunu, bu farklılığın temelinde de Amerika'da Avrupa'daki gibi bir köylü sınıfının olmamasına bağlamaktadır. Bunun nedeni olarak da zencilerin, göçebe işçilerin ve yerli işçilerin kullanılması ve sürekli hareket halinde olmalarını göstermektedir. Utley, folklorun konusu hakkında şunları söylemektedir:

"*Halkbilimciler birçok türü sınıflandırır, tanımlar ve inceler; popüler uluslar arası masallar (Märchen) halk şarkıları, şakalar, hayvan masalları, baladlar, halk şiiri, mitler gibi alanları konu edinir. Aynı zamanda kendine halk inançlarını, sihir, cadılık sanatları, tarım, hayvancılık göçebe işçilik sanatları, atasözleri, bilmeceleri konu edinir. Bir halkbilimci ayrıca sözlü geleneğin, doğası, tarihsel gelişimi, hukuki etkileri ile ilgilenmelidir tıpkı Jan Vansina'nın yaptığı gibi ve yine halkbilimciler Chauer ve Boccacio'nun hikayelerindeki gibi Shakespeare ve Moliere'in oyunlarındaki, Tolstoy'un dedektif hikayelerindeki, Joe Hill'in şiirlerindeki masalların dönüşümüne de kayıtsız kalmamalıdır.*" (s.135-136)

144. OCAK, Haydar

"Etnografya, Folklor ve Turizm", *Yücel*, c. 9, S. 64, Yıl: 6, Haziran 1940, s. 173-175.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ocak, "**manevi etnografya**" da dediği folklor ile etnografyayı mukayese ederek, folklorun konusu, amacı, etnografyayla yakınlığı mevzuları üzerinde durduktan sonra, bu iki bilim dalının turizmle olan ilişkisine değinmektedir. Ocak'a göre folklor 19. yy'da ilmî bir mahiyet sergilerken, 20. yy'da siyasileşmiştir. Bu iki bilim bir ülkenin kültür ürünlerinin tanınmasını sağladığı için de birer propaganda aracı kimliğine de sahiptir. Ocak, folklorun(manevi etnografyanın) konusu hakkında şunları söylemektedir:

> "*Manevi etnografya ise bir nizam mevzuubahs olmaksızın, ve cemiyet organlarının tesiri bulunmaksızın, halkın ruhundan doğan, yaşayan ve fertten ziyade, cemiyete, kitleye ait olduğu için sahibi belli olmayan ve bir nesilden diğerine intikal eden, bazen aslı değişmeyen (invisible) halk mahsullerinden, an'ane ve itikatlardan bahseder.*" (s. 174)

145. ÖZARSLAN, Metin

"Halkbilim – Halkbilgisi Ayrımı", *Halkbilimi*, S. 2, Kış 1997, Ankara, s. 4-7.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halkbilgisi, Etnoloji, Etnoğrafya, Kültürel Antropoloji.

Özarslan, makalesinde halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki anlam kargaşasına, benzer bir örnekten, etnoloji ile etnoğrafya arasındaki anlam kargaşası örneğinden, hareketle ışık tutmaktadır. Özarslan, halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki karmaşaya şöyle bir önerme ile yaklaşmaktadır: "*Halkbilim yoruma dayalı, sistematik çalışmalar yapan bir bilim dalıdır. Halkbilgisi ise halkbilimsel çalışmalar için ham veri toplayan, halkbilime yardımcı betimsel bir bilgi dalıdır.*" Ayrıca halkbilimin tanımının da verildiği ve bu zamana kadar yapılan halkbilim tanımlarının çoğunlukla "*manevi kültür üzerine* yoğunlaştığı" belirtilen makalede halkbilimin konusu şöyle açıklanmaktadır:

> "*Halkbilim, daha çok insanlar tarafından paylaşılan, topluma özgü ortak öğeleri kendisine konu olarak seçme eğilimindedir. Diğer bir deyişle daha çok gelenek, görenek, töre gibi ortak olan ve paylaşılan yaratmalar,*

halkbilimsel inceleme alanının merkezinde yer alır. Diğer yandan bireyin yarattığı da reddedilemez. Çünkü birey ile toplum arasında diyalektik bir ilişki vardır." (s. 6)

146. ÖZDEMİR, Ahmet

"Folklor ve Etnografya", *Türk Dili*, S. 472, Nisan 1991, Ankara, s. 242-244.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Özdemir, makalesinde folklor ve etnografyanın terim olarak oluşumlarına ve ortaya çıkışlarına değinmektedir. Birbirine oldukça yakın olan bu iki bilim dalından folklor, halk kültürünü manevî ürünlerini; etnografya ise maddî ürünleri incelemektedir. Özdemir, folklorun konusu hususunda şunları söylemektedir:

"*Halkın doğumundan ölümüne kadar töreleriyle, törenleriyle, giyimleriyle, kuşamlarıyla, müzikleriyle, danslarıyla, edebiyatıyla, inançlarıyla, kısaca insanla ilgili hemen her şey folklorun ilgi alanı içerisinde bulunuyor.*"(s.242)

147. ÖZDEMİR, Nebi

"Türkiye'de Halkbilimi / Kültürbilimi - Medya İlişkisi", *Türkbilig*, Ankara, 2001 / 2, s. 110-117.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kültürbilimi, Medya.

Özdemir, makalesinde gün geçtikçe değişen ve gelişen dünyada halkbiliminin yerinin ne olduğu / olması gerektiği sorunu üzerinde durmaktadır. 20. asrın ikinci yarısından itibaren Almanya'da Hermann Bausinger'in başını çektiği "Tubingen Okulu" ile ABD'deki Genç Türkler grubunun çalışmaları folklorun sahasına yepyeni bir çerçeve kazandırmıştır. Artık Halkbilimi günümüz reformistlerine göre mazinin çizdiği sınırları aşmaktadır ve "**Kültür Bilimi**" adlı yeni bir oluşumun merkezinde yer alarak bütün sorun ve sınırlandırmalardan kurtulmaktadır. Bu bağlamda artık Halkbilimi geçmişi araştırıp bugünü yorumlayan değil, geleceği de kurgulayan bir kimliğe sahip olacaktır. Tubingen Okulu ve ABD'deki faaliyetler neticesinde Uygulamalı Halk Bilimi ortaya çıkmış ve "*şehir planlaması, turizm, yeni eğlence sistem ve türleri,*

duvar yazıları, anılar, siyasî fıkralar, popüler kültür, kitle kültürü" gibi pek çok konu, halkbiliminin araştırma sahasına dahil olmuştur. Finlandiya Helsinki Üniversitesi'nden bir araştırma grubu da "*popüler düşünce, cinsiyet sistemleri, alkol kültürü, insan vücudu, seks, doğa / çevre, iletişim sistemleri, göçebe kültürü, duygular, güç/nüfuz ilişkileri, çocukların espri gücü, iş yaşamı, işçi hareketleri, endüstriyel gelenek, gençlik kültürü, özgeçmiş anlatıları*" gibi konular üzerinde araştırma yapmaktadır.

148. ÖZTELLİ, Cahit

"Folklor-Halk Edebiyatı-Aşık Edebiyatı", Anahtar, c. 1, S. 2, Haziran 1959, Ankara, s. 4-5.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Edebiyatı, Aşık Edebiyatı.

Öztelli, birbirleriyle çokça karıştırılan bu üç terimin bilim açısından ayrı olduğunu düşünmektedir. Halk edebiyatının, kısaca **halkın mânevî tarihi** olarak tanımladığı folklorun bir alt kolu olduğunu söylerken Aşık edebiyatının bunlardan büsbütün ayrı bir sanat verimi olduğunu belirtmektedir. Folklorun kapsamına *masallar, türküler, efsaneler, gelenekler, türlü inanmalar, atasözleri, fıkralar gibi halkın ortak verileri* girer. Halk edebiyatı ise inanç ve gelenekler dışında kalan türkü, masal, efsane, atasözü gibi söz ve düşünce sanatlarını kapsar.

149. ÖZTELLİ, Cahit

"Folklorun Konusu ve Derleme Yolları", *Türk Folklor Araştırmaları,* c. 10, No: 214, Sene: 18, Mayıs 1967, İstanbul, s. 4401-4403.

Anahtar Kelimeler: Maddî Kültür, Manevî Kültür, Derleme Çeşitleri, Folklorun Konuları.

Öztelli, folklor çalışmalarının maddî ve manevî kültürlerimizi ortaya koyacağını böylece de kültür zenginliğimizin çeşitliği ve eskiliğinin ortaya çıkacağını söyler. Bu yolda derleme yapacakların izleyecekleri yolu ve nasıl çalışacaklarını gösterdikten sonra folklorun konularına değinmiştir. Yazara göre folklorun konusu halka ait olan her şeydir. Öztelli, folklorun konularını Çevreye Dair, Eşyaya Dair,

Gelenekler,İnanışlarla İlgili Âdetler, Bilgiye Dair ve Edebiyata Ait Bilgiler olmak üzere altı ana başlıkta incelemektedir.

150. ÖZTÜRK, İsmail

"Köylü El Sanatlarına Folklor Açısından Bakış ve Yenikent Köyünde Oya ve İşlemeler", *Türk Etnografya Dergisi*, S. XVI, 1977, Şereflikoçhisar, s. 83-89.
Anahtar Kelimeler: Folklor, İşlemecilik.

Öztürk, makalesinde el sanatları ve özelinde de el sanatlarının Aksaray'a bağlı Yenikent kasabasındaki durumu üzerinde durmuştur. Ona göre, işlemecilik kadınların boş zamanlarında uğraştığı ince ve yararlı bir sanattır ve halkımızın zevkini, duygusunun örnekleri olarak taşıdıkları değer küçümsenemez. Makalede folklorun konusu hususunda şunlar dile getirilmektedir:

> "*İnsan yaşamak için doğal çevresini sürekli değiştirir. Dış çevre ile ilişkileri sonucu kendisine özgü ikinci bir yapma çevre oluşturur (...) Yalnız bütün bu yapılanlar insan yaşamı için yeterli değildir. Bütün bu yaratılanları kullanabilmek, devamını sağlamak ve idare edebilmek için bilgiye, fikre, morale gereksinme vardır. İşte icat, onu kullanabilmek için gerekli yetenek ve o icadın çevresinde oluşan çeşitli gelenek, görenekle birlikte folklorun konusu olur.*" (s. 84)

151. SAĞIR, Mukim

"Folklor ve Okullu Eğitim", *Millî Folklor*, c. 2, Yıl: 3, S. 9, Bahar 1991, Ankara, s. 38-39.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Eğitim.

Makalede, "*halk hayatının ve kültürünün ilmi*" şeklinde tarif edilen folklorun milli eğitim bünyesi içine alınarak, yetişmekte olan kuşakların kelime dağarcığını zenginleştirmek, dil sevgisini, anlama ve anlatma kabiliyetlerini artırmakta yararlı bir kaynak olabileceği vurgulanmaktadır. Sağır, folklorun konusunu şöyle açıklamaktadır:

"*Vasıtalı veya vasıtasız bütün halk değerleri folkloru meydana getirir. Halkın dünya görüşü, din anlayışı, sanat zevki, düşünüş ve yaşayış düzeni, bunlarla ilgili âdet ve gelenekleri, hep folklor içinde yaşamaktadır. Halk hikâyeleri, halk masalları, halk efsaneleri, halk fıkraları, halk bilmeceleri, ata sözleri, halk deyimleri, maniler, türküler bu kapsama girerler. Bunların hepsi, halkın duygu, düşünce ve hayal gücüyle yaratılmış kültür varlıklarıdır.*"(s. 38)

152. TAN, Nail

"Bir Bilim Dalı Olarak Folklor", *Karayolları Bülteni*, S. 331, Yıl: 26, Ekim 1977, Ankara, s. 13-16.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kadrosu, Ortaya Çıkışı ve Gelişimi.

Tan, makalesinde folklor kelimesini ilk defa 1846 yılında William John Thoms'un kullandığını belirttikten sonra ülkemizde bu terime karşın kullanılan terimleri sıralamaktadır. Folklorun tanımını yapıp, çalışma sahasına değindikten sonra, bir bilim haline gelmeden önce yapılan öncü çalışmalardan söz ettikten sonra ülkemizde folklorun bilim olarak ortaya çıkışı ve gelişimi üzerinde durmaktadır. Nail Tan, folklorun inceleme sahasını şöyle belirtmektedir:

"*Folklorun çalışma alanı içinde şu bölümler yer almaktadır: Halk Edebiyatı, Halk Tiyatrosu, Halk Oyunları, Halk Müziği, Halk Dili, Halk Eğlenceleri, Gelenek-Görenek ve İnançlar, Halk Hekimliği, Halk Veterinerliği, Halk Meteorolojisi, Halk Takvimi, Halk Hukuku, Halk Ekonomisi, El Sanatları, Giyim-Kuşam, Halk Mimarisi, Halk Mutfağı.*" (s.13)

153. TAN, Nail

"Türk Folklor Değerlendiren Günümüzde Nasıl Yaralanabiliriz?", *Erciyes*, S. 139, Yıl: 12, Temmuz 1989, Kayseri, s. 17-18.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Millî Kültür, Halk Oyunları, El Sanatları.

Makale, folklorla alakalı olarak soru-cevap şeklindedir. Makalede, folklorun tarifine, araştırma sahasına, mimarî ve turizmde folklorun üstleneceği roller üzerinde durulmaktadır. Makalede Nail Tan, folklorun konu çerçevesini şöyle çizmektedir:

> "*Folklor dediğimiz ilim dalının çalışma alanı içine atasözleri, deyimler, mâniler, bilmeceler, masallar, destanlar, fıkralar, halk müziği, halk oyunları, gölge oyunu, kukla, köy seyirlik oyunları, çocuk oyunları, gelenek görenek ve inanışlar, giyim kuşam, el sanatları, halk mimarisi ve halk mutfağı gibi birçok kültürel konu girmektedir. Görüldüğü gibi folklor millî kültürün özünü oluşturan, anonim, ortak kültürümüzdür.*" (s. 17)

154. (ÜLKÜTAŞIR), M. Şakir

"Etnografya ve Etnoloji ile Folklorun Sahaları", *Çığır*, S. 32, II. Teşrin 1935, Ankara, s. 22.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Etnoloji

Makalede folklor, etnografya ve etnolojinin sınırları çizilmeye çalışılmaktadır. Yazara göre, folklor ve etnografya sahasındaki çalışmalarla Türk Anadolu'nun maddî ve manevî eserlerini ortaya çıkarmak mümkündür. Ancak bu sadece derlemeyle olacak bir iş değildir. İlmî metotları da kullanmak gerekir. Makalede folklorun konusu şu şekilde belirtilmiştir:

> "*Alelumum adetler, inanmalar, şarkılar, türküler, rakıslar, masallar, menkıbeler, ata sözleri, halk demeleri, argolar doğrudan doğruya folklorun konusu içine girer.*" (s. 22)

155. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografyanın Konusu", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, No: 10, Sene: 1, Mayıs 1950, İstanbul, s. 145-146.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Volkskunde, Ruhî Kültür, Maddî Mahsul.

Yazar, folklor ve etnografyayı karşılaştırmaktadır. O güne kadar bu iki disiplin ya etnolojinin içinde sayılmış ya da folklor, etnografyanın bir şubesi olarak

düşünülmüştür. Yazar, buna karşı çıkar ve folklor ile etnografyayı, birincisinin 'ana sınıf'ın ruhî kültürünü, ikincisinin de maddî mahsullerini incelediğini belirtir. Yazar, folklorun konusunun sınırlarını şöyle çizmektedir:

> "*Düğün, bayram, cenaze, kandil, doğum, çocuk vesaireye ait halk görenek ve gelenekleriyle cin ve peri, büyü, afsun, muska gibi şeylere inanma şeklinde tezahür eden alelûmum halk itikatları, türküleri, masalları, menkıbeleri, ata sözleri ve deyimleri hep folklorun konusu içindedir.*" (s.146)

156. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografyanın Konuları Üzerine", *Türk Kültürü*, S. 53, Mart 1967, Ankara, s. 367-371.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ülkütaşır, makalesinde folklor ile etnografya terimlerinin oluşumlarına ve inceleme alanlarına değinmektedir. Buna göre folklor, manevi kültür ürünlerini incelerken; etnografya, maddi kültür unsurlarını inceler. O, folklor teriminin "folklor gecesi, folklor ekibi, folklor festivali" gibi yanlış kullanımından şikayet etmektedir. Ülkütaşır, folklor teriminin W. J. Thoms tarafından "**volksepos, volkfest, volkslied**" gibi Almanca kelimelerin taklit edilmesiyle teklif edildiğini ve kabul gördüğünü belirttikten sonra, yalnız Almanya'da "**Volkskunde**" teriminin revaçta olduğunu söylemektedir. Yazar, folklorun konularını şöyle belirtmektedir:

> "*Düğün, bayram, cenaze, kandil, doğum, çocuk vs'ye ait halk görenek ve gelenekleriyle cin ve peri, büyü, afsun, muska gibi şeylere inanma şeklinde tezahür eden bütün halk itikatleri ile türküleri, oyunları, masalları, menkıbeleri, atasözleri ve deyileri hep Folklor'un konusu içindedir.*" (s. 369)

157. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografya", *Folklor*, S. 3, Temmuz 1969, İstanbul, s. 25-28.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ülkütaşır, makalesinde folklor ile etnografyayı mukayese etmektedir. Bu iki disiplin sürekli olarak gerek malzeme (halkı ve halka ait şeyleri inlemeleri açısından) ve gerekse kullandıkları metotlar bakımından birbirleriyle karıştırılmaktadır. Yazar, bu karışıklığı folklorun fikrî ve manevî kültür (*şifahî halk edebiyatı, raks, temaşa mahsüüleri*); etnografyanın ise maddî kültür (malzemeleri üzerinde çalışması şeklinde gidermektedir. Ülkütaşır, folklorun konusunu şöyle çerçeveler:

> "*Düğün, bayram, cenaze, kandil, doğum, çocuk vs.ye ait halk âdetleri; cin, peri, büyü, afsun, muska gibi şeylere inanma şeklinde tezahür eden bütün halk itikatları (inançları) ile türküleri, oyunları, masalları, menkıbeleri, atasözleri ve deyimleri hep folklorun konusu içindedir.*" (s. 26)

158. YALGIN, Ali Rıza

"Folklor ve Etnoğrafya Belgelerini Araştırma ve Toplama Plânı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 71, Yıl: 6, Temmuz 1955, İstanbul, s. 1128-1129.

Yalgın, toplanan folklorik ve etnoğrafik malzemelerin sınıflandırılması için 15 ana bölüm ve her bölüme ait 10 (10. bölümde o konuya ait düşüncelere yer verilmiştir.) ana başlıktan oluşan bir plan hazırlamıştır. Örnek teşkil etmesi açısından bu planın 13. bölümü şu şekildedir:

> "*EĞLENCELER: Halk sporları - Halk edebiyatı - Halk musikisi,Saz çeşitleri, Türküleri – Oyunlar, Rakılar, Danslar – Atasözleri – Tekerlemeler, Mâniler – Hikâyeler, Masallar, Efsaneler – Temsiller, Orta Oyunları, Gölge Oyunları – Eğlence sebepleri, vasıtaları*" (s. 1128-1129)

E. HALKBİLİMİNİN AMACI ve İŞLEVİ ÜZERİNE MAKALELER

159. ABRAHAMS, Roger D.

"Halkbiliminin Retorikal Teorisi İçin Giriş Sözleri", çev: Ayşe Yavuz, Nilgül Aytuzlar, Emine Aydoğan, *Millî Folklor*, S. 63, Güz 2004, Ankara, s. 45-59.
Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Retorikal Yaklaşım, Kültür.

Makalede, retorik yaklaşımın halkbilimi içerisindeki tezahürleri ve bu bağlamda da atasözleri ve bilmeceler ele alınmaktadır. Yazar, folkloru kültürün dinamikleriyle ilişkilendirmek istiyorsak yeni bir metodolojinin geliştirilmesi gerektiğini; bunun bir yolunun da *bilgiyi işlevsel olarak görüp, form, tutum ve performans arasındaki ilişkiyi araştırmak* olduğunu belirtmektedir. Ona göre bu zamana kadar halkbilimciler, folkloru onu icra eden insanlardan ayırma eğiliminde olmuşlardır. Yazar, folklorun işlevi hususunda şunları söylemektedir:

> "*...folklor, uygunluğu sağlamak için toplumda kabul edilmiş olan kültürel normları etkiler ve onun nesilden nesile sürekliliğini eğitim ile sağlar ayrıca kültürün hangi aşamada olduğunu göstermede ayna vazifesi görür…Bu ışık altında folklor, kültürün kalıcılığını sağlamak için önemli bir mekanizmadır. Folklor âdetleri ve gençlerde ahlâki standartları mantığa yerleştirmek için kullanır. Ayrıca, uygun davrandığında onu memnun etmek, gülerek ya da eleştirerek ceza vermek, kurumlar ya da yasaların sorgulandığı ve yetersiz kaldığı durumlarda her şeyin olduğu gibi kabul edilmesini sağlamak ve günlük yaşamın 'zorlukları, eşitsizlikleri, adaletsizlikleri'nden bedelli bir kaçışı ona sağlamak için yetişkinler tarafından kullanılır.*" (s. 48)

160. ALANGU, Tahir

"Halk Bilgisi Üzerine Görüşler II", *Folklora Doğru*, S. 3, Aralık 1969, İstanbul, s. 5-9.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Van Gennep, Alman Halkbilgisi.

Makalede, Van Gennep'in 1924 yılında yayınladığı ve Halkevleri'nin rehber kitapları arasında olan *Folklor* adlı eser konu edilmektedir. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'na doğru Almanya'da ve onun güdümüne giren devletlerin faşizme yönelen rejimlerinde halkbilgisinin aşırı uçlara çekildiği vurgulanmaktadır. Makalede folklorun amacı hakkında şunlar söylenmektedir:

> "*Folklor, 'halka bağlı ve halka mahsus' kültür unsurları, hayat bağlı töreler, gelenekler ve eşyalarla meşgul olur. Bütün bu halk varlığında 'halka bağlı ve ona hâs' özellikleri arar ve belirler.*" (s. 5)

161. ALANGU, Tahir

"Halkbilgisi Üzerine Görüşler III", *Folklora Doğru*, S. 4, Ocak 1970, İstanbul, s. 9-12.

Anahtar Kelimeler: Folklor, P. Saintyves.

Folklorun, aynı zamanda *hayatın ve halk bilimi* olduğu vurgulanan makalede yazar, Saintyves'in Folklor El Kitabı adlı eserini ve onun folklor üzerine ileri sürdüğü fikirleri tanıtmaktadır. Makalede folklorun tarihle olan münasebeti ile birlikte romantik bir yaklaşımla insanlara kazandıracaklarına değinilmektedir. Buna göre folklor *insanı yabancı düşmanlığını, halklar arasında hüküm sürecek dayanışmayı, en sonra da dünya kardeşliğini hisettirmeye ulaştırır*. Makalede folklorun amacı hususunda şunlar söylenmektedir:

> "*...bir yandan millî niteliklere yönelirken, öte yandan da uluslararası özellikleri, bağlantıları araştırmak, folklorun iki önemli çabasıdır. Bu iki yönlü araştırma amacı, bir paranın iki yüzü gibidir.*" (s. 10)

162. ALTUĞ, Nevzat

"Halkbilimin Konusu, Amacı ve Önemi", *Folklor Halkbilim Dergisi*, S. 35, Ekim 1986, İstanbul, s. 3-5.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Halk Müziği, Halk Oyunları.

Altuğ, makalesinde halkbilimin tanımı, amacı ve konusu hususunda bu alanda söz sahibi olan uzmanların görüşlerinden hareketle görüşlerini ortaya koymaktadır. Altuğ'a göre folklorun amacı:

> "*...insana özgü ürünleri ve yaratmaları, bilim ışığı altında derleyerek, genellemeler yapıp, kuramlara ulaşmayı amaçlamasıdır. Bir başka deyişle Halkbilim'in amacı: İnsanın yaşam biçimini açıklamaktır. Onun amacı '...İnsanların binlerce yıldan beri biriktirip getirdiği ve onların yaşantılarını sürdüren ve bugün de halk tabakaları arasında bilgileri araştırmak, inceleyip değerlendirdikten sonra bölgesel kültürden ulusal kültürlere öğeler aktarmak suretiyle onları kuvvetlendirmek ve dolayısıyla insanlık kültürüne katkıda bulunmaktır...*" (s. 3-4)

163. ATAMAN, Sadi Y.

"Köy Öğretmenleri İçin Folklor Derleme Yolları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 2, Eylül 1949, İstanbul, s. 21-23.

Anahtar Kelimeler: Halk Kültürü, Folklor, Malzeme Toplama.

Makalede köy öğretmenlerinin folklor derlemelerini nasıl yapmaları gerektiği konusuna değinilmiştir. Buna göre toplanan malzemenin orijinalliği aynen korunmalı, köy ve köylü sevilmelidir. Köylerde bilhassa yaşlılar konuşturulmalıdır. *Yaşlı köylülerimiz şehrin çenebaz ihtiyarları gibi geveze değildir. Çok söylemezler, hala yabancıya hiç açılmazlar. Öğretmen köyün ulularına kendisini sevdirir, itimadlarını kazanırsa muvaffak olur.* Hurafeye dayanan malzemeler köylüyü kırmadan derlenmelidir. Makalede, ayrıca folkloru incelenecek olan köyün hangi özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğine ilişkin yirmi üç maddelik bir liste de yer almaktadır. Yazar, makalesinde folklorun işlevini şöyle belirtir:

> "*Folklor; ayrıca halkı ve hayatı öğreticidir.*" (s. 21)

164. ATAMAN, Sadi Yaver

"Milli Kültür ve Folklor", *Türk Folkloru*, S. 66, Yıl: 6, Ocak 1985, İstanbul, s. 16-17.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür.

Ataman, makalesinde bir milletin ayakta kalabilmesi ve çağdaş bir duruş sergileyebilmesinin gereği olarak millî kültür ve onun bir parçası olan folkloru göstermektedir. Ataman, insan topluluklarının olduğu her yerde ortaya çıkan folklorun işlevi konusunda şunları söylemektedir:

> "*Folklor, milletin yaşayan kültür varlığı olduğuna göre, buna ait kaynaşmaların amacı kendiliğinden meydana çıkar. Her şeyden önce toprak sevgisini ve insanları sevmeyi öğreten folklor, geçmişte yaşayan insanların tarihini, kültürünü, âdetlerini, an'anelerini yansıtarak, geleceğe yaşama gücü kazandıran dinamik bir kuruluştur.*" (s. 16)

165. BASCOM, William R.

"Halkbilim ve Antropoloji", çev: Halim Çün, *Folklora Doğru*, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 19-30.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Antropoloji, Kültür, Kültürel Evrim Teorisi, Kültürel Antropoloji.

Antropolojik halkbilimcilerden biri olan William Bascom, makalesinde daha sonra *sözlü sanat* olarak adlandırdığı halkbilimin, antropolojinin bir dalı olan kültürel antropolojiye bağlı olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Buna göre kültürün bir parçası olan folklor antropolojinin kapsamına girer. Antropologlar folkloru *sözlü aktarım* üzerine kurgulamışlardır. Ancak bunu folkloru kültürün diğer bölümlerinden ayırdeden bir özellik olarak görmezler. Bu anlayışa göre, tüm folklor ürünleri sözlü olarak aktarılır fakat tüm sözlü olarak aktarılan ürünler folklor değildir. Bascom, makalesinde folklorun işlevine dair şunları belirtmektedir:

> "*Teknoloji ne kadar ilkel, ne kadar basit olursa olsun, bir folklor biçimi, göstermeyen hiçbir insan topluluğu bulunmamıştır. Bu yüzden aynı öykülerle atasözleri her ikisi tarafından da biliniyor olabildiğinden, folklor yazılı (literate) ve yazısız (illiterate) toplumlar arasında bir köprü oluşturur (...) Daha da ötesi, folklor dini, sosyal, siyasi ve ekonomik kurumları bir yaptırım gücü olarak geçerli kıldığı ve bu kurumların*

kuşaklar arasında taşınmasında eğitici ve önemli bir rol oynadığından, kültürün bu diğer bölümleri üzerinde folklora sağlam bir şekilde eğilmeden derin bir inceleme yapmak olanaksızdır. (s. 21)
Eğlendirme ve hoşça vakit geçirme gibi bilinen işlevleri yanı sıra, folklor süregelen dinsel ya da layik inanç tutum ve kurumları koruyucu bir yaptırım gücü olarak hizmet eder ve yazısız toplumların eğitiminde yaşamsal bir rol oynar." (s. 28)

166. BAUMAN, Richard

"Halkbilimi'nin Farklı Kimliği ve Sosyal Tabanı", çev: Feridun Çotra, red:Evrim Ölçer Özünel, *Millî Folklor*, S. 65, Yıl: 17, Bahar 2005, Ankara, s. 152-159.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Sanatsal Sözlü Performans

Makalede, Bauman "folk" sözcüğünün en az bir ortak faktörü (ki bu bağlayıcı faktörün ne olduğu hiç mühim değildir) paylaşan insan grubuna karşılık geldiği görüşünden hareketle bir halk tabakasının etnik köken, din, bölge, meslek, kan bağı gibi faktörlerle folklorunu oluşturup koruduğu hususu üzerinde durmaktadır ve bu sayılan faktörleri açıklamaktadır. Bauman, makalede folklorun işlevi konusunda şunları söylemektedir:

"*Burada geliştirilen bakış açısının öne çıkardığı bir başka faktör de, folklorun sosyal dayanışmaya katkı sunan bir mekanizma olduğu kadar bir çatışma aracı da olabileceğidir. Folklorun işlevleri üzerine literatüre 'kültürün kalıcılığını koruma' ve 'toplumu bütünleştirme ve sosyal bağı güçlendirme' gibi sözlerle girilir. Bu durum folklorun üniter bir sosyal grubun topluca tanıtımı olarak düşünülmesinin sonucudur. Folklor gösteriminin dışa dönük boyutunun farkında olmak, beraberinde folklorun dayanışma kadar çatışma aracı da olabileceğinin farkına varmayı getirir.*" (s. 158)

167. ÇOBANOĞLU, Özkul

"Geleneksel Dünya Görüşü Veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *Millî Folklor*, S. 45, Yıl: 12, Bahar 2000, Ankara, s. 12-14.

Anahtar Kelimeler: Halk Fikirleri, Halk Felsefesi, Halkbilimi.

Yazar, halkbilimciler tarafından yakın zamanlara kadar ihmâl edilen çalışma alanlarından birinin hatta birincisinin geleneksel veya anonim dünya görüşü yahut halk felsefesi olduğunu söylemektedir. Metin merkezli kuramlar ve bunlara dayalı araştırma modellerinden kaynaklanan nedenlerle halk felsefesi yeterince ele alınamamıştır. Yazara göre, niteliği ne olursa olsun, bir çalışma halk felsefesi veya anonim dünya görüşüyle irtibatlandırılmadıkça aslolan yetkinliğe erişemez. Makalede halkbiliminin işleviyle ilgili şu söylenmektedir:

> "*...halkbilimcilerin topluma karşı en önde gelen görevlerinden ve halkbiliminin en önemli işlevlerinden birisi olan toplumu kültürleri hakkında bilinçlendirmek veya kültürleri hakkında onları şuurlu bir anlayışa sahip kılma...*" (s. 13)

168. ERCİŞ, Pakize

"Sosyal-Psikolojinin Halkbilimiyle İlgisi ve Halk Biliminin Gençliğin Eğitimindeki Rolü ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler", *Millî Folklor*, c. 1, S. 5, Yıl: 2, Mart 1990, Ankara, s. 41-43.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halk Kültürü, Sosyal-Antropoloji, Sosyal-Psikoloji.

Erciş'e göre halk kültürü, toplumu meydana getiren fertler arasında duygu, düşünce ve davranışta birliği sağlamak; insanı ahlakî değerlerle millî ruha ve inanca götürmesi açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda kültürün merkezinde görülen halkbilimine eğilmeden varolan eğitim problemleri aşılamaz. Makalede halkbiliminin işlevi konusunda şunlar söylenmiştir:

> "*Biz, bu iki kaynağın yardımıyla ve sosyal-psikolojinin desteğiyle, toplum fertlerinin davranışlarını sevk ve idare eden örf ve âdetleri dikkatle*

inceleyerek, bir yandan kendi toplumumuzun yapısını, diğer taraftan da toplumun istenilen, arzu edilen modele göre şekillendirilmesini sağlayabiliriz.
Kültürün nesilden nesile aktarılmasını ve bu yol ile sosyal bünyenin teşekkülünü de halkbilimi sahasının bize verdiği imkanlarla elde edebiliriz." (s. 42)

169. ERIXON, Sigurd

"Ethnologie Tégionale ov Folklore – Bölge Ethnolojisi Yahut Folklore", çev: Hamid Zübeyr Koşay, *Türk Folklor Araştırmaları,* No: 72, Yıl: 6, c. 3, İstanbul, s. 1117-1118.

Anahtar Kelimeler: Folkliosforskning, Etnogrophie, Volkskunde, Bölge Etnolojsi, Umumî Etnolojisi, Culturologie.

Hamid Zübeyr Koşay, Erixon'un on iki sayfalık makalesinden alıntılar yapmıştır. Makalenin baş kısımlarında terimler üzerinde ve folklorun diğer dillerdeki karşılıkları üzerinde durulmuştur. Makalede folklor ilminin hedefi şöyle açıklanmaktadır:

"*İlmimizin esas hedefi, insan kültürünün içtimaî görünüşlerini ve bunun ferd hayatına intıbakını mümkün olduğu kadar geniş ve derin surette öğrenmektir. (...) Halk kültürünün araştırılması folklorun esas vazifelerinden biridir.*" (s. 1197)

170. EROĞLU, Türker

"Elazığ Halk Oyunları Üzerinde Folklorik İnceleme ve Karşılaştırma Denemeleri", *Türk Folkloru Araştırmaları*, 1988 / 1, Ankara, s. 1-10.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Oyunları, Güvercin Oyunu, Çaydaçıra Oyunu, Bıçak Oyunu.

Eroğlu, makalesinde halk oyunları ile ilgilenirken, onun oynanış tarzından çok, neyi ifade ettiği, ne gibi mesajlar ilettiği ve oyunların kültürümüz içindeki fonksiyonları ile ilgilenmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca ona göre folklorcu yalnızca derlemeyle yetinmemeli, derlenen malzeme üzerinde çalışarak ürünleri değerlendirmeli, böylece

milli kültürümüze katkıda bulunmalıdır. Eroğlu, makalesinde folklorun işlevi konusunda şunları söylemektedir:

> "*Folklorun görevlerinden biri de, halk kültürünü karşılaştırma yoluyla benzer ve farklı yönlerini tesbit edip ortaya koymak, sonunda, bir senteze ulaşmayı amaçlamak olmalıdır.*" (s. 6)

171. GÜNAY, Edip

"Folklor, Müzik Eğitimi ve İki Sorun", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 15, No: 293, Yıl: 25, Aralık 1973, İstanbul, s. 6825-6827.

Anahtar Kelimeler: Folklorun Fonksiyonları, Halk Türküleri.

Yazar, makalesinde teknolojinin, komünikasyon araçlarının gelişimi ve yaygınlaşması, ulaşımın kolaylaşması, sosyal ve ekonomik değişmeler, etkileşimler sonucu bir tür kültür ürünü olan halk türkülerimiz ve oyun havalarımızın unutulup azalmakta olduğunu söylemekte ve bu konudaki tekliflerini sunmaktadır. Yazar, makalesinin başında folklorun bilim olarak fonksiyonlarını şöyle sıralamaktadır:

> "*1. İnceleme alanına giren objeleri, ilişkileri ve oluşumları betimlemek.*
> *2. Gözlenen durumlardan yararlanarak gözlenmeyen ya da gözlenemeyen durumlar hakkında yordamlarda bulunmak.*
> *3. İstenen sonuçları elde edebilmek için, gerekli koşulları kontrol olanaklarını geliştirip uygulamaya koymak.*" (s. 6825)

172. GÜNAY, Umay

"Folklor ve Mitoloji", Millî Folklor, S. 16, Kış 1992, Ankara, s. 3-10

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnoloji, Tarihî Coğrafî Metot, Mukayeseli Metot, Dilbilim, Mitoloji, Arkeoloji

Yazar, folklorun adı, tarifi, amacı, mitoloji, etnoloji, arkeoloji dilbilim vb. bilimlerle olan ilişkisinden hareketle folklor üzerine çalışanlar ve çeşitli folklor ekolleri hakkında bilgi vermektedir. Yazar, folklorun amacını şu şekilde belirtir:

"...insanın manevî tarihini, düşünür, şair ve sanatçıların temsil ettiği şaheserler yerine, 'halk'ın (telaffuz edilmeyen) sâkin sesinin örneklerinden hareketle yeniden kurmaktır." (s. 3)

173. GÜNGÖR, Kemal

"Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod", *Türk Etnografya Dergisi,* S. IV, 1961, Ankara, s. 37-42.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Güngör, makalesinde **her ikisi de halka ait kültür kalıntılarını inceleyem bilim**ler olarak tarif ettiği etnografya ile folklor disiplinlerinde çalışacakların izlemesi gereken yolları ayrı ayrı maddeler halinde ortaya koymuştur. Tabi bunu yaparken de iki disiplin arasındaki sınırları, bu zamana kadar söylenenleri de göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışmıştır. Makalede etnografya ile folklorun inceleme sahalarına giren konulara da değinilmiştir. Çalışmada folklor ve etnografyanın işlevlerine şöyle değinilmiştir:

"*Etnografya ve folklor mahsulleri, doğru ve sistematik tesbit edildiği zaman ait oldukları milletin benliğini, karakterini, düşünüş tarzını, zevk ve duygularını kısaca, milli ve sosyal bünyesini belirten en veciz belgeler vasfını kazanırlar.*

O halde, millî varlığımızın tapu senedi mahiyetinde olan etnografya ve folklor malzemesini, milli birlik ve dayanışma, gelecek nesillerin terbiyesinde, milli kültür ve sanâtımızın yapısında harç olarak kullanmak, iç ve dış turizm sahasında faydalanmak üzre -sür'atle- hususiyle fen ve tekniğin dev adımlarıyla geliştiği, mesafelerin ortadan kalktığı bir devirde ilmi usullerle milli müze ve arşivlerimizde değerlendirmeliyiz." (s. 37)

174. KARTARI, Asker

"Üniversitelerimizde Halkbilim Eğitimi Neden Gereklidir?", *Türk Folkloru*, S. 79, Yıl: 7, Şubat 1986, İstanbul, s. 10-11.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Halk Kültürü, Eğitim.

Kartarı, makalesinde **halk kültürünü konu olarak alan disiplin** diye tanımladığı halkbilimin, bütün yükseköğrenim ders müfredatında olması gerektiğini savunmaktadır. Çünkü bu sayede yükseköğrenim görenler halk kültürünü, örf, adet ve inançlarını öğrenerek halkın değerlerine saygı duyarak halkla iletişim kurabilecektir. Yazar, halkbilimin amacı konusunda şunları söylemektedir:

> "*Halkbilim, yukarıdaki tanımda belirtildiği gibi, halk kültürü ürünlerini derleyip değerlendirerek ulusal kültüre ve dolayısıyla çağdaş kültüre katkıda bulunur. Bu, bir yandan kültür sağla temellere oturtmak, diğer yandan da çağdaşlaşırken özgünlüğü korumak anlamına gelmektedir. Günümüzde bir ulusun kültürünü diğerinden ayıran, o kültürün taşıdığı ulusal ögelerdir.*" (s. 10)

175. OCAK, Haydar

"Etnografya, Folklor ve Turizm", *Yücel*, c. 9, S. 64, Yıl: 6, Haziran 1940, s. 173-175.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ocak, "**manevi etnografya**" da dediği folklor ile etnografyayı mukayese ederek, folklorun konusu, amacı, etnografyayla yakınlığı mevzuları üzerinde durduktan sonra, bu iki bilim dalının turizmle olan ilişkisine değinmektedir. Ocak'a göre folklor 19. yy'da ilmî bir mahiyet sergilerken, 20. yy'da siyasileşmiştir. Bu iki bilim bir ülkenin kültür ürünlerinin tanınmasını sağladığı için de birer propaganda aracı kimliğine de sahiptir. Ocak, folklorun(manevi etnografyanın) amacını şu şekilde belirtmektedir:

> "*Folklorun mevzuu halka ait herşey olduğuna göre, gayesi de ilerlemiş cemiyetler içinde halk tabakalarının teknik vasıtalarını, maddi yaşama şart ve şekillerine bağlı merasim, âdet ve an'anelerini, düşünüş ve inanış sistemlerini, san'at ibdalarını, bugünkü cemiyetin eskiden kalma izlerini müşahede ve mukayese usullerine dayanarak meydana çıkarmıştır.*" (s.174)

176. OĞUZ, Öcal

"Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S.33, Bahar 1997, Ankara, s. 3-8.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Teori, Antropolojik Teori, Psikoanalitik Teori, Yapısalcı Teori, Performans Teori, Yıkık Kültür Teorisi, Millî Mukayese Yöntemi.

Yazar, erken dönem derleme çalışmalarında, dilbilim ve edebiyat tarihinin metotlarından yararlanıldığını ancak çeşitli milletlerden derlenen ürünlerin arasındaki şaşırtıcı benzerlikler sonucu, folklor araştırmalarında yeni yöntem arayışları içine girildiğini söylemektedir. Yazar, bu çerçevede günümüze kadar kullanılan araştırma yöntemleri hakkında bilgi verdikten sonra Türk dünyasına özgü bir yöntem olarak Millî Mukayese Yöntemi'ni teklif ederek bu yöntemin uygulanışında dikkat edilmesi gereken hususlara parmak basmaktadır. Yazar, ayrıca folklorun işlevlerinden birine şöyle değinmektedir:

> "*Dünya tarihine milletleşme, sanayileşme ve üzerinde güneş batmayan imparatorlukları tasfiye çağı olarak damgasını vuran bu yüzyılda (XIX.yy) folklor, millî kimlikleri geliştiren ve koruyan bir öze dönüş hareketi niteliği kazanmıştır.*" (s. 3)

177. ÖRNEK, Sedat Veyis

"Eğitim ve Öğretimde Halkbilim", *Folklor / Edebiyat*, S. 16, Kış 1998, Ankara, s. 9-11.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Eğitim.

Yazar, makalesinde "folklor" teriminin bilimsel anlamından uzaklaşarak halk oyun, türkü ve gösterilerini kapsayan dar bir anlama büründüğünden şikayet eder. Bu zihniyetin oluşumunda üniversitelerimiz ve ortaöğretim kurumlarımızın da payı olduğunu belirterek halkbilimin şimdiye kadar antropoloji, etnoloji sosyoloji ya da edebiyatın sultası altında kaldığını ifade etmektedir. Öğretim kurumlarına konacak halkbilim derslerinin öğrenciye yöresel ve çevresel değerlerin önemini kavratacak böylece öğrencinin toplumsal ve kültürel kişiliğinin oluşmasına zemin hazırlayacağını söylemektedir. Yazar, halkbilimin işlevini şöyle açıklamaktadır:

"*Halk yaşamını enine boyuna araştırmada, bir ülke halkını oluşturan çoğunluğun ortak ve yaygın davranış kalıplarını, yaşama biçimini, belirli olaylar ve durumlar karşısındaki tavrın; çevresini ve dünyayı algılayışını açıklamada; geleneksel ve törensel yaşamını düzenleyen, zenginleştiren, renklendiren beceri, beğeni, yaratı, töre, kurum ve kurumlaşmayı göz önüne sermede; bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla da zamanımıza uzanan gelenekler, görenekler, âdetler zincirini saptamada; bu zincirin köstekleyici ve destekleyici halkalarını tek tek belirlemede; halk kültünün atar damarlarını yakalayarak bunlardan özgün ve çağdaş yaratmalar çıkarmada halkbilimin (folklorun) rolü ve önemi birinci derecededir.*" (s.9)

178. ÖZARSLAN, Metin

"Türkiye'de Halkbilimi'nin Gelişimi ve 1960'lardan Bu Yana Türk Halkbilimi'nde THBT'nin Yeri", *Halkbilimi*, S. 15, Güz 2001, Ankara, s. 1-3.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, THBT, Ulus-Devlet

Yazar, makalesinde halkbiliminin ortaya çıktığı 19. yy'da **ulus-devlet** oluşumlarının arttığını ve **ulus-devlet** modeli çerçevesinde kurulan yeni siyasal yapılanmaların en önemli bilimsel araçlarından birisinin halkbilimi olduğunu vurgulamaktadır. Makalede halkbiliminin bir işlevine şöyle değinilmektedir:

"*...önceleri türdeş olmayan farklı topluluklardan, 'ulus' kimliğine dayalı türdeş bir toplum yaratmada halkbilimi önemli katkılar sağlamıştır. 19'uncu yüzyıl sonları için geçerli olan bu durumun bugün içinde geçerli olduğu söylenebilir. Günümüzde de ulusallaşmaya çalışan ve ulus-devletlerini oluşturmaya çalışan toplumlar, halkbilimsel öğeleri birleştirici birer unsur olarak kabul etmektedirler.*" (s. 1)

Yazar, Türkiye'de "Osmanlı" kimliğine alternatif bir kimlik geliştirilirken de başvurulan en önemli araçlardan birisinin halkbilimi olduğuna; halkbiliminin 1950-80

arasındaki ulusallaşma ve modernleşme sürecine de katkıda bulunduğuna vurgu yapmaktadır.

179. ÖZDEMİR, Ahmet

"Folklor ve Etnografya", *Türk Dili*, S. 472, Nisan 1991, Ankara, s. 242-244.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Özdemir, makalesinde folklor ve etnografyanın terim olarak oluşumlarına ve ortaya çıkışlarına değinmektedir. Birbirine oldukça yakın olan bu iki bilim dalından folklor, halk kültürünü manevî ürünlerini; etnografya ise maddî ürünleri incelemektedir. Özdemir, folklorun işlevi hususunda şunları söylemektedir:

> "*...folklor özünü halktan aldığı için, halkın içini gösteren bir ayna gibidir. Özellikle halkın dünya görüşünü, din anlayışını, sanat zevkini, düşünüş ve yaşayış düzenini, bunlarla ilgili örf, âdet ve geleneklerini yansıtan tek bilim folklordur. Folklor, millî kültür hazinemizi yarınlara bağlayacak köprüdür.*" (s. 244)

180. SAĞIR, Mukim

"Folklor ve Okullu Eğitim", *Millî Folklor*, c. 2, Yıl: 3, S. 9, Bahar 1991, Ankara, s. 38-39.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Eğitim.

Makalede, "*halk hayatının ve kültürünün ilmi*" şeklinde tarif edilen folklorun milli eğitim bünyesi içine alınarak, yetişmekte olan kuşakların kelime dağarcığını zenginleştirmek, dil sevgisini, anlama ve anlatma kabiliyetlerini artırmakta yararlı bir kaynak olabileceği vurgulanmaktadır. Makalede folklorun işlevi konusunda şunlar söylenmektedir:

> "*...folklor, millî sanat ve edebiyatı da çağdaş uygarlığa bağlayan bir köprüdür.*
> *Folklor; kişiliği geliştirir, bilgileri artırır, hayat tecrübesi kazandırır; insanı kendi toplumu gibi duymaya, düşünmeye, yaşamaya yöneltir;*

okuma yazmayı teşvik eder, öğrenme merak ve hevesini çoğaltır; dinleme alışkanlığı kazandırır, bilgi ve tecrübeleri artırır; insanı başarı ve başarısızlıklara alıştırır; muhakeme kabiliyetini geliştirir; güzel sanat eserlerini sevdirir, sanat hareketlerine ilgi uyandırır; boş zamanları en iyi şekilde değerlendirme alışkanlığı kazandırır; okuyucu ve dinleyicide kendine güveni artırır, davranışları kontrol etmeyi ve iyiye yönelmeyi öğretir; geleneğe, tecrübelerle elde edilmiş maddî ve manevî kültüre bağlı insanlar yetiştirir." (s. 39)

181. SOYSAL, Levent

"'Folklorun Teorisi' Nedir?", *Folklora Doğru*, c. V, S. 53, 1982, İstanbul, s. 49-53.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kuram, Teorik Çalışma, Derleme

Makalede, folklorun hala bir teorisinin oluşturulamadığı vurgulanmaktadır. Bu konuda yapılmak istenen bazı çalışmaların da çeşitli nedenlerden cılız kaldığı, doğru bir temele oturtulamadığı, bir istek olarak kaldığı söylenmektedir. Yazının kaleme alındığı yıl itibariyle folklorculuğun 1930'lardan o güne değin hala halk oyunu oynama, türkü söyleme, geleneksel işlemelere hayranlık duyma, derleme yapma, malzeme toplamanın dışına çıkamadığı belirtilmektedir. Soysal folklorun işlevi hususunda şunları söylemektedir:

"*...folklor, toplumun yarattığı maddî ve manevî kültürel öğeleri çeşitli boyutlarıyla ele alır. Onlarla ilgili evrim, gelişim, yayılma, etkileşim, değişim, gibi sorunları inceler, sonuçlar çıkarır, yasalar bulur, kuramlar geliştirir.*" (s. 52)

182. SÜRMEN, Erkan

"Kültür ve Folklor İlişkisi", *Türk Halk Müziği ve Oyunları*, c. 2, S. 13, Yıl:3, Ocak-Şubat-Mart 1985, Ankara, s. 1.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kültür.

Sürmen, makalesinde folklor ve kültür münasebetine değinmektedir. Ayrıca ülkemizde folklorun ortaya çıkışına değinerek ona "halkiyat, budun bilgisi" gibi adlar verildiğini belirtmektedir. Sürmen, folklorun işlevini şöyle belirtmektedir:

> "*Folklor, ait olduğu toplumun özünü yansıtır. Araştırma, değerlendirme, inceleme, derleme yolu ile ilgili bulunduğu toplumun gelişip kuvvetlenmesine yardım eder. O toplumun gelecekte izleyeceği yolu aydınlatır.*" (s. 1)

183. TANYOL, Cahit

"Folklor ve Cemiyet", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 24, Yıl: 2, Temmuz 1951, İstanbul, s. 369.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Cemiyet, Tarih.

Yazar, makalesinde folklorun cemiyet içinde oynadığı role değinmektedir. Ona göre, folklor ürünlerine bakmadan sosyal alanda hiçbir harekete girişilemez. Herhangi bir harekete girilmeden önce, sosyal ürünlerin şahdamarı olan folklora dikkatle bakmalı ve orada, dışardan gelen fikirlerin nasıl bir terkip meydana getirdiği hakkında bilgi sahibi olunmalıdır. Yazar, makalesinde folklorun işlevini şöyle açıklamaktadır:

> "*O, (folklor) bize maziyi, geçmiş hâdiseleri yaşamak ve görmek imkânını verir. (...) Folklor milletlerin mizacını aydınlatır; ve davranışlarını tespit eder, duygularını ölçer. Hayat ve yaşamak denilen cevher, hissetmek olduğuna göre, milletler folklorlarında ağlar, folklorlarında konuşur ve folklorlarında gülerler.*" (s. 369)

184. TANYOL, Cahit

"Folklor ve Medeniyet", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 56, Yıl: 5, Mart 1954, İstanbul, s. 881-882.

Anahtar Kelimeler:

Yazar, makalesinde folklorun bir cemiyetin kimliğinin göstergesi olduğu düşüncesinden hareketle, folklorun bir toplumda sahip olduğu öneme değinir. Ona

göre payen kültürden İslamî kültüre geçen Türkler eski kültürlerini, folklorlarını muhafaza edememişlerdir. Halihazırda batıya açılma çabası içinde bulunan toplumumuzda bu yanlışa tekrar düşülmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yazara göre folklorun sahip olduğu işlev:

> "*Folklor, bize cemiyetin içtimaî mizacını verir. (...) Türk medeniyeti kendisine has gerçek kültür ve medeniyeti ancak folklor mahsullerine karşı duyacağı ilgi sayesinde yaratabilir.*" (s. 881)

185. TANYOL, Cahit

"Büyük Folklor Anketimiz, Doçent Dr. Cahit Tanyol'un Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 59, Yıl: 5, Haziran 1954, İstanbul, s. 940-942.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji, Millî Şuur.

Türk Folklor Araştırmaları'nın yapmış olduğu büyük folklor anketine verdiği cevaplarda Tanyol, folklorun işlevi konusunda şunları söylemektedir:

> "*Folklor, bizi, insanı ve insanın kıymetlerini sevmeğe götürür. Onu içten duymadan halkı ne sevmeğe, ne de anlamağa imkân vardır. Toplum şuuru biraz da* ***folklor şuuru*** *demektir. Vatan mefhumu folklor mefhumunda mücerret bir mefhum olmaktan çıkar. (...)* ***Millî şuur*** *folklorun telkininden uzak kaldığı nisbette içtimaî realitede tesirli bir rol oynayamaz.* (s. 940)
> *Bundan başka folklorun bir yapıcı tarafı daha vardır. O da kendine has bir kültür yaratmanın şartlarından biri olmasıdır. Her kültürün kendine has bir özelliği, bir rengi vardır. Bunun meydana gelmesinde en önemli rolü folklor oynar. Hususiyle san'atın bütün şekilleri için bir* ***kaynak*** *ve* ***maya****dır.*
> *(...) Folklorun rolü, gerek musikide ve gerekse şiirde* ***san'atkâra millî benliğini idrak*** *terbiyesi vermektir, ondan ötesi kendi kabiliyet ve istidadına terkedilmiştir.*" (s. 941)

186. TİMUROĞLU, Vecihi

"Pertev Naili Boratav: Türk Halkbiliminin Kurucusu", *Folklor / Edebiyat*, S. 2, Şubat 1995, Ankara, s. 104-110.

Anahtar Kelimeler: Folklor, İnanç

Pertev Naili Boratav'ın hayatını konu alan makalede onun folklor alanında yaptığı çalışmalara, faaliyetlere değinilmiştir. Folklorun işlevi konusunda Boratav'ın şöyle dediğini söyler Timuroğlu:

> "*(İnanç) İspat edilemediği halde doğru diye kabul edilen şey. Ancak, halk inançları, bu tarifle incelenemez. Onların içtimai inkişafa göre maddi tehlikesi vardır. Folklor, işte bu maddi temelleri araştırır, onların içtimai tekâmül ile münasebetlerini tesbit eder."* (s. 110)

187. UÇİ, Alfred

"Sanatta Folklorun Yeri", çev: Alfred Roidi, *Folklora Doğru*, c. IV, S. 45, 1977, İstanbul, s. 7-16.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sanat, İletişim Araçları.

Makalede, folklor ile sanatın etkileşimi, gittikçe gelişen iletişim araçları karşısında folklorun nasıl bir yer tuttuğu ve Arnavutluk'ta ulusal bilincin uyanmasında folklorun üstlendiği misyon üzerinde durulmuştur. *Ortak sanatsal yaratma ihtiyacının bir sonucu* olarak tarif edilen folklorun geleneklerine bağlı toplumsal çevrelerden kopup başka çevrelere girdikçe pratikliğinin ve yararlılığının azaldığı; buna karşın estetik ve sanatsal işlevinin arttığı vurgulanmaktadır. Folklorun "*profesyonel sanata göre kendine özgü ve estetik alanda birçok üstünlüğü vardır"* söylenmektedir. Folklorun işlevine dair şöyle bir zikredilmiştir:

> "*...folklorik biçimlere ve gerçeğin estetik özümlenmesinin engin deneylerine sahip olan folklor ulusal sanatın doğmasını ve gelişmesini sağlamak için bir dayanak ve hareket noktası olmuştur.*" (s. 8)

188. YILDIRIM, Dursun

"Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimiz Üzerine Görüş ve Düşünceler", *Millî Folklor*, c. 2, Yıl: 3, S. 12, Kış 1991, Ankara, s. 15-17.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sözlü Kültür.

Yıldırım, "folklor" adı altında çalışılanın sözlü geleneklerin ürünlerinden ibaret olduğunu öyleyse çalıştığımız malzemenin sözlü kültür ürünleri olması icap ettiğini belirterek; çalışılan alanın "**sözlü kültür**", malzemesinin "**sözlü kültür ürünleri**", çalışan disiplinin de "**sözlü kültür bilimi**" olarak adlandırılması gerektiğini söylemektedir. Ona göre sözlü, kısmen sözlü veya tamamen sözsüz yaratılan, fakat sözlü geçiş veya iletişimle fertler arasında dolaşan, nesilden nesile geçen kısaca geleneği olan ürünlerin tamamı sözlü kültürün kapsamına girer. Yıldırım sözlü kültür ürünlerinin vasıfları olarak sözlülüğe, geleneğe, değişme ve versiyon yaratma kabiliyetine, ortak yaratıcılığın eseri olma, kalıplaşmaya yatkınlık göstermeyi saymaktadır. Makalede sözlü kültürün işlevi hususunda şunlar söylenmektedir:

> "*Başta sanatın bütün dalları olmak üzere, sosyal yapıyı tanımada, sanayi ve teknolojiden doğan yeni hayatın getirdiği problemleri çözümlemede, kitleler arasında iletişimi ve dayanışmayı geliştirmede, kimliğimizi yeni ihtiyaçlara cevap verecek biçimde aslını kaybetmeden oluşturmada, kalkınma hamlemize hız kazandırmada, ekonomik yapıya çeşitli yönlerden güç kazandırmada, sanayinin bütün dallarında orijinal sentezlerden doğan mallar üretmede veya modalar geliştirmek suretiyle kopyalarını üretmede, iç ve dış pazarlamada, eğitim ve eğlence hayatımızda sözlü kültür ürünlerin ve bu ürünler üzerinde yapılmış araştırmalardan geniş ölçüde istifade edebiliriz.*" (s. 17)

189. YILDIRIM, Dursun

"Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri", *Millî Folklor*, S. 21, Bahar 1994, Ankara, s. 2-15.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Romantizm, Mahallîleşme Cereyanı, Tanzimat, Türkçülük Hareketi.

Yazar, folklor disiplininin doğuşunu hazırlayan sebep olarak Coğrafî Keşifler, Rönesans ve Reform hareketleri sonrasında doğan Romantizm akımını gösterir. Türkiye'de ise Mahallîleşme Cereyanı ile başlayan Tanzimat sonrasında Türkçülük hareketiyle folklorun şekillendiğini belirtir. Yazar, folklorun işlevini şöyle belirtir:

> "*Bir milletin kendini tanıtması ve başka milletleri tanıması, öğrenmesi için yararlanacağı en mükemmel kaynak folklordur.*" (s. 2)

F. HALKBİLİMİNİN METODU ÜZERİNE MAKALELER

190. ABRAHAMS, Roger D.

"Halkbiliminin Retorikal Teorisi İçin Giriş Sözleri", çev: Ayşe Yavuz, Nilgül Aytuzlar, Emine Aydoğan, *Millî Folklor*, S. 63, Güz 2004, Ankara, s. 45-59.
Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Retorikal Yaklaşım, Kültür.

Makalede, retorik yaklaşımın halkbilimi içerisindeki tezahürleri ve bu bağlamda da atasözleri ve bilmeceler ele alınmaktadır. Retorikal yaklaşım şunlar söylenmektedir:

> "*Retorikal yaklaşım bilimsel metottan, herhangi bir test durumunu sınamada kullanılan bir prosedürler dizisinden hoşlanmaz. Bunun yerine, içinde karşılaştırmalı veya ilişkisel metodolojiyi kullanarak geliştirilebilecek alanla öneren bir bakış açısını tercih eder.*" (s. 51)

Yazar, folkloru kültürün dinamikleriyle ilişkilendirmek istiyorsak yeni bir metodolojinin geliştirilmesi gerektiğini; bunun bir yolunun da *bilgiyi işlevsel olarak görüp, form, tutum ve performans arasındaki ilişkiyi araştırmak* olduğunu belirtmektedir. Yazara göre bu zamana kadar halkbilimciler, folkloru onu icra eden insanlardan ayırma eğiliminde olmuşlardır.

191. AKALIN, L. Sami

"Folklor ve Halk Edebiyatının Sınırları ve Yöntemleri Üzerine", *Folklora Doğru*, S. 54, Nisan 1983, İstanbul, s. 15-21.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Edebiyatı, Antropolojik Metot, Kültür Çevreleri Metodu, Tek-Kaynaklılık Metodu, Çok-Kaynaklılık Metodu, Yuhimerizm Metodu.

Akalın makalesine bilimin doğuşunu ve folklor kelimesinin ortaya çıkışını anlatarak başlamaktadır. Folklorun antropoloji ve etnografya ile olan münasebetine değindikten sonra, folklorun küçük dallarından biri olarak gördüğü halk edebiyatının sınırlarından bahseder ve onun Anonim Halk Edebiyatı, Âşık Edebiyatı ve Tekke Edebiyatı olmak üzere üç gruba ayrılabileceğini söyler. Akalın, makalesinde mukayeseli edebiyat

tarihi ve uluslararası folklorun alanına giren bazı metotlardan şu şekilde söz etmektedir:

> "*Antropolojik Metot: ...folklor ve edebiyat verimlerinin değerlendirilmesine başlamadan önce, o verimin kaynağı olan toplumun hangi kültür basamağında bulunduğunu öğrenmeye çalışır.*
> *Kültür Çevreleri Metodu: ...antropolojik metotta çağ, kültür çevreleri metodunda kültür kaynağı ve cinsi ön planda tutulmaktadır.*
> *Tek-Kaynaklılık Metodu: Dünya folklor ve halk edebiyatı verimleri arasındaki şaşırtıcı benzerlikler, bu metoda göre, belirli destan epizotunun göçler ve kültür ilişkileriyle bir kaynaktan çıkıp yeryüzüne yayıldığı düşüncesini uyandırmaktadır.*
> *Çok-Kaynaklılık Metodu: Tek-kaynaklılık metodunun aksine; 'nasıl deneysel bilimlerde, birbirinden habersiz olan bilginlerin, bazen aynı buluşu bilim dünyasına kazandırdığı görülmüşse, folklor ve edebiyatta da böyle ilişki dışında benzerlikler meydana gelmiş olabileceği' görüşü savunulur.*
> *Yuhimerizm Metodu: 'İlk çağ edebiyatlarının en büyük verimleri olan dünya destanlarında, destanı oluşturan güç, insan hayal gücü değil de tarihtir' görüşü savunulur. Öyleyse, eski çağların edebiyat ve folklor verimleri değerlendirilirken, asıl temelin hayal değil gerçek olduğu noktasından hareket edilmelidir.*" (s. 19-20)

Akalın, Türk folklor malzemesinin arşivlenmesinde günümüze kadar *sistematik, alfabetik ve bölgeye göre sınıflandırma* olmak üzere üç metodun denendiğini de söylemektedir.

192. ALANGU, Tahir

"'Halk' Kavramı ve Folklor Çalışmaları", *Folklora Doğru*, S. 1, Ekim 1969, İstanbul, s. 8-11.

Anahtar Kelimeler: Halk, Folklor, Statik Folklor Unsurları, Dinamik Folklor Unsurları.

Makalede "halk"ın, kapalı ve açık özellikler gösterdiği vurgulanarak "kapalı toplum" özelliği gösteren yanında **tarihi folklor**un korunup sürdürüldüğü dolayısıyla **statik folklor unsurları**nın bulunduğu; "açık toplum" özelliği gösteren yanında ise **dinamik folklor unsurları**nın bulunduğu belirtilmektedir. Bu ayrımdan hareketle makalede bir folklor derleyici veya araştırıcısının her şeyden önce inceleme yaptığı bölgenin statik folklor bölgesi mi yoksa dinamik folklor bölgesi mi olduğunu tespit etmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

193. ALANGU, Tahir

"Halk ve Halkbilgisi", *Folklora Doğru*, S. 40, Mayıs-Haziran 1975, İstanbul, s. 6-12.
Anahtar Kelimeler: Halk, Statik Folklor Unsurları, Dinamik Folklor Unsurları, Halk Kültürü.

Yazıda, Tahir Alangu'nun halk ve halkbilgisi konusunda taşıdığı fikirler ortaya konmaktadır. Alangu'ya göre folklor unsurları hayat şartlarının değişmesine paralel olarak *statik* aşamadan *dinamik* aşamaya geçmektedir. İşte bu durumda folklorun arkeolojiyle olan farklılığı ortaya çıkar. Folklor arkeolojinin aksine *dinamik* bir nitelik taşır. Ona göre *folklor ürünleri, aşağıdan yukarıya, bütün zümreler ve sınıflarda geçerli, geçişli, sürekli ve canlı bir oluşum evrimi içinde yürümekte, geçmişten geleceğe doğru, çağımıza da uğrayarak, kesintisiz bir damar gibi akmaktadır*. Alangu, folklor araştırmalarında geçmişten günümüze değişen inceleme anlayışını şöyle belirtir:

> "*Böylelikle halkın ikiye ayrılmasından, yukarı tabaka ve aşağı tabakanın kesin şekilde belirlenmesinden artık vazgeçilmiştir (...) Eski anlayışa göre halkı ikiye bölen kesin çizgi yerine, ayrı ayrı **halk kaynağından gelen**'le, **halk kaynağında gelmeyen**'i, kişisel birikimle, eski kaynağı belirliyen, insan oğlunu ferdî varlık ile cemaat varlığı olarak ikiye ayıran bir çizgi söz konusudur.*" (s. 10)

194. ARSLAN, Mustafa – Milay KÖKTÜRK

"Halkbiliminde Teori ve Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S. 41, Bahar 1999, Ankara, s. 14-28.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimindeki Problemler, Performans Teori, Dan Ben-Amos, Dilbilim, Gösterimci Halkbilim, Geleneksellik.

Kültürel bir süreç sonucu oluşan halkbiliminin epistemolojik, ontolojik ve metodik temellerinin tam olarak oturmamış olduğu ve çözülmeyi bekleyen sorunların varlığı vurgulanmaktadır. Halkbilimi halen kendine ait olgular alanına oturtulamamış, yöntemiyle, tarihi ve bilim olma süreciyle kendini ispat etme çabasından kurtulamamıştır. Makalede gösterimci halkbilimi yaklaşımı şöyle tarif edilir:

> "*Dilbilimin öne çıkardığı icra-performans eyleminden hareket eden gösterimci halkbilimi yaklaşımı, özellikle halkbilimi ürününü şeklî olarak ve yakın arka planı itibariyle ele almaktadır.*" (s. 20)

195. AŞKUN, Vehbi Cem

"Folklorda Derleme Metodu", *Türk Folkloru*, S. 19, Şubat 1981, İstanbul, s. 17-19.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Derleme.

Aşkun, konusu gelenek ile göreneklerimiz olan ve **geçmişi tanıtan, geleceğe ışık tutan bir ilim** olarak tanımladığı folklorun hazinesi olarak derlemeleri göstermektedir. Makalesinde de sağlıklı, sistemli bir derleme yapılabilmesi için bir takım tavsiyelerde bulunmaktadır. Önceden nelerin ve kimlerden derleneceği planlaştırıldıktan sonra:

> "*... tek ağızdan derlenen bilgiler yeterli olmuyor. Bu yüzden bir geleneği birkaç kişiden öğrenmek ve en doğrusunu bulmak daha faydalıdır.*
> *... bir yerin folklorunu yazabilmek için orada bir süre kalmak, halkın gelenek ve görenekleriyle yakından ilgi kurmak şarttır.* (s. 17)
> 1. *Derleyicinin en az 45-80 yaş arasında olması.*
> 2. *Okur-yazar olamamaları daha iyidir. Zira okuduğu bir öykü veya herhangi yazılmış, bilinen bir nesneyi tekrarlamış olabilir.*
> 3. *Özellikle öykü ve türkülerin derlenmesinde her yerde bu bakımdan meraklılar vardır, onları bulmalı ve onlardan derlemelidir.*
> 4. *Bir halk öykü veya masalının kitaplara geçmemiş olması şarttır.*

5. *bazı çocuklardan da faydalanılabilir. Onlar büyüklerinden işittiklerini güzel naklederler.*
6. *Manilerin derlenmesinde bayanları ihmal etmemelidir.*" (s. 18)

196. ATAMAN, Sadi Y.

"Folklor Çalışmalarında Disiplin", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 1, Ağustos 1949, İstanbul, s. 4-5.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Disiplin, Müzik Folkloru.

Makalede, folklor araştırmalarında birinci şartın disiplin olduğu vurgulanmaktadır. Avrupalı bir müzikologa göre folklor araştırmalarımızdaki en büyük eksikliktir disiplin. Yazar, folklor faaliyetlerinin disiplin altına alınabilmesi için şu hususlara dikkat edilmesi gerektiğini söyler:

1. *Folklorun hangi bölümüne ait olursa olsun, derlenecek malzeme şahsın malı değil, ilim dünyasına arzedilmesi lâzımgelen bir kültür malzemesidir. Bu malzemenin bir metod dahilinde, hattâ milletler arası metodlarına ve şartlarına uyarak derlenmeleri ve bilhassa yayımları yapılmalıdır ki, bu yayımlardan ilim dünyası ancak güvenle faydalanabilsin.*
2. *Memleketimizde derlemelerin, muhitin şartlarına uygun bâzı özellikleri ve toplama usulleri olmakla beraber, yayınlama işi derleme işine nisbetle, daha sabit ve değişmez bir yazı disiplini ile yapılmalıdır.*
3. *Müzik folkloruna ait derlemelerde (nota) nın usullerine sâdık kalmalı ve derlenen maddenin uydurma yollardan yapıldığı şüphesini ortadan kaldıracak bir nota disiplini kurmalıdır…* (s. 5)

197. ATAMAN, Sadi Y.

"Köy Öğretmenleri İçin Folklor Derleme Yolları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 2, Eylül 1949, İstanbul, s. 21-23.

Anahtar Kelimeler: Halk Kültürü, Folklor, Malzeme Toplama.

Makalede köy öğretmenlerinin folklor derlemelerini nasıl yapmaları gerektiği konusuna değinilmiştir. Buna göre toplanan malzemenin orijinalliği aynen korunmalı, köy ve köylü sevilmelidir. Köylerde bilhassa yaşlılar konuşturulmalıdır. *Yaşlı köylülerimiz şehrin çenebaz ihtiyarları gibi geveze değildir. Çok söylemezler, hala yabancıya hiç açılmazlar. Öğretmen köyün ulularına kendisini sevdirir, itimadlarını kazanırsa muvaffak olur.* (s. 21) Hurafeye dayanan malzemeler köylüyü kırmadan derlenmelidir. Makalede, ayrıca folkloru incelenecek olan köyün hangi özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiğine ilişkin yirmi üç maddelik bir liste de yer almaktadır.

198. ATAMAN, Sadi Yaver

"Büyük Folklor Anketimiz, Sadi Yaver Ataman'ın Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 60, Yıl: 5, Temmuz 1954, İstanbul, s. 956-958.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji.

Sadi Yaver Ataman, Türk Folklor Araştırmaları'nın hazırladığı ankete verdiği cevapta folklor araştırmalarında takip edilmesi gereken yöntemi şöyle açıklamıştır:

> "*İşi esaslı tutmak lâzımdır. Evvelâ, memleketimizin bölge hususiyetleri gözde tutularak ve folklor mıntıka haritası yapılır, esas noktaları ve vazife yerleri tesbit edilir. Sondaj, anket ve derleme faaliyeti usullerine göre bir program dahilinde mütehassısların eline verilir.*" (s. 957)

199. ATAMAN, Sadi Yaver

"Folklor Araştırmaları Meselesi", *Folklora Doğru*, S. 2, Kasım 1969, İstanbul, s. 18-20.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Metot

Ataman makalesinde, folklor araştırma, derleme ve yayınlamalarda en önemli noktanın disiplin ve metot olduğunu söylemekte ve folklor derlemelerinde araştırmacıların izlemesi gereken yol hakkında bir takım tavsiyelerde bulunmaktadır:

"*Folklorunun araştırılması gereken yerlerin çok iyi tanınması ile işe başlamak gerekir. Bölge haritaları, folklor kaynaklarının cetvelleri yerlerinde tesbit işaret edilerek, o yerin derlemeye hazır duruma gelmesi sağlandıktan sonra derleme çalışmalarına geçmek, ancak iyi ve verimli sonuçların alınması bakımından usule ait (1) numaralı iş sayılır. Derleme çalışmaları (1) numaralı işi tamamlıyan ve son derece dikkat ile titizlik isteyen bir iştir* (s. 18)

Folklor kaynağı köylerdir. Bir köyde folklor hazinesi (ben bunlara folklor babası, ya da anası diyorum) sayılan yaşlıları konuştururken, bunları mümkün olduğu kadar bir arada bulundurmak faydalıdır. Birinin kaçırdığını öteki tamamlar…" (s. 19)

200. BASCOM, William R.

"Halkbilim ve Antropoloji", çev: Halim Çün, *Folklora Doğru*, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 19-30.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Antropoloji, Kültür, Kültürel Evrim Teorisi, Kültürel Antropoloji.

Antropolojik halkbilimcilerden biri olan William Bascom, makalesinde daha sonra *sözlü sanat* olarak adlandırdığı halkbilimin, antropolojinin bir dalı olan kültürel antropolojiye bağlı olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Buna göre kültürün bir parçası olan folklor antropolojinin kapsamına girer. Antropologlar folkloru *sözlü aktarım* üzerine kurgulamışlardır. Ancak bunu folkloru kültürün diğer bölümlerinden ayırdeden bir özellik olarak görmezler. Bu anlayışa göre, tüm folklor ürünleri sözlü olarak aktarılır fakat tüm sözlü olarak aktarılan ürünler folklor değildir. Bascom, **Kültürel Evrim Teorisi** hakkında şunları söylemektedir:

"*Her ne kadar bu teori 19. yüzyılın ikinci yarısında tüm akademisyenlerce sorgusuz olarak kabul edilip bu dönemin birçok büyük antropolog ve halkbilimcisi tarafından ayrıntılı olarak incelenip geliştirildiyse de, 20. yüzyılın antropologları tarafından ciddi eleştirilere uğratıldı. İncelemeler gösterdi ki, bütün teori kanıtlanamayan ve hatta, en azından bazı özel durumlarda, tersi kanıtlanan örnekler üzerine kurulmuş birçok hipotezden*

oluşmaktadır. Teori, tümü bu varsayımlara dayandığından antropologlar ve birçok sosyal bilimciler tarafından reddedildi. Herşeye karşın bugün de folkloru uygarlığın önceki dönemlerinden bugüne arda kalanlar olarak tanımlayan halkbilimciler çıkmaktadır (...) Bu yorumlar, doğrudan doğruya, folklor yerine yaşamaya çabalayan canlı fosilleri inceleyen kültürel evrim teorisinden türemiştir. Kültürel evrim teorisi öncelikle antropologlar tarafından geliştirilmiş, eleştirilmiş ve yine antropologlar tarafından terkedilmiştir. Kolayca anlaşılacağı gibi, antropologlara kendi terkettikleri teorileri alıp kullanan halkbilimcileri, ekonomistleri ya da başkalarını görmek oldukça rahatsız edici gelmektedir." (s. 25-26)

201. CENGİZ, Serpil

"Amerikan Folklor Derneği 1995 Yıllık Toplantısının Düşündürdükleri", *Folklor / Edebiyat*, S. 5-6, Ocak 1996, Ankara, s. 157-160.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklor konuları

Türkiye'de folklor çalışmalarında yeterli ilerlemeyi sağlayamamış olmamızın en önemli sebebi olarak "folklor"un hâlâ ne olduğunun anlaşılamamış olması gösterilmektedir. Bu bağlamda da Sedat Veyis Örnek'in folklor tanımına yer verilmektedir. Yazar, folklor çalışmalarında "halkbilimsel derleme" ve "derlenen malzemenin sınıflandırılması" olmak üzere iki adımın olduğunu söylemektedir.

202. ÇOBANOĞLU, Özkul

"Geleneksel Dünya Görüşü Veya Halk Felsefesinin Halkbilimi Çalışmalarındaki Yeri ve Önemi Üzerine Tespitler", *Millî Folklor*, S. 45, Yıl: 12, Bahar 2000, Ankara, s. 12-14.

Anahtar Kelimeler: Halk Fikirleri, Halk Felsefesi, Halkbilimi.

Yazar, halkbilimciler tarafından yakın zamanlara kadar ihmâl edilen çalışma alanlarından birinin hatta birincisinin geleneksel veya anonim dünya görüşü yahut halk felsefesi olduğunu söylemektedir. Metin merkezli kuramlar ve bunlara dayalı araştırma modellerinden kaynaklanan nedenlerle halk felsefesi yeterince ele

alınamamıştır. Yazara göre, niteliği ne olursa olsun, bir çalışma halk felsefesi veya anonim dünya görüşüyle irtibatlandırılmadıkça aslolan yetkinliğe erişemez.

203. DEĞERLİ, Fikret

"Folklor ve İnsan", *Sanat ve Kültürde Kök*, c. 1, S. 5, Haziran 1981, İstanbul, s. 28.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun Kadrosu.

Değerli, ülkemizde folklor denince anlaşılanın Halk oyunları ve Halk müziği olmasının sebebi olarak çalışmaların özellikle bu iki konu etrafında yapılmasını göstermektedir. Folkloru gerçek hayatın gereği ortaya çıkan maddî ve manevî ürünler olarak gören Değerli, folklorun kadrosunu, "1) Halk İnanışları, 2) Halk Edebiyatı, 3) Giyim-Kuşam-Süsleme, 4) Beslenme Ürün ve Araçları, 5) Halk Takvimi, 6) El Sanatları, 7) Halk Hekimliği, 8) Halk Tiyatrosu, 9) Halk Oyunları, 10) Halk Eğlenceleri, 11) Halk Müziği, 12) Halk Meteorolojisi, 13) Halk Mîmârisi, 14) Halk Çalgıları" başlıkları altında toplamaktadır.

204. DUNDES, Alan

"Halkbilimi Çalışma Yöntemleri", çev: Ayşenur Nazlı, *Millî Folklor*, S. 63, Yıl: 16, Güz 2004, Ankara, s. 92-97.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Tarihî-Coğrafî Metot, Antropolojik İşlevsel Yöntem.

Makalede, halkbilimi araştırma yöntemlerinden tarihî-coğrafî metot ile antropolojik metoda değinilmektedir. Bu bağlamda tarihî-coğrafî metoda eleştiriler getirilerek antropolojik metodun yöntemi ortaya konmaktadır.

> "*Uluslar arası düzeye yönelik karşılaştırmalı yöntem, folklor çalışmalarının geleneksel yolu olmasına rağmen, birkaç ciddi kusuru vardır. Bir tanesi, 'halk'ı görmezden gelirken 'bilim' üzerinde yoğunlaşma eğiliminde olmasıdır (...) Diğer problem de, incelenen masal ya da baladın binlerce versiyonu incelenmiş bile olsa olası kökenin doğru bir biçimde saptanamaması tehlikesidir. Bu yüzden tarihî-coğrafî metot 19. yüzyılın romantizmiyle hareket eden, geçmişi bu bağlamda yeniden*

kurgulayan bir yöntem olarak yerini, yeni bir analiz biçimine bırakmak durumundadır.

Bu yeni, antropoloji odaklı yöntemle halk da, bilim de ele alınmaktadır. Örneğin gösterim olayı, anlatıcı ve dinleyen arasındaki zorunlu ilişkiye dikkat edilerek ele alınır. 'Köken' sorununa gösterilen ilgi 'işlev' sorununa kayar (...) Bu antropolojik işlevsel yöntemde, masalın versiyonları üzerine yoğunlaşmak yerine tek bir masalla ilgili yoğun ve derinlemesine çalışmalar yapılır." (s. 95)

205. EKİCİ, Metin

"Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi", *Millî Folklor*, S. 39, Güz 1998, Ankara, s. 25-34.

Anahtar Kelimeler: Metin Derleme, Kişi Dokusu, Metin, Arasöz, Motif, Tip, Varyant, Versiyon.

Halkbiliminin sahip olduğu problemlerin, araştırmaların teorik ve metodik yaklaşımlarının eksikliğinden kaynaklandığını ifade eden Ekici, ülkemizde yapılan halkbilimi araştırmalarının metin ağırlıklı olduğunu ve bu çerçevede en iyi metni elde etme fikriyle hareket edilidiği için de birtakım sorunların baş gösterdiğini söylemektedir. Ona göre herhangi bir halkbilgisi ürünü kişi dokusu (texture), metin (text) ve metnin oluştuğu çevre ve şartlar (konteks) dikkate alınarak tahlil edilmelidir. Bu bağlamda özellikle Köroğlu etrafında yapılan çalışmaların bazı eksik yönlerini vurgular. Mesela, metnin çevre ve şartlarının kaydedilmesiyle anlam kazanan ve metni tamamlayan ifadeler olan arasözlerin (digression) gözardı edilmesiyle oluşacak gediklerden bahseder. Devamında ise varyant ve versiyon kavramları hakkında bilgi verir.

206. ERDEK, Kenan

"Halk Bilimi Araştırma Yöntemi", *Halkbilimi*, S. 11, Güz 1999, Ankara, s. 7-17.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Yöntembilim, Alan Araştırması, Soruşturma (Görüşme).

Yazar, halkbilimi çalışmalarında yöntemsiz bir yaklaşımın büyük sorunlarla karşılaşacağını vurgulamaktadır. Halk kültürünün incelenmesi ile uğraşan bir bilim dalı olan halkbiliminin genel yöntembilimin verilerinde yararlandığını söylemektedir. Yazar, bilimsel bir araştırmada yapılması gerekenleri yöntembilim açısından şöyle sıralamaktadır:

1. *Sorunların (kuram) saptanması*
2. *Araştırma tekniklerinin belirlenmesi*
3. *Yorum ve araştırma raporunun yazılması* (s. 7)

Erdek, alan araştırmalarında yararlanılacak teknikleri üç başlık altında toplamaktadır:

1. *Kaynakların taranması,*
2. *Gözlem: katılma yoluyla doğrudan gözlem*
3. *Soruşturma (Görüşme) şeklinde sıralamaktadır.* (s. 9-10)

Görüşme tekniğinin verimini artırmak için de yapılması gerekenleri sekiz maddede toplamaktadır.

207. ERDENER, Yıldıray

"Balın Arılar Tarafından Yapıldığını Unutanlar! Halkbilimciler", Folklora Doğru, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 7-13.

Anahtar Kelimeler: Toplumbilim, Fin Yöntemi, Kültürel Evrim Kuramı, Andrew Lang, Arkeoloji.

Erdener makalesinde, Alan Dundes'ten alıntılayarak, bu zamana kadar gelen çeşitli halkbilim kuram ve yöntemlerinin hemen hepsinin dikkatleri bilgi (lore) üzerine çektiğini buna karşın da halkın (folk) unutulduğunu belirtmektedir. İlk ortaya atıldıkları çağlarda, toplumbilimlerde egemen olan kuram ve yöntemlerin doğal sonucunun insan değil, onun çağlar ötesinden günümüze getirdiği yaratılar olduğunu vurgulamaktadır. Halkbilimi türleri, insan unsurunu görmezlikten gelen yöntemlerle incelenirse, çalışmanın yüzeysel kalacağını söylemektedir. Ona göre ürüne verilen dikkat kadar üretene de dikkat verilmelidir. Erdener, Andrew Lang'ın teklif ettiği yönteme yer vermektedir:

"*Bizim yöntemimiz çağdaş uygarlıkların anlamsız gibi görünen âdet ve davranışlarını uygar olmayan ırklar arasında görülen ve anlamını günümüzde bile koruyan benzer âdet ve davranışlarla karşılaştırmaktır.*" (s.9)

Makalenin sonunda ise Erdener şunları söylemektedir:

"*Batının 'folklore' sözcüğünü dilimize 'halkbilimi' olarak aktardığımıza göre, demek ki folkloru bilim olarak görüyoruz. Eğer, halkbilimi gerçekten toplumbilimlerin bir parçası olacaksa o zaman halkbilimcileri de diğer toplumbilimciler gibi insan davranışlarını önce gözlemek, anlatmak, tasnif etmek, yorumlamak ve en önemlisi de açıklamak zorundadırlar.*" (s. 13)

Erdener, Kültürel Evrim Kuramını uygar olmayan kültürler ile modern kültürler arsında karşılaştırma yapmak suretiyle bir sonuca ulaşmaya çalışmakla; Fin Yöntemi'ni ise masa başına oturarak, masalları motiflere bölüp motifler arasında ilişki aramakla ve kağıt üzerinde çeşitli varsayımlar ileri sürmekle suçlamıştır.

208. GÖKÇEOĞLU, Sait

"Dr. Wilhelm Pessler'e Göre Halkbilgisi Haritalarının Tanziminde Anaprensipler ve Almanların Halkbilgisine Tatbik Ettikleri Coğrafya Metodu (I)", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 2, S. 34, Yıl: 3, Mayıs 1952, İstanbul, s. 537-539.

Anahtar Kelimeler: Harita Metodu, Kültür Hadiseleri, Kültür Hadiselerinin Çeşitleri, Kültür Hadiselerinin Yayılışları.

Yazar, makalesinde Almanların geliştirdiği coğrafî metot ile harita üzerinde maddî ve manevî halkbilgisi ürünlerinin uygulanış ve yayılış sahalarının gösterilmesinin mümkün olabileceği ve bunun folklor araştırmalarına getireceği kolaylık üzerinde durmaktadır. Yazarın kültür hadiseleri olarak adlandırdığı halk tezahürleri dört bölüme ayrılmıştır: Vücut, ruh, dil ve eşya.

"*Halkbilgisinin vücut bölümüne, ırka ait mümeyyiz vasıfları dahildir. Bunların en mühimi boybos, baş, çehrenin biçimi ve rengidir.*

Halk ruhunun tezahürleri arasında halk inanışları (din), halk edebiyatı ve an'ane ikinci bölüm olarak gelmektedir.
Dil tezahürleri arasında ses, sesin tonu, kelimeler ve tasnif şekilleri yayılmaları bakımından mühimdir.
Müşahhas kültür eşyalarının mühimleri iskân tarzı, ev, ev idaresi, ziraat, münakale, küçük sanatlar (elişleri), gıda, elbise v.s. ile ilgilidir.
(...) Halkbilgisine ait haritalar, yalnız münferit tezahürlerle meşgul olmayacak, ayni zamanda bunların yayılışı ile de ilgilenecektir." (s. 538)

209. GÖKÇEOĞLU, Sait

"Dr. Wilhelm Pessler'e Göre Halkbilgisi Haritalarının Tanziminde Anaprensipler ve Almanların Halkbilgisine Tatbik Ettikleri Coğrafya Metodu II", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 2, S. 35, Yıl: 3, Haziran 1952, İstanbul, s. 557-559.
Anahtar Kelimeler: Tarama, İşaretler, Renk, Kültür Bölgesi.

Yazar, çeşitli halk hususiyetlerinin tarz ve şekilleri ile farklı kültür bölgelerinin sınırlarını ve kültür ögelerinin dağılımını harita üzerinde göstermek amacıyla tarama, işaretler ve renklerin kullanılması gerektiğini böylece halkbilgisi ürünlerinin yayılış sahalarının kolaylıkla tespit edilebileceğini söylemektedir. Yazar, halkbilgisi haritalarının sağlayacağı kolaylıkları şöyle anlatır:

"*Her iyi memleket haritası, sanatın, ilmin maksada uygunluğun – çokluk içinde birliğin – yüksek bir surette tatminini mümkün kılar. Halkbilgisi haritası, mahallî münasebetleri kendi husûsiyetleri içinde tanıma imkânını verir. Harita sayesinde çeşitliliğe hâkim görünüş ve bunun vasıtası ile terkibî tasavvur hakikî yerini bulur. Sebepler ve kaideye uygun olan bulunur. Haritanın bu vasıfları kitaptan üstündür.*" (s. 557)

210. GÜNAY, Umay

"Folklor Nedir", *Türk Folkloru Araştırmaları*, Ankara, 1987, s. 23-30.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarif, Halk, Sözlü Gelenek, Kültür, Hint Ekolü, Antropolojik Ekol, Aarne-Thomson Folklor Ekolü,

Günay, makalesinde çeşitli folklor tanımları ile folklor tanımlarında farklılığa yol açan etmenler üzerinde durmakta ve üç önemli folklor ekolü üzerinde durmaktadır. Günay'a göre folklor tanımlamalarında anlaşmazlığa yol açan "halk" kavramına bağlı olarak getirilen sınırlamalar ve subjektif yorumlardır. Folklor araştırmaların başladığı dönemlerde türküler, masallar ve benzeri diğer edebi eserler ilgi topladığı için folklor, **sözlü edebiyat geleneği** olarak tarif edilmiştir. Bu tarif sözlü gelenekteki eserlerle yazılı edebi gelenekteki eserler arasındaki farklılığı ifade etmektedir. Folkloru **halkın ilmi** olarak tarif edenler edebi eserlerin yanı sıra inanç, dinî pratikler, âdet, gelenek ve görenekleri folklorun inceleme sahasına dahil etmişlerdir. Bu, beraberinde "halk" kavramının kabulünde bir çeşitlilik meydan gelmiştir. Tahsilsiz ve cahil diye isimlendirilen, diğer bir grup insandan kesin sınırlarla ayrılan bir "halk" kimliği varlığına dayanan hipotezin geçerliliği artık tartışma konusu olmuştur. Günay, makalede üç folklor ekolü hakkında şunları söylemektedir:

> "*1. Hint Ekolü'nün linguistik ve insanbilimci olan üyeleri, Sanskrit kaynakları üzerinde çalışırken kendilerine has bir folklor telâkkisine ulaştılar. Zaman ve zemin içinde motiflerin sürekliliği, vak'a ve tabirlerin manalarındaki değişmelerle ilgili öncü çalışmalar hazırladılar (...) çalışmalar sonucunda tarihî malzeme yanında sözlü malzemeye kıymet vermeyi öğrendiler.*
> *2. Antropolojik Ekol'ün üyeleri linguist ve sosyal bilimciydiler (...) Hint Ekolünün mensupları gibi dil malzemeleri bütünüyle analşılmalı, kaydedilmeli ve incelenmeli, prensiplerini benimsemişlerdi (...) Folklor, bu ekolde şekilden ziyade gizli ve içe ait olan farklılıkları ve linguistten ziyade psikolojik olanları araştırmak ve göstermek için kullanıldı.*
> *3. Aarne-Thomson Folklor Ekolü, Hint ve Antropolojik ekollerden , Avrupa halk hikâyelerinden kaynaklanan metodlarıyla ayrılır. Bu ekol üyeleri saf hümanist atmosferde çalışmış, yazılı ve işlenmiş edebiyat geleneğine paralel bir gelişme gibi görünen ancak müstakil olan sözlü gelenekten daha çok etkilenmiştir.*" (s. 25)

211. GÜNAY, Umay

"Folklor Mahsüllerinin Tabiatı", *Millî Folklor*, c. 2, S. 11, Yıl: 3, Güz 1991, Ankara, s. 9-12.

Anahtar Kelimeler: Folklor mahsulleri, Folklorda yozlaşma.

Günay yazısında folklor hadiselerinin varoluş sebebi olarak toplum hayatı içinde üstlendikleri görevleri göstermektedir ve toplum hayatı içinde görevleri olan folklor ürünlerinin dinamik değil statik bir yapıya sahip olduklarını belirtmektedir. Yaşam biçimi değiştikçe muhakkak ki folklor ürünü de değişecektir. Günay, bu görüşünü Konya'daki bir kebapçı ile 19. yy'da âşık kahvelerinin yerini almaya başlayan semaî kahveleri örneklerinden hareketle açıklamaktadır. Günay, halkbilimi çalışmalarında **edebî** ve **antropolojik** olmak üzere iki yaklaşım olduğunu söyleyerek, onlar hakkında şu açıklamayı yapmaktadır:

> "*Halkbilimi araştırmalarında edebi ve antropolojik olmak üzere iki yaklaşım vardır. Türkiye'de halkbilimi alanındaki çalışmalarda edebi yaklaşım hâkim olduğu için metin ve malzeme tesbiti dâima ön plânda tutulmuş, mahsülün çevre şartları, doğum, muhafaza, yayılma, yozlaşma ve yok olma şeklinde gelişen hayat hikâyesi ihmal edilmiştir. Halbuki folklor hadisesinin hayat hikayesi onun tabiatının ve mânâsının anlaşılmasına yardımcı olur.*" (s. 10)

212. GÜNAY, Umay

"Folklor ve Mitoloji", *Millî Folklor*, S. 16, Kış 1992, Ankara, s. 3-10.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnoloji, Tarihî Coğrafî Metot, Mukayeseli Metot, Dilbilim, Mitoloji, Arkeoloji.

Yazar, folklorun adı, tarifi, amacı, mitoloji, etnoloji, arkeoloji dilbilim vb. bilimlerle olan ilişkisinden hareketle folklor üzerine çalışanlar ve çeşitli folklor ekolleri hakkında bilgi vermektedir. Yazara folklor ilminde takip edilecek yol şudur:

> "*Bu malzemelerin değerlendirilmesinde ve tahlilinde ilmimiz büyük ölçüde karşılaştırmalı metodu kullanmaktadır(...)Khron'un tarihî-coğrafî folklor*

malzemelerinin yayılışını izlemekte nasıl elzem ise, Mannhardt ve Frazer'in mukayeseli metodu da kaynak araştırmaları için en uygun metoddur." (s. 10)

213. GÜNGÖR, Kemal

"Folklorun Mâna ve Mahiyeti II", *Türk Yurdu*, S. 4 (274), 5. Devre, Yıl: 49, Haziran 1959, Ankara, s. 26-27.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklor Kadroları

Güngör, makalesinin başında folklorun terim olarak dünyada ortaya çıkışına ve ülkemizde kabul görmesine değinmektedir. Folklorun önceleri halk gelenekleri ve itikatları anlamında kullanıldığını ancak zamanla esas kimliğine büründüğünü söylemektedir. Güngör, folklorun kadrosunu; "1) Edebî Folklor (Halk Edebiyatı) ve Şifahi Mahsuller, 2) Halk Müziği ve Rakıslar, 3) Halk Temaşası ve Tiyatro, 4) Halk Adet ve Gelenekleri, 5) Sosyal Örf ve Teamüller, 6) Ekonomik Örf ve Teamüller, 7) Dinî ve Sihrî inanışlar, 8) Halk Tabipliği ve Baytarlığı, 9) Halk Takvimi ve Astronomi" şeklinde belirlemiştir:

214. GÜNGÖR, Kemal

"Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod", *Türk Etnografya Dergisi,* S. IV, 1961, Ankara, s. 37-42.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Güngör, makalesinde *her ikisi de halka ait kültür kalıntılarını inceleyem bilim*ler olarak tarif ettiği etnografya ile folklor disiplinlerinde çalışacakların izlemesi gereken yolları ayrı ayrı maddeler halinde ortaya koymuştur. Tabi bunu yaparken de iki disiplin arasındaki sınırları, bu zamana kadar söylenenleri de göz önünde bulundurarak belirlemeye çalışmıştır. Makalede etnografya ile folklorun inceleme sahalarına giren konulara da değinilmiştir. Makalede folklor ve etnografya çalışmalarında izlenecek yol şöyle anlatılmıştır.

"*1. İlk iş, mevzuun seçilmesi, yâni etnografik ve folklorik unsurların tâyin edilmesidir.*

2. ...eserlerin gerek mahiyetlerinin gerekse ifade tarzlarının mahalliliği muhafaza edilmelidir.

3. Bazı tekerleme, hiciv ve küfürlerde geçen, genç neslin terbiyesi üzerinde kötü tesir yapacak olan galiz ve müstehcen kelimelerin onların anlamıyacağı, bizim için ölü ilim dili haline gelmiş olan Osmanlıca karşılıkları ile (Arap harfleriyle) yazılması doğru olur.

4. ...araştırma mutlaka muhitinde yapılmalıdır.

5. ...olayların sun'i olarak değil, kendiliğinden ve tabii olarak vukuu ve icrasını beklemek icabeder.

6. Aynı cinsten olayların varyantları çok ehemmiyetsiz bile olsa tesbit edilmelidir.

7. Aynı mevzuları kabil olduğu kadar geniş saha dahilinde araştırmak lâzımdır ki yayılış alanı tesbit edilebilsin.

8. Etnografik ve folklorik unsurların icadı (menşe'i ve doğuşları) ve pirleri hakkında söylenen rivayet, efsane ve menkıbeler ihmal edilmemelidir.

9. Yapılışı muayyen bir aileye veya şahsa münhasır eser ve san'atların bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır.

10. Etnografik ve folklorik unsurları meydana getiren âmiller, iptidai maddeler, formül ve teknikleri, hususiyle eşyaların yapılış safhaları ve kullanıldıkları yerler ayrı ayrı tesbit edilmelidir." (s. 38-41)

215. İPEK, Yücel

"Folklorun Millî Kültürümüzdeki Yeri ve Önemi", *Erciyes*, S. 181, Yıl: 16, Ocak 1993, Kayseri, s. 2-3.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Millî Kültür.

İpek, bir insan topluluğunu halk, halkı da millet yapan değerlerin başında gördüğü folkloru, kültürün olmazsa olmaz bir unsuru olarak görmektedir. Ona göre, millî kültür bir bünye ise, folklor da bu bünyenin damarlarındaki kandır. İpek, derleme konusunda seçilen kaynak kişilerde bulunması gereken özellikleri şöyle sıralamaktadır:

"*a- Dış etkilere nisbeten uzak ve oldukça kapalı bir çerçeveye mensup olma;*

b- An'anelere titizlikle riâyet ederek nesilden nesile aktaran bir soya mensup olma;

c- Folklorün özünü, sâfiyetini ve orjinalliğini bulandıracak etkilere müsâade ve müsâmaha etmeyecek bir karakterde olma;

d- Okur-yazar değilse, derleyicilere sağlıklı bilgi verebilecek nitelikte bulunmak." (s. 2)

216. KARA, Çiğdem

"Halk Bilimi ve Folk – Popüler – Kitle – Seçkin Kültürleri", *Folklor / Edebiyat*, S. 9, Mart 1997, Ankara, s. 87-92.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Arabesk, Popüler Kültür, Folk Kültür, Seçkin Kültür.

Makalede halk biliminin çalışma alanının günümüzde sadece otantik yapılarla sınırlanamayacağı, halk biliminin ilk çalışma alanı olan folk kültürü ile popüler, kitle ve seçkin kültürlerin aslında birbirlerinden bağımsız olarak gelişmedikleri, benzer değer kalıplarına sahip olduklarına değinilmektedir. Yazar, halk biliminin takip ettiği yolu şöyle anlatmaktadır:

"*İncelemelerinde kendine özgü yöntemler kullanan halk bilimi, derlediği unsurları sınıflandırdıktan sonra çözümleyerek yorumlamaktadır. Son iki aşama, unsurların toplum içersindeki işlevlerinin gösterilmesi, değişimlerinin ne yönde olduğunun saptanması, bunların etkilendiği, kaynaklandığı, biçimlendiği diğer unsurların belirlenmesi açısından önemlidir.*" (s. 91)

217. OĞUZ, Öcal

"Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları", *Millî Folklor*, S.33, Bahar 1997, Ankara, s. 3-8.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Teori, Antropolojik Teori, Psikoanalitik Teori, Yapısalcı Teori, Performans Teori, Yıkık Kültür Teorisi, Millî Mukayese Yöntemi.

Yazar, erken dönem derleme çalışmalarında, dilbilim ve edebiyat tarihinin metotlarından yararlanıldığını ancak çeşitli milletlerden derlenen ürünlerin arasındaki şaşırtıcı benzerlikler sonucu, folklor araştırmalarında yeni yöntem arayışları içine girildiğini söylemektedir. Yazar, bu çerçevede günümüze kadar kullanılan araştırma yöntemleri hakkında bilgi verdikten sonra Türk dünyasına özgü bir yöntem olarak Millî Mukayese Yöntemi'ni teklif ederek bu yöntemin uygulanışında dikkat edilmesi gereken hususlara parmak basmaktadır. Yazarın değindiği yöntemler şunlardır:

> "***Tarihî – Coğrafî Fin Metodu*** *olarak bilinen* ***Karşılaştırmalı Teori****, bir halk metninin bütün varyantlarını tarihî ve coğrafî derinlik ve genişlik içinde takip ederek 'ur-form'a ulaşmaya çalışır.*
> ***Antropolojik Teori****, dikkatini kültürü yaşatan kitleye yöneltmektedir. Bu görüşün ortaya çıkmasıyla folklor araştırmalarında muhteva tahlili, fonksiyon araştırması ve stil çalışmaları yoğunluk kazanmıştır.*
> ***Psikoanalitik Teori****'ye göre; XIX. yüzyılda mitoloji okulunun 'göksel simgecilik' yaklaşımı 'cinsel simgecilik' şekline dönüştürülmüş ve folklor malzemelerinin yaratılmasında bilinçaltındaki cinsel duyguların etkili olduğu savunulmuştur.*
> ***Yapısalcı Teori****, folklorun malzemelerinin söze dayanan ürünlerine dikkatini yoğunlaştırarak metinlerin yapısını kalıp ifadeler, irticalî yaratmaların izahı ve Vladimir Propp'un geliştirdiği metoda göre değişmeyen yapıyı ortaya koymaya yönelik çalışmalara ağırlık verdi.*
> ***Performans Teori****, folklor araştırmalarında ürünü değerlendirmek için ürünün yaratıldığı kültür ürününün yaratıldığı şartları ve zemini dikkate almak gerektiği fikrini ortaya koymuştur.*
> ***Yıkık Kültür Teorisi****, folklor ürünlerinin seçkin sınıftan köylü sınıfına inen tortular olduğunu savunmuştur.*" (s. 4)

Oğuz, bu yöntemler dışında Türk dünyasının folklorunu araştırmak için hem ilmî bir temel dayanan hem de pratik olarak ihtiyaçlara cevap veren yeni yöntemler bulmak gerektiğini söyler ve Millî Mukayese Yöntemi'ni teklif ederek bu yöntemin esaslarını sıralar:

1. *Ele alınan mesele bütün Türk coğrafyasında izlenebilir olmalı.*
2. *Farklı Türk gruplarından toplanan materyal, bir aslî metnin değişmiş şekli anlamında kullanılan 'varyant' terimine bağlanmamalı.*
3. *Daha önce kullanılan folklor yöntemlerine göre tespit edilmiş, 'kurulmuş', siyasî sebeplerle 'müdahale edilmiş' metinlerden yararlanırken, karşılaştırma yaparken ihtiyatlı olunmalı.*
4. *Türk dünyası folklor araştırmalarında ağırlığını ortaya koymuş olan 'tarihî metotlar' ve edebiyat tarihçisi eğilimlerden vazgeçilmeli.* (s. 6-7)

218. OĞUZ, Öcal

"Folklorda Yeni Yöntemler ve Âşık Edebiyatı", *Millî Folklor*, S. 39, Güz 1998, Ankara, s. 5-7.

Anahtar Kelimeler: Âşık Edebiyatı, Benzer Metin (Versiyon), Eş Metin (Varyant), Context (Anlatım Ortamı).

Folklordan ziyade edebiyatın bir parçası olarak görülen Âşık edebiyatında izlenen yöntem, 'aşığın hayat hikayesinin belirlenmesi' ve bu hikayeye uygun 'eserler' in seçilmesidir. Yazara göre bu yöntem yanlıştır. Çünkü benzer metin (versiyon) ve eş metin (varyant) ortaya koyma özelliği Âşık edebiyatı için de geçerlidir. Metnin içinde doğduğu ortam da metinle birlikte değerlendirilmelidir. Folklor açısından her anlatı kendi ortamında anlamlı ve değerlidir.

219. OĞUZ, Öcal

"Türk Halkbilimi Çalışmalarında Eş Metin (Varyant) ve Benzer Metin (Versiyon) Sorunu", *Millî Folklor*, S. 42, Yıl: 11, Yaz 1999, Ankara, s. 2-5.

Anahtar Kelimeler: Eş Metin (Varyant), Benzer Metin (Versiyon), Eş Ürün, Benzer Ürün.

Yazar, gerek Türkiye'de gerekse yabancı ülkelerdeki halkbilim çalışmalarında birbirleriyle kolayca karıştırılabilen varyant ve versiyon terimlerinin Türk halkbilim çalışmaları açısından yeniden ele alınıp tanımlanması gerektiğini vurgular. Bu doğrultuda varyant yerine **eş metin**, versiyon yerine de **benzer metin** terimlerinin

kullanılmasını teklif eder. Teklifini malzemesi söze dayanmayan verimleri de içine alacak şekilde **eş ürün** ve **benzer ürün** şeklinde genişletir.

220. OĞUZ, Öcal

"Küreselleşme ve Ulusal Kalıt Kavramları Arasında Türk Halkbilimi", *Millî Folklor*, S. 50, Yıl:13, Yaz 2001, Ankara, s.5-8.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Ulusal Kalıt, Halkbilimi, Türk Dünyası.

Yazar, her şeyden önce küreselleşmenin kültürel boyutunun ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Her toplum **ulusal kimliği oluşturan, destekleyen, açıklayan, gösteren, maddî ve manevî bütün unsurlar** şeklinde tanımlanabilen ulusal kalıtlardan küreselleşmeye bir şeyler katmaktadır. Türk dünyası içinde de bir bölgesel küreselleşme oluşturabilmek için öncelikle Türk dünyasının ulusal kalıtı ortaya çıkarılmalıdır. Bu amaçla Türk halkbilimi ürünlerini, tek katlı kültürlerin ne olduğunu anlamaya çalışan yöntemlerle çözümlemek yerine, halkbilimi ürünlerini 'ulusal kalıt'ın abartılmaması veya yok sayılmaması gereken bir parçası şeklinde değerlendiren, bu ürünlerin küreselleşmeye, bölgesel küreselleşmeye katılabilecek, müzelenebilecek, yerel ortamında yaşayabilecek unsurlarını görebilen, bu ürünlere yeni işlevler yükleyebilen, kısacası, eldeki malzemeyi alanın ve ulusun geleceği açısından değerlendirebilen yöntemler geliştirilmelidir.

221. OĞUZ, Öcal

"Kentlerin Oluşumu ve Gelişimi Süreçlerinde Türk Halkbilimi", *Millî Folklor*, S. 52, Kış 2001, Ankara, s. 46-49.

Anahtar Kelimeler: Kent, Halk, Halkbilimi, Ulusal Kalıt, Küreselleşme

Oğuz, köy nüfusunun hızla azalmasına bağlı olarak "kent folkloru" kavramının ortaya çıkarıldığını, bu yönde yapılan çalışmalarında halkbilimine yeni bir açılım ve ivme kazandırdığını söylemektedir. Ona göre kültürün sürekliliği korunarak değil yayılarak sağlanır. Oğuz, sosyal bilimcilerin ve buna bağlı olarak da halkbilimcilerin izlemesi gereken yöntem hakkında şunları söylemektedir:

"*...genelde Türk sosyal bilimcilerinin özelde Türk halkbilimcilerinin araştırma yöntem ve stratejilerini yeniden gözden geçirmeleri ve halkbiliminin inceleme alanına giren Türk kültür ürünlerini insanlığın evriminin basamaklarını oluşturmaya çalışan bilimlere ham malzeme veren ilkel kültürler kategorisinde çalışmak yerine, kültür verimlerini yerelden ulusala ulusaldan küresele kazandırma süreçlerine hizmet edecek biçimde araştırmaları gerekmektedir.*" (s. 48)

222. ÖZARSLAN, Metin

"Halkbilim – Halkbilgisi Ayrımı", *Halkbilimi*, S. 2, Kış 1997, Ankara, s. 4-7.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halkbilgisi, Etnoloji, Etnoğrafya, Kültürel Antropoloji.

Özarslan, makalesinde halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki anlam kargaşasına, benzer bir örnekten, etnoloji ile etnoğrafya arasındaki anlam kargaşası örneğinden, hareketle ışık tutmaktadır. Özarslan, halkbilimi ile halkbilgisi arasındaki karmaşaya şöyle bir önerme ile yaklaşmaktadır: "*Halkbilim yoruma dayalı, sistematik çalışmalar yapan bir bilim dalıdır. Halkbilgisi ise halkbilimsel çalışmalar için ham veri toplayan, halkbilime yardımcı betimsel bir bilgi dalıdır (...) Kültürel olay, olgu ve öğeleri betimleme ve tanımlama amacı taşıyan halkbilgisi daha çok 'nasıl' sorusuna cevap, sistematik bir bilim dalı olan halkbilim aynı olgu ve öğeleri yorumlama ve sınıflama çabasında nedensellik ilkesinden hareket ederek 'neden' sorusuna derinlemesine bir anlam yükler ve ayrı bir önem verir.*" Ayrıca halkbilimin tanımının da verildiği ve bu zamana kadar yapılan halkbilim tanımlarının çoğunlukla "*manevi kültür üzerine* yoğunlaştığı" belirtilen makalede halkbilim çalışmalarında bu güne kadar izlenen yolun "*'neden' sorusuna yanıt veren açıklama ve yorumlama süreçlerini de kapsamasına rağmen, uygulamaya dönük çalışmaların çoğunluğunda 'açıklama' ve 'yorumlama' süreçleri geri plana itilerek, daha çok 'ne' sorusuna yanıt veren 'betimleme' çalışmalarına ağırlık verildiği*" söylenirken takip edilecek metot şöyle açıklanmaktadır:

"*Halkbilimsel bir incelemede kültürel bir olgu ve öğeler, kendilerini yaratan süreçlerin, öznel ve nesnel koşulların bütünü ve diğer yan*

oluşumlarla ilişkisi içinde ele alınır ve bu öğelerin bilimsel yöntemlerle kavramsal – kuramsal yorumlaması yapılır. (s. 5)

Toplumun salt niceliksel anlamda bireyler toplamından oluşmadığı, bireyle toplumun içiçe ve aralarında dönüşsel ilişkiler olduğu, dolayısıyla bireyin yarattığı kültür öğelerinin arkasında aslında ortak paylaşılan kültürel bir alan olduğu halkbilimsel incelemelerde göz önünde bulundurulmalıdır." (s. 6)

223. ÖZARSLAN, Metin

"Halkbiliminde Yöntembilim", *Halkbilimi*, S. 3, İlkbahar / Yaz 1997, Ankara, s. 2-7.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kuram, Sosyal-Kültürel Olgular, Saha Çalışmaları,

Özarslan, makalesinin baş kısmında kültürün tanımını yapıyor. "Kuramların, genellemelerin evrensel doğrular olduğu" görüşünden hareketle toplumsal bir bilim dalı olan halkbiliminde evrensel kültürel yasaların olamayacağını vurgulanıyor. Bugüne dek halkbilimciler tarafından bilimsel araştırmanın saha çalışmalarıyla denk tutulduğu; halbuki halkbilimcinin kuramsal konularla saha çalışmalarından daha fazla uğraşması gerektiğini dile getiriyor. Ayrıca "hiçbir kültür öğesinin tarihsel bağlarından koparılamayacağı, koparılsa anlaşılamayacağı" gerçeğinden hareketle halkbilimsel çalışmalarda da tarihsel incelemelerin kaçınılmaz olduğu söyleniyor.

224. ÖZTELLİ, Cahit

"Folklorun Konusu ve Derleme Yolları", *Türk Folklor Araştırmaları,* c. 10, No: 214, Sene: 18, Mayıs 1967, İstanbul, s. 4401-4403.

Anahtar Kelimeler: Maddî Kültür, Manevî Kültür, Derleme Çeşitleri, Folklorun Konuları.

Öztelli, folklor çalışmalarının maddî ve manevî kültürlerimizi ortaya koyacağını böylece de kültür zenginliğimizin çeşitliği ve eskiliğinin ortaya çıkacağını söyler. Bu yolda derleme yapacakların izleyecekleri yolu ve nasıl çalışacaklarını gösterdikten sonra da folklorun konularına değinmiştir. Öztelli, folklor çalışması gerçekleştirme yöntemini şöyle sunar okuyuculara:

"*Folklorcu iki türlü çalışır. Birincisi, bizzat kendisinin görerek şahit olduğu âdet, merasim vs., ikincisi başkalarını dinleyerek ve sorarak elde edeceği bilgilerdir. Bunun en iyisi görerek çalışmadır. Bunun için doğacak fırsatlardan istifade edilmelidir. Meselâ bir düğün, bir doğum olayı, her iki yolla da çalışılarak istenilen bilgiyi elde etmeye elverişlidir. Parça parça elde edilecek bilgiler muntazaman bir deftere not edilir, sonra sıraya konur...*" (s. 4401)

225. ÖZTÜRK, Mutlu

"Halkbilimi Bilimse!", *Folklora Doğru,* S. 57-58, Ocak-Nisan 1988, İstanbul, s. 19-22.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Derleme, Halk Oyunları.

Öztürk, makalesinde Türkiye'de folklor literatürü incelendiğinde ilk anda dikkat çeken olgunun söz konusu alanla ilgili metodoloji tartışmalarının yok denecek kadar az ya da kocaman bir ampirik veriler yığınının altında kolay kolay ulaşılamayacak denli kaybolmuş olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda geliştirilen yeni yaklaşımların kendini göstereceği en net alanın derleme alanı olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre, bugüne kadar halkbilim ve derleme "kırsal olan"la sınırlanmış, örnekleme ve tanıtma niteliği taşıyan derlemelere ağırlık verilmiş, modern toplumun karşısında geçmişin, keşfi/savunucusu olarak ele alınmış, halkbilimin günümüzdeki (ya da olması gereken anlamında, gerçek) içeriğinden haberdar olunmamıştır. Öztürk, izlenmesi gereken yolla ilgili olarak şunları teklif etmektedir:

"*Zaten hiçbir zaman yapamayacağımızın farkına varıp, geçmişte 'halka dair' ne varsa arama/depolama çabasının –körlerin filin ayrıntılarına takılıp bir türlü tümünü tanımlayamamalarına benzeyen bu çabanın yerine, olgular arasındaki nedensellik bağlarını, birbiriyle etkileşimlerini, değişim sürecini, betimlemek değil açıklamak çabasını koymak, böylece geçmişin ham daha anlaşılır, hem 'işimize yarar' duruma gelmesini sağlamak…*

Eğer folkloru bir bilim dalı olarak kabul ediyorsak zorunlu olarak önümüze çıkacak olan önemli/önemsiz, asli/tali, iç/dış ayrımlarını görmezlikten gelmek yerine, söz konusu ayrımın hangi temellerde yapılması gerektiğini, görece daha belirleyici olan neden-sonuç ilişkilerinin hangileri olduğunu tartışmaya başlamalıyız..." (s. 20-21)

226. PAMİRLİ, Osman Turgut

"Folklor", *Aksu*, c. II, S. 19-3, Mayıs 1940, Giresun, s. 6-8.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Metot.

Yazar, "*Halkın muhayyilesinden doğarak kulaktan kulağa şifahi bir surette yaşayagelen folklor, esas itibarile dillerde dolaşan şifahi bilgilerin heyeti mecmusadır*", şeklinde tarif ettiği folklor üzerine yapılacak araştırmalarda şu dört hususun izlenebileceğini belirtmektedir:

"*1. Halktan öğrenmek istenenleri, önceden plânlaştırarak fırsat düştükçe sormak suretile not şekli.*
2. Muhtelif zamanlara başka başka muhitlerden toplananları mukayeselerle tamamlayıcı mahiyetde araştırmalar.
3. Hadise ile bizzat karşı karşıya gelerek görme objektif gayretlerle.
4. Yaşlıları dinlemek suretile." (s. 7)

227. TANYOL, Cahit

"Büyük Folklor Anketimiz, Doçent Dr. Cahit Tanyol'un Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 59, Yıl: 5, Haziran 1954, İstanbul, s. 940-942.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji, Millî Şuur.

Türk Folklor Araştırmaları'nın hazırladığı anketi cevaplandıran Tanyol, folklor araştırmaları konusunda şunları söylemiştir:

"*Bizde folklor araştırmaları umumiyetle meraklıların sevgisine dayanmaktadır. Folklorun ilmî bir gözle tetkik edilmesi için sosyoloji ve etnolojinin metotlarından faydalanılması lazımdır. Bununla beraber*

folklor meraklılarının dağınık ve unutulmaya mahkum malzemeyi toplamaktaki gayretleri şükranla anılmaya değer. ***Metotsuz folklor*** *araştırmasının malzeme bakımından kıymeti büyükse de yine bir takım eksiklikleri ihtiva etmesi mümkündür. Çünkü o, kendi hususî zevkine göre bir araştırma yapar; çeşitli folklor mahsûllerinin birbiriyle münasebetini düşünmez. Bu yüzden bazen çok önemli folklor mahsûllerini ihmal edebilir.*" (s. 941)

228. TECER, Ahmet Kutsi

"Ansiklopediden Önce Folklor Bibliyografyası", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No:139, Yıl: 12, Şubat 1961, İstanbul, s. 2317-2318.

Anahtar Kelimeler: Halkbilgisi Derneği, Folklor Müzesi, Folklor Bibliyografyası, İnceleme Metotları.

Tecer, makalesinde Türkiye'de bir folklor bibliyografyası olmaması dolayısıyla araştırmacıların büyük bir sıkıntıyla karşı karşıya kaldıklarını belirtiyor. Bu sebeple bir folklor ansiklopedisi hazırlamadan önce folklor bibliyografyasının bir an önce söylerken ülkemizdeki çalışmalarda uygulanan metodu şöyle anlatmaktadır:

"*Folklor çalışmalarının geniş ölçüde müşahedeye, yani olayları ilmî bir şekilde tesbit ve tavsif etme metoduna dayandığı malûmdur. Fakat bu kadarı yetmez. Bu suretle elde edilen bilgilerin karşılaştırma metodu ile, hatta sosyal bir araştırma şeklinde, coğrafî tarihî metodların uygulanmasile daha umumî bilgilere yaklaştırılması gerekir. Bu merodlar bir çok kaynaklara başvurmayı gerektirir. Bunun için de, her şeyden evvel, geniş bir bibliyoğrafya bilgisine ihtiyaç vardır.*" (s. 2318)

229. TOYGAR, Kâmil

"Türkiye Folklorunun Derleme Öncelikleri", *Türk Folkloru*, S. 32, Yıl: 3, Mart 1982, İstanbul, s. 3-4.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Derleme.

Toygar'a göre bugüne kadar ülkemizde tutarlı, köklü bir folklor politikası çizilmemiş aksine hep gündelik çözümler üretilmiştir. Bu sebepten de derleme çalışmalarında öncelikler ortaya konmamıştır. Toygar'a göre bu öncelikler şunlardır:

> "*Hiç Araştırma Yapılmamış Yerler; Hızla Sanayileşen ve Şehirleşen Kesimler; Geleneğin Dinamik Şekilde Yaşadığı Yerler; Geleneğin Çözüldüğü, Gevşediği Yerler; Kurtarma Derlemeleri.*" (s. 3)

230. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklorda Kadronun Önemi ve Türkiye Folklorunu Tetkik Kadrolarından İki Örnek", *Halk Bilgisi Haberleri*, S. 95, Eylül 1939, İstanbul, 134-240.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Kadro, Doğum-Çocuk ve Halk Hekimliği Kadrosu.

Ülkütaşır makalesinde Türkiye'deki folklor çalışmalarının, araştırmalarının, çoğunluğu göz önünde tutulursa basit bir mahiyet gösterdiğini söylemekte ve bunun sebebi olarak da tetkik kadrolarının yeterli olmamasını öne sürmektedir. Öncelikle bu kadro meselesi halledilmelidir. Ülkütaşır'a göre folklor biliminde kadrolama geniş ve elastikî bir yapıya sahiptir. Anahatları bozulmamak kaydıyla her kadro, memleketin folklorik özelliklerine göre istenilen şekle sokulabilir. Makalede Paul Sebillot, Charlotte Burne, Hoffman-Krayer'in yapmış oldukları kadrolardan söz edilir. Ülkütaşır, folklor araştırmaları konusunda öncelikle yapılması gerekenler hakkında şunları söylemiştir:

> "*Bu bilgi ile uğraşanların yapacakları şey, önce maddeleri toplamaktır. Fakat, iş yalnız maddeleri derlemek, toplamakla kalmaz. Bir de bunların nasıl toplanacağını, toplama işi bittikten sonra ne suretle tasnif edileceğini bilmek, hülâsa, plânlı hareket etmek gerektir.*" (s. 234)

231. VELİYEV, Kâmil

"Azerbaycan Folkloru: Problemler, Vazifeler", Akt: İsmail Görkem, *Millî Folklor*, S. 34, Yaz 1997, Ankara, s. 5-17.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Folkloru, Folklorun Tetkiki, Folklorun Problemleri.

Yazar, Azerbaycan folkloru üzerine çalışanlar ve onların eserlerinden söz ettikten sonra el alınan konuların genişlemesi ve nazarî seviyenin yükselmesiyle Azerî folklorunda ortaya çıkan ama aslında bütün dünya folklorunun sorunu olabilecek üç problem (belki de çalışanlar için tavsiye) sıralar:

1. *Folklor örneklerinin bütün tarihî – etnografik bölgelerde (Abşeran, Şirvan, Karabağ, Nahçivan, Borçalı, Göyçe, Gencebasar, Derbend) mümkün olduğu kadar tam ve ilmî esaslara bağlı kalınarak derlenmesi.* (s. 6)
2. *Toplanmış malzemenin sınıflandırılması ve yayını.* (s. 7)
3. *Derleme ve yayın meseleleri* (s. 10)

G. HALKBİLİMİNİN DİĞER BİLİMLERLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE MAKALELER

232. A.K.

"Folklor ve Musiki, Macar Müzisyeni Pol Arma'nın Fikirleri", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 3, Ekim 1949, İstanbul, s. 3-4.

Anahtar Kelimeler: Halk Şarkıları, Folklor, Tarih, Halk Kültürü.

Macar müzikolog Pol Arma'nın folklor ve musiki hakkındaki görüşlerinin dile getirildiği makalede folklor ve tarih ilişkisi "*Folklor tarihin zarurî bir tamamlayıcısıdır.*" şeklinde açıklamaktadır.

233. ABRAHAMS, Roger D.

"Halk Bilimini Etnolojik ve Sosyolojik Yönleriyle Açıklamak", çev: Ayça Yavuz, *Millî Folklor*, S. 63, Güz 2004, Ankara, s. 60-64.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Etnoloji, Sosyoloji, Kültür.

Makalede, halkbilimi çalışmalarında son yıllarda ona yakın iki disiplin olan etnoloji ve sosyoloji bilimlerinin etkisiyle yen bazı yaklaşımların doğduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda şunlar söylenmektedir:

> "*...halk bilimci, söz konusu kültürle üyeleri tarafından uygulamaya konulan geleneksel ifade etme edimlerinin ve olgularının bütününü toplayan ve gözlemleyen kişi olarak gerçekten de önce etnolojik görevin farkına varmaktadır. Etnolojik strateji, bu edimlerin, sahnelerin ve olguların bir listesini yapmak için bütün olmalı ve olabildiğince yerli koşullara uygun ve de ifade edici özelliği bulunan formların ve durumların bir envanterini yapmalıdır.* (s. 62)
>
> *Sosyologlar gibi, folkloristler küçük grupların, serserilerin, sapkınların ve şamatacıların hayatından büyülenmektedir. Ancak sosyolistler sosyal yapının normları ve dengesini en fazla test ettikleri teorik büyülenmenin bu gruplarını inceleme ile uğraşırken, folkloristler yaşamlarının yaratıcı ve üretken boyutu yüzünden bu toplulukları göz önüne aldılar ve performans, şenlik ve eğlencenin başka türlerindeki sosyal izolasyon ve*

'marjinallik' ile yaratıcılık arasındaki kesin ilişkiden zevk almaktadır." (s.63)

234. AKALIN, L. Sami

"Folklor ve Halk Edebiyatının Sınırları ve Yöntemleri Üzerine", *Folklora Doğru*, S. 54, Nisan 1983, İstanbul, s. 15-21.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Edebiyatı, Antropolojik Metot, Kültür Çevreleri Metodu, Tek-Kaynaklılık Metodu, Çok-Kaynaklılık Metodu, Yuhimerizm Metodu.

Akalın makalesine bilimin doğuşunu ve folklor kelimesinin ortaya çıkışını anlatarak başlamaktadır. Folklorun antropoloji ve etnografya ile olan münasebetine değindikten sonra, folklorun küçük dallarından biri olarak gördüğü halk edebiyatının sınırlarından bahseder ve onun Anonim Halk Edebiyatı, Âşık Edebiyatı ve Tekke Edebiyatı olmak üzere üç gruba ayrılabileceğini söyler. Akalın mukayeseli edebiyat tarihi ve uluslararası folklorun alanına giren bazı metotlardan söz eder. Akalın folklorun ilişkili olduğu bilimler hakkında şunları söylemektedir:

"*Bencil dünya görüşüne uyarak, dünyamızı yalnız ve yalnız insan türünün tarlası sayarsak, insan yaratması olan her olay ve nesnenin, çok geniş anlamda, folklor konusu içinde bulunduğunu varsayabiliriz. Böylece folklor, insan-bilim demek olan antropolojinin doğal bir koludur.*

Folklorun öz kardeşi etnografyadır. İnsan yaratmalarının maddeye bağlı verimlerini etnografya, dil ve sanatlara bağlı yaratmalarını da folklor konu edinir. Çağımızda yürürlükte olan bilimsel anlayış, insan kültürünün böyle ikiye ayrılmasını da hoş karşılamamaktadır. Böylece folklor ve etnografyanın birlikte çalışmaları gereği ortaya çıkar." (s. 17)

235. ALANGU, Tahir

"Halk Bilgisi Üzerine Görüşler II", *Folklora Doğru*, S. 3, Aralık 1969, İstanbul, s. 5-9.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Van Gennep, Alman Halkbilgisi.

Makalede, Van Gennep'in 1924 yılında yayınladığı ve Halkevleri'nin rehber kitapları arasında olan **Folklor** adlı eser konu edilmektedir. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'na doğru Almanya'da ve onun güdümüne giren devletlerin faşizme yönelen rejimlerinde halkbilgisinin aşırı uçlara çekildiği vurgulanmaktadır. Makalede folklor ve ilgili olduğu diğer disiplinle hakkında şunlar söylenmektedir:

> "*Folklorun başlıca belirgin özelliği de, 'kollektif mahsulleri' konu olarak almasıdır. Folkloru ilgilendiren şeyler, karşılaştığımız, olaylar ve yaşanan hayattır. Bundan dolayıdır ki, sosyoloji ile ilgilidir (...) 'Folklor yalnız eski kurumların kalıntılarını, yâni hurâfeleri, yarı canlı olayları araştırmaz. Fakat aynı zamanda, günlük vakıâları, benim, doğan vakıâlar diye adlandırılmasını teklif ettiğim şeyleri de araştırma alanına alır.' Bunun sonucunda folklor kollektif olur ve psikolojiye temas eder. Fakat o, psikolojiden, olayı hayattaki bütünü ile alması bakımından ayrılır.*" (s. 6)

236. ALANGU, Tahir

"Halkbilgisi Üzerine Görüşler III", *Folklora Doğru*, S. 4, Ocak 1970, İstanbul, s. 9-12.

Anahtar Kelimeler: Folklor, P. Saintyves.

Folklorun, aynı zamanda *hayatın ve halk bilimi* olduğu vurgulanan makalede yazar, Saintyves'in Folklor El Kitabı adlı eserini ve onun folklor üzerine ileri sürdüğü fikirleri tanıtmaktadır. Makalede folklorun tarihle olan münasebeti ile birlikte romantik bir yaklaşımla insanlara kazandıracaklarına değinilmektedir. Buna göre folklor *insanı yabancı düşmanlığını, halklar arasında hüküm sürecek dayanışmayı, en sonra da dünya kardeşliğini hissettirmeye ulaştırır*. Makalede folklorun tarihle olan münasebeti hususunda şunlar söylenmektedir:

> "*Her asrın tarihi yeniden yazılırken, bilimlerin, sanatların ve edebiyatın yerini gösteren bir tablo çizilir. Yarın bu tablo ile yetinilmeyecek, yanı sıra o çağın halkının ahlâk, örf ve adetleri, halk oyun ve eğlenceleri anlatılmadıkça, türkülerinden, masallarından, hikâye ve lejandlarından, batıl inançlarından, o çağın tarihi yazılamayacaktır...*" (s. 11)

237. ALANGU, Tahir

"Halk ve Halkbilgisi", *Folklora Doğru*, S. 40, Mayıs-Haziran 1975, İstanbul, s. 6-12.
Anahtar Kelimeler: Halk, Statik Folklor Unsurları, Dinamik Folklor Unsurları, Halk Kültürü.

Yazıda, Tahir Alangu'nun halk ve halkbilgisi konusunda taşıdığı fikirler ortaya konmaktadır. Alangu'ya göre folklor unsurları hayat şartlarının değişmesine paralel olarak *statik* aşamadan *dinamik* aşamaya geçmektedir. İşte bu durumda folklorun arkeolojiyle olan farklılığı ortaya çıkar. Folklor arkeolojinin aksine *dinamik* bir nitelik taşır. Ona göre *folklor ürünleri, aşağıdan yukarıya, bütün zümreler ve sınıflarda geçerli, geçişli, sürekli ve canlı bir oluşum evrimi içinde yürümekte, geçmişten geleceğe doğru, çağımıza da uğrayarak, kesintisiz bir damar gibi akmaktadır*. Yazıda folklorun diğer bilimler ile münasebetine şu şekilde değinilmektedir:

> "*İşte bu dinamizmdir ki, onu, başlangıçta sanıldığı gibi, yalnız tarihin değil, daha çok sosyolojinin yanına getirmiştir.*
> *Halka, köylüye, Türkiye'nin temel sorunlarına yönelen sosyolog, iktisatçı, Türk insanı ile hemen aynı şey anlamına gelen folklordan yararlanmadan, başarıya nasıl yönelecektir?*" (s. 12)

238. ARAS, Enver

"Kültür ve Halk Bilimi Münâsebetleri", *Erciyes*, S. 239, Yıl: 20, Kasım 1997, Kayseri, s. 14-17.
Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kültür.

Aras, makalesinde halkbilimi ile kültürün birbirleriyle olan münasebetlerine değinmektedir. Bu yolda Boratav, Umay Günay, Ziya Gökalp, Tahir Alangu, Bozkurt Güvenç gibi uzmanların görüşlerine yer vermektedir. Aras'a göre "bir toplumun sosyal yapısının temel unsurlarını teşkil eden din, târih, toprak, örf, âdet, gelenek, görenek,töre gibi maddî ve manevî kültür değerlerini derleyen, inceleyen ve değerlendiren" halkbiliminin kültür veya kültür değerlerinden kesin çizgilerle

ayrılması mümkün değildir. Makalede Boratav'dan hareketle folklorun diğer bilimlerle olan münasebetine şöyle değinilmektedir:

> "*Halk bilimi ise, birçok ilimlerin kavşak noktasında bulunan ve birtakım konuları onlarla paylaşan bir ilimdir. Din, dil, târih, toplum, arkeoloji, edebiyat, sanat târihi, hekimlik, bitki ve hayvan bilimi gibi çeşitli bilimlerin halk bilimiyle yakın ilişkisi vardır. Zamanımızda gerek ülkeler içinde, gerekse milletler arasında birtakım ilim dallarında işbirliği yapılmakta ve bunun için teşkilâtlar kurulmaktadır. Halk bilimi çeşitli ilim dallarında yapılan işbirliği neticesinde antropoloji-etnoloji ilimleri arasında sayılmaktadır.*" (s. 15)

239. ARISOY, Süleyman

"Folklor ve Erotizm", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 14, No: 277, Yıl: 24, Ağustos 1972, İstanbul, s. 6379-6381.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Psikoloji, Psikanalitik Kuram, Bereket, Repression.

Yazar, ilkel ve gelişmemiş ortamlarda geleneklerin büyük etki gösterdiğini söylemektedir. Geleneksel yaşantıyı düzenleyerek sürdüren ve toplumun öz ve biçimini, davranışlarını âdet, inanç, töresel olarak biçimlendiren oluşumların başında üremenin, cinselliğin geldiğini ifade eder. Buradan hareketle Japonya'da bereket törenlerindeki cinsel imajlar ile aşkın kutsal kabul edildiği Hinduizm tapınaklarındaki heykel, kabartma ve oymalardan bahsettikten sonra bunun Akdeniz ve Osmanlı'daki izlerine değinir. Yazar, makalesinde folklor ile psikoloji birbirlerinden etkilendiğini şöyle açıklamaktadır:

> "*Ancak burada folklorla psikolojinin çok sıkı ilişkisi olduğu görülmektedir. Sigmund Freud ortaya attığı psikanaliz teorisi ile folklorun bazı kaynaklarını da açıklığa kavuşturmuştur.*
> *Araştırmalar sonucu, mitlerde, masallarda, peri hikâyelerinde ve genel olarak folklorda, psikonevrozlar ve rüyalarda görülen devamlı isteklerin dile geldiği ve bu toplum ürünlerinde rüya ile psikonevrozlarda görülen bastırma (Repression) ve bozma mekanizmasının yürürlükte olduğu*

açıklanmıştır. Uygarlık geliştikçe ve sansür arttıkça, bu mekanizmanın daha incelip yetkin bir hale geldiği görülmektedir." (s. 6379)

240. ARISOY, Süleyman

"Folklor ve Sanatta Freudism ve Neo-Freudism", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 14, No: 285, Yıl: 24, Nisan 1973, İstanbul, s. 6605-6607.

Anahtar Kelimeler: Freudism, Neo-Freudism, Animizm, Psikopataloji.

Yazar, makalesinde folklorda, etnoğrafyada olsun, toplumları oluşturan insanın yaşantısını ve sanat yapıtlarını açıklayan yeni bir olarak *Freudism*'i işliyor. Yazara göre *Seksüalizm* (*Kösnü*), folklor ve etnoğrafya ile ulusal bir çok sanat eserinin yaratılmasında ve bu yapıtları meydana getiren sanatçıların us, iç güdü ve bilinç altında büyük sanat potansiyeli olarak insanın oluşumundan bu yana süregelmektedir.

241. ATAMAN, Sadi Yaver

"Büyük Folklor Anketimiz, Sadi Yaver Ataman'ın Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 60, Yıl: 5, Temmuz 1954, İstanbul, s. 956-958.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji.

Sadi Yaver Ataman, Türk Folklor Araştırmaları'nın hazırladığı ankete verdiği cevapta Van Gennep'in *sosyolojinin folklorun bir kolu* olduğu görüşüne karşın şunları söylemiştir:

"*Benim anlayışıma göre, sosyoloji daha geniş mânada, aynı zamanda münevver topluluklarında hayatını etüd eden bir ilim müessesesi olmakla beraber, mayası folklorla yuğurulmuş olduğu için folklorun içinde mütalaâ edilmesi doğru olur.*" (s. 957)

242. ATAMAN, Sadi Yaver

"Folklor Araştırmaları Meselesi", *Folklora Doğru*, S. 2, Kasım 1969, İstanbul, s. 18-20.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Metot

Ataman makalesinde, folklor araştırma, derleme ve yayınlamalarda en önemli noktanın disiplin ve metot olduğunu söylemekte ve folklor derlemelerinde araştırmacıların izlemesi gereken yol hakkında bir takım tavsiyelerde bulunmaktadır. Makalede *maddi folklor konusu* olarak tarif edilen etnografya ile psikolojinin folklorla olan münasebetine şu şekilde değinilmiştir:

> "*Folklor; zihin, düşünce, bilgi, zevk, duygu, terbiye ve ahlâk gibi içsel tepki ve davranışların incelenmesi gibi önemli psikolojik çalışmaların kaynak merkezlerinden olduğu cihetle, ne kadar çetin, sorumluluğu derin bir konu niteliği taşıdığı açıkça görülür. Bir maddi folklor konusu olan Etnografya, gözgöre halk faaliyetlerini ve malzemesini araştıran konu olduğu için, düşünceden doğan manevi folklor ürünlerinin araştırması kadar belki de önemli sayılmaz. Bununla beraber, yukarda önemle belirttiğimiz disipline ve usule ait noktalar hiçbir vakit ihmal edilmemelidir.*" (s. 19)

243. AYDIN (ACIPAYAMLI), Orhan

"Yabancı Memleketlerde ve Bizde Folklor Anlayışı", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 55, Yıl: 5, Şubat 1954, İstanbul, s. 865-869.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk Atikiyatı, Folklor Tanımları, Etnografya, Etnoloji.

Yazar, folklorun ortaya çıkışı, Türkiye'deki adlandırılışına değinip İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika ve Amerika'daki folklor tanım ve tariflerinden örnekler verdikten sonra Türkiye'deki uzmanların yaptıkları tariflerden örnekler sunmuş ve onların kanaatlerini dört başlık altında toplamıştır. Yazar, folklorun kültür tarihi, arkeoloji, prehistuar gibi bilimlerle ilişkili olduğu düşüncesindedir. Bu bilimler folklora lüzumlu olan tarihî materyalleri temin eder. Almanya'da Nazi döneminde yaygın olan kanaate göre sosyoloji, psikoloji ve politika folklorun birer bölümünden ibarettir.Yazar, folklor ve etnoloji arasındaki ayrıma da değinir:

> "*Folklor, mânevî belgeler hazinesidir. İşte o kadar. Etnoloji ise hem etnografyanın hem folklorun ve hem de ilgili diğer bazı bilimlerin elde*

ettikleri bu kabil malzemeyi kendi usullerini kullanmak suretiyle genel prensip, netice ve kaidelere varmağa çalışır." (s. 868)

244. AYDIN (ACIPAYAMLI), Orhan

"Etnoloji", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 57, Yıl: 5, Nisan 1954, İstanbul, s. 899.

Anahtar Kelimeler: Etnoloji, Etnoğrafya, Folklor.

Yazar, etnolojinin kelime olarak Yunanca'dan teşekkül ettiğine ve anlam olarak da Halk Bilgisi anlamına geldiğini söylemektedir. Ancak disiplin olarak gördüğü vazife dolayısıyla terim bu anlamından uzaklaşmıştır. Yazara göre *etnoloji, etnoğrafya ve etnolojinin düşünen beynidir*. Malzemesini bu iki kaynaktan temin ettikten sonra bir takım teoriler, sistemler kurmaya ve genel kaidelere varmaya çalışır. Diğer taraftan da folklor ve etnoğrafyaya düşünme hassası verir. Bu üç disiplin arasındaki bir diğer farklılık ise etnoğrafyanın sırf maddi soydan, folklorun da manevi soydan gelen malzemelerle meşgul olmasıdır. Oysa etnoloji her iki soydan gelen malzemeyi tespit edip araştırmaktadır.

245. AYDIN, Ayhan

"Ahmet Yaşar Ocak: 'Tarihsel Bir Zemine Dayanmayan Folklor Araştırmaları, Çok Fazla Bir Fayda Sağlamaz", *Folklor / Edebiyat*, S. 3, Mayıs-Haziran 1995, Ankara, s.15-19.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarih, Menâkıbnâmeler.

Ahmet Yaşar Ocak'la yapılan söyleşide Ocak folklor-tarih ilişkisine şöyle değinmektedir:

"*Modern toplumsal tarih araştırmaları, çeşitli toplumların tarihsel süreç içindeki sosyal ve kültürel yapılarının analizine büyük önem veriyor. Bu çerçevede folklor da büyük bir önem kazanmış bulunuyor. Böyle olunca folklorun yeri ve önemi şüphesiz tartışılmazdır. Bu ifade etmeye çalıştığım çerçevede, folklor-tarih ilişkisine bakıldığı zaman, özellikle toplumların kültür analizlerinde tarihsel bir zemine dayanmayan folklor*

araştırmalarının çok fazla bir fayda sağlayacağına inanmıyorum. Oysa tarihsel zemine dayalı folklor araştırmalarının, kültür analizlerinin vazgeçilmez bir unsuru olduğu kanaatindeyim. Bu itibarla folkloru sosyal tarihin bir parçası olarak değerlendirmek yanlış olmaz sanıyorum." (s.15-16)

246. BASCOM, William R.

"Halkbilim ve Antropoloji", çev: Halim Çün, *Folklora Doğru*, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 19-30.

Anahtar Kelimeler: Halkbilim, Antropoloji, Kültür, Kültürel Evrim Teorisi, Kültürel Antropoloji.

Antropolojik halkbilimcilerden biri olan William Bascom, makalesinde daha sonra *sözlü sanat* olarak adlandırdığı halkbilimin, antropolojinin bir dalı olan kültürel antropolojiye bağlı olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Buna göre kültürün bir parçası olan folklor antropolojinin kapsamına girer. Antropologlar folkloru *sözlü aktarım* üzerine kurgulamışlardır. Ancak bunu folkloru kültürün diğer bölümlerinden ayırdeden bir özellik olarak görmezler. Bu anlayışa göre, tüm folklor ürünleri sözlü olarak aktarılır fakat tüm sözlü olarak aktarılan ürünler folklor değildir. Bascom, folklor ile antropoloji arasındaki münasebet hakkında şunları söylemektedir:

"*Antropolojinin dört dalından kültürel antropoloji, ki buna sosyal antropoloji, etnoloji veya etnografya da denir, halkbilimle en yakından ilişkileri olan daldır. Ne fiziksel antropoloji, ne de tarihöncesi veya arkeolojinin halkbilimle doğrudan ilişkileri yoktur. Gerçi arkeoloji de bazen geçmiş gelişmeler ve nüfus hareketlerine ilişkin bir halkbilimciye yararlı olabilecek bilgiler sağlayabilir. Dilbilim ise daha yakından ilişkilidir (...) Bununla birlikte, halkbilim esasen yaşayan insanların gelenek, görenek ve âdetlerinin araştırılmasıyla ilgilenen dördüncü alana, kültürel antropolojiye girmektedir.*" (s. 20)

247. ÇEKLİ, Hasan

"Folklor, Vasıfları ve Edebiyatla Münasebetleri", *19 Mayıs*, S. 56-1, 19 Şubat 1942, Samsun, s. 27-30.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Edebiyat.

Makalede, folklorun tanımı, nitelikleri ve edebiyatla olan münasebetleri üzerinde durulmaktadır. Yazar, Boratav'dan hareketle folklor ve edebiyatın münasebetini, **menşe** ve **tesir** münasebeti olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Folklordan kasdolunanın "*edebiyat tarihleri çerçevesine girmeyen, bilumum edebî ve maşerî mahsullerle yine birçok ilim şubelerine malzeme veren fakat ilmin ve tekniğin planı haricinde kalan ve insan faaliyeti, insan duygu ve düşünceleri mahsulünden olan her şey*" olduğu söylenen makalede folklor malzemesinin belirgin özelliği olarak ferdî değil de maşerî olması gösterilmektedir. Makalede folklorun *edebiyata, teknoloji ve etnografyaya, sosyoloji ve sosyal tarihe, sanat tarihine, müzik tarihine ve lisaniyata* kıymetli bilgiler verdiği söylenmektedir.

248. ÇOBANOĞLU, Özkul

"Halkbilimi Açısından Gelenek, Turizm ve İcad Edilmiş Gelenek Bağlamında Ayvalık Şeytan Sofrası Örneği", *Millî Folklor*, S. 43, Yıl: 11, Güz-1999, Ankara, s. 7-12.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, İcad Edilmiş Gelenek, İcra (Performans), Turizm, Şeytan Sofrası.

Yazara göre halkbilimin tanımlanmasında kullanılan en önemli kavram olan 'gelenek'in üzerinde yakın bir geçmişe kadar yeterince durulmamıştır. Saussure'un görüşlerinden hareketle Roger D. Abrahams ve Dell Hymes'ın çalışmalarından sonra bir hareketlilik gözlenir. Abrahams geleneğin icra (Performans) boyutuna dikkat çeker. Alman Hermann Bausinger ise turizmin folklora etkisinden söz eder. İşte bu etkileşim sonucu yeni bir hareket doğar:

> "*Modernleşme ile başlayan ve folklor ürünlerini kendi doğal bağlamlarının dışında bir pazarlanabilirliğe iten turizm hareketine 'folklorizm' (folklorism) veya 'folklorismus' adı verilmektedir.*" (s. 11)

249. DOĞANÇ, Ayhan

"Folklor, 'Fakelore' ve 'Poplore'", *Folklor*, S. 2, Haziran 1969, İstanbul, s. 15-19.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Fakelore, Poplore.

Doğanç, makalesinde folklor ve daha yeni kavramlar olarak karşımıza çıkan **fakelore** ve **poplore** terimleri üzerinde durmaktadır.

Fakelore, Dorson'a göre "*…folklor sözcüğünün arkasına gizlenerek ve halk ürünlerini taklit ederek piyasaya sürülmüş uydurma yapıtlar*" dır. Marshal Fishwick ise "*Folklor, konuşan köy faresidir. Şehre getirilince şarlatanların elinde yozlaşarak 'fakelore' olmuştur.*" (s. 17) demektedir.

Poplore ise "*…popüler sanatkarın şehirli malzemesini kullanarak ortaya çıkardığı halk tipi yapıt ve bununla ilgili bilgilerdir. 'Poplore' yeni bir sanat öğretisi olmaktan çok bir uygulama sorunudur; hiçbir surette folklorun bir antitezi sayılmamalıdır.* ***Aslında folklor 'poplore' a fakelore'dan daha yakındır.*"** (s. 18)

250. ERCİŞ, Pakize

"Sosyal-Psikolojinin Halkbilimiyle İlgisi ve Halk Biliminin Gençliğin Eğitimindeki Rolü ve Önemi Üzerine Bazı Düşünceler", *Millî Folklor*, c. 1, S. 5, Yıl: 2, Mart 1990, Ankara, s. 41-43.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Halk Kültürü, Sosyal-Antropoloji, Sosyal-Psikoloji.

Erciş'e göre halk kültürü, toplumu meydana getiren fertler arasında duygu, düşünce ve davranışta birliği sağlamak; insanı ahlakî değerlerle millî ruha ve inanca götürmesi açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda kültürün merkezinde görülen halkbilimine eğilmeden varolan eğitim problemleri aşılamaz. Bu açıdan bakıldığında halkbiliminin ilişki halinde olması gereken disiplinler hakkında makalede şunlar söylenmektedir:

> "*İnsan hayatını ve onunla ilgili değerleri kendisine konu olarak seçen ilim dalları içinde sosyoloji, psikoloji, tarih, ekonomi ve antropolojinin halkbilimiyle yakın ilgisi vardır. Her saha, insanı bir başka açıdan ele almakta ve incelemektedir.*

Biz, halkbilimini merkeze almak, bu merkezden çıkan ışıkların sosyal-antropolojinin metodlarıyla etüd edilmesini, sosyal-psikolojinin yardımıyla da şahısların ve toplumun duygu, düşünce ve davranışlarında nasıl müşahhaslaştığını araştırmayı arzu ediyoruz." (s. 41-42)

251. ERDENER, Yıldıray

"Balın Arılar Tarafından Yapıldığını Unutanlar! Halkbilimciler", Folklora Doğru, c. V, S. 55, Kasım 1983, İstanbul, s. 7-13.

Anahtar Kelimeler: Toplumbilim, Fin Yöntemi, Kültürel Evrim Kuramı, Andrew Lang, Arkeoloji.

Erdener makalesinde, Alan Dundes'ten alıntılayarak, bu zamana kadar gelen çeşitli halkbilim kuram ve yöntemlerinin hemen hepsinin dikkatleri bilgi (lore) üzerine çektiğini buna karşın da halkın (folk) unutulduğunu belirtmektedir. İlk ortaya atıldıkları çağlarda, toplumbilimlerde egemen olan kuram ve yöntemlerin doğal sonucunun insan değil, onun çağlar ötesinden günümüze getirdiği yaratılar olduğunu vurgulamaktadır. Halkbilimi türleri, insan unsurunu görmezlikten gelen yöntemlerle incelenirse, çalışmanın yüzeysel kalacağını söylemektedir. Ona göre ürüne verilen dikkat kadar üretene de dikkat verilmelidir. Erdener, Andrew Lang'dan alıntı yaparak arkeoloji ile halkbilimini şöyle karşılaştırır:

"*Arkeoloji denilen bilim dalı geçmişteki eski ırkların balta, ok başı gibi maddi kalıntılarını toplayarak karşılaştırır. Folklor ise tarihte yaşamış eski ırkların benzer fakat maddi olmayan, günümüze dek ulaşmış batıl inançlarını, hikâyelerini, düşüncelerini toplar ve karşılaştırır.*" (s. 9)

252. ERIXON, Sigurd

"Ethnologie Tégionale ov Folklore – Bölge Ethnolojisi Yahut Folklore**",** çev: Hamid Zübeyr Koşay, *Türk Folklor Araştırmaları,* c. 3, No: 72, Yıl: 6, İstanbul, s. 1117-1118.

Anahtar Kelimeler: Folkliosforskning, Etnogrophie, Volkskunde, Bölge Etnolojsi, Umumî Etnolojisi, Culturologie.

Hamid Zübeyr Koşay, Erixon'un on iki sayfalık makalesinden alıntılar yapmıştır. Makalenin baş kısımlarında terimler üzerinde ve folklorun diğer dillerdeki karşılıkları üzerinde durulmuştur. Folklora bölge etnolojisi de denilen makalede, folklor ile diğer bilimler arasındaki münasebet şu şekilde ele alınmıştır:

> "*Avrupada bölge etnolojisi yahut folklor, medenî memleketler sakinlerinin muhtelif gruplaşmalarına ve karışık kültür şartlarına şâmil olarak umumî etnolojinin bir kolu telâkki olunmaktadır. Ancak folklor umumî etnolojiden yalnız bölgeye has karakteri ile değil aynı zamanda fizik antropolojiyi konu dışı bırakmasıyla da ayrılır. (...) Folklor ve diğer benzeri terimler kültür tetkikinin kasdolunan ilim için önemini açık belirtmediği için bazı Amerikalı bilginler (Culturologie) sözünü teklif etmişlerdir. Makale sahibine göre dar mânada (Culturologie), kültürle birlikte insan hayatını tetkik eden folklorun ancak bir şubesi ve yardımcısı olabilir.*" (s. 1197)

253. ERKAL, Mustafa E.

"Var Olma Mücadelemizde Folklor", *Türk Yurdu*, c. 8, S. 1 (347), 7. Devre, Şubat 1987, Ankara, s. 32-33.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji,

Erkal, makalesinde folklorun bir milletin kendini ifade etme ve tanıtma konularında sahip olduğu konuma değinmektedir. Bu bağlamda zaman içinde değişmekte olan bazı kültürel değerlere değindikten sonra folklor ile sosyoloji arasındaki münasebeti ele almaktadır:

> "*Toplumun işleyen bütününü ele alan sosyoloji, folklordan faydalanır. Folklor sosyoloji için adetâ bir organizmanın kan damarları gibidir. Folkloru dışlayan bir anlayış sosyolojiyi de yavan bırakır. Bundan dolayı, birçok sosyolog folklorla ilgi kurmuştur.*" (s. 32)

254. FINDIKOĞLU, Ziyaeddin F.

"Çocuk Edebiyatı Folklorunun Değerlendirilmesi", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 11, Sene: 1, Haziran 1950, İstanbul, s. 161-162.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarih, Rönesans, Masallar.

Yazar, beş bölümden meydana gelen makalesinde "*Folklor kaynağından faydalanmayan bir çocuk edebiyatı, daima kısır ve tesirsiz kalacaktır*." tezini savunmuştur. Bu düşünce perspektifinde Naki Tezel ve Eflatun Cem Güney'in yaptıkları çalışmalardan bahsetmektedir. Bu iki değerli insanın derlemiş olduğu masallar, masalları okuyan çocuklara kendi ana dillerinin zevkini aşılayacaktır. Yazar, makalesinde folkloru tarihin bir yardımcısı olarak öne sürmektedir.

255. FINDIKOĞLU, Z. Fahri

"Para Folkloru", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 14, Yıl: 2, Eylül 1950, İstanbul, s. 209-210.

Anahtar Kelimeler: İktisat, Para, Folklor.

Yazar, makalesinde paranın bir cemiyet içinde oynadığı çeşitli iktisadî hizmetleri neticesinde bazı yönleri itibariyle folklora malzeme olduğunu vurgulamaktadır. Bu çerçevede şunları söylemektedir:

> "*Filhakika para işinin nakdî olan safhası, iktisat tarihinin meşguliyet sahasına girer. Fakat para 'para' olarak mevcut olmadan evvel dahi mevcut idi. Zira paranın oynadığı iktisadî hizmet, insan cemiyetlerinin daima muhtaç oldukları bir hizmettir ki mutlaka ifa edilmesi lâzımdır. İktisadî fonksiyonların muhtelif olması, ortaya mahsûl ve mamûllerin mübadelesini koyduğuna göre bu mübadeleye vasıtalık yapan, fakat tarihten ziyade folklor, etnografya ve etnolojinin sahasına giren meseleler mevcuddur.*" (s. 209)

256. FINDIKOĞLU, Z. Fahri

"Hukuk Folkloru", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, No: 16, Yıl: 2, Kasım 1950, İstanbul, s. 241-242.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Edebiyat Folkloru, Hukuk.

Yazar, folklorun yalnız edebiyat sahasına ait olmadığını vurgulamaktadır. Hakiki cemiyet alemi folklorik bilgi ile başlar. Yazar, folklorcular ile sosyologların ortak bir araştırma konusu olarak akrabalar arasındaki cinsel hayat ve evlenme münasebetlerinin ele alınmasını örnek göstererek Türk folkloru ile Türk hukuk aleminin bu yolda beraber yürümesi gerektiğini söyler:

> "*Türk folklorunun ve Türk hukuk âleminin de bu yoldan yürüyerek yazılı ve yazısız kanunlardaki benzer meselenin folkloru ile iştigal eylemeleri yalnız nazariyece değil, amelî bakımdan da faydalı olacaktır.*" (s. 241)

257. FINDIKOĞLU, Z. Fahri

"Büyük Folklor Anketimiz, Prof. Fındıkoğlu Z. Fahri'nin Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 65, Yıl: 6, Aralık 1954, İstanbul, s. 1030-1032.
Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji, Edebî Folklor.

Fındıkoğlu, Türk Folklor Araştırmaları'nın hazırladığı ankette yer alan *sosyolojinin folklorun bölümlerinden biri olduğu* görüşü hakkında şunları söylemiştir:

> "*Hiç…Aslını ararsanız bütün bilgiler birbiriyle karışıktır. Bir tıp müzesinde tababetle alâkalı hâdiseler görürsünüz. Fakat bu müze biyolojiye ait değildir. Bunun gibi folklor da* ***sosyoloji*** *değildir. Ama nasıl biyoloji âlemi tıp müzesinden istifade ederse,* ***sosyoloji de folklordan istifade eder.***" (s. 1030)

258. GAZİMİHAL, Mahmut R.

"Büyük Folklor Anketimiz, Mahmut R. Gazimihal'in Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 57, Yıl: 5, Nisan 1954, İstanbul, s. 905-906.
Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Folklor.

Türk Folklor Araştırmaları'nın on iki sorudan oluşan anketinin dördüncü sorusu Van Gennep'in "Sosyoloji, kelimenin tam mânasile folklorun bölümlerinden biridir" görüşünü içerir ve ankete katılan kişiye bu düşünceye katılıp katılmadığı sorulmaktadır. Gazimihal, bu görüşe katılmadığını şöyle dile getirir:

"*Bence folklor sosyolojinin bir şubesidir. Şehirlerin de folklor tabakaları vardır; fakat sosyoloji yalnız onları değil, son cemiyet seviyelerini de inceler.*" (s. 906)

259. GÜÇLÜ, Faruk

"Ergonomik Bulguların Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi", *Folklor / Edebiyat*, S. 5-6, Ocak 1996, Ankara, s. 73-74

Anahtar Kelimeler: Ergonomi, Folklor.

18. asrın itibaren bir disiplin haline gelen ve iş bilimi olarak toplumsal hayatın vazgeçilmez unsurlarından olan insanı ve insanın rahat etmesini hedef alan ergonomi ile folklor arasındaki etkileşime örnekleriyle değinmiştir. Bu ilişki şöyle dile getirilmiştir:

"*Halk biliminin temel unsuru olan insan ve yaşamı, ergonominin de temel unsurudur. İnsan yaşamının kolaylaştırılması ya da insan zekasının uygulamaya koyduğu kolaylıklar hem halk bilimi ile hem de ergonomi ile ilintili olabilmektedir.*" (s. 73)

260. GÜNAY, Umay

"Folklor Nedir", *Türk Folkloru Araştırmaları*, Ankara, 1987, s. 23-30.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Tarif, Halk, Sözlü Gelenek, Kültür, Hint Ekolü, Antropolojik Ekol, Aarne-Thomson Folklor Ekolü,

Günay, makalesinde çeşitli folklor tanımları ile folklor tanımlarında farklılığa yol açan etmenler üzerinde durmakta ve üç önemli folklor ekolü üzerinde durmaktadır. Günay'a göre folklor tanımlamalarında anlaşmazlığa yol açan "halk" kavramına bağlı olarak getirilen sınırlamalar ve subjektif yorumlardır. Folklor araştırmaların başladığı dönemlerde türküler, masallar ve benzeri diğer edebi eserler ilgi topladığı için folklor, **sözlü edebiyat geleneği** olarak tarif edilmiştir. Bu tarif sözlü gelenekteki eserlerle yazılı edebi gelenekteki eserler arasındaki farklılığı ifade etmektedir. Folkloru **halkın ilmi** olarak tarif edenler edebi eserlerin yanı sıra inanç, dinî pratikler, âdet, gelenek ve

görenekleri folklorun inceleme sahasına dahil etmişlerdir. Bu, beraberinde "halk" kavramının kabulünde bir çeşitlilik meydan gelmiştir. Tahsilsiz ve cahil diye isimlendirilen, diğer bir grup insandan kesin sınırlarla ayrılan bir "halk" kimliği varlığına dayanan hipotezin geçerliliği artık tartışma konusu olmuştur. Günay, folklor ile diğer disiplinler konusunda şunları söylemektedir:

> "*Halk 'kavim' karşılığında kabul edilmiş, tek katlı medeniyete sahip kavimlerin bütün kültür ve medeniyetleri antropoloji, etnoloji gibi ilim dalları tarafından incelenirken, çok katlı medeniyete sahip milletlerin kültürlerinin, hali hazırdaki terkibinde erimemiş olan tarihi dönemlerin sözlü kültür birikimleri, yaşam şart ve şekilleri 'folklor' adı altında incelenmiştir. Antropoloji ve etnoloji alanında çalışanlar, halkı ilkel kavimlere eşdeğer gördüklerinden folkloru kendi ilim alanlarının bir dalı olarak kabul etmişlerdir.*" (s. 24)

261. GÜNAY, Umay

"Folklor ve Mitoloji", *Millî Folklor*, S. 16, Kış 1992, Ankara, s. 3-10

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnoloji, Tarihî Coğrafî Metot, Mukayeseli Metot, Dilbilim, Mitoloji, Arkeoloji

Yazar, folklorun adı, tarifi, amacı, mitoloji, etnoloji, arkeoloji dilbilim vb. bilimlerle olan ilişkisinden hareketle folklor üzerine çalışanlar ve çeşitli folklor ekolleri hakkında bilgi vermektedir. Yazar, folklorun diğer bilimler olan ilişkisini şöyle açıklamaktadır:

> "*Sözlü olarak tarif edilen geleneklerin derlenmesi ve tasnifi, etnografya, etnoloji (antropoloji) ilimlerinden birinin görevidir. Karşılaştırmalı metod, büyük ölçüde tarif edilen etnografik verilerle uğraştığından folklorla etnolojinin (antropolojinin) birbirinden gerçekte ayrılamazlıkları sürmektedir.*
>
> *Folklorla etnoloji (antropoloji) arasındakine benzer bir bağlantı da folklor ile prehistorya (arkeoloji) arasında mevcuttur.* (s. 4)

Yarı medenî ve klasik eski çağın dogmatik olmayan ve açıklanmayan dinlerinde folklor malzemeleri genellikle mit şeklini alır(...)Bu sebeple çeşitli mitolojiler, folklorun önemli bir dalını teşkil ederler. Özellikle Yunan mitolojisi klâsik eski çağ edebî eserlerini kapladığına göre klâsik edebiyatları doğrudan doğruya öğrenmek folklor araştırıcıları için zarurî şarttır." (s. 5)

262. GÜNGÖR, Kemal

"Etnoğrafya ve Folklorun Mevzuları", *Türk Yurdu*, S. 3 (273), 5. Devre, Yıl: 49, Mayıs 1959, Ankara, s. 26-27.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya

Güngör, folklor ve etnografya disiplinlerinin karakter ve metot olarak aynı olduğunu söyledikten sonra, ikisi arasındaki farklılığın mevzu itibariyle olduğunu belirtmektedir. O, etnografyanın inceleme alanını şöyle tarif etmektedir:

"*Etnoğrafyanın konusu esas itibariyle yerleşme, mesken, gıda, elbise ve süsler, alât, aygıt ve silâhlar, av (kara avı, deniz avı), ziraat, zenaat ve halk teknikleri, bilûmum merasim ve törenler, umumî faaliyetler, oyunlar, güzel sanat mahsülleri gibi maddî kültür malzemesi olmakla beraber etnoğrafyanın gayesine uygun olarak bu malzemenin ferdi ve sosyal hayatta oynadığı rolü, malzemeye sıkı surette bağlı bulunan âdetleri ve ifade ettikleri itikatları da inceler.*" (s. 26)

263. GÜNGÖR, Kemal

"Etnografya ve Folklor Araştırmalarında Metod", *Türk Etnografya Dergisi,* S. IV, 1961, Ankara, s. 37-42.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Güngör, makalesinde **her ikisi de halka ait kültür kalıntılarını inceleyem bilim**ler olarak tarif ettiği etnografya ile folklor disiplinlerinde çalışacakların izlemesi gereken yolları ayrı ayrı maddeler halinde ortaya koymuştur. Tabi bunu yaparken de iki disiplin arasındaki sınırları, bu zamana kadar söylenenleri de göz önünde

bulundurarak belirlemeye çalışmıştır. Makalede etnografya ile folklorun inceleme sahalarına giren konulara da değinilmiştir. Makalede folklorun ilişkili olduğu bilimlere ve etnografya olan farkına değinilmiştir:

> "*Etnografya ve folklorun mevzuları mâşeri psikolojiden neş'et eden halk hayatının maddi ve manevi tezahürlerini teşkil ettiğine göre bu mevzuların tetkikinde de psikoloji ve sosyoloji ilimlerinin metodlarından faydalanması tabiîdir.* (s. 37)
>
> *Etnografya her şeyden evvel maddi medeniyet mahsulleriyle iştifal eder. Fakat aynı zamanda onların yaratılmasında âmil olan vakıaları, rol itibariyle merbut bulundukları içtimai ve dini tezahürleri de tetkik eder.*
>
> *Folklorik mevzular da tabiatiyle her şeyden evvel halka âittir. En bâriz hususiyetleri de anonim ve kolektif olmalarıdır. Folklor mevzuları umumiyetle kuşaktan kuşağa, şifahi olarak intikal eder.* (s. 38)

264. HACIYEVA, Maarife

"Folklor Poetikası", Yay. Haz. Şahin Köktürk, *Millî Folklor*, S. 18, Yaz 1993, Ankara, s. 13-17.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Edebiyat, Bayatı (Mani), Atasözü.

Yazar, makalesinin baş kısmında folklor ve edebiyat arasındaki münasebete değindikten sonra Azerî edebiyatçıların folklordan yaralandıkları eserlerinden örnekler sunmuştur. Yazara göre folklor ve edebiyat arasında şöyle bir ilişki söz konusudur:

> "*Her milletin yetkin inkişaf etmiş edebiyatı folklordan behrelenmiş (istifade etmiş), büyük hayat hakikatlerini derin ve sade, bitkin (bitmiş, mükemmel, olgun) ve realist ifade etme sırlarını folklordan öğrenmiştir. (...) Folklor ve onun motifleri edebiyata mevzu ve form vermiş, onun millî karakterini vücuda getirmiştir.*" (s. 13)

265. İPEK, Yücel

"Folklorun Millî Kültürümüzdeki Yeri ve Önemi", *Erciyes*, S. 181, Yıl: 16, Ocak 1993, Kayseri, s. 2-3.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Millî Kültür.

İpek, bir insan topluluğunu halk, halkı da millet yapan değerlerin başında gördüğü folkloru, kültürün olmazsa olmaz bir unsuru olarak görmektedir. Ona göre, millî kültür bir bünye ise, folklor da bu bünyenin damarlarındaki kandır. İpek, "antropoloji, etnoloji, sosyal psikoloji ve iktisat" gibi bilimlerin folklorla münasebet halinde olduğunu belirtmektedir.

266. KORAY, M. İhsan

"Türkiye'de Folklor", *Pınar*, c. VI, S. 62, Şubat 1977, İstanbul, s. 28-31.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Folklorun konusu, Kültür.

Koray, makalesine millî bayraklaşma ve toparlanış hamlesinin vazgeçilmez ögesi olarak gördüğü folklorun bir milletin hayatında sahip olduğu öneme değinerek başlamaktadır. Koray, folklorun ülkemizde ortaya çıkışına ve gelişimine değindikten sonra, folklorun "arkeoloji, tarih, edebiyat, sosyoloji, psikoloji, etnoloji, filoloji, diyalektoloji, pedagoji" gibi bilimlerle yakından ilgili olduğunu ve bu bilimlere malzeme verip onlardan malzeme aldığını belirtmektedir.

267. OCAK, Haydar

"Etnografya, Folklor ve Turizm", *Yücel*, c. 9, S. 64, Yıl: 6, Haziran 1940, s. 173-175.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ocak, "**manevi etnografya**" da dediği folklor ile etnografyayı mukayese ederek, folklorun konusu, amacı, etnografyayla yakınlığı mevzuları üzerinde durduktan sonra, bu iki bilim dalının turizmle olan ilişkisine değinmektedir. Ocak'a göre folklor 19. yy'da ilmî bir mahiyet sergilerken, 20. yy'da siyasileşmiştir. Bu iki bilim bir ülkenin kültür ürünlerinin tanınmasını sağladığı için de birer propaganda aracı kimliğine de sahiptir. Ocak, folklorun(manevi etnografyanın) etnografya ile olan farkına değinmektedir:

"*Kat'i olmamakla beraber her etnografyanın hadiseleri mekân, manevî etnografyanın hadiseleri zaman içinde vukua gelir. Maddi etnografya mahsulleri şekillerini, imâl tarzlarını muhtelif içtimaî hadiselerle değiştirebilir. Halbuki manevi etnografya mahsulleri kolay kolay değişmez. Daha sâbit, daha an'anevî, daha müteselsildir.*" (s. 174)

268. ÖZDEMİR, Nebi

"Halkbilimi > Kültürbilimi ve Medya", *Millî Folklor*, S. 49, Yıl: 13, Bahar 2001, Ankara, s. 87-92.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kültür, Medya, Televizyon, Radyo, Sinema, Gazete.

Yazara göre, antropoloji, sosyoloji, etnoloji, tarih ve edebiyat gibi disiplinlerle halkbilimi arasındaki ilişki hep tartışılagelmiş olmasına rağmen halkbilimi ile iletişim bilimi arasındaki ilişki gerektiği şekilde sorgulanmamıştır. Yazar, Yeşilcam filmlerinde, özellikle doksanlı yıllardan sonra – müzik dünyasında halk müziğinin ağırlığının ve yeni seslerin artması vb. sebeplerle – dizi, klip, gazeteler ve çeşitli kanallarda yapılan halk müziği programlarında kültürel ve halkbilimsel ögelerin sıklıkla kullanıldığını belirtir. Kültürel ve halkbilimsel ögeler çoğunlukla magazinel çizgilerle bezenerek sunulmuştur. Çünkü medya, gerçek kültürün çeşitli yönlerini yeniden yaratarak, değiştirerek ve de şekillendirerek kullanmaktadır.

269. ÖZDEMİR, Nebi

"Türkiye'de Halkbilimi / Kültürbilimi-Medya İlişkisi", *Türkbilig*, Ankara, 2001 / 2, s. 110-117.

Anahtar Kelimeler: Halkbilimi, Kültürbilimi, Medya.

Özdemir, makalesinde gün geçtikçe değişen ve gelişen dünyada halkbiliminin yerinin ne olduğu / olması gerektiği sorunu üzerinde durmaktadır. 20. asrın ikinci yarısından itibaren Almanya'da Hermann Bausinger'in başını çektiği "Tubingen Okulu" ile ABD'deki Genç Türkler grubunun çalışmaları folklorun sahasına yepyeni bir çerçeve kazandırmıştır. Artık Halkbilimi günümüz reformistlerine göre mazinin çizdiği sınırları aşmaktadır ve "**Kültür Bilimi**" adlı yeni bir oluşumun merkezinde yer alarak

bütün sorun ve sınırlandırmalardan kurtulmaktadır. Bu bağlamda artık Halkbilimi geçmişi araştırıp bugünü yorumlayan değil, geleceği de kurgulayan bir kimliğe sahip olacaktır.

270. ÖZTÜRK, İsmail

"Köylü El Sanatlarına Folklor Açısından Bakış ve Yenikent Köyünde Oya ve İşlemeler", *Türk Etnografya Dergisi*, S. XVI, 1977, Şereflikoçhisar, s. 83-89.
Anahtar Kelimeler: Folklor, İşlemecilik.

Öztürk, makalesinde el sanatları ve özelinde de el sanatlarının Aksaray'a bağlı Yenikent kasabasındaki durumu üzerinde durmuştur. Ona göre, işlemecilik kadınların boş zamanlarında uğraştığı ince ve yararlı bir sanattır ve halkımızın zevkini, duygusunun örnekleri olarak taşıdıkları değer küçümsenemez. Yazar makalesinin başında folklora değinmiştir. Folklorun diğer disiplinlerle münasebeti, Hamit Zübeyir Koşay'ın görülerine istinaden şu şekilde işlenir:

> "*Folklor, ilk devirlerde ülkemizde Etnografya içinde düşünülmüş. Çeşitli kılavuz kitaplarda böyle işlenmiştir. Sonra Folklor ve Etnografya iki ayrı bilim dalı olarak bilim aleminde (ülkemizde) yerlerini almışlar. Hatta maddi kültürü Etnografya, manevi kültürü de Folklor inceler diye görüşler ortaya atılmış. Sonraları Folklor, maddi ve manevi kültür unsurlarını inceleyen bir bilim dalıdır görünümü alarak, Etnografya da Folklor içinde düşünülmüş.*
> *Folklor özellikle etnoloji, etnografya, sosyoloji, sosyal ve kültürel antropoloji, sanat tarihi, coğrafya vb. bilimlerle işbirliği yapar.*" (s. 84)

271. SANTINO, Jack

"Popüler Kültür ve Folklor", çev. Serpil Cengiz, *Folklor / Edebiyat*, c. II, S. 12, Kasım–Aralık 1997, Ankara, s. 21–26.
Anahtar Kelimeler: Popüler Kültür, Folklor.

Makalede "popüler kültür ile küçük ölçekli, aracısız sanatsal bir anlatım olan 'folklor' arasındaki ilişki" ortaya konmaya çalışılmaktadır. Bazı araştırmacıların bu terimleri

birbirlerinin yerlerine kullandıkları bazıları da bunların zıt kutuplara gönderme yaptıkları belirtilmektedir. Makalede folklor ile popüler kültür arasındaki farklılıklar konusunda şunlar söylenmektedir:

> "*Folklorun küçük gruplar içinde aracısız, yüz yüze ilişkilerde ortaya çıkmasına rağmen, popüler kültürün geniş ölçekli gruplarda kitle iletişim araçlarıyla yaratıldığını söyleyen birçok kişi bu iki kültürü birbirlerine karşıt olarak görmektedirler. Kısaca söylemek gerekirse, bu görüşe göre folklor kitle iletişim araçlarının ulaşamadığı yerlerde gelişmektedir. Bu açıklamaya göreyse popüler kültür folkloru öldürmektedir; çünkü, insanların birbirlerini öykü anlatarak eğlendirdiği yerlerde artık şimdi televizyon seyredilmektedir.*
> *Öte yandan kimi araştırmacılar da 'folklor' ve 'popüler kültür' terimlerini az çok birbirlerinin yerine kullanmaktadır. Örneğin ortaçağ, geç ortaçağ ve erken dönem modern toplumların (sıklıkla da popüler ritüellerini, şenliklerini ve kutlamalarını yeniden kurgulayarak) günlük yaşamlarını inceleyen toplum tarihçileri 'folk kültürü' yerine 'popüler kültür' terimini yeğlemektedirler.*" (s. 23)

272. TAN, Nail

"Sanayi Toplumunda Folklorizm", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 18, No: 347, Yıl: 29, Haziran 1978, İstanbul, s. 8346-8348.

Anahtar Kelimeler: Tarım Toplumu, Sanayi Toplumu, Folklorik Değişim, Fakelore, Poplore.

Tarım ve sanayi toplumlarındaki folklor değerlerinin farkına değinen yazar, *bir ulusun aydınlar tabakasının dışında kalan bölümü olan halk*ın sanayi toplumlarında bu anlamından uzaklaşması sebebiyle oluşan maddî ve manevî folklorik değişimi on madde halinde sıralamıştır. Yazara göre 21. asırda da folklor farklı şekillerle de olsa yaşamaya devam edecektir. Bu değişim farklı şekillerde kendini gösterecektir. Şöyle ki:

"*Bir ulusun folklor hazinesindeki ürünler belli bir süre sonra yeni kuşakları tatmin etmez. Bu nedenle, yeni masal, destan ve efsanelerin yaratılmasına ihtiyaç duyulur. Yazarlar, folklor ürünlerinden yararlanarak bu ihtiyacı karşılarlar. Ancak, bu tip eserler folklor ürünü sayılamazlar. Folklorcular, yazarlar tarafından uydurulan halk tipi eserler ve bu eserleri inceleyen bilim dalı için "Fakelore" terimini kullanmaktadırlar. Ayrıca; yazarların, sanatçıların şehirli malzemeyi kullanarak yarattıkları halk tipi eserler ve bu eserlerle ilgili bilgi dalı için "Poplore" teriminin kullanıldığını biliyoruz. Sözgelimi, gitarla türkü çalmak bir fakelore'dur.*" (s. 8346)

273. TANYOL, Cahit

"Folklor ve Cemiyet", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. I, S. 24, Yıl: 2, Temmuz 1951, İstanbul, s. 369.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Cemiyet, Tarih.

Yazar, makalesinde folklorun cemiyet içinde oynadığı role değinmektedir. Ona göre, folklor ürünlerine bakmadan sosyal alanda hiçbir harekete girişilemez. Herhangi bir harekete girilmeden önce, sosyal ürünlerin şahdamarı olan folklora dikkatle bakmalı ve orada, dışardan gelen fikirlerin nasıl bir terkip meydana getirdiği hakkında bilgi sahibi olunmalıdır. Yazar, makalesinde folklor ile tarih arasındaki farklılığı şu şekilde dile getirmektedir:

"*Folklor malzemelerine gelince, onlar mazinin, yaşanmış tecrübelerin canlı şahidleridir. O, tarihten, canlı oluşu ile ayrılır. Tarih, ölünün hikâyesidir. Fakat bir efsane, bir masal, bir destan ve bir şiir, maziyi ilga ederek, her an hayata uzanır. Bize uzaktan seslenmez; içimizde konuşur. Folklor, tarihin zıddına, 'diri' olanın bizimle münasebete gelişidir. O, bize maziyi, geçmiş hâdiseleri yaşamak ve görmek imkânını verir.*" (s. 369)

274. TANYOL, Cahit

"Büyük Folklor Anketimiz, Doçent Dr. Cahit Tanyol'un Cevapları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 3, No: 59, Yıl: 5, Haziran 1954, İstanbul, s. 940-942.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Sosyoloji, Millî Şuur.

Türk Folklor Araştırması'nın anketine verdiği cevaplarda Tanyol, Van Gennep'in *sosyolojinin folklorun bir kolu* olduğu hakkındaki görüşü hakkında şunları söylemiştir:

> "*Bir mânaya göre doğrudur. Fakat bunu sosyolojinin ancak dallarından biri ile ilgili olmak bakımından kabul etmek lâzım. Çünkü sosyoloji sadece* ***folklor mahsullerini*** *kendisine araştırma konusu yapmakla yetinmez. Bütün aktüel kültür problemlerini de içine alır. Bize göre sosyoloji folklorun değil, folklor sosyolojinin bir dalını teşkil eder.*" (s. 941)

275. TECER, Ahmet Kudsi

"Halk Edebiyatı ve Folklor", *Kalem*, c. 1, S. 3, s. 98-105.

Anahtar Kelimeler: Halk edebiyatı, Divan Edebiyatı, Folklor, Edebiyat.

Tecer, makalesinde Divan edebiyatına karşı bir duruş olarak ortaya atılan halk edebiyatı tabirinin bir yandan demagojik neşriyatın bir yandan da edebî vakıaların henüz lâyıkıyla mukayese ve tetkik edilmemesinden kaynaklandığını; halk edebiyatı tabirinin de folklor yerine kullanıldığını söylemektedir. Tecer, makalesinde bir yazısından ötürü Hüseyin Cahit Yalçın'ı eleştirmektedir. Tecer, folklor ile edebiyat disiplini arasında şöyle farklı çizgi olduğunu söylemektedir:

> "*Edebiyat sahasında, folkloru asıl bildiğimiz edebiyattan ayıran büyük bir mümeyyiz vasıf vardır. Folklorun meşgul olduğu masal, menkibe ve itikadların kimler tarafından dile getirildiği belli değildir. Bunlar cemaatçe müşterek, ferdî sahipsiz bir hazinedir. Geniş bir halk kitlesinin malıdır.*" (s. 100)

276. (ÜLKÜTAŞIR), M. Şakir

"Etnografya ve Etnoloji ile Folklorun Sahaları", *Çığır*, S. 32, II. Teşrin 1935, Ankara, s. 22.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Etnoloji

Makalede folklor, etnografya ve etnolojinin sınırları çizilmeye çalışılmaktadır. Yazara göre, folklor ve etnografya sahasındaki çalışmalarla Türk Anadolu'nun maddî ve manevî eserlerini ortaya çıkarmak mümkündür. Ancak bu sadece derlemeyle olacak bir iş değildir. İlmî metotları da kullanmak gerekir. Makalede folklor, etnografya ve etnoloji disiplinleri hakkında şunlar söylenmektedir:

> "***Etnografya**: Aşiret hayatı, giyim, süs eşyası, avcılık ve av silahları, tarım hayat ve aletleri, alelumum halk zanaatleri…Hulâsa sosyetenin etensel varlıklarında karakteristik çizgisi olan nesneler etnografyanın konusudur.*
> ***Folklor**: Alelumum adetler, inanmalar, şarkılar, türküler, rakıslar, masallar, menkıbeler, ata sözleri, halk demeleri, argolar doğrudan doğruya folklorun konusu içine girer.*
> ***Etnoloji**: Etnoloji, türlü insan kümelerini ve sanatlarını normal ilgilerine göre araştırır ve etüd eder (...) Şu halde etnoloji, daha çok sentetik çalışmalarla ayrı bir bilgi meydana getirir, sosyal evrime pirev olan kanunları arar.*" (s. 22)

277. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografyanın Konusu", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 1, S. 10, Sene: 1, Mayıs 1950, İstanbul, s. 145-146.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya, Volkskunde, Ruhî Kültür, Maddî Mahsul.

Yazar, folklor ve etnografyayı karşılaştırmaktadır. O güne kadar bu iki disiplin ya etnolojinin içinde sayılmış ya da folklor, etnografyanın bir şubesi olarak düşünülmüştür. Yazar, buna karşı çıkar. Ona göre bu iki disiplin birbirinden bağımsızdır. Folklor, ana sınıfın ruhî kültürünü incelerken, etnografya maddî kültürünü ele alır.

278. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Folklor ve Etnografya", *Folklor*, S. 3, Temmuz 1969, İstanbul, s. 25-28.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Etnografya.

Ülkütaşır, makalesinde folklor ile etnografyayı mukayese etmektedir. Bu iki disiplin sürekli olarak gerek malzeme (halkı ve halka ait şeyleri inlemeleri açısından) ve gerekse kullandıkları metotlar bakımından birbirleriyle karıştırılmaktadır. Yazar, bu karışıklığı folklorun fikrî ve manevî kültür (*şifahî halk edebiyatı, raks, temaşa mahsülleri*); etnografyanın ise maddî kültür (malzemeleri üzerinde çalışması şeklinde gidermektedir.

279. ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir

"Ziya Gökalp'in Folklor Üzerine Yazdıkları", *Türk Folklor Araştırmaları*, c. 16, No:308, Yıl: 26, Mart 1975, İstanbul, s. 7247-7249.

Anahtar Kelimeler: Sosyoloji (İçtimaiyat), Etnografya (Kavmiyyat), Antropoloji (Beşeriyyat), Folklor (Halkiyat).

Ülkütaşır tarafından, Gökalp'in kaleme aldığı ve Usûl başlıklı bölümünde sosyoloji, antropoloji, etnografya ve folklor üzerine genel bilgiler verdiği "Kürt Aşiretleri Hakkında İçtimaî Tetkikler" adlı çalışmasının sadeleştirilmiş hali olan makalede Ziya Gökalp, folklor ve sosyoloji arasındaki bağı şöyle açıklar:

> "*Bu zamanda sosyoloji bilmeyenler tarihçi ve istatistikçi olamadıkları gibi Etnograf-Folklorist de olamazlar.*" (s. 7248)

280. VELİYEV, Kâmil

"Azerbaycan Folkloru: Problemler, Vazifeler", Akt: İsmail GÖRKEM, *Millî Folklor*, S. 34, Yaz 1997, Ankara, s. 5-17.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan Folkloru, Folklorun Tetkiki, Folklorun Problemleri.

Yazar, Azerbaycan folkloru üzerine çalışanlar ve onların eserlerinden söz ettikten sonra el alınan konuların genişlemesi ve nazarî seviyenin yükselmesiyle ortaya çıkan problemlerden bahseder. Yazar, folklorun ilgili olduğu diğer sahalar hakkında da şöyle bir yorum yapar:

> "*Tarihin, dilin, güzel sanatların, dünya görüşünün ...az veya çok folklorla ilgili olmayan problemi yoktur. (...) Folklor millî – kültürel süreçte tecrit*

edilmiş bir halde faaliyet göstermiyor. O daima başka yaratma faaliyet sahalarıyla (özellikle de ziraî, sosyal, siyasî vs.) ilgilidir.

II. KİTAPLAR

1. ACAR, İsmail Hakkı

   Zara Folkloru, Sivas, Emek Matbaa, 1975, 114 s., 16,5x23,5 cm., Folklor Dizisi: 1, Kaynakça var.

   Eser, yazarın Zara ve çevresinde yaptığı halkbilimi derleme ve araştırmalarından oluşmaktadır. Eserin "Başlarken" bölümünde yazar folklora dair kısa bir bilgi vermektedir.

   İçindekiler: Başlarken, s.5; Zara, s.7; Zara ve Çevresi Haritası, s.16; Zara ve Çevresi Mahalli Giysiler, s.17; Mahalli Halk Oyunları, s.22; Zara ve Çevresi Mahalli Yemekleri, s.27; Zara Mahalli Kelimeleri ve Anlamları, s.29; Atasözleri ve Deyimler, s.35; Dualar ve Beddualar, s.41; Zara ve Çevresi Manileri, s.47; Halk Ozanları, s.54; Yapaklı Âşık Adem Öztaş, s.54; Zaralı İnce Halil, s.58; Âşık Hasan Aslan, s.65; Âşık Nidai Bahçe, s.69; Yavuz Cantürk, s.73; Necati Bulut, s.77; Zara ve Çevresiyle İlgili Efsaneler, s.79; Dertlere Deva Olan Ziyaretler, s.83; Zarada Dünür Gitme, Düğün, Nişan, s.87; Dünürlük Evlilik ve Düğünle İlgili İnançlar, s.93; Doğum ve Çocukla İlgili İnançlar, s.95; Zara'da Çocuk Oyunları, s.98; Zara Halk Tıbbı, s.103; Zara Halk Meteorolojisi, s.106; Çeşitli Konularda Gelenek ve İnançlar, s.107; Şehitlik, s.113; Kaynaklar, s.114.

   Önsöz (ve/veya Giriş): Yazar, eserin "Başlarken" bölümünde folkloru "*Folklor, bir toplumun halk kültürüne ait gerek maddî, gerekse manevî kültürlerini araştırıp usülüne göre tesbit eden ve bunlarla ilgili olarak genel sonuç ve kurallara varmak isteyen bir ilimdir.*" şeklinde tanımlamaktadır. Yazar, 1846 yılında ortaya çıkan folklorun hiçbir ilmin kolu olmadığını söylemektedir. Folklorun şehir hayatında da varlığını sürdürdüğünü ifade ederek derse sağ ayağıyla giren bir atom mühendisi olabileceği gibi gözü seyirdiği zaman sevineceğine veya üzüleceğine inanan fen adamalarının da pek çok olduğunu örnek göstermektedir.

2. ACIPAYAMLI, Orhan

Halkbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1978, 158 s., 13,5x19,5 cm., Türk Dil Kurumu Yayınları: 442, Kaynakça ve Eski Terimler Dizini ile Almanca, Fransızca, İngilizce Dizin var.

Halkbilim alanındaki bazı karışıklıkları ortadan kaldırmak amacıyla yazıldığı, Acıpayamlı tarafından ifade edilen sözlükte, gerek halkbilim gerekse onun çerçevesinde oluşan bir takım terimlerin anlamları verilmiş.

İçindekiler: Terimler Üzerine, s.7, Önsöz, s.9, Kısaltmalar, s.11, Sözlük, s.15, Kaynakça, s.107, Dizinler (Eski Terimler Dizini, Almanca Dizin, Fransızca Dizin, İngilizce Dizin).

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde halk ile aydınlar arasındaki halkbilim anlayışının farklılığından bahsediliyor. Halkbilim alanında çalışan bazı araştırmacıların halkbilim anlayışına değiniliyor. Bazılarınca halkbilim bağımsız bir bilim olmayıp budunbilimin kollarından biridir. Acıpayamlı bu görüşe katılmayıp halkbilimin bağımsız bir bilim olduğu çünkü bu bilimin kendine has çalışma alanı, yöntemleri, kural ve yasaları olduğunu belirtmektedir. Sözlüğün halkbilim alanındaki bazı sakıncaları gidereceği söyleniyor.

Konu Açıklaması: Açık Halkbilim (s.15), Ayırımlayıcı Halkbilim (s.19), Bölgesel Budunbilim (s.26), Bölgesel Halkbilim (s. 26), Budunbetim (s.26), Budunbilim (s.27), Coğrafya Okulu (s.29), Coğrafyasal Yöntem (s.30), Çağdaş Halkbilim (s.31), Çapraz Kültür Yöntemi (s. 31), Çevresel Halkbilim (s.32), Değini (s.33), Değini Kuramı (s.33), Değişi Kuramı (s.33), Dipbudunbilim (s.35), Duruk Halkbilim (s.38), Düşünsel Halkbilim (s.39), Fin Okulu (s.42), Geleneksel Öğeler (s.44), Gizli Halkbilim (s.45), Halk (s.49), Halkbilgisi (s.49), Halkbilim (s.49), Halkbilim Olayı (s.50), Halkbilimsel Durağanlık (s.50), Halkbilim Tümgesi (s.51), Halkbilim Yasası (s.51), İnsanbilim (s.61), Karşılaştırma Yöntemi (s.66), Kent Halkbilimi (s.67), Özdeksel Halkbilim (s.81), Siyasal Kuram (s.87), Sözlü Halkbilim (s.89), Tarihsel Halkbilim (s.92), Tarihsel Yöntem (s.939), Tinsel Halkbilim (s.94), Toplumsal Halkbilim (s.95), Tüzel Halkbilim (s.97), Uygulamalı

Budunbilim (s.99), Uygulamalı Halkbilim (s. 99), Uygulamalı İnsanbilim (s.99) gibi terkiplerin anlamları veriliyor.

3. AKBIYIK, Abuzer – Sabri KÜRKÇÜOĞLU
Folklor (Halkbilim) ve Şanlıurfa, Şanlıurfa, Altındağ Matbaacılık, 1990, 175 s., fotog., 13,5x19,5 cm., Şurhoy (Şanlıurfa Halkoyunları Derneği) Yayınları, Kültür ve Folklor Araştırma Serisi - 1.

Şanlıurfa'daki halkbilim ürünlerini konu edinen eserin birinci bölümünde folklor konusu, tarifi, ilişkili olduğu bilimler, amacı vb. gibi genel konular hakkında bilgiler verilmektedir.

İçindekiler: Önsöz, s.7, Birinci Bölüm, Genel Folklor Konuları, s.9; A. Folklor Çalışmalarının Amaçları Nelerdir, s.11; B. Folklor Sözcüğü ve Tanımları, s.15; C. Folklor İlminin Ortaya Çıkışı ve Çeşitli Ülkelerdeki Gelişimi, s.17; D. Türkiye'de Folklor Çalışmaları, s.19; 1. Cumhuriyetten önceki folklor çalışmaları, s.19; Cumhuriyetten sonraki folklor çalışmaları, s.20; E. Folklorun Sınıflandığı Kaynaklar, s.23; F. Folklorun Yararlandığı Kaynaklar, s.25; G. Folklorun Temel Terim ve Kaynakları, s.26; H. Folklor Araştırmalarında Dikkat Edilecek Hususlar, s.28; I. Folklor Araştırmalarında Kullanılan Araçlar, s.29; Folklor Derleme Metodları, s.32; J. Folklorun Bazı Konularıyla İlgili Bilgiler, s.34; 1. Halk Müziği, s.34; 2. Türkü, s.34; 3. Mani, s.35; 4. Hoyrat, s.36; 5. Koşma, s.37; 6. Varsağı, s.37; 7. İlahi ve Nefes, s.37; 8. Semai, s.38; 9. Destan, s.38; 10. Masal, s.39; 11. Efsane, s.39; 12. Atasözü, s.39; 13. Deyim, s.39; 14. Bilmece, s.40; 15. Tekerleme, s.41; 16. Halk Hikâyeleri, s.41; 17. Ölçülü Sözler, s.41; 18. Ninni, s.42; 19. Okşama Deyimleri, s.42; 20. Yanıltmaca-Şaşırtmaca, s.42; 21. Yakıştırmalar 22. Ölçü Birimleri 23. Halk fıkraları, s.43; 24. Seyirlik ve ev oyunları, s.43; 25. Orta oyunu, s.43; 26. Kukla, s.44; 27. Karagöz, s.44; 28. Meddahlık, s.45; 29. Çocuk oyunları, s.45; 30. Halk Oyunları, s.47; K. Folklorla İlişkili Bilim Dalları, s.50; İkinci Bölüm, Şanlıurfa Folkloru, s.53; A. İkinci Bölüme Başlarken, s.55; B. Şanlıurfa Kronolojisi, s.56; C. Şanlıurfa Folklorunun Tarihçesi, s.59; Ç. Şanlıurfa'da Bugüne Kadar Yapılan Derleme Çalışmaları, s.61; D. Şanlıurfa'dan Derlenen Efsaneler, s.63; E. Şanlıurfa'dan Derlenen Halk

Hikayeleri, s.68; F. Şanlıurfa'dan Derlenen Bilmeceler, s.88; G. Şanlıurfa Folklorundan Beddualar, s.92; H. Şanlıurfa'da Doğuma İlişkin Gelenek ve Görenekler, s.99; I. Şanlıurfa'da Hatırası Yaşanan Dini Şahsiyetler ve Adak Yerleri, s.105; İ. Şanlıurfa Halkının Müşterek Örf ve Âdetleri,s.111; a.Evlenme ile ilgili gelenekler, s.111; b.Aileler arası ilişkiler, s.112; c.Yabancı tesirler ve batıl inanışlar, s.112; K. Şanlıurfa'da Halk Hekimliği ve Halk İlaçları, s.115; L.Şanlıurfa'dan Derlenen Çocuk Oyunları, s.123; M. Şanlıurfa'da Yöresel El Sanatları, s.146; N. Şanlıurfa'da Yapılan Meslekler, s.148; O. Şanlıurfa Halk Mimarisi, s.151; P. Şanlıurfa'da Halk Dilinde Ölçü Birimleri, s.153; R. Şanlıurfa'da Sıra Gecesi, s.168; S. Şanlıurfa'da Yemek ve Tatlı Çeşitleri, s.172.

Önsöz (ve/veya Giriş): Osman Güzelgöz tarafından kaleme alınan önsözde özellikle, folklor konusunda kapsamlı bir eser yazabilmenin zorluğu vurgulanmaktadır.

Konu Açıklaması: Folklor teriminin oluşumu verilip tanımı yapılıyor ve konuları zikrediliyor (s.11). Folklor çalışmalarının amaçları maddeler halinde sıralanıyor (s.12). Folklor terimine karşılı olarak kullanılan bazı terimler sıralanıp bilim adamlarımızca farklı şekillerde yapılan folklor tanımlarına yer veriliyor (s.15). Bazı ülkelerdeki folklorun gelişim seyrine değiniliyor (s.17). Türkiye'de folklorun gelişim seyri anlatılıyor (s.19). Folklorun kadrolarına değiniliyor (s.23). Folklor araştırmalarında dikkat edilmesi gereken hususlar zikrediliyor (s.28). Derleme çalışmalarında kullanılabilecek teknik ve metotlardan gözlem, görüşme ve anket anlatılıyor (s.32). Folklorla ilişkili bilim dalları olarak etnoğrafya, etnoloji, arkeoloji, tarih ve antropoloji açıklanıyor (s.50).

4. ALANGU, Tahir
Türkiye Folkloru Elkitabı, İstanbul, Adam Yayıncılık, 1983, 342 s., 16x24 cm.

Eser, Tahir Alangu'nun yarım kalmış bir tasarısının çevresinde meydana getirilmiştir.üç ana bölümden teşekkül eden eserin ikinci bölümünde Türkiye folkloru hakkında etraflı bir bilgi sahibi olabilmek mümkündür. Üçüncü bölümünde ise masallar üzerine yaptığı çalışmalara ulaşılabilir.

İçindekiler: Sunu, s.7; I, Tahir Alangu (Başak Alangu), s.13; Tahir Alangu'nun Ardından (Mahir Şaul), s.17; II, Türkiye Folkloru Elkitabı Notları, s.23; III, Türkiye Halkbilgisinin Derleme Sistematiği, s.157; Tarihten Folklora Doğru, s.163; Ankara Edebiyat Fakültesi'nde Folklor Arşivi, s.168; Karagöz Tetkikleri, s.171; Kâtip Salih ve Karagöz'de İnkılap Meselesi, s.177; Maykop Kurbanı ve En Eski Harita, s.185; Sihir ve Mitolojide Yılan, s.189; Özenbaşlı Ahmet Akay, s.195; Bizans ve Türk Kahramanlık Eposlarının Çıkışı, s.202; Anadolu Eposlarında Kadın Kahramanlar, s.219; 5. Halk Oyunları Bayramı, s.226; Balkan Ulusları ve Halkları Halk Kültürü Ortaklığı, s.229; Folklordur Halkları Yakınlaştıran, s.232; Gezi İzlenimleri, s.234; Göçmen Folkloru Sorunları, s.237; Grimm Kardeşler, s.243; Hakiki Sanatın Peşinde Masal ve Klasikler, s.250; Rüya ve Masal, s.255; Gılgameş Destanı ve Asur Masalları, s.262; Dede Korkut Kitabının İkinci Yazma Nüshası Üzerine, s.269; Türk Masallarında Yunan Etkileri ve Dede Korkut Kitabı Üzerine, s.274; Masal ve Edebiyat Özel Sayısı Üzerine, s.280; Necatigil'in Şiirlerinde Masal Temleri ve Motifleri, s.283; Aziz Nesin ve Halk Masalları, s.304; Zaman Zaman İçinde, s.315; Türk Masalları, s.319; Türk Masallarının Tipleri Kataloğu, s.323; "Tutinâme"-Eski Bir Masal Kitabı, s.327; Keloğlan Masalları, s.330.

Önsöz (ve/veya Giriş): Sunu kısmında Tahir Alangu'nun edebî yaşamı hakkında bilgi verilmiştir. Ölümünden sonra dört yıl boyunca Boğaziçi Üniversitesi'nde "folklor" üzerine ders verdiği öğrencilerinin konuşmasına yer verilmiş ve eserin bölümlerine değinilmiştir.

Konu Açıklaması: Halk kavramına halk değişimi ile folklorun değişimine değinilmiş (s.27). Folklor teriminin oluşumuna, ne karşılığında teklif edildiğine, Türkiye'deki ve diğer ülkelerdeki karşılılarına yer verilmiş (s.30). Rıza Tevfik'in folklor görüşlerine yer verilmiş (s.37). İstanbul Üniversitesi Türkoloji Enstitüsü'nde hazırlanan bir lisans tezinin sahibi olan Râika Hakkı'nın folklor hakkındaki görüşlerine değinilmiş (s.38). Hamit Zübeyr Koşay'ın folklor tarifi ve folklorun etnolojinin bir bölümü olması gerektiği görüşü verilmiş (s.40). Etnografya – folklorun farklılığına değinilmiş (s.41). Fransız araştırmacı Van

Gennep'in folklor görüşlerine yer verilmiş (s.47). Folklor-psikoloji farklılığına değinilmiş (s.47). Remzi Oğuz Arık'ın folklor ve etnografya görüşleri hakkında bilgi verilmiş (s.54). P. Saintyves'in folklor konusu üzerine görüşlerine değinilmiş (s.61). Yine Saintyves'in folklorun yararları konusunda ileri sürdüğü düşünceler zikredilmiş (s.64). Alman Halkbilgisi Lügati'nden "Vokskunde" maddesi kısaca hakkında bilgi verilmiş (s.67). Boratav'ın halkbilimiyle ilişkilendirdiği disiplinler sıralanmış (s.69). Boratav'ın folklor tarifine değinilmiş (s.77). Folklor ile etnoloji, psikoloji, sosyoloji gibi bilimlerin ilişkilerine yer verilmiş (s.114). Türk folklorunun kaynakları olarak Divan edebiyatı ile eski edebiyata değinilmiş (s.130).

5. ARTUN, Erman

Türk Halk Edebiyatına Giriş, İstanbul, Kitabevi, 2004, XVI+296 s., 16,5x23,5 cm., Kitabevi: 233, Kaynakça ve Dizin var.

Eserde, halk edebiyatının oluşumu, kaynakları, halk edebiyatı ürünleri ve onların özellikleri ile halkbilimi gibi konular hakkında teferruatlı bilgi verilmektedir.

İçindekiler: Ön Söz, s.XIII; Kısaltmalar, s.XV; Giriş, A. Halk Edebiyatının Oluşumu, s.1; Anadolu'da Türk Edebiyatının Yeniden Şekillenmesi, s.5; Halkbilimi – Halk Edebiyatı İlişkisi, s.10; Halk Edebiyatı Kavramı, s.10; B. Halk Edebiyatı ve Halkbilimini Kaynakları, s.11; a. Sözlü Kaynaklar, s.1; b. Yazılı Kaynaklar, s.12; 1. Orhun Yazıtları, s.12; 2. Çin Kaynakları (Tarihler), s.12; 3. Eski Uygur Metinleri, s.12; 4. Divanü Lügati't Türk, s.12; 5. Kutadgu Bilig, s.12; 6. Atabetü'l Hakayık, s.12; 7. Codex Comanicus, s.13; 8. Tarih Kitapları, s.13; 9. Atasözü Kitapları, s.13; 10. Cönkler, s.13; 11. Destan ve Efsane Metinleri, s.13; 12. Seyahatnameler, s.13; 13. Baytarname, s.13; 14. Falname, s.14; 15. Fetvalar, s.14; 16. Fütüvvetname, s.14; 17. Kıyafetnamler, s.14; 18. Measneviler, s.14; 19. Sûrnâmeler, s.14; 20. Nevsâller, s.14; 21. Narh Defterleri, s.15; 22. Vefeyâtnâmeler, s.15; 23. Dîvanlar, s.15; 24. Zenannâmeler, s.15; c. Görsel Kaynaklar, s.15; d. Maddî Kaynaklar, s.15; Birinci Bölüm, Genel Çizgileriyle Halk Edebiyatı, s.17; A) İslâmiyet Öncesi Türk Edebiyatı, s.17; 1. Sözlü Edebiyat, s.19; İslamiyet Öncesi Sözlü Edebiyat Ürünleri, s.20; Destan, s.20; Koşuk, s.23;

Sagu, s.26; Sav, s.28; 2. Yazılı Edebiyat, s.28; Yenisey Yazıtı, s.29; Orhun Yazıtları, s.29; Uygur Edebiyatı, s.30; B) İslamiyet Sonrası Türk Halk Edebiyatı, s.31; a) Anonim Türk Halk Edebiyatı, s.31; Anonim Türk Halk Edebiyatında Nazma Dayalı Ürünler, s.32; Anonim Türk Halk Edebiyatında Manzum – Mensur Ürünler, s.33; Anonim Türk Halk Edebiyatında Nesre Dayalı Ürünler, s.34; Anonim Türk Halk Edebiyatında Seyirlik Oyunlar, s.35; 1. Köy Seyirlik Oyunları, s.35; 2. Halk Tiyatrosu, s.36; b) Dinî – Tasavvufî Halk Edebiyatı, s.37; Tasavvufun Kökeni, s.37; Tarîkatların Ortaya Çıkması: Tekkeler, Zaviyeler, s.38; Dinî – Tasavvufî Halk Edebiyatının Oluşması, s.38; Dinî – Tasavvufî Halk Edebiyatın Genel Özellikleri, s.41; Tasavvuf Teorileri, s.41; Dinî – Tasavvufî Halk Edebiyatında Biçim ve Tür, s.42; Nazım Biçimi, s.42; Divan Şiirinden Alına Nazım biçimleri, s.43; Halk Şiirinden Alına Nazım Biçimleri, s.43; Nazım Türleri, s.43; Nesre Dayalı Türler, s.51; c) Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı, s.54; Âşıklık Geleneği ve Âşık Eddebiyatının Oluşumu – Gelişimi, s.54; Âşık Edebiyatının Özellikleri, s.55; Yüzyıllara Göre Âşık Edebiyatı, s.56; Âşıklık Geleneği, s.59; Çırak Yetiştirme (Kapılanma), s.59; Mahlas Alma, s.59; Âşık Musikisi – Saz, s.59; Bade İçme ve Rüya Motifi, s.60; Âşık Toplantıları ve Âşık Fasılları, s.60; Askı Asmak – Askı İndirmek – Muamma, s.61; Âşık Fasılları, s.61; Âşık Fasıllarında Düzen, s.62; Âşık Edebiyatında Heceli Biçimler, s.63; Âşık Edebiyatında Aruzlu Biçimler, s.78; İkinci Bölüm, Türk Halk Edebiyatında Biçim ve Tür, s.83; Kafiye, s.85; Hece Ölçüsü, s.89; Durak (Durgu), s.90; Revi, s.91; Ana Kafiye, s.91; İç Kafiye, s.92; Düz Kafiye, s.92; Çapraz Kafiye, s.92; Kafiye Çeşitleri, s.93; Yarım Kafiye, s.93; Tam Kafiye, s.94; Zengin Kafiye, s.95; Tunç Kafiye, s.95; Cinaslı Kafiye, s.95; Redif, s.96; Ek Redif, s.97; Kelime Redif, s.98; Ek ve Kelime Redif, s.98; Üçüncü Bölüm, Halk Edebiyatında Üslûp, s.99; Halk Şiirinin Estetiği, s.103; Anlatım Yolları, s.104; Dördüncü Bölüm, İçerik, s.107; Halk Edebiyatında Konular, s.107; Aşk, s.107; Özlem, s.108; Yiğitlik, s.108; Ölüm, s.109; Toplum, s.109; Din, s.109; Zamandan Yakınma, s.110; Doğa, s.110; Kötümserlik, s.110; Beşinci Bölüm, Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı, s.111; A. Anonim Halk Edebiyatında Manzum Ürünler, s.111; Mani, s.111; Yapılarına Göre Maniler, s.113; 1. Düz Maniler, s.113; 2. Kesik Maniler (Cinaslı Maniler), s.113; 3. Artık Maniler (Yedekli), s.113; 4. Deyiş (Karşılıklı Maniler), s.113; Mani Söyleme Geleneği, s.113; Manilerin Tasnifi, s.120; Manilerden Örnekler, s.121; 1.

Sevda Manileri, s.121; 2. Niyet – Fal Manileri (Martuvar Manileri), s.125; 3. EvlenmeTörenleri ve Âdetleriyle İlgili Maniler, s.125; 4. Sünnet Törenleriyle İlgili Maniler, s.125; 5. Ramazan – Davulcu Manileri, s.126; 6. İş – İmece Manileri, s.126; 7. Öğüt Manileri, s. 126; 8. Pazarcı – Esnaf Manileri, s. 127; 9. Mektup Manileri, s.127; 10. Mesleklerle İlgili Maniler, s.127; 11. Mezartaşı Manileri, s.128; 12. Kabadayı Manileri, s.128; 13. Halk Hikayeleri Manileri, s.128; 14. Ritüel Kökenli Törenlerle İlgili Maniler, s.128; 15. İstanbul Semai Kahvehanelerinde Söylenen Maniler, s.129; Türkü, s.130; Türkülerde Tarih, s.132; Türkülerde İşlenen Konular, s.133; Ezgilerine Göre Türküler, s.134; Konularına Göre Türküler, s.134; Yapılarına Göre Türküler, s.135; Türkülerden Örnekler, s.137; 1. Lirik Türküler, s.137; 2. Taşlamalı-Takılmalı Türküler, s.145; 3. Olay Türküleri, s.146; 4. Tören ve Mevsim Türküleri, s.146; 5. İş ve Meslek Türküleri, s.148; 6. Öğütlemeli Türküler, s.148; 7. Doğayı Konu Alan Türküler, s.149; 8. Oyun Türküleri, s.150; 9. Atma Türküler, s.152; Ağıt, s.153; Ağıtların Özellikleri, s.154; Ağıt Yakma Geleneği, s.154; Ağıtların Söyleyicileri, s.157; Ağıtların Söylendiği Ortamlar, s.157; Ağıtlarda Söyleyiş Biçimi,158; Ağıtın Diğer Türlerle İlişkisi, s.158; Ağıtların İşlevi, s.159; Ağıtların Biçimi, s.159; Ağıtlardan Örnekler, s.160; 1. Kişilere Yakılan Ağıtlar, s.160; 2. Sosyal Olaylar Üzerine Yakılan Ağıtlar, s.169; 3. Gelin Ağıtları, s.173; 4. Asker Uğurlama-Karşılama Ağıtları, s.174; 5. Hayvanlar İçin Yakılan Ağıtlar, s.175; 6. Tabiata Yakılan Ağıtlar, s.176; 7. Doğal Afetler İçin Yakılan Ağıtlar, s.176; 8. Âşıkların Yaktığı Ağıtlar, s.177; Ninni, s.179; Yapıları Bakımından Ninniler, s.179; Ninni Söyleme Geleneği, s.180; Ninilerden Örnekler, s.181; 1. Dini-Kutsal Nitelikli Ninniler, s.181; 2. Efsane ve Ağıt Türünden Ninniler, s.182; 3. Dilek ve Temenni Ninnileri, s.183; 4. Sevgi ve İlgi Anlatan Ninniler, s.186; 5. Övgü ve Yergi Nitelikli Ninniler, s.187; 6. Şikayet ve Üzüntü Anlatan Ninniler, s.188; 7. Ayrılık ve gurbet Anlatan Ninniler, s.188; 8. Vaat Ninnileri, s.188; 9. Tehdit ve Korkutma Ninniler, s.189; 10. Ninni Olarak Söylenen Tekerlemeler, s.189; Bilmece, s.191; Bilmecelerin Sınıflanması, s.192; Bilmecelerin Biçimi, s.192; Bilmece Tipleri, s.193; Bilmecelerin Kaynakları, s.193; Bilmecelerin Oluşması, s.193; Bilmecelerin Çözülmesi, s.194; Anonim Halk Bilmeceleri, s.194; Muamma, s.194; Lugaz, s.195; Âşıklar ve Muamma, s.195; Türk Bilmecelerinin İşlevi, s.196; Bilmece Sorma Geleneği, s.197; Bilmecelerden Örnekler, s.200; 1. Cevabı Tek

Olan Bilmeceler, s.201; 2. Cevabı Birden Çok Olan Bilmeceler, s.204; 3. Bilgi Ölçen Bilmeceler (Muamma-Lugaz), s.205; 4. Kelime Parçalarının Özellikleri Üzerine Kurulan Bilmeceler, s.207; 5. Şaka Alay Üzerine Kurulan Bilmeceler, s.207; 6. Cevabı Soru İçinde Olan Bilmeceler, s.208; Tekerleme, s.209; Tekerlemelerin Kökeni ve Kaynakları, s.209; Tekerlemelerin Biçimsel Özellikleri, s.210; Tekerlemelerde Anlatım ve İçerik, s.211; Tekerlemelerin Özellikleri ve İşlevleri, s.211; Masal Tekerlemeleri, s.212; Oyun Tekerlemeleri, s.213; Tören Tekerlemeleri, s.213; Bağımsız Tekerlemeler, s.214; Tekerlemelerin Bağlı Bulundukları Metne Göre Tasnifi, s.214; Tekerlemelerden Örnekler, s.215; A. Belirli Bir Oyun ve Metne Bağlı Tekerlemeler, s.215; 1. Çocuk Oyunları Tekerlemeleri, s.215; 2. Tören Tekerlemeleri, s.216; 3. Halk Edebiyatı Türlerine Bağlı Tekerlemeler, s.219; 4. Seyirlik Oyunlar, Pehlivan Salavatlamalarıyla İlgili Tekerlemeler, s.219; B. Âşık Edebiyatı, Dînî-Tasavvufî Halk Edebiyatı ve Diğer Edebiyat Tekerlemeleri, s.221; Atasözleri ve Deyimler, s.224; Atasözlerinin Tarihçesi, s.224; Türklerde Atasözü Kullanımı, s.225; Atasözlerinin Kaynakları, s.226; Atasözlerinin Özellikleri, s.226; Atasözlerinin Kullanım Amaçları, s.228; Atasöz-Deyimler-Vecizler (Özdeyiş)-Atasözü Kitapları, s.228; Atasözlerinin Sınıflandırılması, s.229; Üslupları Bakımından Atasözleri, s.229; Atasözlerinden Örnekler, s.231; Deyimlerden Örnekler, s.232; Altıncı Bölüm, Halk Edebiyatında Kullanılan Bazı Motifler, s.233; Yedinci Bölüm, Halk Edebiyatında Kullanılan Bazı Terimler, s.249; Sekizinci Bölüm, Halkbilimine Genel Bakış, s.261; A) Halkbiliminin Tanımı ve Dünyadaki Gelişim, s.261; B) Halkbilimin Türkiye'deki Gelişimi, s.262; C) Halkbilimin Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi, s.266; 1. Tarih ve Halkbilimi, s.266; 2. Etnografya ve Halkbilimi, s.266; 3. Etnoloji ve Halkbilimi, s.267; 4. Sosyoloji ve Halkbilimi, s.267; 5. Psikoloji ve Halkbilimi, s.267; 6. Diğer Bazı Bilimler ve Halkbilimi, s.267; D) Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Ürünlerinin Genel Özellikleri, s.268; E) Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Ürünlerini Derleme İle İlgili Genel Kavramlar, s.269; F) Derleme Çalışmalarında Dikkat Edilecek Noktalar, s.270; G) Halkbilimi Araştırma Teknikleri ve Araçları, s.270; Kaynakça, s.277; Dizin, s.293.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde Halk edebiyatının, tarihsel ve toplumsal ortaklıklardan beslenen diliyle, içeriğiyle, zorlama etkenlerden olmadığı, Türk halkının ulusal özünü taşıdığı vurgulanmaktadır.

Konu Açıklaması: Halkbiliminin kaynakları "sözlü, yazılı, görsel ve maddi kaynaklar" olmak üzere toplam dört grupta toplanıyor (s.11). Halkbiliminin "*Halkın geleneğe bağlı maddî ve manevî kültürünü kendine özgü yöntemlerle derleyen, araştıran, sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeler yapan bir bilimdir.*" şeklinde tanımı yapılıyor (s.261). Halk kültürüne dair ilk bilinçsiz çalışmaların 17. asırda başladığı belirtiliyor (s.262). Türkiye'de halkbiliminin gelişim seyri üzerinde duruluyor (s.263). Halkbiliminin münasebet halinde bulunduğu bilim dalları hakkında bilgi veriliyor (s.266). Halk bilgisi ve halk edebiyatı ürünlerinin genel özellikleri olarak; sözlü veya yazılı olamları, bireye veya topluma ait olmaları, eş ve benzer metinler halinde olmaları, geleneğe bağlı olmaları, ulusal ve uluslararası olmaları sıralanıyor ve bunların içinden en temel özelliğin "sözlü"lük olduğu belirtiliyor (s.268).

6. AVCI, A. Haydar
Halkbilimi Konuları ve Araştırma Yöntemleri, Ankara, Berhem, 1992, 62 s., 13,5x19,5 cm., Berhem Yayınları: 8, Kaynakça var.

Eserde genel olarak halkbilimine, tarihçesine, Türkiye'deki gelişimine, inceleme alanına giren konulara, halkbilimi araştırma yöntemlerine değinilmiştir.

İçindekiler: Birkaç Söz, s.3; Halkbilimi Nedir?, s.4; Halkbiliminin Tarihçesi, s.5; Türkiye'de Halkbilimi Araştırmaları, s.6; Halkbiliminin Konuları Çalışma ve Araştırma Alanı, s.8; Halk Edebiyatı Ürünlerinde Sınıflama, s.16; Halkbiliminde Anlayışlar, s.51; Halkbilimi Araştırma Yöntemleri, s.53; Açıklayıcı Notlar, s.58; Kaynakça, s.59; Berhem Yayınları, s.62.

Önsöz (ve/veya) Giriş: Birkaç Söz bölümünde eserin folklor derlemecilerine yardımcı bir kılavuz kitap olarak kaleme alındığı ve bu doğrultuda olabildiğince ayrıntıdan uzak kalındığı belirtilmektedir.

Konu Açıklaması: Halkbiliminin "*...halkın geleneklerini, göreneklerini, inançlarını, törelerini, sözlü ve yazılı halk yazını (edebiyatı) ürünlerini, maddi ve manevi bütün kültürel değerlerini içine alan, onu araştıran, inceleyen, yorumlayan bilim dalıdır.*" şeklinde tarifi yapılarak Toplumbilim, Dilbilim, Dinbilim, Ruhbilim, Coğrafya, Tıp, Tarih, Ekonomi, Mitoloji, Arkeoloji, Sosyal ve Kültürel Antropoloji, Etnoloji gibi bilimlerle ilişkisi olduğu söyleniyor ve halkbilimi araştırmalarının halkın sorunlarını, çıkmazlarını, çelişkilerini, acılarını ruh halini, olaylar karşısındaki tutum ve davranışlarını kısacası onun dünyasını tanımanın en iyi yolu olduğu vurgulanıyor (s.4). Halkbilimi kadroları sıralanıyor (s.8). Halkbiliminin amacının, toplumun kültürel değerlerini ortaya çıkarıp değerlendirerek insanlığın evrensel ortak kültürüne katkıda bulunmak olduğu ifade ediliyor (s.52).

7. AY, Göktan
   Folklora Giriş, İstanbul, Pan Yayıncılık, 1990, 112 s., res., hrt., 16x23 cm., İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuarı Mezunları Yayınları, 1, Kaynakça var.

   Kitap, folklor hakkında genel bilgi elde etmek isteyen kişilere hitap etmektedir. Kitabın birinci bölümünde folklor konusunda genel bilgiler verilmiş, diğer bölümlerde ise halk müziği, halk müziğinde kullanılan çalgılar, bazı türkü notları ve metinleri, yörelere göre halk oyunları sınıflandırması gibi konulara değinilmektedir.

   İçindekiler: Önsöz, s.9, Giriş, s. 11, 1. Fiziki ve Coğrafi Çevre, s. , 2. Biyolojik Çevre, 3. Toplumsal ve kültürel Çevre, Birinci Bölüm Folklor Terminolojisi, 1. Folklor'un Bilimsel Olarak Ortaya Atılışı, s.19, 2. Terim Olarak Folklor, s.19, 3. Folklor'un Tanım Olarak Anlamı, s.20, 1. Paul Sebillot'un Kadrosu, Londra Folklor Cemiyeti Kadrosu, 3. İsviçre Halk Ananeleri Cemiyeti Kadrosu, 4. Türk Halk Bilgisi Derneği Folklor Kadrosu, 5. Bugünkü Folklor Kadrosu, 4. Folklorcu Gözü İle Halk, s.26, 5. Dünya'da Yapılan Folklor Çalışmaları, s.28, 6. Ülkemizde Yapılan Folklor Çalışmaları, s.28, 1. Folklor Kelimesinin Yanlış Kullanımları, 7. Folklor'un Bilim Dalları İle İlişkileri, s.32, 1. Folklor-Tarih, 2. Folklor-Sosyoloji,

3. Folklor-Dilbilim, 4. Folklor-Ekoloji, 5. Folklor – Demoğrafi, 6. Folklor-Etnoğrafya, 7. FolklorAntropoloji, 8. Folklor-Mitoloji, İkinci Bölüm Türk Halk Müziği, 8. Genel Bir Bakış, s.39, 1. Kullanılan Genel Motifler, 2. Türkülerin Doğuş Sebepleri, 3. Konu ve Temalar, Üçüncü Bölüm Türk Halk Çalgıları, 9. Halk Müziğinde Kullanılan Çalgılar, s.60, 1. Bağlama, 2. Zurna, 3. Çığırtma, 4. Argun, 5. Zambır, 6. Mey, 7. Kaval, 8. Tulum, 9. Kabak Kemane, 10. Kemençe, 11. Sipsi, 12. Davul, 13. Def, 14. Tar, 15. Rebap, 16. Dümbelek, 17. Kaşık, 18. Zilli Maşa, 19. Zil, 20. Leğen-Bakraç, Dördüncü Bölüm Türk Halk Oyunları, 10. Oyun Nedir?, s.72, 1. Halk Oyunları, 11. Türk Halk Oyunlarında Sınıflamalar, s.75, 1. Coğrafi Dağılım, a) Orta Anadolu Bölgesi, b) Doğu Anadolu Bölgesi, c) Karadeniz Bölgesi, d) Ege Bölgesi, e) Akdeniz Bölgesi, f) Güneydoğu Anadolu Bölgesi, g) Marmara ve Trakya Bölgesi, 2. Oyun Türüne Göre Dağılım, a) Halay Oyunları, b) Zeybek Oyunları, c) Horon Oyunları, d) Bar Oyunları, e) Kaşık – Bengi – Mengi – Güvende Oyunları, f) Karşılama ve Hora Oyunları, 3. Oyunların Şekillerine Göre Dağılım, 4. Oyunların İsimlerine Göre Dağılım, 5. Oyunların Diğer Özellikleri, 6. Oyunlarda Giyilen Kıyafetler, Beşinci Bölüm Meseleler ve Çözümler, 12. Türk Halk Oyunları'nın Meseleleri ve Çözüm Yolları, s.91, 1. Otantiklik, 2. Öğretim, 3. Oyun Müzikleri, 4. Kıyafetler, 5. Erkek-Kadın Oyunu, 6. İletişim, 7. Pedagojik Formasyon, 8. Öğretmenlik, 9. Derleme, 10. Koreograf, 11. Samahlar, 12. Yarışmalar, 13. Derleme ve Derleme Yöntemleri, s.98, 1. Derlemecide Aranacak Özellikler, 2. Derlemede Dikkat Edilmesi Gerekli Noktalar, 3. Halk Oyunları Derleme ve Araştırma Çalışmaları, 4. Halk Oyunları Derleme Soruları, 14. Türk Halk Oyunları'nın Tam Listesi, s.102, Kaynakça, 111.

Önsöz (ve/veya Giriş): Yazar, önsözde insanın içinde yaşadığı tabii çevreninin bir ürünü olduğu söyleyerek kitabın yazılış gayesini ortaya koymaktadır. Giriş bölümünde ise eserin, folklorla ilgilenmek isteyecek kişilerin ilk anda bilmesi gerekenleri vermek olduğunu ifade eden yazar, eserin bölümlerini tanıtmaktadır.

Konu Açıklaması: İngiltere, Almanya ve Fransa'daki birbirinden farklı folklor telakkilerine değiniliyor (s.19). Bazı bilim adamlarının folklor tanımlarına yer veriliyor (s.20). Bazı folklor kurumlarının folklor kadroları sıralanıyor (s.21). Halk kavramına değiniliyor (s.26). Dünyada ve ülkemizde yapılan ilk folklor

çalışmalarından bahsediliyor (s.28). Folklor kelimesinin yanlış kullanımları ortay konuyor (s.31). Folklorun tarih, sosyoloji, dilbilim, ekoloji, demografi, etnoğrafya, antropoloji, mitoloji gibi bilimlerle olan münasebetleri anlatılıyor (s.32).

8. AZADOVSKİ, Mark

Sibirya'dan Bir Masal Anası, çev: İlhan Başgöz, 2. bs., Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002, VIII-91 s., 24 cm., Giriş metninin kaynakçası var.

Kitap, Rusya'da bir müddet hizmetçilik yapan bir masal anasının bu kısa tecrübesinin anlattığı masallara nasıl yandığı ortaya konuyor. İlhan Başgöz tarafından dilimize çevrilen eserin, giriş kısmında yine İlhan Başgöz tarafından kısa bir folklor tarihçesi ve Performans Teori hakkında bilgi verilmiştir.

İçindekiler: Sunuş, s.V, Giriş, s.1, I. Avrupa Fikir Tarihinde Halkbilim, s.1, Halkbilim ve Politika: Finlandiya'da, Rusya'da, s.13, Finlandiya'da Halkbilim ve Politika, s.13, Rusya'da Halkbilim ve Politika, s.18, Batı'da Gösterimci (Performance Oriented) Halkbilim Çalışmaları ve Bir Gösterim Olarak Folklor, s.25, II. Azadovski ve Masalın Anlatıcısı, s.39, Sibirya'dan Bir Masal Anası, s.47.

Önsöz (ve/veya Giriş): Eserin sunuşunu yazan Kültür Bakanı Doç. Dr. Hüseyin Çelik, bilgiyi üretme, koruma ve gelecek nesiller aktarmada en önemli araç konumunda olan kitap üzerinde durmuştur.

Konu Açıklaması: Folklor türlerinin değişik zaman ve değişik yerlerde yeniden yaratılması sonucu meydana gelen değişiklikler ile bu değişikliğin sebeplerine değinilmiş (s.1). Montaigne'nin soylu ilkel insan tutkusuna yer verilmiş (s.2). Ossiancılık akımını ortaya çıkışı işlenmiş (s.5). Romantik ulusçuluğun kurucusu Herder (s.7) ve Grimm Kardeşler'e değinilmiş (s.9). Romantik edebiyat ve ulusçuluk akımı ile halkbilim arasındaki etkileşimin ulusların bağımsızlık düşüncesine etkisi anlatılmış (s.11). Dorson'un folklorun "Genç Türkleri" dediği araştırıcıların gösterim olarak folklor değerlendirmelerine yer verilmiş (s.25). Dilbilim ve folklorun etkileşimine değinilmiş (s.30). R. Jacobson'a göre her

iletişim olayındaki ortak elemanlar sıralanmış (s.31). Propp'un yapısal araştırma yönteminin eleştirisi yapılmış (s.37).

9. BALAMAN, Ali Rıza

Gelenekler Töre ve İnançlar, İzmir, Betim Yayınları, 1983, X+158 s., 13x24 cm., res., Halkbilimi (Folklor) Dizisi: 1, Kaynakça var.

Kitabın ilk bölümünde halkbilimi üzerine genel bilgiler verildikten sonra Anadolu'da uygulanagelen töre ve inançlardan örnekler verilmiştir.

İçindekiler: Baılırken, s.V; Önsöz, s.VII; İçindekiler, s.IX; Birinci Bölüm: I.Genel: Halkbilimi (Folklor) Üzerine, 1. Giriş, s.1; 2. Halkbilimi'nin Tarihçesi, a. Avrupa'da, s.5; b. Ülkemizde, s.7; 3. Halkbilimi'nin Kurumları, a.Avrupa'da, s.9; b. Ülkemizde, s.10; II. Kuramsal Çerçeve, 1. Halkbilimi'nin Başlangıç Kuramları, s.14; 2. Halkbilimi Kavramının Gelişmesi, s.16; 3. Halkbilimi'nin Konusu, s.18; 4. Halkbilimi'nin Tanımı, s.26; 5. Halkbilimi'nin Amacı ve Kimi Öneriler, s.27; III. Halk Biliminde Alan Çalışmaları; 1. Yöntem ve Teknikler, s.30; 2. Katılarak Gözlem Tekniği, s.34; İkinci Bölüm: İnsan-Doğa İlişkileri: A. Geleneksel Düşünce, s.43; B. Günbilgisi (Çoban Hesabı), s.46; C. Bir Çoban Öyküsü: Aklanmak, s.49; D. Hıdırellez, s.51; E. Yağmur Duası, s.54; Üçüncü Bölüm: İnsan-Toplum İlişkileri: A. Geleneksel Yaşamda Kültürlenme (Toplumsallaşma Süreci), s.65; B. Geleneksel Haberleşme, s.72; C. Delikanlı Örgütü, s.76; Dördüncü Bölüm: Toplumda Kalıplaşmış Düzenli İlişkiler: 1. Töreler: A. Oğlan Katili Ana (!), s.87; B. Kız Katili Baba (!), s.89; C. At Hırsızı Damat (!), s.90; D. Uğur Kesme, s.91; 2. Törenler: A. Sünnet Töreni, s.93; B. Askere Uğurlama Töreni, s.103; C. Yolkardeşliği'nde (Musahiplikte) Cem Töreni, s.109; D. Hacı Uğurlama ve Karşılama Töreni, s.116; E. Kurban Bayramı Töreni, s.123; F. Ölü Töreni, s.129; G. Evlenme Töreni: 1. Giriş, s.135; 2. Düğün Öncesi, s.137; a. Söz Kesme, s.138; b.Büyük Nişan, s.139, c. Nişan Ardı, s.140; 3. Düğün: a. Çehiz Yazma, s.141; b. Buğday Kabuğu Çıkartma, s.141; c. Oduncular, s.142; d. Kına Gecesi, s.143; e. Yengelik-Sağdıçlık, s.144; g. Gelin Günü, s.145; 4. Düğün Sonrası, s.147; Kaynaklar, s.153.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde, çalışmanın hangi yöntemler izlenerek oluşturulduğu üzerinde durulmuştur.

Konu Açıklaması: Halkbiliminin inceleme alanının "maddî kültür, manevî kültür" şeklinde ayrıma tabi tutulmasının yanlışlığı vurgulanmış (s.4). Avrupa'da halkbiliminin gelişimine kısaca değinilmiş (s.5). Türkiye'de halkbiliminin ortaya çıkışı üzerinde durulmuş (s.7). Türkiye'de faaliyet gösteren halkbilimi kurumları hakkında bilgi verilmiş (s.10). İlk dönem halkbilimi kuramlarına değinilmiş (s.14). Halkbilimini konusu bir tablo halinde belirtilmiş (s.18). Halkbiliminin "*...alanı insan, konusu özgün kültür olan, bilimsel yöntem anlayışı ve alana özgü araştırma teknikleri aracılığıyla elde ettiği bulgularla genellemeler düzeyinde kuramlara ulaşmayı amaçlayan, toplumsal bilimler içerisinde bir bilimdir*" şeklinde tanımı yapılmış (s.26). Halkbiliminin amacına değinilmiş (s.27). Halkbilimi araştırmalarında kullanılacak yöntemler hakkında bilgi verilmiş (s.30).

10. BAYKURT, Şerif

Türkiye'de Folklor, Ankara, Kalite Matbaası, 1976, 223 s., 13,5x16,5 cm., Kaynakça ve Dizin var.

Kitap, ilk sayfalarda yazarın belirttiği üzere, yüksek okullarda okutulan folklor derslerine kaynak eser olması amacıyla kaleme alınmıştır. Kitapta, genel anlamda folklor ile yabancı ülkelerdeki ve bizdeki folklor anlayışlarına değinilmektedir.

İçindekiler: Atatürk'ün Konuşması, s.9; Folklor ve Ulusal Kültürümüz Üzerine, s.13; Başlamadan Önce, s.15; Batı Ülkelerinde Folklor, Folklor Üzerine Genel Bilgiler, s.19; Folklor Sözcüğü, s.19; Folklorun Anlam ve Tanımları, s.20; Folklorun Konusu, s.24; Folklorun Amacı, s.25; Folklorun Ulusal Kültürdeki Yeri, s.26; Folklorun Yöntemi, s.27; Folklorun Kadroları ve Kadrolarla İlgili Bilgiler, s.31; 1-Fransa'da 1904-1907 Yıllarında Paul Sébillot'un Yayımladığı Kadro, s.32, 2-İngiltere'de 1914 Yılında Londra Folklor Cemiyeti Adına Charlotte Burne'nin Yayımladığı Kadro, s.33; 3-İsviçre'de 1917-1919 Yıllarında İsviçre Halk Ananeleri Cemiyeti Adına Hoffmann Krayer'in Yayımladığı Kadro, s.35; Folklorun İlişkili Bulunduğu Bilim Dalları Üzerine Açıklamalar, s.37; Etnografya,

s.38; Etnoloji, s.38; Arkeoloji, s.39; Tarih, s.39; Antropoloji, s.40; Folklor Üzerindeki Çalışmalar, s.41; 1-1846 Yılından Önceki Devre, s.41; 2-1846 Yılından Sonraki Devre, s.44; Türkiye'de Folklor, Folklor Üzerinde Genel Bilgiler, s.55; Folklor Sözcüğü ve Türkçe Karşılığı, s.55; Folklorun Anlam ve Tanımları, s.56; Yurdumuzda Folklor Çalışmalarının Amacı, s.58; Folklor Kadrolarımız, s.60; Folklor Kadrolarımız ve Yeni Kadrolar Düzenlenmesi Üzerine, s.60; Türk Halk Bilgisi Derneğinin Geliştirdiği Kadrolar, s.62; Türkiye'de Folklor Çalışmalarının Başlangıç Tarihi ile İlgili Görüşler, s.66; Yurdumuzdaki Folklor Çalışmaları, s.71; 1-1913 Yılından Önceki Devre, s.71; 2-1913 Yılından Sonraki Devre, s.75; Genel Folklor ve Halk Edebiyatı, s.75; Halk Dansları, s.110; Dans ve Oyun Sözcükleri, s.110; 1900 Yılından Günümüze Kadar Yapılan Halk Dansı Çalışmaları, s.112; Halk Danslarımızın Sınıflandırılması Üzerine, s.121; Folklor Derlemeleriyle İlgili İzahname ve Soru Listeleri, s.128; Halk Müziği, s.135; 1915 Yılından Günümüze Kadar Yapılan Halk Müziği Çalışmaları, s.136; Halk Müziği Çalışmalarında Sınıflandırmalar, s.141; Müzikle İlgili Derlemeler Üzerinde Görüşler, s.144; Seyirlik Oyunları, s.146; Seyirlik Köylü Oyunları, s.147; Ortaoyunu, s.149; Kukla, s. 150; Karagöz, s.151; Meddahlık, s.152; Çocuk Oyunları, s.153; Halk El Sanatları, s.155; Halk El Sanatlarının Köy-Kent, Ekonomi-Endüstri ile İlişkileri, s.156; Halk El Sanatlarının 1890 Yılından Sonraki Durumu, s.158; Yurdumuzda El Sanatları, s.159; Halk El Sanatları Üzerinde Bir Sınıflandırma Denemesi, s.160; Tarım, s.165; Baytarlık (Veterinerlik), s.169; Ekonomi, s.169; Hekimlik, s.173; Hukuk, s.173; Folklorcularımızın Kısa Yaşam Öyküleri, s.177; Sonsöz, s.209; Bibliyografya, s.210; Dizin, s.215.

Konu Açıklaması: Folklorun işlevi konusunda "*Folklor ait olduğu toplumun özünü yansıtır; araştırma, inceleme, derleme ve değerlendirme yoluyla ilgili bulunduğu toplumun gelişip kuvvetlenmesine yardım eder, aynı zamanda o toplumun gelecekte izleyeceği yolu aydınlatır.*" deniyor (s.13). Terim olarak folklorun etimolojisi üzerine duruluyor ve sonuç olarak Orhan Acıpayamlı'nın "çeşitli ulusların bilginlerine göre, halk tabakalarının maddî ve manevî kültürlerini, tarih, sosyoloji ve psikoloji bakımından inceleyen bir bilim" tanımı veriliyor (s.20). İngiltere, Almanya, Fransa, Belçika ve Amerika'daki folklor tanımlamalarına yer

veriliyor (s.24). Folklorun amacı "*insanların binlerce yıldan beri biriktirip getirdiği ve onların yaşantılarını sürdüren ve bugün de halk tabakaları arasında yaşayan bilgileri araştırmak, inceleyip değerlendirdikten sonra bölgesel kültürlerden ulusal kültürlere öğeler aktarmak suretiyle onları kuvvetlendirmek ve dolayısiyle insanlık kültürüne katkıda bulunmaktır.*" biçiminde izah ediliyor (s.25). Paul Sébillotûn ve çeşitli yabancı cemiyetlerin folklor kadrolarına yer veriliyor (s.32). Folklorun etnografya, etnoloji, arkeoloji, tarih ve antropoloji ile olan münasebetlerine değiniliyor (s.37). Folklor sözcüğü karşılığında ülkemizde kullanılan terimlere değiniliyor (s.55). Bazı bilimadamlarımızın folklor tarifleri sıralanıyor (s.56). Ülkemizdeki folklor çalışmalarının amacı "*... geleneksel kültür ve sanat varlıklarımızı zaman kaybetmeden ve sistemli bir biçimde araştırmak, incelemek, derlemek ve arşivlemek suretiyle değerlendirmeye hazır bir duruma getirmektir.*" şeklinde izah ediliyor (s.59). Türk Halk Bilgisi Derneği'nin geliştirdiği folklor kadroları veriliyor (s.62).

11. BORATAV, Pertev Naili

Halk Edebiyatı Dersleri, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2000, XII+217 s., 16x23 cm., Boratav Arşivi'nden: 1.

Kitap, Boratav'ın 1940'lı yıllarda kaleme aldığı ve dört kitaptan oluşması düşünülen serinin ilk kitabıdır. Kitabın birinci bölümünde folklor hakkında bilgi verilmiş, ikinci bölümünde ise halk edebiyatı ağırlıklı konulara yer verilmiştir. Ayrıca kitabın sonuna Boratav'ın Arnold Van Gennep'ten tercüme ettiği Folklor adlı çalışma da eklenmiştir.

İçindekiler: Yayıma Hazırlayanın Notu, s.1, Önsöz, s.3, Birinci Bölüm: Folklor, I. Folklorun Tarihçesi, s.7, Garpta Folklor Çalışmalarının Tarihçesi, s.7, Türk Folklorunun Tarihçesi, s.14, II. Folklorun Sahası, s.22, Folklorun Sahasına Her Yerde İttifakla Kabul Olunan Mevzular, s.22, Folklorla Diğer İlimlerin Paylaşamadıkları Mevzular, s.25, III. Folklorun Diğer Bilimlerle Münasebeti, s.28, Tarih ve Folklor, s.28, Etnoğrafya ve Folklor, s.30, Etnoloji ve Folklor, s.31, Sosyoloji ve Folklor, s.31, Psikoloji ve Folklor, s.32, Diğer Bazı İlimler ve Folklor, s.32, IV. Folklor ve Sanat, s.33, V. Folklorun Kaynakları, s.38, Yazılı

Kaynaklar, s.38, Sözlü Kaynaklar, s.40, VI. Folklorun Metotları, s.42, Umumi Prensipler, s.42, Malzeme Toplanmasında Umumi Metotlar, s.44, Toplama İşi Nasıl Yapılacak?, s.45, Tasnif İşi, s.49, Halk Şairleri, s.51, I. Bibliyografya Malumatı-Menakıbnameler, s.51, II. Metinler, s.51, III. Folklor Malzemesi, s.52, IV. Kılavuz ve Planlar, s.54, I-Bir Köyde Yapılacak Folklor Araştırmalarında Tespit Edilmesi Gereken Bilgiler, s.55, II-Zonguldak ve Havalisinin Kömür Ocaklarıyla İlgili Folkloru Nasıl Tetkik Edilmeli, s.59, III-Ankara'da Bir Masal Toplama Çalışması İçin Plan, s.61, IV-Halk Hikâyelerinin Tespiti Esnasında Kaydedilmesi İcap Eden Malumat ve Tespit Usulleri, s.62, V-Ankara'da Atasözlerinin Toplanması, s.66, VI-Çocuk Türkü ve Oyunları, s.68, VII-Evlenme Âdetlerinin Tespiti, s.69, VIII-Ankara'da Evliya Ziyaretgâhları, s.72, IX-Muhtelif Hastalıkların Halk Arasındaki Tedavi Şekilleri Hakkında Araştırma Planı, s.74, X-Kan Kardeşliğinin Tetkiki İçin Plan, s.76, İkinci Bölüm: Halk Şairleri, I.Türk Halk Şairleri Hakkında Umumi Bilgiler, s.81, Halk Şairlerinin Mevzuları ve Düşünüşleri Bakımından Gruplanması, s.81, Halk Şairlerinin Eserleriyle Yüksek Edebiyat ve Folklor Eserlerinin Münasebeti, s.81, Halk Şairlerinin Müşterek Vasıfları, s.83, Halk Şairleri Ne Şekilde Gruplanırlar, s.85, Halk Şairlerinin Mevzuları ve Kullandıkları Neviler, s.85, Dini Mevzular, s.86, Yeniçeri Şairleri, s.87, Şehir, Kasaba Âşıkları, s.89, Köy Âşıkları, s.90, Köylü Vasfının Diğer Halk Şairlerinde İzleri, s.90, Göçebe Şairler, s.91, II.Halk Şairlerinin Kronolojik Tetkiki, s.92, Birinci Devir, s.92, İkinci Devir, s.92, Üçüncü Devir, s.94, Netice, s.96, Halk Şairlerinden Metinler, 1.Halk Şairlerinin Eserleriyle Folklor Mahsullerinin Münasebetlerini Tespit Eden Metinler, s.98, Genç Osman Destanı ve Türküleri, s.98, Sümmânî'nin Bir Koşması ve Ondan Çıkan Bir Türkü, s.100, XVI'ncı Asır Saz Şairi Köroğlu'ya ve Köroğlu Hikâyesine Ait Parçalar, s.101, 2.Halk Şairlerinin Müşterek Vasıflarını Gösteren Parçalar, s.103, Gurbet, Aşk, Tabiat, Beşerilik Vasfı, s.103, Mücerretlik Vasfı, s.106, 3.Halk Şairlerinin Düşünüş ve Duyuş Sistemlerine Göre Gruplanmasını Gösteren Metinler, s.108, Zümre Vasfını Aşabilmiş Şairler, s.108, Zümre Şairleri, s.110, 4.Mevzulara Bağlı Şiir Çeşitleri, s.126, Destan, s.126, Taşlamalar, s.132, Ağıtlar, s.134, Koçaklamalar, s.135, Güzellemeler, s.138, Bibliyografya, s.140, Ek: Arnold Van Gennep / Folklor, Önsöz, s.149, Başlangıç, s.150, Birinci Fasıl-Tarihçe, s.151, İkinci Fasıl-Folklorun Sahası, s.157, Üçüncü Fasıl-Metotlar, s.163, Dördüncü

Fasıl-Folklorun Kadroları, s.170, Beşinci Fasıl-Masallar ve Efsaneler, s.175, Altıncı Fasıl-Şarkılar ve Danslar, s. 181, Yedinci Fasıl – Oyunlar ve Oyuncaklar, s. 185, Sekizinci Fasıl – Merasimler ve İtikatlar, s. 190, Dokuzuncu Fasıl – Evler, Kapkacak ve Kıyafetler, s. 195, Onuncu Fasıl – Halk Dansları, s. 200, Dizin (Özel Adlar), s. 205, Biyografiler, s. 213.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsöz'de eserin dört kitaplık bir serinin ilki olduğu söyleniyor ve eser hakkında bilgi veriliyor.

Konu Açıklaması: Folklorun milli olduğu kadar uluslar arası bir karaktere de sahip olduğu söyleniyor (s.7). Eski devirlerde yapılan çalışmalarda folklorik bulugulara rastlansa da asıl bilinçli çalışmaların 17. yy.'da başladığı söylenerek folklorun gelişime değiniliyor (s.8). türkiye'de folklorun gelişimine değiniliyor (s.14). folklorun inceleme alanına giren konulara değiniliyor (s.22). Folklorun tarih, etnografya, etnoloji, sosyoloji, pikolojiyle ilişkili olduğu söyleniyor (s.28). folklorun kaynakları genel olarak yazılı ve sözlü kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılıyor (s.38). Folklor çalışmalarında uyulması gereken prensiplere değiniliyor (s.42).

12. BORATAV, Pertev Naili

100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, 6. bs., İstanbul, Gerçek Yayınevi, 1992, 237 s., 19,5 cm., 100 Soruda Dizisi: 13, Bibliyografya var.

İlk baskısı 1969 yılında yapılan kitapta, halk edebiyatı türlerine ilişkin sorulara cevap verilmiştir. Kitabın giriş bölümünde halkbilimi hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

İçindekiler: Giriş-Halkbilimi, Soru 1: Halkbilimi nedir ve başka hangi deyimlerle adlandırılmıştır?, s. 5, Soru: 2 Halkbiliminin budun-bilim (etnoloji) ile ilişkileri nasıldır?, s. 6, Soru: 3 Neden folklor yerine halkbilimi adı uygun görülmüştür?, s. 9, Soru: 4 Halkbilimi ne değildir? Onun başka bilimlerle ilişkileri nasıldır?, s. 11, Soru: 5 Halkbiliminde uzmanlaşma ve başka bilimlerle işbirliği nasıl olmalıdır?, s. 14, Soru: 6 Türk halkbiliminin geçmişi nedir?, s. 15, Soru: 7 Türk Halkbiliminin

bugünkü durumu nedir?, s. 18, Birinci Bölüm, Aşık Edebiyatı, Soru: 8 "Âşık" deyiminin özel anlamı nedir? Ve âşık nasıl bir sanatçıdır?, s. 20, Soru: 9 Âşık edebiyatı ile zümre-tarikat edebiyatının ilişkileri nasıldır?, s. 21, Soru: 10 Âşıkların yaratmaları edebiyat tarihinin inceleme alanına girmez mi?, s. 22, Soru: 11 Âşık şiirinin biçimleri nelerdir?, s. 24, Soru:12 Âşık edebiyatının türleri nelerdir?, s. 26, Soru: 13 Toplumda derin iz bırakmış ünlü âşıklar kimlerdir?, s. 29, Soru: 14 Günümüzde "âşık" geleneği canlı kalabiliyor mu?, s. 33, İkinci Bölüm, Destan ve Hikâye, Soru: 15 Destan nedir?, s. 35, Soru: 16 Yazılı destanların ayrıd edici nitelikleri nelerdir?, s. 38, Soru: 17 Genel olarak Türk aslından kavimlerin destanları ile Anadolu'yu yurt edinmiş Türklerin Anadolu-öncesi destanlarını niçin ve nasıl ayırd ediyoruz?, s. 40, Soru: 18 Oğuzların destanları üzerine neler biliyoruz?, s. 42, Soru: 19 Dede Korkut destanlarının Oğuzların tarihiyle ilişkisi nasıldır? Bu destanların oluşum ve kitabın yazılış tarihleri kestirilebilir mi?, s. 45, Soru: 20 Oğuz destanından Anadolu Halk geleneğinde yaşayan neler vardır?, s. 48, Soru: 21 Destanın yozlaşmasından çıkan türler ve bunların halkbilimi bakımından önemli yönleri nelerdir?, s. 49, Soru: 22 Halk hikâyesi deyiminin karşıladığı türün nitelikleri nelerdir?, s. 51, Soru: 23 Halk hikâyesi nasıl çeşitlenir?, s. 53, Soru: 24 Köroğlu kimdir? ve hangi etkenlerle destansı bir hikâye kahramanı olmuştur?, s. 55, Soru: 25 Çağımızda sözlü gelenekte halk hikâyeleri nerede ve nasıl yaşıyor?, s. 58, Soru: 26 Halk hikâyelerinin kitaba geçmesi nasıl oluyor?, s. 60, Soru: 27 Günümüz âşıklarının şiirlerini yaymalarında halk hikâyesi geleneğini etkisi var mıdır?, s. 62, Soru: 28 Halk hikâyeleri nasıl oluşur? Belli yaratıcıları var mıdır?, s. 63, Üçüncü Bölüm, Meddahlık-Gerçekçi Hikâye Türü, Soru: 29 Anlatı türü olarak meddah hikâyesi nedir?, s. 67, Soru: 30 Meddah hikâyeciliğinin tarihi gelişimi nasıl olmuştur?, s. 68, Soru: 31 Geçmişin ünlü Türk meddahlarından kimleri biliyoruz? Bize kadar ulaşmış gerçekçi-meddah hikâyeleri metinleri var mıdır?, s. 70, Soru: 32 Meddah hikâyeciliği günümüzde yaşıyor mu?, s. 73, Dördüncü Bölüm, Masal, Fıkra Soru: 33 Masal nedir? Öteki anlatı türlerinden masalı ayıran başlıca nitelikler nelerdir?, s. 75, Soru: 34 Masal tekerlemesi nedir? Nasıl çeşitlenir? Masalda önemi ve yeri nedir?, s. 76, Soru: 35 Masallar nasıl çeşitlenir?, s. 78, Soru: 36 Hayvan masallarının nitelikleri ve çeşitleri nelerdir?, s. 79, Soru: 37 Olağanüstü masalların başlıca nitelikleri ve çeşitleri nelerdir?, s. 81, Soru: 38 Gerçekçi masalların başlıca

nitelikleri ve çeşitleri nelerdi?, s. 82, Soru: 39 Güldürücü fıkraların ve nükteli küçük hikâyelerin özellikleri nelerdir?, s. 85, Soru: 40 Fıkraların ve nükteli hikâyelerin çeşitlenmeleri nasıl olur?, s. 86, Soru: 41 Türk anlatı geleneğinde fıkra tipi olmuş ve ad yapmış ünlü kişiler kimlerdir? Bunların fıkralarındaki özellikleri nelerdir?, s. 87, Soru: 42 Nasreddin Hoca kimdir?, s. 88, Soru: 43 Nasreddin Hoca fıkralarının masal incelemelerinde yeri ve önemi nedir?, s. 90, Soru: 44 Toplum zümrelerini konu edinen fıkralar ne anlatırlar? Ne amaç güderler?, s . 92, Soru: 45 Yalanlamalı masalların öteki masallardan farkları nelerdir?, s. 94, Soru: 46 Zincirlemeli masalların nitelikleri nelerdir?, s. 95, Soru: 47 Türk masal derlemelerinin ve incelemelerinin halk anlatı türlerinin karşılaştırmalı araştırmalarında önemi nedir?, s. 96, Beşinci Bölüm, Efsane, Soru: 48 Efsane nasıl tanımlanır? Öteki anlatı türlerinden hangi nitelikleriyle ayırd edilir?, s. 98, Soru: 49 Efsanenin çeşitleri nelerdir?, s. 100, Soru: 50 Yaradılış, oluşum ve dönüşüm efsanelerinin konuları ve nitelikleri nelerdir?, s. 100, Soru: 51 Tarihlik efsanelerin konuları ve nitelikleri nelerdir?, s. 101, Soru: 52 Olağan-üstü varlıkları konu edinen efsaneler hangileridir?, s. 104, Soru: 53 Dinlik efsaneler deyince ne anlıyoruz?, s. 105, Soru: 54 Efsanelerin, halkbiliminin konusu olan nitelikleri içinde ve dışında özel önemleri var mıdır?, s. 107, Altıncı Bölüm, Bilmece, Soru: 55 Bilmece hangi nitelikleriyle halk edebiyatı türü değerini taşır?, s.109, Soru: 56 Bilmecenin biçim bakımından çeşitleri nelerdir?, s. 110, Soru: 57 İçerikleri bakımından bilmecenin çeşitlenmeleri nasıl olur?, s. 112, Soru: 58 Bilmecenin bir eğlence aracı olmaktan başka anlamı var mıdır?, s. 113, Soru: 59 Bilmecelerin yaratıcıları var mıdır? Oluşumu nasıldır?, s. 115, Yedinci Bölüm, Atalarsözü, Alkış, Kargış, Soru: 60 Bu bölümdeki türlerin ortak nitelikleri var mıdır?, s. 118, Soru: 61 Atalarsözü nasıl tanımlanır?, s. 119, Soru: 62 Atasözlerinin çeşitleri nelerdir?, s. 120, Soru: 63 Atasözleri değerinde deyimlerle günlük konuşma dilinde kullanılan deyimleri nasıl ayırd etmeli?, s. 122, Soru: 64 Destan geleneğinde ve yazılı edebiyatta atasözlerinden nasıl yaralanılmıştır?, s. 123, Soru: 65 Atasözleri değişmez gerçekleri mi söyler?, s. 124, Soru: 66 Alkışların ve kargışların çeşitleri nelerdir?, s. 125, Soru: 67 Alkış ve kargışlarla akraba söz sanatları nelerdir?, s. 128, Sekizinci Bölüm, Halk Şiir: Tekerleme, Türkü, Mâni, Soru: 68 Tekerleme nasıl tanımlanır ve çeşitlenir?, s. 134, Soru: 69 Oyun tekerlemeleri nasıl tanımlanır? Çeşitleri nelerdir?, s. 135, Soru: 70 Törenlerle

ilişkili tekerlemeler hangileridir?, s. 137, Soru: 71 Oyunlardan ve törenlerden, salt söz canbazlığı niteliğinde tekerlemeler var mıdır?, s. 138, Soru: 72 Tekerlemelerin biçimlerindeki özellikler nelerdir?, s. 139, Soru: 73 Anadolu Türk tekerlemelerinin benzerlerine Türkçe konuşulan başka ülkelerde rastlanır mı?, s. 142, Soru: 74 Oyun tekerlemelerinin kökenleri nerededir? Belli yaratıcıları var mıdır? Nasıl oluşurlar?, s. 146, Soru: 75 Türküleri nasıl tanımlıyoruz? Ve konuları ile söylenme yerlerine göre nasıl kümeliyoruz?, s. 150, Soru: 76 Konularına kümelenen türkülerin çeşitlerinden her birinin özel nitelikleri nelerdir?, s. 152, Soru: 77 Söylendikleri yerlere göre kümelenen türkülerin özellikleri nelerdir?, s. 155, Soru: 78 Halk şiirinin düzenli v düzensiz biçimleri nelerdir?, s. 157, Soru: 79 Mâni nasıl tanımlanır? Biçimleri bakımından nasıl çeşitlenir? s. 170, Soru: 80 Mâninin, söylenmesine vesile olan yerlere ve şartlara göre çeşitlenmeleri nasıldır?, s. 175, Soru: 81 Türkü ve mâninin biçim, anlatım ve konularının eskiliği üzerine neler biliyoruz?, s. 178, Dokuzuncu Bölüm, Seyirlik Halk Oyunları, Soru: 82 Seyirlik halk oyunları nasıl tanımlanır? Ortak nitelikleri nelerdir? Halk edebiyatı ile ne gibi ilişkileri vardır? S. 182, Soru: 83 Meddahlığın seyirlik sanat yönü nedir?, s. 185, Soru: 84 Kukla nedir, nasıl tanımlanır? Teknik bakımından çeşitleri nelerdir?, s. 187, Soru: 85 Türk kuklasının geçmişi üzerine neler biliyoruz?, s. 188, Soru: 86 Kuklanın konuları ve öteki seyirlik halk oyunları ile ilişkileri nelerdir?, s. 191, Soru: 87 Karagöz nedir? Tekniğindeki özellikler nelerdir?, s. 192, Soru: 88 Karagözün geçmişi üzerine neler biliyoruz?, s. 194, Soru: 89 Karagöz Türkiye dışındaki ülkelerde yayılmış mıdır?, s. 198, Soru: 90 Karagözü modernleştirme denemeleri olmuş mudur?, s. 199, Soru: 91 Karagöz oyunlarında işlenen konular ve insan tipleri nelerdir?, s. 201, Soru: 92 Bir Karagöz piyesi nasıl kurulmuştur?, s. 204, Soru: 93 Orta-oyunu nasıl tanımlanır? Tekniği nedir? s. 206, Soru: 94 Orta-oyununun konularında ve tiplerindeki özellikler nelerdir?, s. 210, Soru: 95 Orta-oyununun geçmişi, oluşumu ve gelişimi üzerine neler biliyoruz?, s. 211, Soru: 96 Karagöz ve orta-oyununun halk anlatı geleneğiyle ortak yönleri nelerdir?, s. 213, Soru: 97 Tulûat tiyatrosu nedir?, s. 216, Soru: 98 Seyirlik köylü oyunlarını nasıl tanımlarız?, s. 218, Soru: 99 Köylü oyunlarının konuları ile çeşitli halk edebiyatı türlerinin ilişkileri var mıdır?, s. 220, Soru: 100 Seyirlik köklü oyunlarının çeşitleri nelerdir? Törenlerle ilişkileri var mıdır?, s. 221, Bibliyografya, s. 225.

Konu Açıklaması: Halkbilimini tanımı yapılmış ve halkbilimini karşılığında kullanılan diğer terimlere değinilmiş (s.5). Halkbilimiyle ilişkili bilimler sıralanmış (s.6). Halkbilimi ile etnoloji arasındaki ilişki anlatılmış (s.6). Halkbiliminin konularına yer verilmiş (s.8). Halkbilimi adının İngilizce *folklore* Almanca da *Volkskunde* terimlerini birebir karşıladığı için uygun görüldüğü belirtilmiştir (s.11). Halkbiliminin diğer disiplinlerle olan ilişkisi ve farkları anlatılmış (s.11).

13. ÇIKMAN, Zeki

Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1977, VII+477 s., 13,5x19,5 cm., Kültür Bakanlığı Yayınları: 279, Halk Kitapları: 8, İndeks ve Kaynakça var.

Kitapta, göz hakkında inanmalar, atasözleri, deyimler, deyimler ve şiirlerimizde gözün nasıl işlendiği konusunda bilgi verilmektedir. Kitabın I. Bölümünde folklora kısaca değinilmiştir.

İçindekiler: Kitap Hakkında, s. III; Önsöz, s. V; I. BÖLÜM, Giriş (Folklor Hakkında Kısa Bilgi), s. 3; Gözün Anatomisi ve Fizyolojisi Hakkında Kısa Bir Bilgi, s. 13; Renk Körlüğü, s. 17; Görme Bozuklukları, s. 21; II. BÖLÜM, Gözle İlgili İnanmalar, s. 25; İnsan Karakterini Açıklayan Göz Üzerine Söylenmiş Sözler, s. 27; Göz ve Çevresinin Anatomik Görünümüne Bağlı Karakter İnanışları, s. 32; Göz ve Çevresinde Husule Gelen Dama Seyirmeleri Hakkında İnanmalar, s. 44; Nazar Değme ve Tedavi Usulleri, s. 46; Nazarı Değen Kişilerin Fizyonomileri, s. 48; Nazarlıklar, s. 50; Nazarlıkların Kullanılma Şekilleri, s. 52; Yakaya Takılanlar, s. 52; Boyuna Takılanlar, s. 53; Beşiğre Takılanlar, s. 53;Evin İçine ve Dışına Takılanlar, s. 53; Nazar Değmesine Karşı Özel Tedavi Usulleri, s. 54; Efsun Yapmak, s. 54; Kurşun Dökmek, s. 55; Ateş Söndürmek, s. 56; Tütsülemek, s. 56; Gebelikle İlgili Göz Folkloru, s. 60; III. BÖLÜM, Edebiyatımızda ve Folklorumuzda Göz, s. 63; Anonim Halk Edebiyatında, s. 65; A) Atasözleri ve Deyimler, s. 65; I – Atasözleri, s. 67; Dileklerimizle İlgili Olanlar, s. 67; Karakterle İlgili Olanlar, s. 67; Bed-dualarımız ile İlgili Olanlar, s. 71; Kınama ile İlgili Olanlar, s. 72; Argomuzla İlgili Olanlar, s. 72; Hitap ile İlgili Olanlar, s. 73;

Atasözü ve Vecizeler, s. 73; II – Deyimler, s. 130; B) Gözle İlgili Bilmeceler, s. 247; C) Divan Edebiyatında Göz ve Gözle İlgili Mazmunlar, s. 259; Sevgilide (Sevilende) Göz, Gamze, Kirpik ve Kaşın İşlenişi, s. 260; Göz (Çeşm, Dide, Ayn, Basar), s. 260; Genel Olarak Göz, s. 260, Göz Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 263, Gamze (Gözle İşaret, Göz Kırpma, Süzgün ve Sitemli Bakış), s. 270; Genel Olarak Gamze, s. 270; Gamze Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 272; Kirpik (Müje, Müjgan), s. 281; Genel Olarak Kirpik, s. 281, Kirpik Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 282; Kaş (Ebru), s. 284; Genel Olarak Kaş, s. 284; Kaş Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 285; Âşıkta (Sevende) Göz, Göz Yaşı ve Kirpiğin İşlenişi, s. 293; Göz (Çeşm, Dide), s. 293; Genel Olarak Göz, s. 293; Göz Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 295; Göz Yaşı (Yaş, Eşk), s. 303; Genel Olarak Göz Yaşı, s. 303; Göz Yaşı Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 305, Kirpik (Müje, Müjgan), s. 314; Kirpik Üzerine Teşbih ve Mecazlar, s. 314; IV. BÖLÜM, Göz Hastalıklarının Halk Arasındaki Tedavi Metodları, s. 319; Eski Çağda İlâçlar, s. 319; Orta Çağda İlâçlar, s. 320; Türklerde Farmakoloji ve İlâçlar, s. 321; El – Biruni'nin Eczacılık ve Tıptaki Yeri, s. 324; Günümüzde İlâçlar, s. 325; Göz Hastalıkları, s. 327; Gözkapağı Şişmesi ve Böcek Sokmaları, s. 328; Arpacık (Hordeleum), s. 330; I – İnanmalara Göre Yapılan Tedavi Metodları, s. 331; II – Tıbbî Tedavi Metodları, s. 332; Kirpik Kırımı (Blefaritler), s. 332; Şarbon (Bednar, Karakabarcık), s. 334; Gözlerin Sulanması (Lakrimasyon), s. 335; Göz Nezlesi ve Çapağı, s. 335; Trahom, s. 336; Göz Çerebi, s. 337; Bahar Nezlesi, s. 339; Göz Ağrıları, s. 342; I – İnanmalara Göre Yapılan Tedavi Metodları, s. 342; II – Tıbbî Tedavi Metodları, s. 344; Karasu Hastalığı (Glokom), s. 349; Göze Perde Gelemsi (Katarakt), s. 352; I – İnanmalara Göre Yapılan Tedavi Metodları, s. 352; II – Tıbbî Tedavi Metodları, s. 353; Gece Körlüğü (Tavuk Karası, Tavuk Berevisi), s. 355; Şaşılık (Strabismus), s. 356; I – Şaşılık ve Felç Hakkında İnanmalar, s. 356; II – Tıbbî Tedavi Metodları, s. 357; Önleyici Tedbirler (Profilaksi), s. 357; Sözlük, s. 363; Fihrist, s. 453; İndeks, s. 459; Faydalanılan Kaynaklar, s. 475.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde kitabın meydana gelişi hakkında bilgi verilmektedir.

Konu Açıklaması: Folklorun, M. Şakir Ülkütaşı'dan alıntı yapılarak, "*Folklor, toplu ve genel anlamıyla, halkı yani, halk düşünce ve terbiyesinin, manevî tezahürlerini araştıran bilgi demektir*" şeklinde tanımı yapılıyor (s.4). Folklor incelemelerinde baş vurulan metotlar hakkında kısa bilgi verilerek folklorun kaynakları üç dönemde inceleniyır (s.5). Yine Ülkütaşır'dan bir alıntı yapılarak folklorun "*İnsan faaliyetlerinin, daha çok halk edebiyatı, halk gelenekleri ve görenekleri gibi tamamiyle fikri ve manevî tezâhürleri konu alarak alan bir bilim dalı...*" şeklinde tarifi yapılıyor (s.10).

14. ÇOBANOĞLU, Özkul – Metin ÖZARSLAN (Yay. Haz.)
Prof. Dr. Umay Günay Armağanı, Ankara, 1996, Feryal Matbaacılık, XVI+287 s., 1 port., 16x24 cm.,

Eser, Umay Günay onuruna hazırlanan farklı bilim adamlarının yazılarından meydana gelmektedir.

İçindekiler: Sözbaşı, s. IX; Prof. Dr. Umay Günay'ın Hayatı, s. XI; Prof. Dr. Umay Günay'ın Yayınlarından Seçmeler, s. XIII; 1. Başgöz, Prof. Dr. İlhan: Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi (Fonksiyonu), s. 1; 2. Baykara, Prof. Dr. Tuncer: Zeki Velidî Togan Hocamın Köyünde, s. 5; 3. Elçin, Prof. Dr. Şükrü: Yeşil Abdal ve Karaca Oğlan Üzerine Notlar, s. 10; 4. Ercılasun, Prof. Dr. Bilge: Edebiyatımızda Marazîlik, s. 13; 5. Glassie, Prof. Dr. Henry: Turkish Folk Art and The Search for Meaning, s. 21; 6. Gülensoy, Prof. Dr. Tuncer: Erzincan (Belen Nahiyesi – Şemlik Köyü) Ağzı ile "Sefil Yakub" Hikâyesi, s. 26; 7. Güngör, Prof. Dr. Harun: Eski Türk Dininin İsimlendirilmesi Üzerine, s. 34; 8. Güzel, Prof. Dr. Abdurrahman: Haggi Bektasch Velî, Entwicklung Der Bektaschijje und Die Türkische Kultur, s. 39; 9. Seyidoğlu, Prof. Dr. Bilge: Mitolojik Dönemde "At", s. 51; 10. Tural, Prof. Dr. Sadık: Edebiyat ve Toplum İlişkisi Üzerine Düşünceler, s. 57; 11. Yıldırım, Prof. Dr. Dursun: Kültürel Açıdan Türk Dünyasının Durumu ve Geleceği, s. 67; 12. Ceferoğlu, Doç. Dr. Meherrem: Hagg Âşıgı Sınag Yollarında, s. 75; 13. Karadağ, Doç. Dr. Metin: Bazı Avrupa Üniversitelerinde Halkbilimi Çalışmaları, s. 80; 14. Oğuz, Doç. Dr. M. Öcal: Manzum Hacı Bektaş Velâyetnâmesinin Yeni Bir Nüshası, s. 88; 15. Artun, Yard. Doç. Dr. Erman:

Adana Köy Seyirlik Oyunlarından Örnekler, s. 92; 16. Doğan, Yard. Doç. Dr. Abide: Yoldaşlar Üzerine Bir Tahlil Denemesi, s. 107; 17. Duvarcı, Yard. Doç. Dr. Ayşe: Türkçe'nin Öğretilmesinde Halk Edebiyatının Önemi, s. 117; 18. Önal, Yard. Doç. Dr. Mehmet: Tahkiyeli Eserleri Tahlil Plânı Hakkında Bir Deneme, s. 124; 19. Özgül, Yard. Doç. Dr. M. Kayahan: Halil Nihat Boztepe'nin Ağaç Kasidesi, s. 135; 20. Kalafat, Dr. Yaşar: Halk İnançlarımızda "Değirmen", s. 147; 21. Yıldız, Dr. Naciye: Manas Destanı'nda İslâmiyet, s. 151; 22. Yüksel, Dr. Hasan Avni: Polonya Folklorunda Örnekler, s. 166; 23. Cihangir, Erol: Üçüncü Dünya, Millî Komünizm ve Sultan Galiyev, s. 175; 24. Çınar, Ali Abbas: Türkmenistan'da Folklor Faaliyetleri, s. 191; 25. Çobanoğlu, Özkul: Lord Raglan'ın Batı Halk Kahramanı Kalıbı Açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destan Kahramanlarına Bir Bakış, s. 202; 26. Fedai, Harid: Kıbrıslı Âşık Kenzî'de Rumeli Coğrafyası, s. 210; 27. Gökalp, G. Gonca: Türkiye'de Şiir Kuramı Üzerine Bir Kaynakça Denemesi, s. 217; 28. Karataş, Aynur: Âşık Şenlik, âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi, s. 235; 29. Öküzcü, İbrahim: Türkçe'de Cümle Bağlayıcıları, s. 247; 30. Özarslan, Ersin: Edebiyatta Nesil Meselesi ve Ara Nesil, s. 266; 31. Özarslan, Metin: Türk Halk Şiirinde Aruzlu Türler Üzerine Bazı Dikkatler, s. 279.

Önsöz (ve/veya) Giriş: Sözbaşında bu aramağanın bir evlatlık borcu olduğu ifade edilerek yazıların halkbilimi ve halk edebiyatı ağırlıklı olmasından ötürü herhangi bir konu ayrımına gidilmediği ifade ediliyor.

Konu Açıklaması: İlhan Başgöz, William Bascom'un "Folklorun Dört İşlevi" adlı çalışmasının kabul gördüğünü belirterek onları sıralıyor: "*Hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme; değerlere, toplum kurumlarına ve törelere destek verme; eğitim, yani kültürü gelecek kuşaklara aktarma; toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması*". Bunların hepsinin tek bir işlevde toplanabilir olduğunu vurgulayan Başgöz Bascom'dan alıntılayarak "*folklorun işlevi kişiyi bir toplumda kabul edilmiş değerlere uymaya, onları kabullenmeye, onları gelecek kuşaklara geçirmeye hizmet etmektir.*" diyor (s. 1). Folklorun sadece düzeni ve dirliği sürdürmek eğiliminde olanalara destek olamayacağını vurgulayarak folklorun bir beşinci işlevi olarak da çatışmaları büyütmek, baş

kaldırmalara destek olmak, kurulu düzene ve değerlere direnmeleri arkalamak, onları yıkmaya kalkışanlara güç vermek gibi bir işlevi olduğunu da belirtiyor (s. 2)

15. ÇOBANOĞLU, Özkul

Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, 2. bs., Ankara, Akçağ, 2002, 366 s., 24 cm., Akçağ Yayınları: 310, Folkloristik Dizisi: 1, Kaynakça ve Dizin var.

İlk baskısı 1999 yılında yapılan kitap, altı bölümden meydana gelmektedir. Kitabın birinci ve ikinci bölümünde Halkbilimine ilişkin genel bilgiler ile alan araştırması yöntemlerine değinilmiştir. Diğer bölümlerde ise erken dönem halkbilimi kuramları ile metin merkezli ve bağlam merkezli halkbilimi kuramlarına yer verilmiştir.

İçindekiler: Ön Söz, s. 11, Giriş, s. 17, I. Bölüm: Halkbilimine İlişkin Genel Bilgiler, s. 21, A) Halkbilimi Çalışmalarının Tarihçesi, s. 21, B) Halkbiliminin Mahiyeti ve Temel Araştırma Alanları, s. 23, C) Pratisyen Bir Halkbilimcinin Sahip Olması Gereken Entelektüel Araç ve Gereçler Nelerdir?, s. 27, D) Ulusal Halkbilimi Kuramları ve Bazı Ülkelerdeki Uygulamalar, s. 29, E) Türk Halkbilimi Çalışmaları, s. 43, a) Türk Halkbilimi Çalışmalarının Tarihçesi, s. 43, b) Türk Halkbilimi Çalışmalarının Kadrosu, s. 50, c) Türk Halkbilimi Köy, Kasaba ve Kent Monografisi Çalışma Planı, s. 54, II. Bölüm: Halkbilimi Alan Araştırması Yöntemleri, s. 63, A) Halkbiliminde Alan Araştırması Kavramı ve Önemi, s. 63, B) Derlemenin Planlama ve Hazırlık Safhası, s. 66, a) Araştırma Konusunun Tespiti, Analizi ve Derleme Planlama, s. 66, b) Sahaya Çıkmadan Önce Yapılacak Hazırlıklar, s. 70, c) Kaynak Kişilerle Münasebet Kurulması ve Sürdürülmesi, s. 72, C) Gözlem (Müşâhede) Yoluyla Derleme Yöntemleri, s. 74, a) Gözlem Tekniği ve Çeşitleri, s.74, b) Gözlemler Nasıl ve Ne Zaman Kaydedilmelidir?, s. 75, c) Neyin ve Nelerin Gözlemi Yapılmalıdır?, s. 76, d) Olayların Ortam Bakımından Çeşitleri, s. 78, D) Görüşme (Mülâkat) Yoluyla Derleme Yöntemleri, s. 80, a) Görüşme (Mülâkat) Tekniği ve Çeşitleri, s. 80, b) Görüşme Yoluyla Elde Edilen Malzemenin Kontrolü, s. 82, c) Görüşmede (Mülâkatta) Sosyal Bağlamın Yeri ve Önemi, s. 83, d) Derlenen Malzemenin Arşivlenmeye Hazır Hale

Getirilmesi, s. 83, E) Alan Araştırmasına Dair Son Uyarılar, s. 84, III. Bölüm: Erken Dönem Halkbilimi Kuramları, s. 87, A) Batı Düşünce Tarihinde Halkbilimsel Düşüncenin Evrimi, s. 87, B) Halkbilimi'nin Bağımsız Bir Bilimsel Disipline Dönüşmesi: J. G. von Herder ve Grimm Kardeşler, s. 95, C) Mitolojik Teori ve Mitolojik Okul, s. 99, D) Mitlerin Meteorolojik Gelişimi Teorisi, s. 99, E) Güneş Mitolojist Okul ve Güneş Mitleri Teorisi, s. 101, F) Masalların Göçü ve Kültürel Ödünçleme Teorisi, s. 105, G) Erken Dönem Halkbilimi Kuramlarının/Temel Paradigmaları ve Eleştirilen Yönleri, s. 107, IV. Bölüm: Metin Merkezli Halkbilimi Kuramları, s. 111, A) Tarihi-Coğrafi Fin Okulu, s. 111, a) Tarihi-Coğrafi Fin Okulunun Tarihçesi ve Temel Eserleri, s. 111, 1) Alex Olrik'in Epik Kanunlar Teorisi, s. 114, 2) Anti Aarne'nin Masalların Tip Kataloğu, s. 118, 3) Stith Thompson'un Halk Edebiyatının Motif İndeksi, s. 119, b) Tarihi-Coğrafi Fin Okulunun Temel Paradigmaları, s. 122, c) Tarihi-Coğrafi Fin Okulunun Çalışma Yöntemi, s. 123, d) Tarihi-Coğrafi Fin Yöntemine Yöneltilen Tenkitler, s. 141, B) Tarihi Yeniden Kurma Kuramı, s. 144, C) Evrimsel Halkbilimi Teorisi, s. 146, D) Psikoanalitik Halkbilimi Kuramları, s. 152, a) Psikoanalitik Halkbilimi Okulları ve Kuramsal Farklılıkları, s. 152, b) Psikoanalitik Halkbilimi Kuramlarına Yöneltilen Eleştiriler, s. 162, E) Mit-Ritüeli Halkbilimi Kuramı, s. 163, F) Tarihi-Kültürel Halkbilimi Okulu, s. 166, G) Biyolojik Halkbilimi Kuramı, s. 170, H) Seçkin Kültürün Dibe Batması Kuramı, s. 173, I) İdeolojik Halkbilimi Kuramları, s. 177, İ) Kültürlerarası Çaprazlama Yöntemi, s. 181, J) Yığın Kültürü Kuramı, s. 186, K) Yapısal Halkbilimi Kuramları, s. 188, a) Kahramanın Biyografisinin Yapısal Çözümleme Modelleri, s. 189, 1) J. G. von Hahn'ın Aryan Kahramanı Biyografik Modeli, s. 190, 2) Otto Rank'ın Kahraman Kalıbı, s. 191, 3) Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı, s. 192, 4) Eric Hobsbawm'ın Sosyal Haydut veya Halk Kahramanı Kalıbı, s. 194, b) Vladimir Propp'un Yapısal Anlatı Çözümleme Yöntemi, s. 196, 1) V. Propp'un Çözümleme Yöntemi'nin Tarihçesi, s. 196, 2) V. Propp Yapısalcılığının Temel Paradigmaları, s. 197, 3) Propp'un Çözümleme Yönteminin İşleyiş Sistematiği, s. 198, 4) Propp Yöntemine Göre Bir Masal Çözümleme Örneği, s. 213, 5) Vladimir Propp'un Çözümleme Yöntemine Yöneltilen Eleştiriler, s. 215, c) Claude Lévi-Strauss'un Yapısal Çözümleme Yöntemi, s. 216, 1) C. Lévi-Strauss'un Hayatı ve Çalışmalarının Tarihçesi, s. 216, 2) C. Lévi-Strauss'un Çözümleme Yönteminin

Temel Paradigmaları, s. 216, 3) C. Lévi-Strauss'un Yapısal Çözümleme Yönteminin İşleyişi, s. 219, 4) C. Lévi-Strauss'un Çözümleme Yönteminin Tenkit Edilen Yönleri, s. 221, V. Bölüm: Bağlam Merkezli Halkbilimi Kuramları, s. 223, A) İşlevsel Halkbilimi Kuramı, s. 223, a) İşlevsel Kuramın Teorik Zemini ve Tarihçesi, s. 223, b) Kavramsal Çatının Oluşumu: Malinovski ve Kültür Tanımı, s. 224, c) Halkbilimini İşlevsel Çözümleme Modelleri, s. 235, B) Sözlü Kompozisyon Teorisi, s. 238, a) Teorinin Ortaya Çıkışının Tarihçesi ve Homer Meselesi, s. 238, b) Kavramsal Çatısının Oluşumu: M. Parry ve Çalışmaları, s. 241, c) Teorinin Ortaya Çıkışı: Albert B. Lord ve Çalışmaları, s. 244, d) Sözlü Kompozisyon Teorisine Yapılan Tenkitler ve Dönüşümler, s. 260, e) Sözlü Kompozisyon Teorisinin Bugünkü Durumu, s. 263, C) Performans Teori, s. 265, a) Performans Teori'nin Ortay Çıktığı Teorik Zemin ve Tarihçesi, s. 265, b) Performans Teori'ye Göre Halkbilimini Analiz Modelleri, s. 271, 1) Performans (icra/gösterim) Kavramına Dair İlk Tespitler, s. 272, 2) Üçlü Bir Araştırma Modeli: Metin (Text) Sözeldoku (Texture) ve Bağlam (Context), s. 278, 3) "Halk" Kavramanın Tanımlanışındaki Büyük Değişme, s. 287, 4) Performans Teorinin Manifestosu: Yeni Bir Halkbilimi Kuramının İlânına Doğru, s. 292, 5) Performans Teori'nin İcra Olayı Tahlil Yöntemi, s. 307, VI. Bölüm: Uygulamalı Halkbilimi Araştırmaları, s. 317, Son Söz, s. 329, Kaynakça, s. 331, Kavramlar ve Kişiler Dizini, s. 357.

Önsöz (ve/veya Giriş): Kitabın bu ikinci baskısında iki ayrı önsöz bulunmaktadır. Kitabın ilk baskısının önsözünde eğitim sistemimizin çarpıklığına dair birtakım eleştiriler getirilmiştir. Ayrıca kitabın bölümlerinde nelere değinildiği kısaca belirtilmiştir. İkinci baskının önsözünde ise kitaba yöneltilmiş, eklenmeyen künyeler, tashihler, yazım tekniği, eksik bahisler, "müellifin sesinin fazla çıkmaması" gibi birtakım eleştirilere ve bunların sebeplerine değinilmiştir.

Konu Açıklaması: Bir halkbilimcinin hangi bilim dallarından yaralanması ve çalışmalarıyla bunlara katkıda bulunması gerektiğine değinilmiş (s.19). Folklorun "*...insan davranışlarını ve geleneklerini çalışarak, objesi olan insanı daha iyi anlamaya ve onun hakkında daha derin bir bilgiye kavuşmak amacıyla on dokuzuncu yüzyıl başlarında ortaya çıkan bağımsız bir bilim dalıdır.*" şeklinde

tarif edilmiş (s.21). Terim olarak folklorun ortaya çıkışı anlatılmış (s.21). Yine folklor "*Bir ülke veya belirli bir bölge halkına ya da aralarında en az bir müşterek faktör bulunan bir toplumsal gruba ilişkin maddi ve manevi alanlardaki kültürel ürünleri ve onların canlı ve teatral bir dışavurum şeklinde icra olunan gösterimlerini konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran ve kuramsal olarak yorumlayan, karşılaşılan sosyal ve toplumsal problemlerin çözümüne yönelik olarak uygulayan bir bilim…*" olarak tarife edilmiş (s.22). Folklorun özelliklerine yer verilmiş (s.23). Türkiye'de halkbilim çalışmalarının gelişim seyri verilmiş (s.43). Halkbiliminin kadroları sıralanmış (s.50). Lisans düzeyinde köy, kasaba, kent monografisi çalışmak isteyenler için bir çalışma planı verilmiş (s.55). Derleme yapacak kişide olması gereken özellikler sıralanmış (s.64). Halkbiliminin batı düşünce tarihindeki evrimine değinilmiş (s.87). Halkbiliminin bağımsız bir bilim haline gelmesini sağlayan Herder ve Grimm Kardeşler'den bahsedilmiş (s.95). Alex Olrik'in halk anlatılarının epik yasaları sıralanmış (s.115). Lord Raglan'ın geleneksel kahraman kalıbı maddelenmiş (s.193). Albert B. Lord'un Sözlü kompozisyon teorisinin temel kitabı olan Destanların Söyleyicisi adlı esere değinilmiş (s.244). Dan Ben-Amos'un folklor tarifine yer verilmiş (s.300). Dan Ben-Amos'un geliştirdiği araştırma modelinde ele alınan üç unsur sıralanmış (s.307).

16. DORSON, R. M.

Günümüz Folklor Kuramları, çev: Nermin Ulutaş, İzmir, Ege Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, 1984, VIII+60 s., 16,5x23,5 cm., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 33, Kaynakça var.

İçindekiler: Önsöz, s. V, Yazar Hakkında, s. VII, Giriş, s. 1, I. Karşılaştırmalı Folklor Kuramı, s. 3, II. Ulusal Folklor Kuramları, s. 11, Alman, s. 13, Rus, s. 14, Macar, s. 17, Japon, s. 19, Amerikan, s. 21, III. Antropolojik Kuram, s. 25, İçerik, s. 29, İşlev, s. 30, Stil, s. 33, IV. Psikoanalitik Folklor Kuramı, s. 35, V. Yapısal Folklor Kuramı, s. 45, Özet, s. 49, Adı Geçen Kaynaklar, s. 51.

Önsöz (ve/veya Giriş): Nermin Ulutaş tarafından kaleme alına önsözde, eserin yalnızca folklor ile değil psikoloji, antropoloji, mitoloji gibi farklı alanlarda

çalışanların da kullanabilecekleri nitelikte olduğu vurgulanmaktadır. Giriş bölümünde ise 19. yy'da ortaya atılan kuramların abartılı, 20. yy'dakilerin ise daha ölçülü olduğu söylenmektedir.

Konu Açıklaması: Fin (Karşılaştırmalı) Yöntemi'nin ortaya çıkışı ve özellikleri anlatılıyor (s.3). Fin Yöntemi'ne yöneltilen bir takım eleştiriler sıralanıyor (s.5). Fin Yöntemi ile Ulusal Folklor kuramlarının arasıdaki farklar belirtiliyor (s.11). Herder'in mistik bir anlam yüklediği "Halk" kavramının Nazi'ler zamanında politik bir anlam kazandığı söyleniyor (s.13). Rusya'da folklorun proleter ideallerin dizginleşmiş ifadesi olarak yerini aldığı vurgulanmaktadır (s.15).

17. DÜZGÜN, Dilaver

Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı ile İlgili Çalışmaları, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1997, XII+179 s., 13,5x19,5 cm., T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 1982, Yayımlar Dairesi Başkanlığı Kültür Eserleri Dizisi: 194, Kişi Adları ile Yer, Eser, Yayın Organı ve Kuruluş Adları indeksi var.

Folklor sahasında önemli bir isim olan Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu'nu konu edinen çalışmada, onun bu alanda yapmış olduğu faaliyetler, yayınladığı ve hakkında yazılan eserler ile folklor ile ilgili sahip olduğu görüşlere yer verilmiştir.

İçindekiler: Önsöz, s. IX, Giriş, s. 1, A-Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu Hakkında Yapılan Çalışmalar, s. 1, B-Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu ve Folklor, s. 3, I. Bölüm: Hayatı, Kişiliği ve Çeşitli Yönleri, I-Doğumu, Ailesi, Çocukluğu, s. 6, II-Öğrenimi, s. 9, III-Bulunduğu Görevler ve Akademik Kariyerdeki İlerlemeleri, s. 10, IV-Aile Çevresi, Eşi, Çocukları, s. 13, V-Hastalığı ve Ölümü, s. 14, VI-Kişiliği ve Bilim Anlayışı, s. 16, VII-Anadoluculuk ve Milli Kalkınma, s. 21, VIII-Teşkilatçılığı, s. 25, IX-Bağışladığı Kitaplar, s. 41, X-Kullandığı İsimler, s. 42, XI-Şiirleri, s. 45, XII-Bir Erzurumlu Olarak Fındıkoğlu, s. 47, II. Bölüm: Yayın Faaliyetleri, I. Kitapları, s. 50, 1-Erzurum Şairleri, s. 50, 2-Bayburtlu Zihni, s. 59, 3-Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber, s. 66, 4-Folklor ve Etnografya Kılavuzu, s. 69, II. Yazıları, s. 70, III. Yayınlarında İşlediği Konular, s. 77, A-Genel Olarak Folklor, s. 77, B-Halk Şiiri ve Halk Şairleri, s. 77, C-Folklora Hizmet Edenler, s.

102, D-Kitaplar Tanıtma Yazıları, s. 105, E-Diğer Konular, s. 107, III. Bölüm: Fındıkoğlu'nun Folklor ve Halk Edebiyatı İle İlgili Görüş ve Önerileri, I. "Folklor" Adı, s. 108, II. Folklorun Tanımı ve Muhtevası, s. 109, III. Folklorun Doğuşu ve Tarihçesi, s. 115, IV. Folklorun Diğer Bilim Dallarıyla İlişkisi, s. 119, V. Folklorun Önemi, s. 127, VI. Folklor Araştırmalarında Metod, s. 128, VII. Halktan ve Halk Edebiyatından Yararlanma, s. 132, Bibliyografya, s. 135, İndeks, s. 169.

Önsöz: Önsözde Fındıkoğlu'nun ülkemizde biyografi ve otobiyografinin gelişmediği yönündeki bir yazısından alıntı yapılarak aynı endişe sonucu bu eserin vücuda geldiği söylenmektedir. Ayrıca çok yönlü bir bilim adamı olan Fındıkoğlu'nu konu edinen eserin hazırlanmasında takip edilen yönler vurgulanmıştır.

Konu Açıklaması: Fındıkoğlu'nun bir dönem, folklora karşılık neden halk bilgisini kullanmasını terimin ingilizcesinin tam karşılığı olması ve sade konuşulan sade Türkçeye uygun olması endişesine bağlıyor (s.108). Fındıkoğlu'nun iki ayrı folklor tanımındaki tereddütlere değiniliyor. İlk tanımında folklorun hem maddi hem de manevi kültür ürünlerini incelediğini belirtirken bir başka tanımında onun sadece manevi ürünleri ele aldığını söylüyor (s.109). Fındıkoğlu'nun folklorun halka ait manevi ürünleri incelediği görüşü söylenerek onun folklor tanımlarına yer veriliyor (s.110). Ona göre, halka ait olması ve kollektif olması şartlarıyla bir ürünün folklor alanına dahi olabileceği vurgulanıyor (s.113). Fındıkoğlu'na göre folklorun kaynağı şudur: 19. asırda tarih şuuru uyanmış, mazisine dönmek ve onu anlamak isteyen toplumların bu ilhamı folklor çalışmalarını doğurmuştur (s.115). Folklor ve ilişkili olduğu bilimlere değiniliyor (s.119). Toplum gerçekliği ile hukuk kuralları arasındaki uygunluğu sağlayan hukuk folklorunun ülkemize kazandıracakları üç madde halinde sıralanıyor (s.123). Fındıkoğlu'nun folklorun önemi hususunda sahip olduğu görüşler veriliyor (s.127). Derleme sırasında dikkat edilecek şeyler olarak mevzuun bölümü, halk sempatisi ve gaye şuuru vurgulanıyor (s.131).

18. EKER, Gülin Öğüt – M. Öcal OĞUZ – Nebi ÖZDEMİR
Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi, Ankara, Millî Folklor, 2003, X+292 s., 19,3 cm., Millî Folklor Yayınları: 16, Kişi Adları Dizini var.

Eser, Türk halkbilimi çalışmalarını daha akademik bir boyuta taşımak amacıyla, Umay Günay danışmanlığında yapılan ve Millî Folklor dergisinde yayınlanan çeviri yazılardan oluşmaktadır. Yazıların bir kısmı ilk defa bu kitapta karşımıza çıkmaktadır. Eserde Rusya'dan Avustralya'ya, Tunus'tan Özbekistan'a kadar yabancı ülkelerde yapılan halkbilim faaliyetleri hakkında bilgi verilmektedir.

İçindekiler: Önsöz, s. IX, William John Thoms ve "Folklor" Başlıklı Yazısı, Richard M. Dorson-W.J. Thoms / Çev.: Serpil Aygün Cengiz, s. 1, Folklor'un Babası "Stith Thompson", Richard M. Dorson / Çev.: Nebi Özdemir, s. 8, II. Dünya Savaşı Sonrası Alman Halkbilimi, Ingeborg Weber-Kellermann ve Andreas C. Bimmer / Çev.: Ali Osman Öztürk, s. 16, Fransız Yüksek Eğitiminde Folklor ve Folklor-Etnografya-Tarih İlişkisi, Jocelyne Bonnet-Charles Oliver Carbonell / Çev.: R. Bahar Akarpınar, s.28, İspanya'da Folklor Çalışmaları, Frances Gillmor / Çev.: Umay Günay, s. 47, İspanya Yüksek Öğretiminde Folklor ve Antropoloji: "Bir Paradoksun Hikâyesi", Ana Marina Rivas Rivas / Çev.: R. Bahar Akarpınar, s. 58, İtalyan Folklor İlim Adamları, William E. Simone / Çev.: Umay Günay, s. 65, Doğu Almanya'da Halkbilimi Çalışmaları, Heike Müns-Thomas Sgholze / Çev.: Sevengül Sönmez, s. 84, İrlanda Üniversiteleri'ndeki Folklor Çalışmaları, Hülya Oğuz, s. 91, Makedonya Folkloru Hakkında İki Kitap, Nebi Özdemir, s. 101, Rusya'da Folklor Faaliyetleri, Felix J. Oınas / Çev.: Umay Günay, s. 108, Azerbaycan'da Folklor, Samir Kazımoğlu-Ali Abbas Çınar, s. 126, Kazak Folkloru Hakkında, Sendik Pasayev Pirsultanlı / Yay. Haz.: Şahin Köktürk s. 135, Kazakistan'da Folklor Faaliyetleri, Ali Abbas Çınar, s. 139, Kırgız Folkloru, Raise Kıdırbayeva / Akt.: Ali Abbas Çınar, s. 151, Özbekistan'da Folklor Faaliyetleri, Ali Abbas Çınar, s. 166, Yakutistan'da Folklor Faaliyetleri, Yuriy Vasilyev-Cargıstay / Ali Abbas Çınar, s. 185, Afrika Sözlü Sanatının İncelenmesi, Melville J. Herskovits, s. 196, Tunus'un Folklor Dergisi: "Halk Gelenekleri ve Sanatları Defteri", M. Öcal Oğuz, s. 208, Mısır'da Folklor Çalışmaları, Nesrin Akkurt, s. 217, İsrail'de Folklor Çalışmalarının Tarihi, Zehra Kaderli, s. 237, Avustralya'da

Folklor Çalışmaları, John Greenway / Çev.: Umay Günay, s. 261, Japonya'da Folklor Çalışmaları, Ronald A. Morse / Çev.: Nebi Özdemir, s. 278, Bugünkü Japonya'da Folklor Çalışmaları, Michael Loewe / Çev.: Nebi Özdemir, s. 282.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde eserin, Umay Günay'ın danışmanlığında yapılan çevirilerden oluştuğu ve bu sayede de Türk halkbilimi çalışmalarının daha akademik bir kimliğe kavuşması amaçlandığı belirtiliyor. Eserin halkbilimi üzerine çalışan araştırmacılara ve kendi halkbilimi zenginliklerini keşfetmek isteyenlere ışık tutacağı ifade ediliyor.

Konu Açıklaması: W. J. Thoms'un, folklor terimini "popüler antikiteler" ve "popüler edebiyat" terimleri yerine önerdiği ancak daha 1780'lerde Almanya'da "halk bilimi" karşılığı olarak "volkskunde"nin kullanıldığı ifade ediliyor (s.1). Stith Thompson hakkında bilgi verilmektedir (s.8). Almanların "volkskunde"den daha geniş bir araştırma sahasını anlarken, "folklore"u sadece efsane, masal, türkü gibi sözlü halk anlatmalarının ifade eden bir kavram kabul ettikleri, 1970 yılında yapılan kongrede isim değişikliği konusunda en büyük ilgiyi "Kültür antropolojisi, Kültüroloji veya Avrupa Etnolojisi" terimlerinin gördüğü söyleniyor (s.17). Fransa'da folklora yüklenen anlamlar verilmiştir (s.28). Fransa'da folklorun gelişmesi dört devrede inceleniyor (s.29). İspanya'daki folklor tanımlarına yer verilmiş (s.60). Halkbiliminin tanımı yapılıyor (s.91). İrlanda'da folklor terimine karşılık "béalaideas" terimi kullanıldığını belirtiyor (s.92). Folklorun bir tanımı yapılıyor (s.197). Fransız halkbilim okulunun "folklore" terimini çok dar bir alanda tutarak aşağı sınıfların ve bölgesel grupların dans ve şarkıları için kullandığı belirtiliyor (s.208).

19. EKER, Gülin Öğüt – Metin EKİCİ – M. Öcal OĞUZ – Nebi ÖZDEMİR
Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar, Ankara, Millî Folklor, 2003, X+508 s., 19,3 cm., Millî Folklor Yayınları: 17, Kişi Adları Dizini var.

Eser, halkbilimi alanındaki konulara kuramsal açıdan yaklaşan ve Millî Folklor dergisinde yayımlanan folklorun tanımından, giyime, araştırma tekniklerinden

dansa, efsaneden masal kadar geniş bir konu yelpazesine sahip çeviri yazılardan oluşmaktadır.

İçindekiler: Halk Kimdir, Alan Dundes / Çev.: Metin Ekici, s. 1, Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru, Dan Ben Amos / Çev.: Metin Ekici, s. 31, Postmodernizm ve Folklor, John D. Dorst / Çev.: Serpil Cengiz, s. 56, Tür, Richard Bauman / Çev.: Hülya Seyhan Sipahioğlu, s. 61, Doku, Metin ve Konteks, Alan Dundes / Çev.: Metin Ekici, s. 67, Halk Anlatısı, Linda Degh / Çev.: Zerrin Karagülle, s. 91, Halk Anlatısı Araştırmasında Anlam Arayışı, Lutz Röhrich / Çev.: Kürşat M. Korkmaz, s. 128, Halk Anlatısı Araştırma Metodları / Bu Metodların Durumu ve Geleceği, Lauri Honko / Çev.: İsmail Görkem, s. 146, Halk Anlatılarının Epik Kuralları, Axel Olrik, s. 177, Sözlü Anlatım Arasöz: Türk Hikâye Anlatıcılarının Şahsi Değerlendirmelerine Ait Bir Durum İncelemesi, İlhan Başgöz / Çev.: Metin Ekici, s. 190, Efsanenin Yapısı ve Fonksiyonu, Juha Petikainen / Çev.: Metin Ekici, s. 223, Mitin Gerçekliği, Raffaele Pettazzoni / Çev.: M. Mete Taşlıova, s. 241, Edebiyatta Mitolojik ve Arketipik Yaklaşım Tarzları, Çev.: Mustafa Sever, s. 257, Epik Gelenek, V. M. Jirmunsky / Çev.: Oktay Selim Karaca, s. 266, Geleneksel Kahraman, Lord Raglan / Çev.: Metin Ekici, s. 277, Masal ve Efsane Üzerine, Wilfried Buch / Çev.: Ali Osman Öztürk, s. 304, Masalın Efsane, Menkabe, Mit, Fabl ve Fıkra Gibi Türlerden Farkı, Max Luthi / Çev.: Sevengül Sönmez, s. 314, Halk Hikayesi ve Halk Kitabı, Walter Eckehart Spengler / Sevengül Sönmez, s. 320, Ağıtlar: Yeniden Yaratma, Yapı ve Tür Problemleri, Lauri Honko / Çev.: İsmail Görkem, s. 333, Atasözü "Millî Karakter"i Yansıtır mı?, Lutz Röhrich-Wolfgang Mieder / Çev.: Ali Osman Öztürk, s. 347, Modern Dilde Kullanılan Atasözlerinin Biyolojisi, Lutz Röhrich-Wolfgang Mieder / Çev.: Ali Osman Öztürk-Ali Baykan, s. 350, Etnomüzikoloji, John Blacking / Çev.: Murat Karabulut, s. 365, Müzik, Halk ve Gelenek, Jeff Todd Titon / Çev.: Murat Karabulut, s. 371, Müzik Performansı, Gerard Henri Behaque / Çev.: Mustafa Sever, s. 376, Dans, Adrienne L. KAeppler / Çev.: Fatma Kanat Fay, s. 382, Giyim, Werner Enninger / Çev.: Nebi Özdemir, s. 388, Ritüel, Roy, A. Rappaport / Çev.: Kürşat Korkmaz, s. 396, Gülmede Yeni Bir Teori, John Morreall / Çev.: Metin Ekici, s. 407, Beden Folkloru, Katharine Young / Çev.: Serpil Cengiz, s. 437, Sözlü Şiir, Ruth Finnegan / Çev: Sema Demir, s. 443,

Halkbilimi (Folklor) ve Antropoloji, William R. Bascom / Çev.: Metin Ekici, s. 451, Folklorun Biçimleri: Nesir Anlatılar, William R. Bascom / Çev.: R. Nur Aktaş-Banu Aktepe-Başak Değer-Ayhan Doğan-Yeliz Özay-Kıvılcım Serdaroğlu, s. 468,

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde eserin, Umay Günay'ın danışmanlığında yapılan çevirilerden oluştuğu ve bu sayede de Türk halkbilimi çalışmalarının daha akademik bir kimliğe kavuşması amaçlandığı belirtiliyor. Yazıların bir çoğunun Millî Folklor dergisinde yayınlandığı ancak eski sayılara ulaşma imkanının kaybolmasıyla bu yazıları bir kitap halinde yayımlamanın zorunlu hale geldiği söyleniyor. Eserin halkbilimi üzerine çalışan araştırmacılara ışık tutacağı ifade ediliyor.

Konu Açıklaması: Alan Dundes tarafından Halk teriminin tanımı yapılmış (s. 10). Almanya, İsveç ve Hindistan'da folklor karşılığında kullanılan kavramlar tespit edilmiş (s. 31). Folkloru tanımlamadaki güçlükler vurgulanmış (s. 32). Dan Ben Amos folklor tariflerinin hemfikir olduğu üç temel esasın, bir bilgi bütünlüğü, bir düşünce tarzı ve bir sanat ürünü olduğunu belirtiyor (s. 34). Alan Dundes halkbilgisi araştırmalarında ve tariflerinde doku, metin ve konteksin oynadığı role değinmiştir (s. 67).

20. EKİCİ, Metin

Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri, Ankara, Geleneksel Yayınları, XVI+235 s., 16x24 cm.

Kitap, alan araştırmalarında araştırıcıya kolaylık sağlaması amacıyla kaleme alınmıştır. Ayrıca kitabın giriş bölümünde halk, halk bilgisi ve halkbilimi kavramlarına değinilmiştir.

İçindekiler: Önsöz, s.13; Giriş: Halk, Halk Bilgisi, Halk Bilimi ve Özellikleri, Halk, Halk Bilgisi, Halk Bilimi Kavramları, s.1; Halk Bilgisi Ürünlerinin Bazı Özellikleri, s.11; Türkiye'de Halk Bilimi Çalışmalarının Kısa Tarihçesi, s.15; Halk Bilimiyle İlgili Bazı Terimler, s.19; Töre, s.19; Gelenek, s.19; Görenek,

s.21; Halk Biliminin Kaynakları, s.22; Sözlü Kaynaklar, s.22; Yazılı Kaynaklar, s.22; Görsel Kaynaklar, s.23; Maddî Kaynaklar, s.23; I. Bölüm; Derleme ve Planlanması; Derleme Terimleri, s.24; Derleme Nedir?, s.24; Alan (Saha) Nedir?, s.25; Derlemeci Kimdir?, s.26; Uzman (Profesyonel) Derlemeci, s.26; Amatör Derlemeci, s.26; İyi Bir Derlemecinin Sahip Olması Gereken Özellikler, s.26; Kaynak Kişi Kimdir?, s.28; Kaynak Kişiler, s.29; Usta (Profesyonel) Kaynak Kişi, s.29; Amatör Kaynak Kişi, s.29; Kaynak Kişinin Seçimi, s.30; Derlemenin Planlanması, s.32; Proje Hazırlama, s.32; Neden Dereleyeceğim?, s.34; Derlemenin Amacı, s.34; Ne Derleyeceğim, s.36; Konu Belirleme, s.36; Tek Konulu Derleme Çalışması, s.37; Çok Konulu veya Genel Derleme Çalışması, s.37; Konunun Sınırlandırılması, s.37; Nerede Derleyeceğim, s.37; Alanın Belirlenmesi, s.38; Ne Zaman Derleyeceğim, s.38; Derleme Planlanmasında Zaman Kullanımı, s.39; Alan Çalışması Öncesi İçin Gerekli Zaman, s.39; Alan Çalışması İçin Gerekli Zaman, s.40; Alan Çalışması Sonrası İçin Gerekli Zaman, s.41; Nasıl Derleyeceğim, s.41; Kayıt Araç-Gereçleri Sorunları, s.42; Yöntem Sorunları, s.42; Destek (Sponsor) Bulma, s.42; II. Bölüm; Alana Çıkmadan Önce Yapılması Gereken Hazırlıklar; Alan Çalışmasında Kullanılacak Malzeme Hazırlığı, s.45; Yazılı Malzeme Hazırlığı, s.46; Elektrikli ve Pilli Kayıt Araçları Hazırlığı, s.46; Teyp Kaset/Disk Kayıt Araçları, s.46; Video Kamera Kayıt Aracı, s.48; Fotoğraf Makinesi, s.51; Diğer Teknik Araçlar, s.54; Alana Gidiş-Dönüşte ve Alanda Kullanılacak Ulaşım Aracı, s.54; Ekip Hazırlığı, s.54; Alanda Derleme Yapacak Ekip Başkanı ve Hazırlıkları, s.55; Ekipte Çalışacak Kişiler ve Hazırlıkları, s.55; Derleme Alanının Yerel Yöneticileriyle Görüşme ve İzinler, s.56; Alanla İlgili Ön Araştırma ve Tespitler, s.57; Muhtemel Kaynak Kişilerin Belirlenmesi, s.58; Kalacak Yer Belirlenmesi, s.59; Alanın Özellikleri Hakkında Ön Bilgi Edinilmesi, s.60; Alanın Tarihi Hakkında Ön Bilgi Edinilmesi, s.61; Alanın Coğrafî Özellikleri Hakkında Ön Bilgi Edinilmesi, s.61; Ekonomik ve Sosyal Yapı Hakkında Ön Bilgi Edinilmesi, s.62; Hazırlık Yapılması Gereken Dier Konular, s.63; Alanın Dil Özellikleri, s.63; Kaynak Kişilere Verilecek Hediye vb. Hazırlığı, s.63; III. Bölüm; Alanda Kullanılan Derleme Yöntemleri; Anket Yöntemi ve Özellikleri, s.64; Gözlem Yöntemi ve Özellikleri, s.66; Doğal Ortam, s.67; Yapay Ortam ve Özellikleri, s.67; Doğal ve Yapay Ortamlarda Gözlem, s.68; Gözlemi Yapılacak Unsurlar, s.69; Karşılıklı Görüşme Yöntemi ve

Özellikleri, s.70; Görüşme Yöntemi Nerede ve Ne İçin Uygulanır?, s.70; Görüşme Çeşitleri, s.71; Yönlendirilmiş Karşılıklı Görüşme, s.71; Yönlendirilmemiş Karşılıklı Görüşme, s.72; Karşılıklı Görüşme Yönteminin Kullanıldığı Ortamlar, s.73; Derleme Yöntemlerinin Alanda Kullanımı, s.74; Derlemecinin Alana Uyum Sağlaması, s.75; Kaynak Kişilerle İletişim Kurma ve İknâ, s.76; Derleme Ortamı ve Ortamı Etkileyen Unsurlar, s.79; Derlemecinin Kimliği, s.79; İcrâ ve Aktarım Ortamı, s.79; İcrâcı ve Aktarıcının Durumu, s.80; Dinleyici ve Seyirci Durumu, s.81; İcrâ ve Anlatma Yeri ve Zamanı, s.83; Alan Hakkında Genel Bilgiler, s.83; Derleme Yeri ve Tarihi Hakkında Bilgi, s.84; Kaynak Kişi ve Derleme Ortamı Bilgilerinin Kaydedilmesi, s.84; Kayıtlı Malzemelerin Etiketlenmesi ve Numaralanması, s.85; IV. Bölüm; Alan Çalışmasında Sonra Yapılması Gerekenler; Alanda Derlenen Ürünlerin Tasnifi ve Arşive Hazırlanması, s.86; Kaset/Disklerin İçindekiler Listesi ve Dizini, s.86; Fotoğraf ve Diyapozitif Listesi ve Dizini, s.87; Yazılı Notların Listesi, s.87; İlk Rapor Hazırlığı, s.88; Sözlü Bilgilerin Yazıya Geçirilmesi, s.88; Yazıya Geçirme ve Ağız Özellikleri, s.88; Yerel Kelime ve Deyimlerin Anlamlarını Açıklama, s.89; Metin Bütünlüğü Sağlama, s.89; Ses ve Görüntü Kayıtlarının Çözümleri, s.90; Maddî Ürün Örnekleri ile Sözlü ve Yazılı Kayıtların İlişkisi, s.90; Derlenen ve Çözümlenen Malzemenin Tür Listesi, s.91; Arşivleme, s.95; Kasetlerin Dijital Bilgi Saklama Ortamlarına Aktarılması, s.97; Halk Bilgisi Ürünlerini İnceleme Kuram ve Yöntemleri, s.99; Metin Merkezli Kuram ve Yöntemler, s.100; Gelişme Kuramı, s. 100; Yayılma Kuramı, s.102; Tarihî-Coğrafî (Fin) Kuramı ve Yöntemi, s.103; Stith Thompson ve "Halk Edebiyatı Motif İndeksi", s.107; Psikoanalitik Kuram ve Yöntem, s.110; Yapısalcı Kuram ve Yöntem, s.114; Kahramanın Biyografisiyle İlgili Yapısal Yöntemler, s.114; Vladimir Propp ve Masalların Yapısal Çözümlemesi, s.117; Bağlam/İcrâ (Performans) Merkezli Kuram ve Yöntemler, s.119; İşlevsel Halk Bilimi Kuram ve Yöntemi, s.119; Sözlü Kompozisyon Kuram ve Yöntemi, s.121; Performans (İcrâ) Kuram ve Yöntemi, s.123; Alandan Derlenen Ürünlerin Yayına Hazırlanması, s.126; Halk Bilgisi Ürünlerinin Sahipliği, Ticareti, Tanıtımı, Öğretimi ve Korunması, s.127; Halk Bilgisi Ürünlerinin Ticarî Alanda Kullanılması, s.128; Halk Bilgisi Ürünlerinin Turizm ve Eğitimde Kullanımı, s.130; Halk Bilgisi Ürünlerinin Korunması ve Yaşatılması, s.133; Sonuç, s.135; Ekler; Türlere Göre Örnek Bilgi

Soruları; Dil-Anlatım, s.143; Âşık-Tekke Edebiyatı, s.143; Anlatmalar, s.145; Anonim Şiirler, s.148; Kalıplaşmış Söz ve İfadeler, s.150; Hayatın Dönüm Noktalarıyla İlgili Gelenek-Görenekler, s.152; (Çeşitli Alanlara Ait) Halk Bilgisi, s.178; Bayramlar, Törenler, Kutlamalar, s.189; İnanmalar, s.190; Çocuk Oyunları, s.198; Halk Tiyatrosu, s.199; Halk Müziği, s.200; Giyim-Kuşam-Süslenme, s.202; Halk Sanatları, s.210; Halk Mutfağı, s.227; Kaynaklar, s.233.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde halk, halk bilgisi, halk bilimi ve derleme terimleri üzerinde kısaca durularak bunların tanımları yapılmış. Buna göre halk bilimi, *halk bilgisi ürünlerini derleyip toplama, bir çalışma alanı haline getirip, bilimsel olarak araştırma ve incelemedir*.

Konu Açıklaması: *Popüler antikler* ve *popüler edebiyat* kavramlarını karşılamak amacıyla kullanılan "folklor" teriminin Türkiye'de *halkiyât, halk bilgisi, hikmet-i avam, budun bilgisi, halkbilimi, halkbilimi, halk kültürü*; bazı batılı ülkelerde ise *volkskunde, traditions popularies* gibi terimlerle karşılandığı söylenmiş (s.2). Çeşitli uzmanlar ve görüşler çerçevesinde *halk* teriminin farklı tanım ve kullanımlarına değinilmiş (s.3). Halk biliminin *"halk bilgisi"ni kendine has yöntemlerle alan ve inceleyen bir bilim dalı* olduğu vurugulanmış (s.11). Halk bilgisi ürünlerinin *sözlü olma, geleneğe bağlılık, çeşitlenme, anonimlik, kalıplaşma* özellikleri üzerinde durulmuş (s.11). Türkiye'de halk biliminin gelişim seyri üzerinde kısaca durulmuş (s.15). Derleme ve derlemeyle ilgili terimler, derlemede dikakt edilmesi gereken hususlar üzerinde durulmuş (s.24). Metin merkezli kuram yöntemlerden bahsedilmiş (s.100). Bağlam merkezli kuram ve yöntemler üzerinde durulmuş (s.119).

21. ELÇİN, Şükrü

Halk Edebiyatı Araştırmaları II, 2. bs., Ankara, Akçağ, 1997, VI+674 s., 16,5x23,5 cm., Akçağ Yayınları: 221, Kaynak Eserler: 44, Halk Edebiyatı: 6.

Eser, Şükrü Elçin'in Türk Folklor Araştırmları, Ülkü, Türk Kültürü, Türk Kültürü Araştırmları, Millî Kültür gibi dergilerde yayınlanmış derleme ve

araştırmalarından oluşmaktadır. Eserde, birbirinden farklı halkbilimi konularına dair bilgi bulmak mümkündür.

İçindekiler: Sözbaşı, 1-Köroğlu Hakkında Notlar, s. 1, 2-Hikâye-i Cezâyir Dayılarından Ali Dayı, s. 21, 3-Dede Korkut Kitabı'nda İslamî Unsurlar, s. 29, 4-Köroğlu'nun Kuyuluk Rivâyeti, s. 38, 5-Deli Dumrul Hikâyesinin Bir Varyantı, s. 59, 6-Tepegöz'ün Posof Rivâyeti, s. 60, 7-Halk Romanları ile İlgili Bir Tâmim ve İki Mektup, s. 61, 8-Kitâbî, Mensur, Realist İstanbul Halk Hikâyeleri, s. 69, 9-Tebriz'de Bir Türk Romancısı, s. 99, 10-Evhad Çelebi Hikâyesi, s. 102, 11-Tepegöz'ün Beşirî Rivâyeti, s. 114, 12-Kerem ile Aslı Hikâyesi, s. 115, 13-Bir Şeyh Şücâüddin Baba Velâyetnâmesi, s. 118, 14-Hâzâ Menâkıb-ı Fil-i Hümâyun, s. 140, 15-Destân-ı Kıssâ-i Şâd ile Gam (Ferruhdil ile Mehmed Bey'in Hikâyesi), s. 176, 16-Arzu ile Kanber'in Çankırı, Şabanözü Büyükyakalı Köyü Rivâyeti, s. 206, 17-Sansar Mustafa Hikâyesi, s. 210, 18-Hikâyet-i Bengî Hallâç, s. 235, 19-Bursalı Hoca Abdürrauf Hikâyesi, s. 242, 20-Hikâyet-i Bağdad Şâhı, s. 244, 21-Hikâyet-i Kızılalma, s. 252, 22-Târih-i Kızılalma, s. 254, 23-Horoz Masalı, s. 256, 24-Keloğlan'la Denizaygırı, s. 257, 25-Billûr Köşk Hikâyesi, s. 260, 26-Bir Nasreddin Hoca Mecmuası, s. 261, 27-Eşme'nin Yeleğen Köyü Bilmeceleri, s. 280, 28-Mecitözü (Çorum) Bilmeceleri, s. 287, 29-Gölpazarı Bilmeceleri, s. 296, 30-Tuzakçı (Balıkesir-Gönen) Köyü Bilmeceleri, s. 399, 31-Kalecik Hacı Köyü Bilmeceleri, s. 405, 32-Türk Dilinde Atalar Sözü, s. 413, 33-Türk Atasözlerinde At, s. 429, 34-Britsh Museum'da Bulunan Yazma Bir Türk Atalar Sözü Mecmuası, s. 436, 35-Oxford'ta Bir Mecmua: Atalar Sözü, s. 441, 36-Bir Emsal Kitabı, s. 452, 37-Tuz-Ekmek Hakkı Deyimi Üzerine, s. 457, 38-Turgutlu'da "Trampete Girmek" Deyimi, s. 465, 39-Florina Ağzı, s. 466, 40-Ayvalık Limanına Bağlı Deniz Araçlarının Adları, s. 476, 41-Akçaabat Köy Orta Oyunları, s. 484, 42-Türklerde "Aşık" Oyunu ve Bu Oyunla İlgili Adet ve Ananeler, s. 487, 43-Sivas Çocuk Oyunları, s. 495, 44-Çorum'da Oynanan Üç Çocuk Oyunu, s. 498, 45-Kızıltepe ve Kermira'da Köylü Çocuk Oyunları, s. 500, 46-Atların Doğuşları ile İlgili Efsâneler, s. 502, 47-Bozgeyikli Soyadının Efsânesi, s. 507, 48-Tefenni (Burdur) Köylerinde Bir Çoban Bayramı: Yünün Bögedi, s. 508, 49-Tosya'da ay ve Güneş Hakkında İnanmalar, s. 512, 50-Al-Karı, s. 516, 51-Türklerde Atın Armağan Olması, s. 518, 52-Türk Destan, Masal ve Hikâyelerinde Atla İlgili

İnanışlar, s. 525, 53-Folklor, s. 529, 54-İslâm Memleketlerinde Folklor Çalışmalarının Koordinasyon Problemi, s. 532, 55-Folklorumuzda Yozlaşma ve Yabancılaşma, s. 535, 56-Folklor Halk Edebiyâtının Millî Birliğin Oluşmasındaki Rolü, s. 540, 57-At Damgaları, s. 554, 58-Denizli Dokumacılığı Üzerine Notlar, s. 555, 59-Ayvalık Balıkçılığı Üzerine Notlar, s. 574, 60-Bay Beyrek'in Yozgat Rivayeti, Türk Folklor Araştırmaları, s. 597, 61-Türkçülük ve Milliyetçilik (Konferans), s. 605, 62-Ali Ufkî, s. 616, 63-Fuad Köprülü ve Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, s. 620, 64-Kıbrıs'ta Edebiyat ve Folklor Çalışmalarının Değerlendirilmesi, s. 624, 65-Altıntaş (Kütahya) Çocuk Oyunları, s. 633, 66-Bir Yazmadaki Hikâyeler, s. 639, 67-Cumhuriyet Devri Türk Halk Şiirine Umumî Bir Bakış, s. 641, 68-Folklor ve Halk Edebiyatının Millî Birliğin Oluşmasındaki Rolü, s. 644, 69-Bir Anket ve Halife Altay'ın Cevapları, s. 659, 70-Nasreddin Hoca'nın Latifeleri, s. 669.

Önsöz (ve/veya Giriş): Sözbaşında folklor ve etnografya araştırmalarında bütün ilim dallarında olduğu gibi hareket noktasını bibliyografyanın teşkil ettiği, bibliyografyaların çıkarılmayışının bilgi toplama işini aksattığı, bilinenlerin tekrarına yol açtığı ve yanlış değerlendirmelerin yapıldığına sebep olduğu ve çalışmaların verimini azalttığı vurgulanmaktadır. Bu eksikliği gidermek amacıyla, yazarların dergi köşelerinde kalmış çalışmalarını bir araya getirmeleri gerektiği söylenmektedir.

Konu Açıklaması: Folklor teriminin oluşumuna, kim tarafından, nerede ve neye karşılık teklif edildiğine, Türkiye'de ve bazı Avrupa devletlerinde hangi adlarla anıldığına değinilip tarifi yapılarak konusu ve alanına yer veriliyor (s. 529). Folklor çalışmalarının tarihî gelişim seyrine değiniliyor (s. 529). Folklor çerçevesine giren bilgilerin gelenek yolu ile, zaman ve mekan içinde nesilden nesile aktarıldığı söyleniyor (s. 530). Folklor ürünlerinin tespitinde kullanılması gereken metot, folklorun kaynakları ve folklor ile ilişkili diğer disiplinler anlatılıyor (s. 531). Folklora farklı bir ad "*Anane Medeniyeti*" deniyor ve folklorun tarifi yapılıyor (s. 532). Folklorun konusuna değiniliyor ve 16. asırdan itibaren Avrupa'da dillerin kaynaklarına dair yapılan incelemelerin folklor araştırmalarının kapısını araladığı, Kuzey Avrupa devletlerinin folkloru maddî ve manevî

etnografya adları ile derleme yoluna gittikleri söyleniyor (s. 535). Folklorda sözlü aktarımın gerçekleşebilmesi için yerleşik ve düzenli bir hayat tarzının olması ve varyantlaşmanın sebepleri vurgulanıyor (s. 536). Folklorumuzun yozlaşması konusunda bazı tespitler sıralanıyor ve bunun önlenmesi için de bazı tekliflerde bulunuluyor (s. 539). Folklora bilim adamlarımızca verilen adlara ve konusuna değiniliyor (s. 540). Başlangıçta masallar, atasözleri, bilmeceler gibi ürünlerin folklor sayıldığı, 1866 yılından sonra Paul Sebillot'un bütün adet ve inanmalarla batıl itikatları ilave ettiği sonraları da maddî kültüre ait ürünlerin de folklora dahil edildiği vurgulanıyor (s. 540).

22. EVLİYAOĞLU, Sait – Şerif BAYKURT

Türk Halkbilimi, 2. bs.,Ankara, Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, 1988, 222 s., 24 cm., Bibliyografya ve Kişi Adları dizini var.

Kitap, folklor üzerine çalışmak isteyenlere ve öğrencilere hitap edecek şekilde on dört bölümden oluşmaktadır. Eserde, yabancı ülkelerde ve Türkiye'de folklor anlayışı, folklorun amacı, diğer bilimlerle münasebetleri ve folklorun kadroları gibi konulara kısaca değinilmektedir.

İçindekiler: Önsöz, s. 5, Atatürk'ün Konuşması, s. 9, Başlamadan Önce, s. 15, Batı Ülkelerinde Halkbilim, s. 17, Birinci Bölüm, Halkbilim Hakkında Genel Bilgiler, s. 19, 1-Folklor-Halkbilim, s. 19, 2-Halkbilimin Anlam ve Tanımları, s. 20, A-İngitere'de, s. 21, B-Almanya'da, s. 21, C-Fransa'da, s. 22, D-Belçika'da, s. 23, E-Amerika'da, s. 23, 3-Halkbilimin Konusu, s. 23, 4-Halkbilimin Alanı, s. 24, 5-Halkbilimin Amacı, s. 25, 6-Halkbilimin Yöntemi, Araştırma Teknikleri ve Araçları, s. 25, A-Halkbilimcide Bulunması Gerekli Kişisel Nitelikler, s. 27, B-Halkbilimcinin Çalışma Alanında Dikkat Edeceği Bazı Hususlar, s. 27, İkinci Bölüm, Halkbilimin Kadroları ve Kadrolarla İlgili Bilgiler, s. 29, 1-Fransa'da, s. 30, 2-İngiltere'de, s. 31, 3-İsviçre'de, s. 32, Üçüncü Bölüm, Halkbilimin İlişkili Bulunduğu Bilim Dalları, s. 33, 1-Etnografya, s. 33, 2-Etnoloji, s. 34, 3-Arkeoloji, s. 34, 4-Tarih, s. 35, 5-Antropoloji, s. 35, Dördüncü Bölüm, s. 36, Halkbilim Tarihçesi, s. 36, 1-1846 Yılından Önceki Dönem, s. 36, A-İngiltere'de, s. 37, B-Almanya'da, s. 38, C-Fransa'da, s. 38, D-Finlandiya'da, s. 38, 2-1846 Yılından

Sonraki Dönem, s. S. 39, A-İngiltere'de, s. 39, B-Almanya'da, s. 39, C-Fransa'da, s. 40, D-İskandinavya'da, s. 41, E-İtalya'da, s. 41, F-İspanya'da, s. 42, G-Polonya'da, s. 42, H-Çekler'de, s. 42, İ-Rusya'da, s. 42, J-Macaristan'da, s. 42, K-Finler'de, s. 43, L-Batı Ülkerlerinde Son Durum, s. 43, Türkiye'de Halkbilim, s. 45, Birinci Bölüm, s. 47, Halkbilim Üzerine Genel Bilgiler, s. 47, 1-Folklor'un Karşılığı Halkbilim, s. 47, 2-Halkbilimin Anlam ve Tanımları, s. 48, 3-Yurdumuzda Halkbilim Çalışmalarının Amacı, s. 49, 4-Türkiye'de Halkbilim Çalışmalarının Başlangıç Tarihi ile İlgili Görüşler, s. 50, İkinci Bölüm, s. 54, Tarihçe, s. 54, I. Dönem, s. 55, 1913 Yılından Önce Yapılan Halkbilim Çalışmaları, s. 55, II. Dönem, s. 56, 1913 Yılından Sonra Yapılan Çalışmalar, A-Halkbilim Kadrolarımız, s. 56, 1-Halkbilim Kadrolarımız Üzerine, s. 56, 2-Türk Halkbilgisi Derneği'nin Geliştirdiği Kadro, s. 57, 3-Milli Folklor Araştırma Dairesinin 100'lük Kodlaması, s. 65, B-Bilimsel Çalışmalar, s. 70, 1-1913 Yılından Sonra Yapılan Çalışmaların Ele Alınmış Biçimi, s. 70, 2-Halkbilimi ile İlgili İlk Üç Yazı, s. 71, 3-Genel Çalışmalar, s. 86, 4-DPT, Milli Folklor Enstitüsü Kanun Tasarısı ve Milli Folklor Enstitüsü Protokolu ile İlgili Bazı Belgeler, s. 94, Üçüncü Bölüm, s. 99, Folklor ve Halk Edebiyatı, s. 99, Folklor ve Halk Edebiyatının Konuları, s. 99, A-Mani, s. 100, B-Koşma, s. 100, C-Varsağı, s. 100, D-Destan, s. 101, E-Türkü, s. 101, F-Masal, s.101, G-Efsane, s. 101, H-Atasözü, s. 101, İ-Bilmece, s. 101, J-Tekerleme, s. 101, K-Halk Öyküleri, s. 101, L-Koçaklama, s. 101, Dördüncü Bölüm, s. 103, Halk Dansları, s. 103, 1-Dans ve Oyun Sözcükleri, s. 103, 2-Konuya Girmeden Önce, s. 104, 3-1900 Yılından Günümüze Kadar Yapılan Halk Dansları Çalışmaları, s. 104, 4-Halk Danslarının Sınıflandırılması Üzerine, s. 117, 5-Halkbilim Derlemeleriyle İlgili İzahnameler ve Soru Listeleri, s. 122, Beşinci Bölüm, s. 128, Halk Müziği, s. 128, 1-Konuya Girmeden Önce, s. 128, 2-1915 Yılından Günümüze Kadar Yapılan Halk Müziği Çalışmaları, s. 129, 3-Halk Müziği Çalışmalarında Sınıflandırma Denemeleri, s. 132, 4-Müzikle İlgili Derlemeler Üzerine Görüşler, s. 133, 5-Halk Müziği ile İlgili Sorular, s. 134, Altıncı Bölüm, s. 136, Seyirlik Oyunları, s. 136, 1-Konuya Girmeden Önce, s. 136, 2-Seyirlik Köylü Oyunları, s. 137, 3-Ortaoyunu, s. 138, 4-Karagöz, s. 160, 5-Kukla, s. 182, 6-Meddahlık, s. 183, Yedinci Bölüm, s. 184, Çocuk Oyunları, s. 184, 1-Çocuk Oyunları Üzerine Genel Bilgiler, s. 184, 2-Çocuk Oyunlarından Örnekler, s. 185, Sekizinci Bölüm, s. 188, Halk El Sanatları,

s. 188, 1-Konuya Girmeden Önce,s. 188, 2-Halk El Sanatlarının Köy-Kent, Ekonomi-Endüstri İlişkileri, s. 189, 3-Halk El Sanatlarının 1890 Yılından Sonraki Durumu, s. 190, 4-Yurdumuzda El Sanatları, s. 191, 5-Halk El Sanatları Üzerinde Bir Sınıflandırma Denemesi, s. 191, Dokuzuncu Bölüm, s. 197, Turizm ve Halkbilim, s. 197, Onuncu Bölüm, s. 200, Tarım, s. 200, Onbirinci Bölüm, s. 203, Halk Veterinerliği (Baytarlık-Halk Veterinerliği ile İlgili Derleme Soruları), s. 203, Onikinci Bölüm, s. 205, Ekonomi, s. 205, Onüçüncü Bölüm, s. 208, Halk Hekimliği, s. 208, Halk Hekimliği ile İlgili Derleme Soruları, s. 208, Ondördüncü Bölüm, s. 209, Hukuk, s. 209, Bibliyografya, s. 212, Dizin (Bu Kitapta Adı Geçen Halkbilimciler), s. 215.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde Türk halkbilim çalışmalarının son yirmi yılda oldukça hızlı bir gelişim kaydettiği ancak bunun yeterli olmadığı söyleniyor. Halkbilim çalışmalarının bölgesel kültürlerden oluşan ulusal kültürlerin gelişmesine ve milli bağların kuvvetlenmesine katkı sağladığı vurgulanıyor. Artık turizmin de halkbilimin konuları içine dahil olduğu ifade ediliyor. Kitabın geçmişte yapılanların ışığı altında gelecekte yapılabileceklerin yöntemlerini aydınlatmak amacıyla yazıldığı söyleniyor.

Konu Açıklaması: William John Thoms'un folk sözcüğüyle daha çok cahil halk tabakasını vurguladığı ifade ediliyor (s. 19). J. Thoms'dan önce halkbilimi ile ilgili çalışmaların yapıldığı söylenip bunların anıldığı adlar sıralanıyor (s. 20). Farklı ülkelerdeki birbirinden farklı folklor tanımlarına yer veriliyor (s. 21). Tüm maddi ve manevi kültür ürünlerini halkbilimin konuları içine dahil olduğu vurgulanıyor (s. 24). Halkbilimin amacının anonim bilgilerin değerlendirip insanlık kültürüne katkıda bulunmak olduğu söyleniyor (s. 25). Halkbilimcide bulunması gereken nitelikler ile çalışma anında dikkat edeceği hususlar sıralanmış (s. 27). Halkbilimle ilişkili olan bilim dalları sıralanıp bunların konularının halkbiliminin konuları ile iç içe olduğu vurgulanıyor (s. 33). Erken dönem halkbilim çalışmalarına yer veriliyor (s. 36). Türkiye'de folklora karşılık teklif edilen deyimler sıralanıyor (s. 47). Bazı Türk aydınlarının yaptığı folklor tanımlarına yer veriliyor (s. 48). Türkiye'de ilk halkbilimi çalışmaları anlatılıyor (s. 50). Çeşitli kurumlarca yapılan halkbilimi kadrolarına değiniliyor (s. 57). Halkbilimi konusunda ülkemizdeki ilk

üç yazıya yer veriliyor (s. 72). Folklor ve halk edebiyatı arasındaki ayrım konusunda, yaratıcıları belli olan edebiyat ürünlerinin halk edebiyatı konuları içine dahil olması gerektiği, yaratıcıları belli olmayan ürünlerin ise folklorun konusuna dahil olduğu söyleniyor (s. 99).

23. FINDIKOĞLU, Ziyaeddin Fahri

Folklor ve Etnografya Kılavuzu, İstanbul, Berksoy Matbaası, 1949, 57 s., 16x23 cm., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Müze ve Arşivi Neşriyatından:1.

Eser, ilk olarak 1927 yılında Halkbilgisi Derneği tarafından, folklor sahasında çalışanlara bir rehber olması için yayınlanmıştır. Harf inkılabından sonra tekrar basılması gereği duyulmuş ve 1949 yılında basılmıştır. Eserde folklorun konusuna, araştırmalarda izlenecek yola, folklorun kadrolarına değinilmiştir. Türlü halkbilgisi alanlarında çalışacak olanlara rehber olması amacıyla uzmanlar tarafından kaleme alınan yazılar vardır.

İçindekiler: Birinci Önsöz, s. 3, İkinci Önsöz, s. 4, Giriş, s. 7, Rehberin Tatbikine Dair Notlar, s. 10, Birinci Kısım, Halkbilgisi Kadroları, s. 12, İkinci Kısım, İzahnameler, I.- İktisadî Halkbilgisi Hakkında: İsmail Hüsrev, s. 21, II.- İktisadî Âdet ve An'aneler Hakkında: A. Rüstow, s. 24, III.- Musikiye Aid Halkbilgisi Hakkında: Mahmut Ragıp, s. 34, IV.- Dile Dair Halkbilgisi Hakkında: Hasan Fehmi, s. 38, V.- Hukukî Halkbilgisi Hakkında: Ziyaeddin Fahri, s. 41, İktisat Müze ve Arşiv Talimatnamesi.

Önsöz (ve/veya Giriş): 1927'de Fındıkoğlu Ziyaeddin Fahri adıyla kaleme alınan önsözde bu "rehber" sayesinde memleketin her tarafında halka doğru giden, yol gösteren, usul öğreten, dağınık ve ferdi çalışmaların sistemleştirileceğinden bahsedilmektedir. 949 yılında yazılan ikinci önsözde ise folklorun başlangıçta edebî ürünleri ile sonraları da musiki ve raks cepheleriyle ele alındığı ancak folklorun müspet ilim dallarıyla da alakalı olduğu, örneğin folklorun sosyolojinin teessüsüne zemin hazırlayacak yönleri olduğu vurgulanmaktadır.

Konu Açıklaması: Konusu halka ait olan her şey olan folklorun (halk bilgisinin), derinlik itibariyle medeniyetimizin mazisini öğretmesi, genişlik itibariyle de bugününe ait unsurları göstermesi açısından iki önemli işlevi vurgulanıyor (s.7). Etnografyanın halkbilgisinin, maddi ürünleri konu edinen başlı başına ayrı bir kısmı olduğu söyleniyor (s.7). Halkbilgisi araştırıcılarının takip edeceği yol gösteriliyor (s.7). Halkbilgisi çalışmalarının kazandıracakları üzerinde durulmuştur (s.8). Halkbilgisinin kadroları ayrıntılı bir şekilde veriliyor (s.12). Ziyaeddin Fahri, Türk hukuk folklorunun üç yararının sıralıyor (s.43).

24. GENNEP, Arnold Van

Folklor, çev: Pertev Nailî Boratav, Ankara, Ulus Basımevi, 1939, 65 s., 16,5x24 cm., Cumhuriyet Halk Partisi Yayını, Kılavuz Kitaplar 2.

Eser, önsözde de belirtildiği üzere Türkiye'deki folklor çalışmalarındaki bazı boşlukları doldurmak tercüme edilmiştir. Eserde, folklora dair genel bilgiler ile folklor kapsamına giren bazı türler hakkında bilgi verilmiştir.

İçindekiler: Önsöz, s. 3, Başlangıç, s. 5, Birinci Fasıl – Tarihçe, s. 6, İkinci Fasıl – Folklorun Sahası, s. 12, Üçüncü Fasıl - Metodlar, s. 19, Dördüncü Fasıl – Folklorun Kadroları, s. 26, Beşinci Fasıl – Masallar ve Efsaneler, s. 31, Altıncı Fasıl – Şarkılar ve Danslar, s. 37, Yedinci Fasıl – Oyunlar ve Oyuncaklar, s. 42, Sekizinci Fasıl – Merasimler ve İtikatlar, s. 48, Dokuzuncu Fasıl – Evler, Kapkacak ve Kıyafetler, s. 54, Onuncu Fasıl – Halk Sanatları, s. 60.

Önsöz (ve/veya Giriş): Pertev Naili Boratav önsözde, folklorun umumî meselelerini ve metodunu, kısa ve herkes için anlaşılabilecek şekilde toplayacak yerli bir eser meydana getirilinceye kadar bu sahadaki boşluğu dolduracağını belirtmektedir.

Konu Açıklaması: Folklor teriminin ortaya çıkışı belirtilerek hangi amaçla "popüler antikler" yerine teklif edildiği açıklanıyor (s. 6). İtalyan Pitré'nin folklor terimine karşılık kullandığı terimlere değiniliyor (s. 8). Folklorun bir şubesi olarak masalların ilk olarak hangi ülkelerde kimler tarafından toplanmaya başlandığına

değiniliyor (s. 8). Başlarda peri masalları ve olağanüstü hikayeler folklorun sahası olarak çizilirken artık folklorun edebiyatın tetkiklerine ve lisaniyata, dekoratif sanatın ve müziğin tetkiklerine kadar temas eden şubeleri olduğu ifade ediliyor (s. 13). Folklorun "*şu halde folklor, tasavvur olunduğu gibi dağınık ufak ve az çok merakâver ve eğlendirici vâkıaların basit bir kolleksiyonu değildir; o hususî olarak köylülerle ve köy hayatiyle, köy hayatından sanayi ve şehir muhitlerinde yaşamaya devam eden şeylerle meşgul olan sentetik bir ilimdir.*" şeklinde tarifi yapılarak alanı belirtiliyor (s. 17). Folklorun herşeyden önce müşahede tekniğini kullandığı söyleniyor (s. 19). Mukayese tekniğinden bahsediliyor (s. 22). Anket tekniğine (s. 24) ve harita tekniğine değiniliyor (s. 25). Paul Sébillot'un, Londra Folklor Cemiyeti'nin ve Folklor Bibliyografyası için Hoffmann Krayer'in kabul ettikleri folklor kadroları sıralanıyor (s. 26).

25. GOLDSTEIN, Kenneth S.

Sahada Folklor Derleme Metotları, çev: Ahmet E. Uysal, Ankara, Kültür Bakanlığı?, 1977, VIII+128 s., 16,5x23,5 cm., Kültür Bakanlığı Millî folklor Araştırma Dairesi Yayınları, 23, Kılavuzlar, El Kitapları, Tarihçeler Dizisi, 3, Bibliyografya var.

Eser, Goldstein'in A.B.D.'de geliştirdiği bazı teknik ve metotlarla İskoçya'da yapmış olduğu çalışmaları neticesinde hazırladığı bir doktora tezidir. Eser, sahada derleme yapmak isteyen araştırmacılara, uygulayacakları metotlar konusunda yol gösteren bir kaynak eser mahiyetindedir.

İçindekiler: Sunuş, s. I, Önsöz, s. V, I. Giriş, s. 1, II. Araştırma Meselesinin Tesbiti, s. 10, III. Derlemede Zaman Meselesi, s. 18, IV. Sahaya Çıkmadan Önce Yapılacak Hazırlıklar, s. 24, V. Kaynak Kişilerle Münasebet Kurulması ve Münasebetin Sürdürülmesi, s. 32, VI. Gözlem Yoluyla Derleme Metotları, s. 54, VII. Mülâkat Yoluyla Derleme Metotları, s. 72, VIII. Saha Çalışmalarına Yardımcı Olan Başka Metotlar, s. 99, IX. Kaynak Kişilerin Teşviki ve Hizmetlerine Karşılık Ödeme Yapılması, s. 110, Sonsöz, s. 119, Bibliyografya, s. 121.

Önsöz (ve/veya Giriş): Sunuş'ta Hamish Henderson, folklor çalışmalarının tam bir itibar kazanması için bu çalışmaların disiplin altına alınması gerektiğini vurgulayarak eserin bu yolda ciddi bir tavır takındığını belirtmektedir. Önsözde Goldstein eserin oluşumu hakkında bilgi vermektedir. Folklorun ilmî disiplin olarak kendine mahsus çok az sistematik saha metotlarına sahip olduğunu, kültürel antropologların metotlarının folklor saha araştırmacılarının ihtiyaçlarının karşılamaya müsait olduğunu söylemektedir. Giriş bölümünde saha çalışmalarında yeterli metodolojik bilgi elde edebilmek amacıyla antropolojinin ve etnografyanın metotlarından yararlanılması gerektiği vurgulanıyor.

Konu Açıklaması: Bir folklorcunun folklor teorilerini öğrenmek içiçn neler yapması gerektiği anlatılıyor (s. 10). Folklorcunun saha çalışmasıyla ne gibi bir meselenin çözümünü sağlayacağının üzerinde önemle durması gerektiği söyleniyor (s. 13). Saha çalışmalarında sarfedilecek zamanı etkileyen sebepler üzerinde duruluyor (s. 19). Sahaya çıkmadan önce bir folklorcunun yapması gereken hazırlıklara değiniliyor (s. 24). Kaynak kişilerle münasebet kurmada izlenecek yollar sıralanmış (s. 32). Gözlem ve mülakat tekniklerinin tariflerine değiniliyor (s. 54). Gözlemi yapılacak şeyler sıralanıyor (s. 64). Mülakat yoluyla elde edilecek bilgiler sıralanıyor (s. 73). Her milletin kendi folklorui kendi anlatış şekli ve kendi davranış şekilleri olduğu bu sebeple de özel saha metotlarının yazılması gerektiği vurgulanıyor (s. 119).

26. GÜNEY, Eflâtun Cem

Folklor ve Eğitim, İstanbul, Millî Eğitim Bakanlığı, 1966, VI+25 s., 16x23 cm., Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları, 1, Türk Millî Eğitim Teorisi Geliştirme Araştırmaları Serisi, 1.

Eser, Talim ve Terbiye Dairesi'nin direktifiyle folklorumuzun eğitimimizle ilişkisini inceleyip rapor halinde sunan Güney'in daha sonra bu raporu bir kitap haline getirmesiyle oluşmuştur.

İçindekiler: I - Önsöz, s. III, II – Giriş, s. V, I – Folklor ve Eğitim, s. 1, Yaygın Eğitim, s. 1, Millî Eğitim, s. 4, II – Folklor Edebiyatı, s. 5, Millî Destanlar, s. 6,

Destan Tipi Hikâyeler, s. 7, Halk Hikâyeleri, s. 8, Halk Masalları, s. 9, Mitler ve Halk Efsaneleri, s. 12, Halk Fıkraları, s. 13, Atasözleri, s. 14, Türküler, s. 15, III – Halk Edebiyatı, s. 18, IV – Folklor ve Halk Eğitimi, s. 20, V – Folklor Enstitüsü, s. 23.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde H. Hasan Cırıtlı eğitim sistemimizdeki eksikler ve yapılması gerekenler üzerinde durmaktadır. Giriş bölümünde ise Güney, çalışmasını nasıl oluşturduğu konusunda bilgi vermektedir.

Konu Açıklaması: Folklorun bir mill3i ve manevî cevherler hazinesi olduğunu söylenerek özünde halka ait neleri barındırdığına değiniliyor (s. 1). Folklor kadrosu içindeki masal, hikaye, destan, atasözleri, fıkra, mani, türkü gibi türlerin hangi özellikleriyle değerlendirilerek eğitim sisteminde kullanılabileceği konusuna değiniliyor (s. 6). Bizde folklor yani anonim halk edebiyatı ile folklor konusu olmayan, Âşık ve Tekke edebiyatı olmak üzere iki edebiyatın olduğu söyleniyor (s. 18). Folklorun yalnız millî eğitimde değil halk eğitiminde de önemli olduğu vurgulanarak bu yolda folklor haritası, halk klasikleri ile kılavuz eserlerin yayınlanması gerektiği ifade ediliyor (s. 20).

27. GÜVENÇ, Bozkurt

Kültürün abc'si, İstanbul, YKY, 2002, 118 s., 21 cm., Yapı Kredi Yayınları: 602, Cogito: 67, Kaynakça var.

İlk baskısı 1997 yılında gerçekleştirilen ve kültürü sevdirip tanıtmayı amaçlayan eser, adına uygun olarak her biri farklı bir harfe tekabül eden 28 denemesinden oluşmaktadır.

İçindekiler: Sözbaşı, s. 7, Atalarımız ve Köklerimiz, s. 9, Bilim, Din ve Sanat Olarak, s. 13, Cansız→Canlı→Canlıüstü, s. 16, Çağdaşlık: Kent ve Endüstri, s. 21, Değişim ve Süreklilik, s. 25, Evrim ve Devrimler, s. 29, Fonksiyonlar ve Yapılar, s. 32, Gruplar: Dil, Din, Yaş, Soysop vd, s. 36, Halkbilimi ve Ötekiler, s. 40, Irkçı Yaklaşımın Yanılgısı, s. 43, İnsan-Dil ve İletişim, s. 47, Japon Mucizesi (mi?), s. 50, Kavram ve Kuram Olarak, s. 54, Laiklik Nedir, Ne Değildir?, s. 58, Metot ve

Teknikler, s. 62, Neolitik (Tarım) Kültürleri, s. 68, Oğuzlar: Kim Bu Oğuzlar?, s. 72, Öğeler (Unsurlar), s. 75, Psikolojik Farklılıklar, s. 79, Rönesans: Yeniden Doğuş, s. 82, Süreçler: Kültürleme, Kültürlenme ve Kültürleşme, s. 86, Şamanlar ve Şamanlık, s. 90, Türler ve Sınıflar, s. 94, Uygarlık ve Kültürler, s. 98, Üretim Biçimi Olarak, s. 102, Varlık Türü Olarak, s. 106, Yasalar ve Yasaklar, s. 109, Zen Budizm-Tasavvuf, s. 113, Kaynakça, s. 118.

Önsöz (ve/veya Giriş): Bozkurt Güvenç önsözde okuma hızını ve keyfini kaçırmamak için dipnot vermekten kaçındığını ve yazılarını bir köşe yazısı formatında kaleme aldığını söylemektedir.

Konu Açıklaması: Halkbiliminin "*... çağdaş (yaşayan) halk kültürünü inceleyen bir insanbilimdir.*" şeklinde tanımı yapılmış, etnoğrafya, etnoloji, folklorun inceleme alanları belirtilmiş ve hepsi Halkbilimi veya Halkbilgisi adı altında birleştirilmiştir (s. 40). Halkbilim ile insanbilim arasındaki farka değinilmiş ve halkbilimin doğuş süreci anlatılmıştır (s. 41). Toplumbilimcilerin değişme ve gelişmeyi, halkbilimin ise zamana direnen konuları incelediği, bu tür bilimler arasındaki farkların giderek ortadan kalktığı ve ileride halkbilimin halk sanatı olarak varlığını sürdüreceği ifade edilmiştir (s. 43).

28. GÜZEL, Abdurrahman – Ali TORUN

Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, 3. b., Ankara, Akçağ, 2005, 584 s., 16x23,5 cm., Akçağ Yayınları: 485, Kaynak Eserler: 149, Kaynakça var.

Kitap, Orta Asya ve Anadolu Türk halk edebiyatı ile Dinî-Tasavvufî halk edebiyatına ait kavramlar, türler hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir. Ayrıca halkbiliminin genel özelliklerine kısaca değinilmektedir.

İçindekiler: Sözbaşı, s.21; II. Baskıya Sözbaşı, s.24; III. Baskıya Sözbaşı, s.27; Giriş, Türk Edebiyatının Devirlere Ayrılmasında Kullanılan Ölçütler ve Türk Edebiyatının Günümüze Göre Tasnifi, s.29; A. Türk Edebiyatının Devirlere Ayrılmasında Kullanılan Ölçütler, s.29; B. Türk Edebiyatının Günümüze Göre Tasnifi, s.36; Birinci Bölüm; Edebiyatla İlgili Kavramlar ve Metot, I. Edebiyat ve

Edebî Eser ile İlgili Kavramlar; A.Genel Kavramlar, a. Edebiyat, s.41; b. Edebî Eser, s.44; c. Edebiyat Tarihinin Önemi, s.45; d. Edebiyat-Dil-Kültür Birliktelikleri, s.45; e. Edebiyat Araştımaları ve Diğer Bilim Dalları, s.46; B. Türk Halk Edebiyatı ile İlgili Kavramlar, s.46; C. Edebiyat Eğitimi-Öğretimi ile İlgili Kavramlar, s.49; II. Halk Edebiyatı'nda Metot, s.51; İkinci Bölüm; Türk Halk Edebiyatı'nın Faydalandığı Kaynak Eserler; A. Devrin Genel Özelliklerine Kısa Bir Bakış, s.77; B. İlk Dönemlerde Oluşan Sözlü-Yazılı Eserler, s.78; a. Sözlü Eserler, s.78; b. Yazılı Eserler, s.86; Üçüncü Bölüm; Orta Asya Sahası Türk Edebiyatı; A. Türklerin İslâm Dinini Kabulleri, s.131; B. Orta Asya Türk Edebiyatına Kısa Bir Bakış, s.143; Dördüncü Bölüm; Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı; A. Genel Özellikleri, s.169; B. Nazım Şekilleri, s.181; C. Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatına Âit Türler, s.201; a. Allah Hakkında Yazılan Türler, s.205; b. Peygamberler Hakkında Yazılan Türler, s.212; c. Din ve Tasavvuf Yolunun Büyükleri Hakkında Yazılan Türler, s.221; d. Dinî ve Tasavvufî Düşüncelerle İlgili Olarak Yazılan Türler, s.224; Beşinci Bölüm; XIII-XX. Yüzyıllar Arası Anadolu'da Dönemin Belli Başlı Mutasavvıflarından Örnekler; A. XIII-XIV. Yüzyıllarda Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı'nın Genel Özelliklerine Kısa Bir Bakış ve Belli Şahsiyetlerinden Örnekler, s.249; B. XV. Yüzyıl Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Mutasavvıflarından Örnekler, s.278; C. XVI. Yüzyıl Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Mutasavvıflarından Birkaç Örnek, s.283; D. XVII. Yüzyıl Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Mutasavvıflarından Birkaç Örnek, s.316; E. XVIII. Yüzyıl Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Mutasavvıflarından Birkaç Örnek, s.322; G. XIX. Yüzyıl Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Mutasavvıflarından Birkaç Örnek, s.329; H. XX. Yüzyıl Dinî Tasavvufî Türk Edebiyatı Mutasavvıflarından Birkaç Örnek, s.332; Altıncı Bölüm; Anadolu Sahası Türk Halk Edebiyatı; A. Türk Halk Edebiyatının Tarihi Gelişimine Kısa Bir Bakış, s.341; B. Anadolu Sahasında Hece Ölçüsüne Dayalı Türler, s.347; C. Aruz Ölçüsüne Dayalı Türler, s.393; D. Nesre Dayalı Türler, s.403; Yedinci Bölüm; Türk Halk Edebiyatı Öğretim Yöntemleri ve Faydalandığı Bilim Dalları, A. Halk Edebiyatının Amacı ve Hedef Kitlesi, s.457; B. Halk Edebiyatı Öğretim Yöntemlerini Hazırlayan Unsurlar, s.458; C. Halk Edebiyatında Anlama ve Anlatma Yöntemleri, s.460; D. Halk Edebiyatının Faydalandığı Bilim Dalları, s.462; Sekizinci Bölüm; Âşık Tarzı Türk Edebiyatı; A. Türk Halk Edebiyatı

Geleneği İçinde Âşık Tipinin Dünü-Bugünü; s.465; B. Belli Başlı Âşıklardan Örnekler, s.475; Dokuzuncu Bölüm; Türk Halk Bilimi-Folklorun Genel Özellikleri; A. Folklor Nedir?, s.515; B. Folklorun Tarihi Gelişimi, s.519; 1.Avrupa Folklor Tarihi Gelişimi, s.519; 2.Türkiye'de Folklor Çalışmaları, s.522; C. Folklor'un İlişkili Olduğu Diğer Bilim Dalları, s.528; Onuncu Bölüm; Türkçenin Öğretiminde Türk Halk Edebiyatı Türlerinden Faydalanma Yöntemleri; On Birinci Bölüm; İlk ve Ortaöğretim Programlarına Göre Halk Edebiyatı Konularının Kısa Bir Değerlendirmesi,; A. Edebiyatta İfade Tarzları, s.543; a. Sözlü İfade, s.543; b. Yazılı İfade, s.544; c. Sözlü ve Yazılı İfade Tarzları Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar, s. 546; B. Öğretim Etkinliklerinin Plânlanması, s.547; C. Türkçe-Edebiyat Ders Programlarında İşlenen Halk Edebiyatı Konuları, s.553; D. Türkçe-Edebiyat Ders Programlarında Halk Edebiyatı Konularının İşlenişinde Kullanılan Ders Araç-Gereçleri, s.559; E. Türk Halk Edebiyatı Öğretiminde Öğrenci Merkezli Ölçme ve Değerlendirme, s.556; F. Türk Halk Edebiyatı Eğitiminde Yenilikler, s.569.

Önsöz (ve/veya Giriş): Söz başında halk edebiyatının işlediği konuları itibariyle halkın dilini, duygu ve düşüncelerini, zevkini, millî ve dinî inançlarını esas alarak bütünleştirici bir rol oynadığı belirtilmiş ve eserin bölümleri hakkında bilgi verilmiş.

Konu Açıklaması: "Folklor" ve buna bağlı olarak halk" terimleri üzerinde durularak folklorun "*Geçmişten günümüze kadar folklore, halk bilgisi, halkiyat, halkbilimi, sözlü kültür gibi sözcüklerle ifade olunan folklor, adı ne olursa olsun bir topluluğa bağlı bireyler tarafından geleneksel kalıplar içinde, sözlü olarak ve çeşitlenerek ve zamanla kalıplaşarak (halk üslubu anlamında) nakledilen her türlü bilgi birikimini, tarihi tecrübeyi ve kültürü ve bu kültürün değişik formlarını inceleyen bilim dalı olarak özetlenebilir.*" Şeklinde tanımı yapılmış (s.519). Avrupa'da folklorun gelişimi üzerinde durulmuş (s.519). Türkiye'de folklor araştırmalarının gelişimine değinilmiş (s.522). Folklorun amacının *insanı ve insana ait olan her şeyi tanımak* olduğu söylenmiş (s.528). Folklorun ilişkili olduğu bilim dalları üzerinde durulmuş (s.529).

29. HALICI, Feyzi

Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler, Ankara, Güven Matbaası, 1985, II+587 s., fotog., 16x23,5 cm., Konya Kültür ve Turizm Derneği Yayınları.

Kitap, 26 – 28 Ekim 1984 tarihleri arasında Konya'da gerçekleştirilen kongrenin bildiri metinlerinden meydan gelmektedir.

İçindekiler: Feyzi Halıcı: Açış Konuşması, s. 1; Kemâl Gökçe: Açış Konuşması, s. 6; Prof. Dr. Mehmet Gönlübol: Açış Konuşması, s. 9; Nezihe Araz: Anadolu Kadın Giyimi Üstüne Notlar, s. 11; Prof. Dr. Bahaeddin Ögel: Folklor Araştırma ve Türk Kültür Tarihimiz, s. 19; Prof. Dr. Faruk Sümer: Eski Türkler'de İsim Koyma Geleneklerinden Atsız, s. 23; Suphi Saatçi: Kerkük'te Söylenen Yavuz Türküsü, s. 26; Mehmet Önder: Konya Folklorunda Efsanelerin Oluşumu, s. 31; Mahmut İslâmoğlu: Diskarpaz Rum Folklorunda, Türk Folklor Unsurları, s. 38; Necati Cumalı: Oyunlarımızda Folklorun Yeri, s. 50; Yusuf Durul: Kilim Motiflerine Göre Anadolu'da Afşar – Türkmen – Yörük Yerleşmeleri, s. 58; İbrahim Minnetoğlu: Gökçe Köyünde Tura Oyunu, s. 65; Bekir Sami Özsoy: Ermenek Yöresinde Ölülerin Arkasından Yakılan Ağıtlar ve Tutulan Yaslar, s. 69; Prof. Dr. Nimetullah Hâfız: Prizren'de Düğün Âdetleri, s. 77; Kerim Yund: Mevlâna Celâleddin-i Rûmî'nin Folklorumuzdaki Yeri, s. 82; Süleyman Kazmaz: Millî Hukuk ve Folklor, s. 102; Doç. Dr. Mustafa Arlı: Beypazarı İlçesinde Telkârî San'atı, s. 119; Yrd. Doç. Dr. Abdulkerim Abdülkadiroğlu: Folklorun Bilinmeyen Bir Kaynağı, s. 125; Doç. Dr. Mahmut Şâkiroğlu: Karamanlı (Türk – Ortodoks) lar Tâ'birinin Ortaya Çıkışı, s. 138; Yrd. Doç. Dr. Neclâ Pekolcay: Halk Edebiyatında, Halka Dönük Mutasavvıflarda ve Gezici Dervişlerde Mahalli ve An'aneye Bağlı Unsurlar, s. 141; Yard. Doç. Dr. Osman F. Sertkaya: Esn Eski Türk Musıki Âleti: Bilir, s. 147; Yard. Doç. Dr. Osman Cilâcı: Folklorumuzda Çocuğun Cinsiyetini Tesbitle İlgili Âdet ve İnanışlardan Bazıları, s. 153; Seyit Küçükbezirci: Konya Halk Kültüründe Hayvan Motifi, s. 165; Erdoğan Saracoğlu: Kıbrıs'ta Köy Düğünleri ve Düğün Mânileri, s. 173; Doç. Dr. Sadettin Kocatürk: Fütüvvetnâmelerde ve İslâmda Yedi Sayısı ile İlgili Bazı Konular, s. 188; Recep Bilginer: Folklorun Tiyatroya Etkisi, s. 200; Prof. Dr. A. A. Haggi: The Serpent In Indian Folklore, s. 212; Kâmil Toygar: Ankara'nın Yukarı Ayrancı Semtinde

Apartman Adları, s. 221; Tâcıser Onuk: İğne Oyaları, s. 227; Yard. Doç. Dr. Örcün Barışta: XX. Yüzyıl Türk Oyunlarında Seçilen Belli Başlı Konular, Gözlenen Estetik Değerler ve Plastik Özellikler, s. 231; Doç. Dr. Mehmet Aydın: Konya'daki Mânevî Halk İnançlarının Dinler Tarihi Açısından Tahlili, s. 244; Yard. Doç. Dr. Nevzat Gözaydın: Türkiye'de Ölü ve Ölümle İlgili Anlatılardaki Bazı Motifler Üzerine, s. 263; Hâdiye Tuncer: Ağaç Dikme ve Bitki Yetiştirmede Bâtıl İnanışlar, s. 280; Prof. Dr. Ahmet E. Uysal: Büyük Britanya Açık Hava Folklor Müzelerine Kısa Bir Bakış, s. 287; Prof. Dr. Kemâl Eraslan: Konya Türküleri, s. 293; Âdem Gürses: Folklor Programcılığı ve Yayıncılığı, s. 298; Doç. Dr. Ayşegül Demirhan Erdemir: Tıbbî Folklorumuzda Şap ve Bazı Örnekler, s. 301; Çorap Nakışlarının Kültürel İşlevleri ve Halkbilimsel Örnekleri, s. 308; Yard. Doç. Dr. Hâşim Karpuz: Doğu Karadeniz'de Yaylacılık ve Yayla Evleri, s. 318; Yard. Doç. Dr. Hasan Özönder: Konyalı Folklor Araştırmacısı Veli Sabri Uyar (1874 – 20.10.1950), s. 328; Prof. Dr. Şerare Yetkin: Boyalı İki Mermer Lâhit ve Osmanlı Süsleme San'atındaki Yeri, s. 344; Beyhan Karamağaralı: Kayseri Elbasan Kabristanındaki Bazı Mezar Taşlarındaki Kahve Takımı ve Kahve Hazırlaması ile İlgili Kabartmalar Üzerine, s. 353; Doç. Dr. Mehmet Tezcan: Kabul Günleri, s. 361; Doç Dr. Yılmaz Önge: Üzerleir Nakışlı ve Şiirli Konya Âsaları, s. 368; Prof. Dr. Abdülkadir Karahan: Karacaoğlan'da İnsan ve Tabiat Sevgisi, s. 377; Dr. Müjgân Cunbur: Geyikli Baba, s. 385; Ergül Önge: Konya Baş Oyaları, s. 396; Mehmet A. Özbek: Kars Yöresi Âşık Makamlarının Ezgisel Çözümlemesinde Metod, s. 406; Muallâ Sezgin: Konya Kadınlarının Eski Giysilerinin Model, Kalıp ve Dikiş Özellikleri, s. 415; Musa Seyirci: Afyonkarahisar'da Bir Hayvan Hekimi: Karababa ve Tekkesi, s. 428; Doç. Dr. Abdurrahman Güzel: Viyana'da Bugün Görülen Türk Halk Edebiyatına Ait Belli Başlı Motifler, s. 434; Doç. Dr. Saim Sakaoğlu: İnsan Asıllı Kuş Efsaneleri, s. 450; D. Hasan Yüğrük: Muhlis Koner ve Konya Folkloruna Hizmeti, s. 457; Nurzen Amuran: Türkiye Radyolarında Yayınlanan Folklor Programlarına İlişkin Genel Bilgiler, s. 460; Ziyad Ebüzziya: Konya Halıcılığı ve Ebüzziya Tevfik'in Siyasî Mesajlı Halıları, s. 465; Prof. Dr. A. Mecit Doğru: Kafkasya ve Türkistan'ın Hâlâ Toroslar'da Yaşayan Kültürü, s. 495; Dr. Danuta Chemielowska: Enderunlu Vâsıf'ın İki Muhammesinde Adı Geçen Bâtıl İtikat ve İnanışlar, s. 498; Prof. Dr. İnci Enginün: Bir Oyun Kahramanı Olarak Nasreddin

Hoca, s. 504; Doç. Dr. Önder Göçgün: Ahmed Mithat Efendi'nin Eserlerinde Türk Folkloru ile İlgili Unsurlar, s. 513; Dr. Hasan Köksal: Eski Türk Toplumunda Kutsal Değerler ve "Kurban" Kavramı, s. 519; Venetia J. Newal: Marrative As An Image Of Cultural Tansition Portrait Of An Asian Story –Teller By-, s. 532; Nail Tan: Sepetçioğlu Oyununun Doğuş Hikâyesiyle İlgili Problemler, s. 540; Dr. Ulrich Mazrolph: The Making Of A Legend: Literary Sources On Behlül – E. Dana - , s. 549; Celâleddin Kişmir: Mühürlerimiz, s. 554; Celaleddin B. Çelebi: Hz. Mevlâna'nın Eserlerindeki Bazı Halk Hikâyeleri ve Atasözleri, s. 571; İbrahim Gündüz: Yeşeren Çöl Karapınar ve Karapınar'a Bağlı Köylerimizde Yapılan Kökboyaları, s. 580.

Konu Açıklaması: Necati Cumalı kalme aldığı Boş Beşik, Kaynana Ciğeri ve Yaralı Geyik adlı oyunlarının kaynağının folklor olduğunu belirtiyor (s. 54). Süleyman Kazmaz, folklorun millî hukukun kaynakları arasında yer aldığını belirterttikten sonra folkloru "Folklor, kültürün bir bölümü olarak daha ziyade köy ya da köy niteliğini taşıyan küçük yerleşim bölgelerinde, dış etkenlerden uzak kalan fikir ve sanat ürünleridir" şeklinde tarif ediyor (s. 104). Recep Bilginer, Folklorun tiyatroya olan etkisinden söz ediyor (s. 200).

30. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ TÜRKİYAT ARAŞTIRMA MERKEZİ

Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi, Tebliğler, II. Türk Edebiyatı, Cilt 1, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1985, XVI+279 s., 16,5x23,5 cm.

Eser, Beşinci Milletler Arası Türkoloji Kongresi bildiri metinlerinden oluşmaktadır. Umay Günay, bildirisinde folklor mahsullerinin yaratıldığı ve yaşatıldığı şartların da halkbiliminin araştırma sahasına dahil olduğunu söylemektedir.

İçindekiler: Metin Akar: Yûsuf-ı Meddah'ın Dâstân-ı İblis'inin Kaynağı, s. 1; Ali Berat Alptekin: Âşıkların Hayatları Etrafında Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri, s. 9; R. Anhegger: Evangelinos Misailidis'in "Temaşa-i Dünya" Adlı Kitabı ve Türkçe Konuşan Ortodokslar Sorunu, s. 15; Lucyna Antonowicz-Bauer: Sait Faik

Abasıyanık, s. 25; Andras Bodrogligeti: The Relavence of Clasiccal Central Asian Turkic Literature to The Understanding of The Cultural Heritage of The Turks of Central Asia, s. 37; Marc Van Damme: Some Remarks to The Narratological and Non-Narratological Levels in Rabghuzi's Qısas al-Anbiyâ (The Tales The Prophets), s. 45; İnci Enginün: Cahit Sıtkı Tarancı'nın Şiirinde Halk Kültüründen Yararlanma, s. 61; Bilge Ercilasun: Ahmed Hikmet Müftüoğlu'nun Orhun Âbideleriyle İlgili Romanı: Gönül Hanım, s. 67; Önder Göçgün: Nâmık Kemâl'in Devlet İdeali ve Devletler Arası Münasebetler Hakkındaki Görüşleri, s. 75; Umay Günay: Folklor Mahsüllerinin Tabiatı, s. 89; Lamia Hacıosmanoviç: XVIII. Yüzyıl Şairi Mehmed Meyli Kurani'nin Şiiri, s. 95; Melin Has-er: Emine Işınsu - Öksüz'ün "Çiçekler Büyür" Adlı Romanında Bulgaristan Türklerinin Yaşama Mücâdelesi, s. 101; Javad Heyet, 20'inci Asırda Güney Azerbaycan Edebiyatı, s. 119; Ö. Faruk Huyugüzel: Halit Ziya'nın İzmir'de Yazdığı Büyük Hikâyelerde Yapı ve Üslup Özellikleri, s. 131; Elena – Natalia Ionescu: Türk – Romen Edebî İlişkileri, s. 141; Mustafa İsen: Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatına Bakışlar, s. 145; Mehmet Kaplan: Taaşuk-ı Tal'at ve Fıtnat Romanının Yeni Türk Edebiyatına Getirdikleri, s. 153; Abdülkadir Karahan: Edebiyatta Metod Meselesi, s. 161; Cahit Kavcar: Kazım Karabekir Paşa'nın Bir Eseri: Şarkılı İbret (Çocuk Oyunları), s. 171; İdris Güven Kaya: Dükaginzâde Yahyâ Bey'de İnsan Düşüncesi, s. 179; Günay Kut: Türk Edebiyatında Acâibü'l-Mahlûkat Tercümeleri Üzerine, s. 183; A. Turgut Kut: Ermeni Harfli Türkçe Telif ve Tercüme Konuları I. Victor Hugo'nun Mağdurin Hikâyesinin Kısalmış Nüshası, s. 195; Sabahattin Küçük: Çağdaşı ve Arkadaşı Nev'î'nin Gözüyle Şâirle Sultanı Bâkî, s. 215; Tofik Melikov: Türk Edebiyatında Teselsül Bağları, s. 223; Fethi el Neklâvi: Meddah, s. 227; Aydın Oy: Halkbilimi Açısından Kelemen Mikes'in Türkiye Mektupları, s. 235; İsmail Parlatır: "Musâhebe-i Edebiyelerde" Tevfik Fikret, s. 243; saim Sakaoğlu: Anadolu Folklorunda Göktürk Efsanelerinin İzleri, s. 255; Ahmet Sevgi: Lâtîfî'nin "Rebî'iyye-i Ezhâr" Adlı Eseri Kayıp mıdır?, s. 263; Sema Uğurcan: "Çamlıca'daki Eniştemiz" Romanında Eşya – İnsan Münasebeti, s. 267; Kerim Yavuz: Edebî Bir Eserde Yazarın İç Dünyasının Dışa Yansıması, s. 273.

Konu Açıklaması: Umay Günay, halkbilimi çalışmalarında edebî ve antropolojik olmak üzere iki yaklaşımın olduğunu; Türkiye'de halkbilimi alanındaki

çalışmalarda edebî yaklaşım haki olduğu için metin ve malzeme tespitinin daima ön planda tutulup mahsulün çevre şartları, doğum, muhafaza, yayılma yozlaşma ve yok olma şeklinde gelişen hayat hikayesinin ihmal edildiğini söylemektedir (s. 90).

31. İVGİN, Hayrettin

Türk Halkbiliminde ve Halk Edebiyatında Görüşler (Antoloji), Ankara, Kültür Ajans, 1996, XV+304 s., rnk. fotog., 16,5x24 cm., Kültür Ajans Yayınları: 3.

Kitap, Halkbilimi ile Halk edebiyatı alanalarında uğraş veren bilim adamlarının bu alanla ilgili görüşlerini ve metotları ortaya koydukları ve muhtelif zamanlarda yayımladıkları yazılar ve sundukları bildirilerden teşekkül etmektedir.

İçindekiler: Abdulkerim Abdulkadiroğlu: Dinî Folklor veya Dinî – Manevî Halk İnançlarıyla İlgili Bir Sınıflandırma Denemesi, s. 1; M. Türker Acaroğlu: Türk Halkbilgisi Kaynakçası Üzerine, s. 18; Orhan Acıpayamlı: Klasik Folklorun Temel Özellikleri Üstüne, s. 40; Rüştü Akar: Türk Folklor Müzesinin Kurulmasında Karşılaşılan Problemler, s. 43; Ali Berat Alptekin: Tarihî – Coğrafî Metodu Anonim Halk Şiirine Tatbik Edebilir miyiz?, s. 47; Metin And: Türk Folklorunda Oyun Kavramı, s. 55; Mustafa Arlı – Feryal Ilgaz: Türk El Sanatları Üzerine Yöntem ve Öneriler, s. 63; İbrahim Aslanoğlu: Geçen Yüzyıllarda Folklorumuza Işık Tutan Kaynaklar, s. 68; Muhan Bali: Halk Şiiri Araştırmalarına Teorik Bir Yaklaşım Denemesi, s. 73; Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu: Folklorun Ana Konusu, s. 77; Nejat Birdoğan: Türkiye Folklor ve Etnografya Atlası, s. 78; Ali Birinci: Hatıra Türünden Eserlerin Türk Folkloru Araştırmalarında Yeri, s. 81; Pertev Naili Boratav: Milli Sanatın Kaynağı Olarak Folklor, s. 85; Hikmet Dizdaroğlu: Halk Şairi – Saz Şairi, s. 88; Ayhan Doğanç: Geleneksel Sözcüğünün Düşündürdükleri, s. 100; Şükrü Elçin: Türkiye'de Halk Edebiyatı Çalışmalarının Değerlendirilmesi, s. 102; Gürbüz Erginer: Halkbiliminde Fonksiyonel Yaklaşım ve Fonsiyonel Çözümleme, s. 106; Umay Günay: Folklor Nedir?, s. 109; Edip Günay: Alan Araştırmalarında Kaynak Kişilere Emik Yaklaşım, s. 114; Eflatun Cem Güney: Folklor ve Eğitim, s. 117; Abdurrahman Güzel: Türk Halkbiliminde Coğrafî Metot, s. 124; Cemil Cahit Güzelbey: Ulusal Kültürümüz Adına Hemen

Yapılması Gereken Bir İş, s. 129; Orhan Şaik Gökyay: Beklenmedik Kaynaklarda Folklor, s. 134; Nevzat Gözaydın: Ankara Folklor Atlasının Hazırlıkları Üzerine, s. 140; Hayrettin İvgin: Kolay Sanılan Halk Edebiyatı, s. 143; Hayrettin İvgin: Türk Folklorunda İlkler, s. 148; Yalçın İzbul: Kültür Antropolojisinin Folklora Bakış Açısı, s. 154; Özer Kabaş: Folklor Plastik Sanatlar Arasında Dinamik İlişkiler, s. 161; Hüseyin Kanyılmaz: Anadolu Öğretiminde Türk Halk Edebiyatı, s. 164; Zeynep Korkmaz: Halk Etimolojisi ve Folklor, s. 170; Hamit Zübeyr Koşay: Türk Folklor Araştırmalarında Mukayese ve Tarihî Metoda Yöneliş, s. 178; Osman Nahya: Türk El Sanatlarının Tanıtılması, Yaşatılması ve Satışa Dönük Sergilenmesi, s. 184; Bahaedin Ögel: Türk Halkbilgisi Araştırmalarında Tarihî Metod, s. 186; Ali Rıza Önder: Halk Hukukunun Kaynakları, s. 190; Saim Sakaoğlu: Halk Edebiyatı Kavramı Üzerine, s. 196; Saim Sakaoğlu: Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine, s. 204; Nureddin Sevin: Türk Gölge Oyununun Kaynağı Üzerine, s. 208; Osman Sıyanuç: Folklor Derlemelerinde Fotoğraf Makinesi, s. 213; Yılmaz Şekerbay: Halkbilimsel Filmlerin Yapım Tekniği, s. 219; Nail Tan: Folklorun Diğer Bilimlerle İlişkisi, s. 234; Cahit Tanyol: Folklor Açısından Türk Toplumu, s. 239; Hüsnü Tekin: Fotografın Araştırma, Eğitim ve Halk Sanatlarının Belgelenmesindeki Yeri, s. 244; Mahmut Tezcan: Ülkemizde Geleneksel Halk Hukuku Uygulamaları, s. 249; Kamil Toygar: Çağdaş Türk Saz Şiirinin Bazı Problemleri, s. 263; Ahmet Edip Uysal (Çeviren): Açık Hava Müzelerinin Kurulması ve İşletilmesi Hakkında (ICOM) ca Tespit Edilen İlkeler, s. 268; Hilmi Ziya Ülgen: Türk Folklor Araştırmaları, s. 282; Aç Süheyl Ünver: IX Asırlık Mistik Folklor Açısından Tarihimizde Ruh Sağlığı Çalışmaları Hakkında, s. 286; Mehmet Yardımcı: Halk Şiirinde Bade İçme, Mahlas Alma ve Usta – Çırak Gelenekleri, s. 288; Türk Halkbilimi ve Halk Edebiyatı İçin Seçme Kaynakça, s. 296.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde halkbilimini oldukça genç bir bilim ve diğer bilimlerle ortak konulara sahip olduğu; halk edebiyatının halkın estetik anlayışının yarattığı bir edebiyat olduğu; ülkemizdeki halkbilimi ve halk edebiyatı çalışmalarının metodsuz olması sebebiyle elde edilen veriler üzerinde henüz tam anlamıyla bilimsel çalışma yapılamadığı belirtilerek bu alanda çalışnan bilim

adamlarının sundukları metod ve görüşlerden bazılarının seçilerek kitabın oluşturulduğu belirtilmektedir.

Konu Açıklaması: Türker Acaroğlu Türk folklorun yazılı kaynaklarını I. Dönem (1072 – 1729), II. Dönem (1729 – 1928) ve III. Dönem (1928 -) olmak üzere üç dönemde inceliyor(s. 18). Orhan Acıpayamlı, halkı inceleyen bilim demek folklorun gerçek bir bilim oluşunun gerekçelerini sıralıyor (s. 40). Rüştü Akar, Türk folklorunun ülkemizin millî birlik ve beraberliğinde bizleri birbirimize sıkı sıkı bağlamasında çok fonksiyonel olduğunu söyleyerek bu gerekçeyle Türk folklor müzelerinin kurulması gerektiğini belirtiyor (s. 46). İbrahim Aslanoğlu, folklorun kaynaklarını sözlü kaynaklar, yazılı kaynaklar ve müze eşyası yahut müzelik eşyalar olmak üzere üç kısımda inceliyır (s. 68). Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu, folklor konusunda şunları söylüyor: "Folklor çalışmaları hem tarih çalışmaları, hem de sosyoloji çalışmaları olabilir. Birincinin görevi olayların zamanını, mekânını araştırmaktır. İkincinin görevi bu olayların sosyal nedenlerini arayıp bulmaktır. Öyleyse, iki türlü folklor bilgisi olabilir. Birincisi folklor tarihi, ikincisi folklor sosyolojisidir." (s. 77). Umay Günay folkloru "*folklor, millî kültür denilen pek çok unsurdan oluşan birikimin tarihî gelişim içinde bir milletin çeşitli grubları tarafından farklı ölçülerde yaşanılan verilerinin varyantlarına ve bu verileri inceleyen ilme verilen isimdir.*" şekinde tarif ediyor (s. 113). Eflatun Cem Güney, folklor sözlü mahsullerinin eğitim açısından önemini vurguluyor (s. 117). Nail Tan, folklorun ilişkili olduğu bilim dallarını sıralıyor ve bazı folklor okulları hakkında kısaca bilgi veriyor (s. 234).

32. KARABAŞ, Seyfi

Bütüncül Türk Budunbilimine Doğru, İstanbul, YKY, 1999, 551 s., 16,5x24 cm., Yapı Kredi Yayınları Cogito: 83, Kaynakça ve Dizin var.

İlk baskısı O.D.T.Ü. Fen ve Edebiyat Yayınları arasından 1981 yılında yapılan eser, Seyfi Karabaş'ın halkbilimi, kendisince budunbilgisi yazılarından oluşmaktadır. Eserde, budunbilimin tanımı, maniler, türküler, Dede Korkut, masallar, budunbilim ile ilişkili olduğu diğer disiplinleri konu edinen yazılardan oluşmaktadır.

İçindekiler: İkinci Baskıya Önsöz, s. 11, Giriş, s. 13, Not, s. 20, Bölüm I, Bütüncül Budunbilim, s. 21, Neden "Budunbilim"?, s. 21, "Budunbilgisi", "Budunbilim", "Budun", s. 28, Bütüncül Budunbilim, s. 35, Dilsel Budunbilgisi Ürünlerine Bütüncül Yaklaşım, s. 49, Notlar, s. 64, Bölüm II, Manilerin Yapısal ile İçeriksel İncelenmesi, s. 65, Maniler Üstüne Çalışmalar, s. 65, Mani Derlemelerini Düzenleme Sorunu, s. 77, Bir Mani Derleme Olayının Düşündürdükleri, s. 83, Kalıpsal Yazın ile Kalıpsal Yazın Çalışmaları, s. 95, Kalıpsal Çözümlemenin Manilere Bir Uygulaması, s. 104, "Geleneksel" Manilerden "Çağdaş" Manilere, s. 112, Manilerde Yır Yapısı, s. 121, Manilerin Simgesel Evrenine Giriş, s. 135, Notlar, s. 153, Bölüm III, Türkülerle Ağıtların Yırsal Değerleri, s. 157, Bir Karacaoğlan Koşmasında Yiğit Tanımı, s. 158, "Ezo Gelin" Ağıtının Metin Çözümlemesi, s. 165, "Bebek Uyur Beşikte" Ağıtının Metin Çözümlemesi, s. 168, Ekinsel Göndermelerin Gülmecede İşlevi, s. 178, Bölüm IV, Dede Korkut Anlatılarında İşlev, Yapı, Anlam, s. 211, Oğuz Kağan ve Dede Korkut Anlatılarının Toplumsal İşlevi, s. 211, Sözlü Destanlarda Yapı, s. 223, "Kam Pürenüñ Oğlı Bamsı Beyrek Boyı"nın Karşıt Yansımalı Yapısı, s. 226, "Basat Depegözi Öldürdügi Boyı"nın Karşıt Yansımalı Yapısı, s. 242, "İç Oğuza Taş Oğuz Āsi Olup Beyrek Öldügi Boyı"nın Karşıt Yansımalı Yapısı, s. 254, Notlar, s. 262, Bölüm V, Masallarda Anlam, Yapı ile İşlev, s. 265, Masal Çalışmalarının Gelişmesine Kısa Bir Bakış, s. 265, Masal Tekerlemelerinde Anlam Sorunu, s. 273, Üç Masalda Toplumsal Gerçekçilik ve Yazınsal Gerekler, s. 276, İki Türk Masalının Yapısı ile Yorumu, s. 287, Masal İncelemelerinde Yeni Bir Yaklaşım, s. 301, Notlar, s. 307, Bölüm VI, Toplumumuzda Nasreddin Hoca Olgusu: Düzenci Tipi ile Nasreddin Hoca, s. 309, Nasreddin Hoca Anlatıları ve Deyimler Arasındaki İlişki, s. 309, "Kişi" Nasreddin Hoca'dan "Nasreddin Hoca Olgusu"na, s. 313, Nasreddin Hoca Olgusunun İlintili Olduğu Çağlar, s. 319, Nasreddin Hoca'nın Türklüğü Sorunu, s. 322, Söylensel Düzeci Tipi ile Nasreddin Hoca Olgusu, s. 323, Kimi Anlatılara Göre Nasreddin Hoca'nın Söylensel Nitelikleri, s. 334, Tinbilim Açısından Düzenci Efsanelerinin Beliriş Nedenleri, s. 362, Notlar, s. 366, Bölüm VII, İnançlarımızda Manilerimizde İmge Bütünlüğü, s. 369, Bölüm VIII, Dilbilim ile Budunbilim Arasında İlişki, s. 377, Budunbilim, Bağlambilim, Anlambilim, s. 377, "Kaz Kafalı" Deyimi, s. 380, "Hıyar" Denince Kızan Türk

Erkeği, s. 383, Bölüm IX, Budunbilimsel Çalışmalar İçin Yeterli ve Sağlıklı Derleme Sorunu, s. 387, Sözlü Ürünü Vereceklerle Olumlu İlişkiler Kurmak, s. 389, Toplumsal İşlevin Saptanması İçin, s. 390, Uzunca Bir Ürün Derlenmesi Sırasında Davranışlar, s. 390, Metine İlişkin Yardımcı Bilgilerin Saptanması, s. 391, Derleme Sırasında Yapılabilecek Deneyler, s. 392, Kâğıda Geçirme Çalışmaları, s. 392, Bölüm X, Yazılı Yazın ile Budunbilim Arasında İlişki, s. 395, Budunbilgisi, Sanat, Budunbilim, s. 395, Aziz Nesin'in "Fur Fur Fur" Adlı Öyküsünün İncelemesi, s. 398, "Kimini Şahin Tırmalar" Adlı Öyküde Biçim ve İçerik Uyumu, s. 403, Türk Budunbilgisiyle Karikatüründe Saç Göstergesi, s. 428, Çalıkuşu'nun Yazınsal ile Budunbilimsel Bir İncelemesi, s. 455, "Yaban"da Zeynep Kadın ve Nasreddin Hoca'nın Eşeği, s. 495, Notlar, s. 526, Sonsöz, s. 531, Değinilen Yazılı Kaynaklar, s. 535, Dizin, s. 549.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde budunbilimcinin görevi, söz konusu ürünün kendi içinde nasıl bir bütünlük taşıdığını, o bütünlük çerçevesinde de parçalarının anlamlarının ne olduğunu ortaya koymaya çalışmak şeklinde açıklanıyor. Seyfi Karabaş, giriş kısmında bu kitabı yazmadaki birinci temel amacının kendi içinde bütünlüğü olan bir ekinimiz olduğunu, ikincisinin de "budunbilim" diye adlandırılmasını önerdiği bir toplumsal bilim dalının özenle benimsenmesini önermek olduğunu söylüyor.

Konu Açıklaması: "Halkiyat, Halk Bilgisi, Halkbilim, Folklor" gibi adlar varken "budunbilim"i kullanmasını "halk ve folklor" yıpranmış olmasıyla açıklıyor (s. 23). Folklorun hem incelenen alan hem de bir bilim adı olmasından kaynaklanan anlam kargaşası üzerinde duruluyor (s. 28). Budunbilim, "*...iletişim biçimlerinin toplum baskınlığının etkisi altında öznel tutarlıklı kullanılışlarının ürünlerinin tümünü incelmeye yönelik bir toplumsal bilimdir.*" bir tanımı yapılıyor (s.35). Budunbilimsel çalışmaların dikey zaman (aynı zamanda var olan ürünlerin incelenmesi) ve yatay zaman (budunbilgisel ürünlerin zaman içindeki değiminin, değişik türlerle etkileşimlerinin incelenmesi) olarak iki boyutu olması gerektiği vurgulanıyor (s.37). İnsancıl bilimlerin ayrılması yerine hepsini bütüncül bir paydada birleşmesi gerektiği vurgulanıyor (s.37). Öbür toplumsal bilimlerin yaklaşımlarının ışığında bir toplumun incelenmesiyle o toplumun budunbilgisinin

incelenmesinin koşut çalışmalar olmak zorunda olduğu, elde edilen sonuçların karşılıklı olarak incelenmesi gerektiği ifade ediliyor (s.42). Fin Metodu'na değiniliyor ve bir takım eleştiriler getiriliyor (s.265). Yapısal Yaklaşım'a dair bilgi veriliyor (s.267). Vladimir Propp'un masal çözümlemesi hakkında bilgi veriliyor (s.267). Budunbilimin dilbilimin iki alanına, bağlambilim ve anlambilim alanlarına sağlayabileceği katkılara değiniliyor ve bu iki alanın işlevleri ifade ediliyor(s.377-388).

33. KARADAĞ, Metin – Azat KAYA

Halkbilimine Giriş, 2. bs., Balıkesir, Akademi Yayınları, 1995, VIII+149 s., 23,5 cm., Balıkesir Akademi Dergisi Yayınları: Yayın No: 1, Halk Edebiyatı Dizisi: 1, Kaynakça var.

İçindekiler: Önsöz, s. VII, Giriş, s. 1, I. Bölüm, Halkbilimi Nedir?, s. 4, 1. Halkbilimi Terimi, s. 4, 2. Halkbiliminin Tanımı, s. 5, 3. Halkbilimi Açısından "Halk" Kavramı, s. 7, 4. Halkbiliminin Diğer Bilimlerle İlişkisi, s. 8, Halkbiliminin Alanı ve Amacı, s. 13, Halkbilimini Konuları (Kadroları), s. 20, Halkbiliminin Tarihçesi, s. 52, 1. Dünyada Halkbiliminin Geçmişi, s. 52, 2. Türkiye'de Halkbilimi Çalışmaları, s. 55, Halkbilimi Ekolleri ve Kurmaları, s. 63, 1. Ekoller, s. 63, 2. Kuramlar, s. 66, Halkbilimi-Toplum ve Kültür İlişkisi, s. 73, II. Bölüm, Halkbiliminin Kaynakları, s. 83, 1. Sözlü Kaynaklar, s. 83, 2. Yazılı Kaynaklar, s. 84, 3. Görsel Kaynaklar, s. 87, 4. Maddi Kaynaklar, s. 90, Halkbilimi ile İlgili Yayınlar, s. 91, 1. Kitaplar, s. 91, 2. Süreli Yayınlar, s. 94, Töre, Örf, Âdet, Gelenek ve Görenek Kavramları, s. 97, Bazı Halkbilimi Terimleri, s. 103, III. Bölüm, Halkbiliminde Araştırma, s. 107, 1. Araştırma Konusunun Seçimi, Geçici Planın Yapılması, Kaynakça Taraması ve Araştırmada Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Noktalar, s. 111, 2. Araştırma Teknikleri, s. 117, 3. Araştırmada Kullanılan Araçlar, s. 122, IV. Bölüm, Ekler, s. 128, Bir Örnek Çalışma (Mahalli Türk Evlerindeki Halk Geleneklerinin Anlam ve Fonksiyonları), s. 129, Dipnotlar, s. 140, Kaynakça, s. 146.

Önsöz (ve/veya Giriş): Halkbiliminin halka ait milli-manevi ürünleri konu edinen bir bilim dalı olduğu, bu tanımın ise oldukça kapsamlı olduğu vurgulanıyor.

Bunun sebebi olarak da halkbilimi çalışmalarının toplumun geçmişi ve yaşana günü üzerinde iki zamanlı olarak sürdürülmesi ve konularının maddi-manevi kültür ürünleri olması gösterilmiştir. Halkbiliminin ortaya çıkardığı veriler ile geleceğe köprü atılmasında bir araç olduğu söyleniyor. Eserin bu bilim dalının karakteristik yönleri üzerinde durduğu vurgulanıyor.

Konu Açıklaması: Folklor teriminin oluşumuna ve Türkiye'de folklora karşılık kullanılan terimlere yer verilmiş, bunların içinden halkbilim, halkbiliminin kabul gördüğü belirtilmiştir (s. 4). Bazı Türk araştırmacıların yaptıkları folklor tanımlarına değinilmiş (s. 6). Halk teriminin artık cahil topluluk anlamından uzaklaşıp genelleştiği dolayısıyla folklorun inceleme alanının bütün bir topluluk olduğu söyleniyor (s. 7). Halkbilimin ilişkili olduğu disiplinler sıralanıp açıklanıyor (s. 8). Halkbilimin alanı ve amacı doğrultusunda fikir beyan eden yerli ve yabancı bilim adamlarının görüşlerine yer veriliyor (s. 13). Önemli araştırmacıların hazırladığı folklor kadroları ayrı ayrı sıralanıyor (s. 22). Belli başlı halkbilimi kuramları hakkında kısaca bilgi veriliyor (s. 66).

34. KONYA TURİZM DERNEĞİ

Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri, Konya, Konya Turizm Derneği Yayınları, 1976, XXVIII+410 s., fotog., 16x24 cm.

Kitap, 1975 yılında Konya'da düzenlenen Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri metinlerinden oluşmaktadır.

İçindekiler: Kutlama Telgrafları ve Mektupları, s. VII, Turizm ve Tanıtma Bakanı Lütfi Tokoğlu'nun Âşıklar Bayramı'nı Açış Konuşması, s. 1, Kültür Bakanı Rıfkı Danışman'ın Seminer'i Açış Konuşması, s. 4, Konya Turizm Derneği Başkanı Feyzi Halıcı'nın Seminer'i Açış Konuşması, s. 7, Bildiriler, Folklor Seksiyonu, Kemal Akça: Folklorda Millî Terbiye, s. 10, Yahya Benekay: Yaşayan Mevlit, s. 34, Reşat Genç: Divanü Lûgat'it Türk'teki Bazı Destan Parçalarına Dair, s. 38, Nevzat Gözaydın: Çuvaşlarda Yağmur Duası, s. 44, Tuncer Gülensoy: Bazı Anadolu Ağızlarında Haftanın Günleri Üzerine Bir İnceleme, s. 49, Nimetullah Hafız: Yugoslavya'da Türk Destanları, s. 55, Fahrettin Kırzıoğlu: Şerefnâme'de

Eski Oğuz Töresi ve Folklor Unsurları, s. 60, Celâlettin Kişmir: Cumhuriyetten Önce Konya'da Folklor Çalışmaları, s. 69, Bahaeddin Ögel: Eski Orta Asya'da Türk Kent Kültür ve Dilinin Konya ve Dolaylarındaki İzleri ve Gelişmesi, s. 76, Mehmet Önder: Efsânelerin Yükü Altında Anadolu, s. 80, Saim Sakaoğlu: Türk Folklorunda "Alık Fıkraları", s. 85, Hartwig Scheinhardt: Türk Yer İsimlerinde Halk Etimolojisinin Dilcilik Yönünden Sınıflandırılması Üzerine Bir Deneme, s. 98, Özcan Seyhan: Halk Edebiyatımızda Yeni Madde Denemeleri, s. 107, Faruk Sümer: Köroğlu'nun Tarihî Şahsiyeti Hakkında Bazı Vesikalar, s. 113, Hikmet Tanyu: Dinî Folklor veya Dinî – Manevî Halk İnançlarının Çeşit ve Mahiyeti Üzerinde bir Araştırma, s. 118, Şeref Taşlıova: Kars ve Çevresinde Sazla Sesle Söylenen Âşık Makamlarının İsimleri, s. 136, Kâmil Toygar: Türk Folklor Arşivi Nasıl Kurulabilir?, s. 143, A. Süheyl Ünver: Âşıkın Aşkı, s. 158, İlter Veziroğlu: Kıbrıs Türk Folkloruna Genel Bir Bakış, s. 166, Vecdi Yarman: Türk Atasözleri ve Şiir, s. 177, Ahmet Yüzendağ: Türk Folklorunda Ramazan, s. 184, Halk Edebiyatı Seksiyonu, İbrahim Aslanoğlu: Erzurumlu Emrah'a Dair Notlar, s. 194, Vehbi Cem Aşkun: Geleneksel Edebiyatımız, s. 200, Osman Attilâ: Saz Şiirlerinin Türkü'ye Dönüşmesi, s. 206, Nejat Birdoğan: Türk Halk Edebiyatına Divandan Sızmalar, s. 215, Müjgân Cunbur: Bilgi Kaynağı Olarak Halk Şiirimizin Değeri, s. 220, Hikmet Dizdaroğlu: Halk Şiirinde "Tür" ve "Biçim" Sorunu, s. 229, Şükrü Elçin: Halk Şâiri Deyimi Üzerine, s. 236, Kerim Aydın Erdem: Toklumenli Âşık Seyfullah, s. 239, Selçuk Es: Konyalı İki Halk Ozanı, s. 245, Turgut Günay: türk Halk Şiirinde İlk "Deyişme" (Müşâare) Örnekleri, s. 253, Feyzi Halıcı: Konya'da 'Aşıklar Bayramı, s. 258, İhsan Hınçer: Halk Şiiri Türünde Şiir Yazan Aydın Şairlerimiz, s. 262, Sadi Irmak: Halk Edebiyatı, s. 282, Ahmet Kabaklı: Karacaoğlan'da Aşk Evreleri, s. 285, Mehmet Kaplan: Yeni Türk Edebiyatı Üzerinde Türk Halk Edebiyatının Tesiri, s. 296, Tahir Kutsi Makal: Türk Halk Edebiyatında Sosyal Konular, s. 300, Irene Melikoff: Hatayî, s. 315, İrfan Ünver Nasrattınoğlu: Halk Edebiyatında Meçhûl Halk Ozanları ve Posoflu Âşık Zülâlî, s. 319, Cahit Obruk: Âşık Sait, s. 333, Cahit Öztelli: İslâmiyetten SonraİIk Halk Edebiyatı ve Anadolu'da Meydana Gelen Eserler, s. 344, Nail Tan: Bilinmeyen Bir Halk Şairi: Borlu Âşık Kemalî Baba, s. 351, Faruk Kadri Timurtaş: Halk Edebiyatında Divan Şiiri ile Ortak Nazım Şekil ve Nev'ileri, s. 360, Ahmet E.

Uysal: Anadolu'da İrticalî Şiir Söyleme Geleneğinden Bazı Örnekler, s. 365, İngilizce Özetler, s. 379, Adres Listeleri, s. 409.

Konu Açıklaması: Kemal Akça folklor yerine kullanılan terimleri sıralayarak folklor ürünlerinin halk ruhunu yansıttığını belirtiyor (s. 10). Hikmet Tanyu folklorun sınırlarını "*belli bir ülkede yaşayan bir toplumun, halkın bütün gelenek, görenek ve törelerini, sözlü ve yazılı olarak bir toplumda nesilden nesile geçen kültür kalıtlarını, kültür ürünlerini, her türlü inanışlarını, müziğini, oyunlarını, masallarını, efsanelerini, türkülerini, yöresel tiyatrosunu, halk hekimliğini, halk resmini, sanatını, bilmecelerini, ilençlerini, rüya yorumlarını, inançla kültürle ilgili bütün araç ve gereçlerini, davranış ve alışkanlıkları konu yaparak inceleyen halkbilim*" şeklinde çiziyor (s. 118).

35. KOŞAY, Hâmit Zübeyir
Makaleler ve İncelemeler, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1974, VIII+388 s., 16x23,5 cm., Bibliyografya var.

Eser, Hâmit Zübeyir Koşay'ın 1925 yılından beri çeşitli dergilerde yayınlanan veya küçük risaleler tarzında bastırmış olduğu etnoğrafya, folklor, dil, tarih gibi konuları içine alan yazılarının bir araya getirilmesinden oluşmaktadır.

İçindekiler: Giriş, s. V, Yanlış-Doğru Cetveli, s. VII, Atatürk'ün Kültür Tarifi, s. 1, Hars'a (Kültüre) Dair Bir Makale, s. 2, Ferruh Arsunar'ın Köroğlu Kitabına Yazılan Önsöz, s. 5, Etnoğrafya ve Köy Hocası, s. 10, Halk Bilgisi Kılavuzu, s. 12, Halk Edebiyatı ve An'anelerini Toplamanın Usulü, s. 40, Folklor Nedir?, s. 46, Sigurd Erixon: Etnologie Regionale ou Folklore - Bölge Etnolojisi Yahut Folklor, s. 51, Uluslararası Halk Sanatları ve An'aneleri Komisyonu Plânı, s. 55, Folklor Atlasları Dâvası, s. 61, Tarihî Yollar ve Halk Bilgisi, s. 63, Memleket Harbi ve Halk Edebiyatı, s. 72, Halk Sazı - Halk Oyunu, s. 77, 1927'de Etnoğrafya Cemiyeti Kurma Teşebbüsü, s. 81, Türkiye'de Etnoğrafya Araştırmaları ve Ankara Etnoğrafya Müzesi, s. 83, Türkler'de Harp Usulü, s. 92, Mehter Musikisi, Avrupa Ordu Musikisine Tesir Etmiştir, s. 95, Macar Musikisi, s. 96, Köylerimiz ve Geleneklerimiz, s. 99, Halk Eğitimi Türkiye'nin Başta Gelen Dâvasıdır, s. 103,

Millî Eğitimin Dayandığı Kayaklar Arasında Etnoğrafya ve Folklorun Yeri, s. 108, Etnoğraf Gözüyle Orman Dâvası, s. 112, Köyevleri Yapımı Üzerine Birkaç Not, s. 115, Define Arama Hastalığı, s. 117, Finler 'in Millî Destanı: Kalevala, s. 120, Kazak Kırgızların Halk Edebiyatı Hakkında, s. 124, Yarının Türkiye Müzeleri, s. 127, Halk Müzeleri, s. 130, Türk Halk Müzesi, s. 132, Açık Hava Halk Müzeleri ve Türkiye'de Açık Hava Halk Müzesini Kurma İmkânları, s. 136, UNESCO ve ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi)'un Açık Hava Halk müzeleri Kurulması Hakkında Direktifleri, s. 152, Türkiye'de Açık Hava Halk Müzesi Nerede Kurulabilir?, s. 156, Açık Hava Halk Müzesi ile İlgili Yazışmalar, s. 177, Türkiye'de İlimler Müzesi Kurulmalıdır, s. 184, Eski Medeniyetlerin Halk Kültür ve San'atında İzleri, s. 189, Missellania, s. 191, Türkiye'de Eski Medeniyetlerin Maddî Kültürde Temadisi, s. 199, Elam ve Central Asian Relations, s. 211, Göçebe Kavimlerin Doğudan Batıya Göçleri, s. 218, XI.-XII. Asırlarda Uz'lar ve Koman'ların Tarihine Dair, s. 228, İdil-Ural Bölgesindeki Türkler'in Menşei Hakkında, s. 246, Macarlar'ın Eski Tarihi, s. 257, Bulgar Türkleri'nin Eski Tarihi, s. 279, Malazgird'de Buluşanlar, s. 287, Fatih'ten Önce İstanbul'un Türk Soyundan Gelen Kavimler Tarafından Alınması Teşebbüsleri, s. 297, Türk Dili ile İlgili Prehistorik İzler, s. 300, Dil Mukayeselerine Göre Basklar'la Türkler'in Temasları, Göçyolları ve Zamanları Hakkında, s. 308, Türkler'in Ana Yurdu, s. 350, Dünya Tarihi ve Türk, s. 353, Avarlar'ın Sanatı, s. 355, Büyük Bir Türkologun Ölümü: Wilhelm Bang Kaup, s. 359, Aurel Stein, İnsanlığa ve Türklüğe Büyük Hizmet Eden Bir Bilgin Öldü, s. 363, Prof. Axel Waldemor Persson, s. 367, Türkolog ve Bizantolog Géza Féher 'in Hayatı ve Eserleri, s. 370, Hüseyin Namık Orkun, s. 376, Bibliyografya, s. 379.

Önsöz (ve/veya Giriş): Koşay, önsözde çoğu kılavuz niteliğinde olan makale, inceleme ve broşür halinde yayınlanan eserlerinin zor bulunur olması ve eski harfle yayınlananların ise gençler tarafından okunamaz hale gelmesi üzerine dostlarının da ısrarlarıyla yazılarını toplayıp yayınlamaya cesaret ettiğini söylemektedir.

Konu Açıklaması: Folklor teriminin ortaya çıkışından söz edilerek tarifi yapılıyor (s. 16). Folklora, etnolojinin halkın manevî mahsullerini konu edinen bir şubesi

olarak bakılması gerektiğini belirtiyor (s. 17). Birleşik Amerika'da folklor ve etnoğrafyanın insan biliminin (antropoloji) yardımcısı sayıldığı söyleniyor (s. 43). Folklorun inceleme sahası belirtiliyor (s. 44). Folklor teriminin asıl uluslararası ehemmiyetini 1878 senesinde Londra'da Folklore-Society ile kazandığı vurgulanıyor (s. 47).Çeşitli ülkelerde folklora verilen adlar ile folklorun umumî etnoloji'den ayrılan yönleri belirtiliyor (s. 51). Folklorun esas vazifelerinden biri olarak halk kültürünün araştırılması söyleniyor (s. 52).

36. KROHN, Julius – Kaarle KROHN

Halk Bilimi Yöntemi, çev: Günsel İçöz, Haz: Fikret Türkmen, Ankara, Türk Dil Kurumu, 1996, XXIV+134 s., 23 cm., Türk Dil Kurumu Yayınları: 651, Şahıs ve Yer Adları Dizini var.

Eser Tarihî-Coğrafî Fin Yöntemi'nin kurucularından Kaarle Krohn'un 1924 ve 1925 yıllarında vermiş olduğu ders notlarından oluşmuş ve Günsel İçöz tarafından Türkçe'ye çevrilip Fikret Türkmen tarafından yayına hazırlanmıştır. Eser, folklor malzemelerinin (özellikle masalların) araştırılması için bir yöntem ortaya koyan ilk eserdir.

İçindekiler: Önsöz, s. V, Sunuş, s. VII, Yazarın Önsözü, s. IX, Archer Taylor'un Takdim Yazısı, s. XI, Julıus Krohn'un Hayatı, s. XIII, I. Bölüm, Çalışma Alanının Sınırlanması, s. 1, II. Bölüm, Konunun Seçimi ve Etkinlik Alanı, s. 9, III. Bölüm, Malzemenin Elde Edilmesi, s. 15, IV. Bölüm, Malzemenin Elenmesi, s. 23, V. Bölüm, Malzemenin Düzenlenmesi, s. 26, VI. Bölüm, Coğrafi Sınırlandırmaların Yapılması, s. 32, VII. Bölüm, Analiz İşlemi, s. 35, VIII. Bölüm, Yanlış Hatırlamanın Etkisi, s. 39, IX. Bölüm, Yayılma Eğilimi, s. 45, X. Bölüm, Dönüşme Yaraları, s. 67, XI. Bölüm, Ölçütler, s. 67, XII. Bölüm, Epik Yasalar, s. 73, XIII. Bölüm, Temel Yapı, s. 81, XIV. Bölüm, Özdeşlik (Aynîlik), s. 87, XV. Bölüm, Ana vatan ve Göç, s. 89, XVI. Bölüm, Yayılma Yönü, s. 103, XVII. Bölüm, Yayılma Biçimi, s. 109, XVIII. Bölüm, Çıkış Zamanı (Yaratılış Zamanı), s. 115, XIX. Bölüm, Temeller (Çekirdek Yapı), s. 117, XX. Bölüm, Son söz, s. 127, Dizin, s. 129.

Önsöz (ve/veya Giriş): Fikret Türkmen tarafından kaleme alına önsözde, Türkiye'deki halk bilimi çalışmalarının en büyük eksikliği olarak dünyada yapılan çalışmaları takip etmedeki yetersizlik gösterilmiştir. Yine Fikret Türkmen tarafından yazılan sunuşta Grimm kardeşler ile başlayan bazı yöntemlere ve Fin Yöntemi'nin bunlar içindeki yerine değinilmiştir. Yazarın ön sözü adlı kısımda ise Kaarle Krohn, eseri kaleme alışını anlatmaktadır.

Konu Açıklaması: Folklorun alanı mevzuu üzerinde bazı uzmanların fikirlerine değinilmiştir (s.1). Etnoğrafya ile halk biliminin araştırma alanları karşılaştırılıp münasebet halinde oldukları diğer disiplinler ortaya konmuştur (s.2). Von Sydow'un masal ve efsaneler göz önüne alınmadan halk inanç ve geleneklerini incelemenin yetersiz olduğu görüşünden bahsedilmiştir (s.3). Bir çalışma alanını sınırlamadan geniş bir çerçevede inceleme ile aşırı kısıtlayarak incelemenin sakıncalarına değinilmiştir (s.10). Araştırma konusunun mümkün olduğunca çok varyantının toplanması gerektiği vurgulanmıştır (s.15). Folklor ürünlerinin başka kültür bölgelerine nasıl yayıldığı belirtilmiştir (s.34). Sözlü folklor ürünlerinde tercih edilen sayılara değinilmiştir (s.74). Masalların anavatanları konusu üzerinde bazı bilim adamlarının görüşlerine yer verilmiştir (s.95).

37. KÚNOS, Ignács

Türk Halk Edebiyatı, Yayına Haz.: Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Ankara, Akçağ, 2001, 167 s., 13,5x19,5 cm., Akçağ Yayınları: 372, Kaynak Eserler: 103, Dizin var.

Eser, İgnácz Kúnos'un 1880'li yıllarda Anadolu'da gerçekleştirmiş olduğu beş yıllık bir inceleme gezisinin sonucu edindiklerini aktardığı bir dizi konferans metininin kitap haline getirilmiş şeklidir. Eserin ilk baskısı 1925 yılında eski harflerle yapılmıştır. Beş bölümden meydana gelen eserde, Türk Halk edebiyatı ürünlerine dair bilgiler ve Ahmet Vefik Paşa ile Kúnos'un folklor üzerine konuşmaları yer almaktadır.

İçindekiler: İgnácz Kúnos'un Hayatı ve Eserleri, s. 5, Eserleri, s. 9, "Türk Halk Edebiyatı" Hakkında, s. 11, Dizin, s. 157.

Konu Açıklaması: Ahmet Vefik Paşa ile Kúnos arasında geçen konuşmada "folklor" terimi kullanılmış. Folklor, edebiyat olarak yorumlanmış (s.42)

38. KÜLTÜR MÜSTEŞARLIĞI MİLLÎ FOLKLOR ENTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri, Ankara, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Millî Folklor Enstitüsü, 1974, VIII+453 s., res., rnk., fotog., 16x24 cm., Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 9.

Kitap, I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildiri metinlerinden oluşmaktadır. Kitapta, folklorun konusu, eğitimdeki yeri, toplum hayatında oynadığı roller gibi konulara değinilmiştir.

İçindekiler: Prof. Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu: Folklorun Ana Konusu, s. 1, Hikmet Dizdaroğlu: Folklorcu Ziya Gökalp, s. 3, Eflâtun Cem Güney: Folklor ve Eğitim, s. 19, Phil.Dr. Hâmit Zübeyir Koşay: Eski Medeniyetler Kültür Kalıntılarının Türk Folklorunda İzleri, s. 27, Prof. Dr. Cahit Tanyol: Folklor Açısından Türk Toplumu, s. 29, Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken: Türk Folklor Araştırmaları, s. 35, Prof. Dr. Orhan Türkdoğan: Bir Kasabada Geleneksel Tıp ve Modern Tıp Sürekliliği, s. 40, M. Şakir Ülkütaşır: Sinop-Samsun Çevrelerinde Sağlık-Hastalık Hakkındaki Halk İnançları ile Halk Hekimliği'ne Ait Bir Araştırma Kadrosu, s. 48, Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver: IX Asırlık Mistik Folklor Açısından Tarihimizde Ruh Sağlığı Çalışmaları Hakkında, s. 53, Nureddin Sevin: Türk Gölge Oyunun Kaynağı Üzerine, s. 56, Vehbi Cem Aşkun: Edebî Folklorumuzda Boz Ayran, s. 64, Dr. Müjgân Cunbur: Folklor Araştırmalarında Cönklerin Yeri, s. 69, Orhan Şaik Gökyay: At Üzerine, s. 74, Dr. Ümay Günay: Türk Masallarında Propp Metodunun Uygulanışı, s. 79, Dr. M. Fahrettin Kırzıoğlu: Dede-Korkut Kitabı'ndaki Üç Destan'ın Tarihteki Yeri, s. 95, Dr. M. Fahrettin Kırzıoğlu: XV.-XVI. Yüzyıllarda "Köroğlu/Koroğlu" Adlı İki Türkmen Oymağı, s. 107, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz: Ağız Araştırmaları ve Folklor, s. 126, Şükrü Kurgan: Nasrettin Hoca Üzerine, s. 131, Ali Rıza Önder: Türkiye'de Mitoloji Çalışmalarına Bir Bakış, s. 140, Dr. Saim Sakaoğlu: "Formel" Kavramı ve Türk Masallarında "Benzer Durumlarda Kullanılan formeller", s. 148, Prof. Dr. Faruk Sümer: Dede

Korkut Destanlarındaki Bazı Kuşlar Hakkında, s. 155, Dr. Fikret Türkmen, s. Türk Halk Hikâyelerinde Gökyüzü ile İlgili Allegoriler, s. 159, Prof. Dr. Warren S. Walker: Bir Halk Destanı Olarak Dede Korkut Kitabı, s. 165, Osman Attilâ: Türkülerin Derlenmesinde Yeni Metodlar, s. 172, Ali Kemal Kaya: Türk ve Batı Çalgıları Arasındaki İlişkiler, s. 178, Doç. Dr. Gültekin Oransay: Türkiye Yerel Musiki Anıtlarının Kataloglanması, s. 184, Prof. Dr. Kurt Reinhard: Güney Türk Ağıtlarının Biçimleri, s. 192, Etem Ruhi Üngör: Türk Davulu, s. 216, Malik Aksel: :Taşbaskı Kitaplarında Resim, s. 246, Sevgi Babaoğlu: Söğüt Yöresi Kadın Kıyafetleri, s. 254, Nejat Diyarbekirli: İlj Türk Halısı, s. 262, Yusuf Durul: Anadolu Kilimlerinin Teşhisi ve İmler, s. 278, Macide Gönül: Bazı Özel Koleksiyonlardan Seçilmiş Türk İşlemeleri, s. 288, Osman Kademoğlu: Yörüklerde Üç Direkli Karaçadır, s. 296, Dr. Metin And: Türk Folklorun Oyun Kavramı ve Oyunun Önemi, s. 305, Sadi Yaver Ataman: Anadolu Efe ve Yâren Dernekleri, Seymen Kuruluşları Oyun ve Musikileri, s. 315, Dr. Musa Baran: Folklorda Çocuk Oyunları, s. 340, Halil Oğultürk: Türk Halk Oyunları Üzerine, s. 347, Atâ Terzibaşı: Irak Türkmenleri Arasında Sini-Zarf Oyunu ve Psikolojik Değeri, s. 350, Prof. Dr. Orhan Acıpayamlı: Türkiye'de Yürümeyen Çocukları Yürütme Gelenekleri, s. 357, Prof. Dr. Saadet Çağatay: Türklerde Bâtıl İnançlar Arasında Tabu, s. 365, Prof. Dr. Nermin Erdentuğ: Türkiye'nin Karadeniz Bölgesi Evlenme Görenekleri ve Törenlerinin Etnolojik İncelenmesi, s. 373, Mihail Guboğlu: Dimitriye Kantemir'in Eserinden Türk Folkloru, s. 383, İhsan Hınçer: Türklerde Başlık ve Mehir, s. 391, Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek: Anadolu Folklorunda Yas, s. 399, Cahit Öztelli: Anadolu'da Şamanlığın İzleri, s. 410, Doç. Dr. Hikmet Tanyu: Türklerde Dağla İlgili İnançlar, s. 414, Prof. Dr. Ahmet E. Uysal: Türkiye'de Halk Defineciliğinde Folklor Unsurları, s. 416, İngilizce Özetler, s. 425, Seminer'e Katılanların Ad ve Adresleri, s. 452.

Konu Açıklaması: Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu, folklor çalışmalarının hem tarih çalışması hem de sosyoloji çalışması olabileceğini söyleyerek folklor tarihi ve folklor sosyolojisi olmak üzere iki türlü folklor bilgisi olabileceğini söylüyor (s.1) ve folklor bilgisinin ulusçuluğa çok büyük katkılarda bulunacağını belirtiyor (s.2). Hikmet Dizdaroğlu, Ziya Gökalp'in folklorcu olarak amaçladığı şeyin halkını uyandırmak, ulusal değerleri tanıtmak, Türk ulusunun bütünlüğünü korumak

olduğunu vurguluyor (s.5). Eflâtun Cem Güney folkloru bir millî ve manevî değerler hazinesi olarak betimliyor (s.19) ve folklorun yalnızca bir millî kültür kaynağı değil, halk eğitimi için de bir dayanak olduğunu söylüyor (s.25). Cahit Tanyol, Batı toplumunda folklorun millî değerlerinin ilkel aşaması, bizde ise millî varlığımızın ilkel değil ümmî aşaması olarak görüldüğünü söyleyerek batıdaki ve bizdeki anlayış farklılığına değiniyor (s.30). Umay Günay, masal fonksiyonlarının dört ana özelliğe sahip olduğunu belirterek Propp metodundaki 3 fonksiyonu sıralıyor (s.81). Zeynep Korkmaz folklorun tarifini yaparak folklor çalışmalarını derleme, araştırma ve inceleme olmak üzere iki safhaya ayırıyor (s.128).

39. KÜLTÜR BAKANLIĞI MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ

I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, I. Cilt, Genel Konular: Ankara, Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi, 1976, 257 s., 16x24 cm., Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 16.

Kitap, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri metinlerinden oluşmaktadır. Kitapta folklor ve etnografya atlası, halk etimolojisi ve folklor gibi konulara değinilmektedir.

İçindekiler: I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Genel Programı, s. 9, Kültür Bakanı Rıfkı Danışman'ın Kongreyi Açış Konuşması, s. 11, Kongreye Gönderilen Kutlama Telgrafları, s. 15, M. Türker Acaroğlu: Türk Halkbilgisi Kaynakçası Üzerine, s. 21, İlhan Akçay: Evrensel Türk Folkloru, s. 47, İbrahim Aslanoğlu: Geçen Yüzyıllarda Folklorumuza Işık Tutan Kaynaklar, s. 69, Nejat Birdoğan: Türkiye Folklor ve Etnografya Atlası Üzerine, s. 75, Cornellia Călin: Nouvelles Sources Pour L'etude Du Folklore Turc (Le Folklore Turc Dans Les Anciens Calendriers Roumains), s. 79, Tvrtko Čubelić: Folklore and Its Methodology With-Selected Examples Of Turkish Folklore and the Folklore of the Yugoslav Peoples, s. 87, Hikmet Dizdaroğlu: Bizde Folklor Konusunda İlk Yazı, s. 89, İbrahim Dakukî: Fuzulî'nin Eserlerinde Irak Folklorundan Örnekler, s. 97, Mehmet Ali Ekrem: Şamanlığın ve Eski Türk Kültürünün Dobruca'daki Kırım Türkleri Folklorunda İzleri, s. 109, Orhan Şaik Gökyay: Beklenmedik Kaynaklarda Folklor, s. 119, İlhan Gülsüm: Yurtdışındaki İşçilerimizin Kültür

Sorunları ve Folklorumuz, s. 127, G. Hazai: Ignácz Kúnos'un Türk Folklor Araştırmalarındaki Yeri, s. 159, Kemal H. Karpat: Gagauzların Tarihi Menşei Üzerine ve Folklorundan Parçalar, s. 162, Mevlut Taha Kayacı: Irak'ta Türkmenler Arasında Folklor Çalışmalarına Toplu Bir Bakış, s. 179, Zeynep Korkmaz: Halk Etimolojisi ve Folklor, s. 185, Hâmit Zübeyir Koşay: Türk Folklor Araştırmalarında Mukayese ve Tarihi Metoda Yöneliş, s. 195, Mustafa Ali Mehmet: Romanya Türk Toplumunun Folkloru Üzerine Bazı Mülâhazalar, s. 203, B. N. Putilov: Methodological Principles for the Study of International Folklore Relations in Soviet Science (1958 – 1974). Report to the First International Congress on Turkish Folklore, s. 211, Muhsin Rizviğ: Turkish Folklore in the Bosnian and Herzegovinian Periodicals and Anthologies and Its Traces in the Works of Some Bosnian Moslem Writers, s. 223, Wlodzimierz Zajaczkowski: Gagavuz Folkloru, sç 233, Momčilo Zlatanovič: Contacts Entre Les Elements Des Folklores Turc et Serbe et Leur Penetration Mutuelle Dans Le midi De La Serbie, s. 243.

Konu Açıklaması: Türker Acaroğlu, halkbilgisi yazılı kaynaklarını I. Dönem (1072-1729), II. Dönem (1729-1928) ve III. Dönem (1928'den bu yana) olmak üzeren üç dönemde inceliyor (s.21). İbrahim Aslanoğlu, folklorun amacını "geçmişin derinliklerine inmek, bulduğu malzemeleri kıyaslmalar yaparak, değişimlerin ölçü ve nedenlerini değerlendirmek suretiyle bilim dünyasına kazandırmaktır" şeklinde açıklayarak folklorun kaynaklarını sözlü kaynaklar, yazılı kaynaklar ve müze eşyası yahut müzelik eşyalar olmak üzere üç bölümde topluyor (s.69). Nejat Birdoğan dünya folklorcularını ilgilendiren, folklor ürünlerini toplamak (derleyicilik) ve bunları değerlendirmek, olmak üzere iki konunun ve folklorcunun bir görevinin de folklor ürünlerinin oluşma nedenlerini aramak olduğunu söylüyor (s.75); folklor haritasının ne olduğunu açıklayarak nasıl oluşturulacağını anlatıyor (s.76). Hâmit Zübeyir Koşay, folklor ile etnografyanın münasebetine değiniyor, folklora bölge etnolojisi olarak bakanların veya sosyal antropoloji çerçevesinde bakanların olduğunu söylüyor (s.200).

40. KÜLTÜR BAKANLIĞI MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ

I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, III. Cilt, Halk Müziği – Oyun – Eğlence, Ankara, Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi, 1977, 433 s., fotog., 16x24 cm., Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 20, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 5.

Kitap, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri metinlerin oluşmaktadır. Kitapta folklor çalışmalarının demokratikleşme sürecine katkılarına değinilmektedir.

İçindekiler: Christian Ahrens: Instrumentalmusik und Polyphonie am Schwarzen Meer, s. 1, Süleyman Arısoy: Karagöz ve Folklor, s. 21, Veysel Arseven: Türk Halk Müziğinin Ezgisel Yapısı Üzerine, s. 83, Vehbi Cem Aşkun: Komşu Bacı, s. 101, Sadi Yaver Ataman: Türk Halk Çalgılarına Ait Ayrıntılı Bilgiler ve Bağlama Geleneği, s. 107, Musa Baran: Çocukların İlk Oyunları, s. 129, Şerif Baykurt: Halk Danslarının Derlenmesi ve Uluslararası Halk Dansları Şenliklerinin Düzenlenmesi, s. 143, Mehdi Barkeshli: La Nécessité D'une Ecriture Musicale Plus Detaillée Pour La Transcription du Folklore Oriental, s. 147, Efasiyap Bedelbeyli: Azerbaycan Halk Müziği, s. 163, Ahmet Borcaklı: Türk Müziği Tasnif Sistemi Denemesi, s. 169, Yıldıray Erdener: Halk Türküleri Koro İçin Çoksesli Hale Getirilmeli midir?, s. 199, Reşat Genç: Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. Yüzyılda Türklerde Oyunlar ve Eğlenceler, s. 231, Cahit Obruk: Türk Halk Dansları, Ortak Yanları ve Yapısal Özellikleri, s. 243, Halil Oğultürk: Türk Halk Oyunlarından: Zeybek Oyunları, s. 271, Mehmet Avni Özbek: Türk Halk Edebiyatı ve Müziğinde Hoyrat, s. 281, Kurt Reinhard: Typen von Âşık – Melodien im Vilâyet Sivas, s. 291, Nureddin Sevin: Türk Gölge Oyununda Ahlâk, Sihir, Kadın, s. 309, Özcan Seyhan: Silifke Yöresinde Türkmen Ezgileri, s. 317, Seniha Sipahi: Arnavut, Türk, Sırp – Hırvat ve Makedon Çocuk Şarkıları, s. 331, Halûk Tarcan: Geleneksel Türk Halk Müziği Alanında Bazı Deyimler, Çalgılar ve Ölçüler Üzerine, s. 339, Sabahattin Türkoğlu: Gazne'de Bulunan Halk Oyuncuları Kabartması, s. 369, Etem Ruhi Üngör: Karagöz Musikisi, s. 379, Durmuş Yazıcıoğlu: Türk Halk Müziği Üzerine, s. 423.

Konu Açıklaması: Şerif Baykurt, folklor bilimi üzerindeki çalışmaların, özellikle yaşadığımız yüzyılda, halkla kaynaşma ve bütünleşme hareketlerinin yayılmasına ve bu suretle demokrasinin hızla gelişmesine büyük çapta katkıda bulunduğunu söylüyor (s.143). Cahit Obruk, Paul Saintyves, Hilmi Ziya Ülken ve Cahit Tanyol'un folklor tariflerine yer verdikten sonra ekliyor: "Folklor aynı zamanda benliğinin aynası sayılır bir ulusun" (s.245).

41. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ
II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, I. Cilt, Genel Konular: Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi, 1982, XVI+334 s., fotog., 16x24 cm., Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 39, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 10.

Kitap, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi genel konular bildiri metinlerinden meydana gelmektedir. Kitapta, folklor hakkındaki anlayışlar, folklor ve münasebet halinde olması gerektiği bilimler, folklorun yasalara etkisi gibi konulara değinilmiştir.

İçindekiler: Sunuş, s. V, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Genel Programı, s. VIII, Kültür Bakanı Cihad Baban'ın Kongreyi Açış Konuşması, s. IX, Kongreye Gönderilen Kutlama Telgrafları, s. XIII, Türker Acaroğlu: Balkan Halkbiliminde Türk Etkileri, s. 1, Orhan Acıpayamlı: Folklor Konusunda Değişik Anlayışlar, s. 27, Bohuslav Benes: Türkenthematik in der Tschechischen und Slowakischen Folklore, s. 37, Alan Bruford: International Legends, s. 49, Dulal Chaudhuri: Folk Medicine in Indian Life, s. 59, Anna Czekanowska: New Approach to the Problem of National Style and Ethnic Identity in Music, s. 75, Ayhan Doğanç: Çağdaş Folklorun Dallarından Biri / Öğrenci Folkloru, s. 83, Géza Fehér: Macaristan'da Türk Etnografya ve Folklor Konularına Bağlı Bazı Araştırma ve Davalar, s. 99, Mihail Guboğlu: Romen Folklorunda Türkler ve Türk Unsurları Hakkında, s. 105, Tuncer Gülensoy: Türk Halk Bilimine Kaynak Olarak "Moğolların Gizli Tarihi", s. 119, Edip Günay: Alan Araştırmalarında Kaynak Kişilere Emik Yaklaşım, s. 129, Qemal Haxhihasani: Influences Orientales de la Poesie Civique Populaire en Albanie, s. 135, Yalçın İzbul: Kültür Antropolojisinin Folklora Bakış Açısı, s. 145,

Zeynep Korkmaz: Folklor Mahsullerinde Dil ve Ses Uyumlarından Kaynaklanan Bazı Üslup Özellikleri, s. 155, Hâmit Z. Koşay: Hars (Kültür) Dairesinin Kuruluşu ve İlk Etnografya Müzesi'nin Hizmete Açılışı, s. 165, İbrahim Krosi: Makedonya "Arnavut Folkloru"nda "Mustafa Kemal Atatürk", s. 187, Nedret Mahmut: Sibir ve Moğolistan Türk Boylarını Tanıtma İşinde Romen Seyyahı Nicolae Milescu – Spataru'nun Katkısı, s. 197, Barbara Mcdermitt: The Many Faces of Jack, s. 203, Özcan Mert: Folklorumuzda Çapanoğulları, s. 217, Skender Rızaj: Osmanlı ve Batı Kaynaklarına Göre Arnavutlarda Besa, s. 235, Hans Robert Roemer: Zur Historischen Volkskunde der Islamischen Welt, s. 241, Muhtar Mufazzaloviç Sagitow: Sammlung und Erforschung der Baschkırischen Folklore in der Sowjetischen Epoche, s. 253, Harun Tolasa: Temeşvarlı Osman Ağa'nın Otobiyografisinde Sosyal, Kültürel ve Etnolojik Unsurlar, s. 263, Alfred Uçı: Les Moyens Techniques Modernes de Communication et L'essor du Folklore, s. 283, Kıncso Verebelyı: Notes Sur Quelques Éléments Turcs dans la Culture Hongroise aux XVII – XVIII Siécles, s. 291, Barbara K. Walker: Sharing the Apples That Fell From the Sky: The Archive of Turkish Orla Narrative, s. 303, Vecdi Yarman: Folklorun Yasalara ve Yasaların Folklor'a Etkisi, s. 313, Nuri Yüce: Çuvaş Folklorunda İslâmî Unsurlar, s. 323, Wlodzimierz Zajaczkowski: Türk Folkloru Üzerine Polonya'daki Çalışmalar, s. 329.

Konu Açıklaması: Orhan Acıpayamlı, folklorun tarifini "*folklor, halk kültürünü saptayan, bulduğu belgeleri tertip, tanzim ettikten sonra, bunları kendi metotlarının yardımıyla değerlendiren ve nihayet bulduğu bilimsel sonuçları uygulama alanına tatbik ederek halk kalkınması için gereken işlemlere girişen bilim dalıdır*" şeklinde yapıyor (s.35). Yalçın İzbul, kültür antropolojinin meselelere güçlü bir metodolojinin nesnel ölçütleri içinde baktığını folklorcuların ise böyle bir yaklaşımdan uzak olduğunu belirtiyor (s.145); folklorcunun dilbilim, semiyoloji (işaret bilimi), yüzyüze etkileşme bilgisi, kitle haberleşmesi teorisi, sosyodilbilimi ve psikodilbilimi gibi disiplinlerle yararlanabilmesi gerektiğini söylüyor (s.146) ve folkloru "*geçmişteki bir kültürden günümüze hasbelkader kalmış, değişmez nitelikte bir fosil buluntusu değil, yaşayan bir kültür topluluğunun şimdiki zamanda ihtiyaçlarını karşılayan taleplerine doyum sağlayan, hayatiyet taşıyan bir kurumdur*" şeklinde tarif ediyor (s.150). Vecdi

Yalman folklor konusunda "*folklor, bilindiği gibi, ulusların, toplumların doğa ve insanlık karşısında duygu, düşünce ve davranışlarını yansıtır*" söylüyor (s.313).

42. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI MİLLÎ FOLKLOR ARAŞTIRMA DAİRESİ
III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri I. Cilt, Genel Konular: Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi, 1986, XXIV+308 s., fotog., 16x24 cm., Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları: 77, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi: 20.

Kitap, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi genel konular seksiyonu bildiri metinlerinden oluşmaktadır.

İçindekiler: Sunuş / Introduction, s. VII, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Genel Programı / The Third International Turkish Folklore Congress Programme Outline, s. IX, I. Seksiyon Çalışma Programı / Ist Section Working Programme, s. XI, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı Prof. Dr. Oluş Arık'ın Kongreyi Açış Konuşması / Congress Opening Speech of Prof. Dr. M. Oluş Arık Undersecretary of Ministry of Culture and Tourism, s. XVII, Kongreye Gönderilen Kutlama Telgrafları / Telegraphs were Sent to Congress, s. XXI, Kongreden Fotoğraflar / Photographs from Congress, s. XXIII, M. Türker Acaroğlu: "Bulgaristan Etnografyası" mı, Yoksa Türk Etnografyası mı? / "Bulgarian Ethnography" or Turkish Ethnography?, s. 1, Orhan Acıpayamlı: Türkiye'de Kurulan İlk Folklor Okulu / First Scholl of Folklore Established in Turkey, s. 13, Uğurol Barlas: Ağır Sanayii Etkisinde (Karabük) Bulak Köyü Halk Bilgisi / Folkloer in the Village of Bulak (Karabük) Under the Influence of Heavy Industry, s. 23, Bohuslav Benes: Gegenwaertige Innovationsprozesse in der Volkserzaehlung / Halk Anlatmalarının Günümüzdeki Yeni Durumu, s. 39, Nejat Birdoğan: Kemal Tahir'in Romanlarında Halkbilim Öğeleri / Elements of Folklore in the Novels of Kemal Tahir, s. 51, Ali Birinci: Hatırat Türünden Eserlerin Türk Folkloru Araştırmalarında Yeri / The Place of Memories in Turkish Folklore Studies, s. 63, Djenana Buturovic: Les Recits de Voyages d'Evliya Çelebi Comme Source d'etude du Folklore des Peuples Yougoslaves / Yugoslav Halkları Folklorunun İncelenmesinde Kaynak Olarak Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi, s. 69, Sabri Çakır: Gecekondu

Kültürünün Geleneksel Özelliği ve Kentle Bütünleşmesi / Traditional Festures "Gecekondu" Culture and Its Integration with City Culture, s. 79, Linda Dégh: A Theoretical Consideration an Definition of the Legend in Contemporary Context / Günümüzde Efsane Türünün Kurma Yönünden Ele Alınması ve Tanıtılması, s. 87, Gerhard Doerfer: Orta İran'daki Halac Folklor Malzemesi Hakkında Genel Bilgi / Folklore Materials of the Halach of Cenrtal Iran, s. 97, Nicolae Dunare: Theorie des Zones Folkloriques: Criteres et Types (Regions, Zones, Souszones, Foyers Ethno-culturels) / Folklor Alanları Teorisi: Kriterler ve tipler (Bölgeler, Alanlar, Alt-alanlar, Etnokültürel Tabakalar), s. 103, Gürbüz Erginer: Halkbiliminde Fonksiyonel Yaklaşım ve Fonksiyonel Çözümleme / Functional Approach and Solution in Folklore, s. 113, Mihail Guboğlu: Türk – Romen İlişkileri Hakkında "O sama de Cuvinte" (Birtakım söz) ler Adlı Efsanelerin Tarihsel Değeri / an Epic (Legend) "O sama de Cuvinte" Concerning Turkish and Romanian Relations, s. 117, Abdurrahman Güzel: Türk Halk Bilimi'nde Coğrafi Metod / Geography Method in Turkish Folklore, s. 131, Robin Gwyndaf: Recording the Welsh Folk Narrative Tardition: People and Priorities / Galler'de Halk Hikâye Geleneğinin Derlenmesi: Derlemede Kullanılan Kaynak Kişiler ve Öncelik Verilen Konular, s. 139, Hayrettin İvgin: Türk Folklorunda "İlk"ler / The "First" in Turkish Folklore, s. 153, H. Hilmi Karaboran: Reyhanlı'da Bazı Folklorik Araştırmalar (Hatay – Maraş Çöküntü Hendeği Sahası) / Folklore Research in Reyhanlı (Hatay – Maraş Depression Area), s 161, Süleyman Kazmaz: Folklorda İnsan ve Düşünce (Köy İnsanında Düşünceler) / Man and Thought in Folklore, s. 175, Nedret Mahmut: Dobruca ve Kuzey Kafkas Nogaylarının folkloru Üzerine Genel Bir Bakış / A General Glimpse of the Folklore of the Turks of Dobruja and the Nogays of Caucasia, s. 187, Ecaterina Mihaila: Linguistic Methods in Folklore Research / Folklor Araştırmalarında Lenguistik Metodlar, s. 195, Ahmet Yaşar Ocak: Tarih ve Efsane'nin Bir Kavşak Noktası: Türk Folklorunda "Kesikbaş" / "The Cut-off Head" in Turkish Folklore: Meeting Point of History and Folklore????, s. 203, Trefor M. Owen: Folklore and Populer Culture / Folklor ve Halk Kültürü, s. 213, Aydın Oy: Balkanlardan Türkiye'ye Taşınma Folklor Ürünleri Üzerine / On Folklore Materials Carried from the Balkans to Turkey, s. 221, Mehmet Önder: Türk Folklorunda "Cengâver" Kadınlar / Heroines in Turkish Folklore, s.233, Galaba Palıkrusheva: İzmir'de Yaşayan Torbeşlerin Uyum

Süreçleri / Ethnological Assimilitaion of the Torbesh Living in İzmir, s. 241, Saim Sakaoğlu: Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine / On the Concepts of "Ozan, Âşık, Saz Şairi" and "Halk Şairi", s. 247, Tome Sazdov: Kuzman Şapkarev'in / 1891 – 94 / Külliyatında Türk Halk Masallarının Folklor Değeri / The Folkloric Value of the Turkish Folktales in Kuzman Şapkarev's /1891 – 94 / Collection, s. 253, Herbert Schwedt: Trise der Dorfkultur-ein Internationales Problem / Köy Kültürü İçin Tehlike – Milletlerarası Bir Problem, s. 257, Edit Tasnadı: Macar Ozan Balint Balassi ile Türk Şiiri / Hungarian Folk Poet Balint Balassi and Turkish Poetry, s. 263, Kâmil Toygar: Yabancı Bir Ülkede Yapılan Folklor Saha Çalışmalarında Karşılaşılan Bazı Teknik Problemler / Some Technical Problems Encountered in Fieldwork in Folklore of Another Country, s. 277, Liu Xicheng: Researches of Folk Literature in the New Period in China / Çin Halk Edebiyatını Araştırmada Son On Yıldan Beri Meydana Gelen Değişiklikler, s. 287, Kerim Yund: Türk Folklorunda Eski Uygarlıklardan Kalma Sanıkalar (Fabıllar) – İnançlar / Survivals of Ancient Fables and Beliefs in Turkish Folklore, s. 297.

Konu Açıklaması: Orhan Acıpayamlı folklorun tarihî oluşumunu folklor ürün ve olaylarının doğuşu, folklorun adlandırılma, folklorun üniversiter nitelik kazanması olmak üzere üç aşamada değerlendirilmek gerektiğini söylüyor (s.13) ve "mitoloji okulu" (s.15), "orientalist okul", "antropoloji okulu" (s.18), "Psikoloji okulu" (s.20) undan bahsederek folklorun yeni bir tarifini "Çağı, yeri ve toplum niteliği ne olursa olsun halk kültürünü kendine özgü yöntemlerle araştırıp inceleyen, gerektiğinde bulduğu sonuçları uygulamaya koyan bir bilimdir" şeklinde yapıyor (s.21). Gürbüz Erginer, halkbilimsel çalışmaların kimi amaçlara hizmet edebilmeleri için derleme ve araştırmaların kuramsal yapılarında bir birlik olması gerektiğinden bahsediyor ve "psikoloji okulu"nun temel kuralını ortaya koyuyor (s.114). Abdurrahman Güzel, "coğrafî metod"un ne olduğunu açıklıyor (s.131). Kâmil Toygar, yabancı bir ülkede saha çalışmalarında karşılaşılabilecek problemleri "zaman"la ilgili, "dil"le ilgili ve "genel" problemler olmak üzere üç başlık altında toplamıştır (s.281).

43. KÜLTÜR BAKANLIĞI HALK KÜLTÜRLERİNİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu Bildirileri, Ankara, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2001, VIII+134 s., rnk. fotog., 19,5x27 cm., Kültür Bakanlığı Yayınları: 2652, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 318, Seminer – Kongre Bildirileri Dizisi: 65. Bildirilerin sonunda kaynakça mevcut.

Eser, 19 – 21 Ekim 2000 tarihleri arasında İstanbul'da geröekleştirilen Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi Sempozyumu bildiri metinlerinden oluşmaktadır. Bildirilerde ağırlıklı olarak halkbilimi, turizm ve kültür konularına değinilmektedir.

İçindekiler: Sunuş, s. VII; Program, s. 1; Sempozyum Açılış Konuşmaları, s. 5; Hagem Gn. Md. Seyhan Livanelioğlu'nun Sempozyum Açılış Konuşması, s. 5; Motif Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Zeki Baysal'ın Açılış Konuşması, s. 6; Bildiriler, s. 9; Feriha Akpınarlı: Geleneksel El Sanatları ile İlgili Projeler Kapsamında Dokumacılık, Örücülük Sanatının Yerel Kalkınma ve Turizm'deki Önemi, s. 9; Yener Altuntaş: Türk Mutfağındaki Kültür, s. 12; Zühal Arıkdal: Turistik Tesislerin Türk Folklorunu Tanıtmadaki Yeri, s. 14; Erman Artun: Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi, s. 15; Göktan Ay: Turistik Tesislerde Animasyon Anlayışı, s. 20; Cengiz Aydın: Türk Folklorunun (Halk Oyunları) Turizm Sektöründeki Yeri, Önemi ve Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi, s. 23; Adli Ayter: İyi Değerlendirildiği Taktirde Türk Folklorunun Turizme Katkısı Tartışılamaz, s. 28; Murat Baytaş: Türk Folklorunun Turzim Açısından Değerlendirilmesi, s. 30; Selim Cihanoğlu: Doğu Karadeniz Yöresi Yayla Folklorunun Turizme Katkısı, s. 33; Ali Cavaz: Turizm ve Kılıç – Kalkan, s. 38; Aykut Dalgıç: Almanya'daki Türk Halk Oyunları Etkinliklerinin Türk Turizmine Etkisi, s. 41; Fikret Değerli: Halk Oyunlarının Uluslararası Uygulamalarda Turizme Katkısı, s. 49; Tülay Oğuzman Er: Turizm Sektöründe Türk Kültüründen Etkin ve Etkili bir Biçimde Yararlanılması Gerekliliği, s. 51; Mesut Güner: Halk Oyunlarının Ülke Tanıtımına ve Turizme Katkısı, s. 59; Nazım

Gürak: Bursa İlinde Ulusal ve Uluslararası Düzeyde Yarışma ve Festivallere Katılanlar Üzerinde Halk Oyunlarının Ülke Tanıtımına Katkısının İncelenmesi, s. 62; Üstün Gürdüna: Halk Oyunlarımızın Büyük Gücü, s. 65; Hakan Himmetoğlu: Turizm ve Folklor, s. 70; Fethi Karakeçili: Animasyon Kuruluşları ve Animatörlerin Otantik İcra Yeterliliklerinin Turzim Açısından Değerlendirilmesi, s. 71; Hediye Köker: Dostluk Vakfı Bildirisi, s. 75; Zeki Kuşoğlu: Karakucak Turizmi ve Öarpık Mantık, s. 77; Faik Küçüktopuzlu – Abdullah Tekin: Turizmde Animasyon Çerçevesindeki Türk Gecelerinin Rehabilitasyonu, s. 80; Taciser Onuk: Geleneksel Sanatlar Konusunda Uygulanan Projelerin Yerel Kalkınma ve Turizmdeki Önemi, s. 85; Hasan Basri Öngel: Uygulama Nedenleri Dolayısıyla Halk Oyunlarında Görülen Yozlaşmalar, s. 88; Mevlüt Özhan: Geleneksel Türk Tiyatrosunun Turzim Açısından Değerlendirilmesi, s. 113; İsmail Öztürk: Türkiye'de Turizm'de Değerlendirilen Bazı El Sanatları Ürünleri, s. 116; Savaş Tuğsav: Uluslararası Festivallerin Türk Turizmine Katkısı, Niçim Festival?, s. 121; Sebahattin Türkoğlu: Türk – Osmanlı Tarihi ile İlgili Bazı Sahne Uygulamaları ve Birkaç Öneri, s. 123; Şinasi Ünal: Türk Folklorunun Turizmde Dünya Etkileşimi Açısından Türk Medyasındaki Yeri ve Önemi, s. 125; Ekber Yeşilyurt: Türk Folklorunun İç ve Dış Turizmde Halkla İlişkiler Açısından Değerlendirilmesi, s. 127; M. Nazmi Zülfikar: Halk Oyunlarının Turizme Katkısı, s. 130; Sonuç ve Değerlendirme, s. 133.

Önsöz (ve/veya Giriş): Sunuş bölümünde teknolojik olarak ileri seviyeye ulaşmış ülkelerin kültürlerinin diğer ülkelerin kültürlerini etkilediği vurgulanmaktadır.

Konu Açıklaması:Erman Artun, folklor ve kültür hakkında şunları söylemektedir: "Folklor, özü gereği statik değil dinamiktir. Folklor halk yaşayışı bilimidir, kültür topluluğunun ortak malı olduğu için ulusal yapının bir parçasıdır. Kültür doğası gereği değişkendir. Gelenek zaman boyutunda bir başka geleneğe ulaşacaktır. Her folklor ürünü belli bir kültür içinde oluşur ve canlılığını sürdürür. Folklor geçmişteki bir kültür, geçmişten günümüze gelmiş bir kalıp değildir. Yaşayan bir kültür topluluğunun bugünkü gereksinimini karşılayan bir sosyal kurumdur." (s.15). Hasan Basri Öngel, folkloru şöyle tanımlıyor ve kültürle kıyaslıyor: "Folklor kavramı tanımlandığında; halkın gelenek bağlamında günlük hayatının

tümünü kapsayan, bir zaman sürekliliği içinde, insanın beş duyusunun tümüne hitap eden, her türlü düşünce, eylem ve davranışlarını biçimlendiren, örf, adet, gelenek, görenek gibi kurumlarıyla davranış ve tutumlarını belirleyen, efsane, destan, masal, müzik, oyun, edebiyat vb. gibi sosyal ve kültürel hayatın maddi ya da maddi ürünlerinin tümünü kapsayan disiplin anlamında, bilim ya da ansiklopedik bilgi bütününe verilen addır. Kültür ise, toplumu biraraya getirme özelliğine sahip, ulusal nitelikteki maddi ve manevi ürünlerin tümünü kapsar. Özellikleri ve nitelikleri itibariyle birbiriyle örtüşen bu iki kavramdan folklor; anonim karakterli, bireysel yaratmaların dışında, zaman derinliği belirlenemeyen bir döneme kadar inen ürünleri kapsarken, kültür; kapsam olarak ulusal nitelikte, toplumun sanat geleneksel anlamdaki ürünleri ile, bireysel yaratmaları da kapsayan, tarih derinliği bulunan, ancak bilinebilen ve belirlenebilen bir dönemde de olsa, oluşmuş tüm ürünleri içine alır." (s.88). Ekber Yeşilyurt halkbiliminin bir işlevine şöyle değinir: "*Halkbilimi ise, insanların vicdan ve hafızalarındaki maddi ve manevi değerlerin gelecek nesillere doğru aktarılması anlamını taşır.*" (s.127).

44. KÜLTÜR BAKANLIĞI HALK KÜLTÜRLERİNİ ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri, Ankara, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2002, XXV+758 s., rnk. fotog., 16,5x24 cm., Kültür Bakanlığı Yayınları: 2955, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 335, Seminer – Kongre Bildirileri Dizisi: 72.

Kitap, 26 – 28 Mayıs tarihleri arasında yapılan Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı bildiri metinlerinden meydana gelmektedir.

İçindekiler: Sözbaşı, s. XIII; Açış Konuşmaları, s. XVII; Şükrü Elçin: Türk Halk Edebiyatı Araştırmalarına Kısa Bir Bakış, s. 1; Mehmet Açа: Türk Destancılık Geleneğine Bütüncül Yaklaşabilme ve Alp Kavramı Üzerinde Bazı Yeni Yaklaşım Denemeleri, s. 5; Nuri Adıyeke – Ümit Aloğlu: Halk Edebiyatı'nın Tarihsel Kaynak Olarak Kullanımı Sorunu ve Osmanlı Sitemi Örneği, s. 19; R. Bahar Akarpınar: Dinî Edebiyat Ürünlerinin Mevlid Kutlamalarında Kullanımı ve

Sosyo-Psikolojik Etkileri, s. 33; Abdıldacan Akmataliyev: Manas Destanı'ndaki Bazı Terim Meseleleri Hakkında, s. 51; Ali Berat Alptekin: Türkiye, Azerbaycan ve Kazakistan Âşık Şiirinde Atışma, s. 57; Erman Artun: Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Terimleri Üzerine Bir Deneme, s. 65; Asipova Nurbübü Asanaliyevna: Gençlerin Sosyal Yönden Şekillendirilmesinde Halk Edebiyatından Faydalanmanın Yolları ve Şekilleri, s. 85; Ensar Aslan: Ahıska Halk Destanları Üzerinde Bir Araştırma, s. 91; Osman Baymak: Kosova Türk Halk Edebiyatı, s. 107; Hande Birkalan: Sözlü Gelenekte Yeni Türler, s. 111; Şeref Boyraz: Halk Kültürü Unsurlarının Televizyon Reklamlarında Kullanılması, s. 121; Mustafa Cemiloğlu: Halk Hikâyeciliği ve Hikâyelerin Yazıya Aktarılması Problemleri, s. 141; Gülzura Cumakonova: Kırgız Dastanlarınan "Kocacaş" Dastanı, s. 159; İsmet Çetin: Türkiye Üniversitelerinde Halk Edebiyatı Öğretimi, s. 163; Nilgün Çıplak: İçel Tahtacı Kültüründe Terim Kavram ve Adlar Üzerine Bir Deneme, s. 189; Ramazan Çiftlikçi: Halk Şiiri Araştırmalarında Karşılaşılan Problemler ve Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür'le İlgili Çalışmalar, s. 221; Özkul Çobanoğlu: Üretim ve Tüketim Bağlamlarının Ekolojisi Açısından Geleneksel Türk Şiir Sanatı İncelemeleri İçin Bir Araştırma Modeli ve Kuramsal Bir Yorumlama Yöntemine Doğru, s. 231; Babek Daneşver: Azerbaycan Halk Edebiyatı'nda Tarihi Hadiselerin İzi, s. 239; İbrahim Dilek: Çalkandu Masallarında Bitiş Formeli Olarak Anlatıcının Masal Ülkesinden Dönmesi, s. 257; Ahmet Doğan: Dede Korkut'u Yeniden Okumak, s. 265; Ayşe Duvarcı: Folklorun Sosyo-Kültürel İşlevleri Hakkında Görüşler, s. 285; Ali Duymaz: Tekerlemelerin Tür ve Şekil Problemleri Üzerinde Bir Değerlendirme, s. 291; Armağan E. Elçi: Kaynağı, Şekil-Tür Yapısı ve Melodik Seyri Bakımından Semahlar, s. 307; İslam Beytullah Erdi: Bulgaristan Türkleri Halk Edebiyatında Ağıtlar, s. 329; Gurbandurdı Geldiyev: Türkmen Halk Yaratıcılığında Bayan Türlerinin Millî Özellikleri, s. 335; İsmail Görkem: Dadaloğlu Fenomeni Bağlamında Türk Saz Şiirinin Sorunları, s. 341; Abdurrahman Güzel: Türk Edebiyatı'nın Şubelere Taksiminde İhmal Edilen Bir Disiplin Olarak Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı, s. 355; Maarife Hacıyeva: Üstadname ve Türk Halk Şiirlerinde Karşılığı, s. 375; Alimcan İnayet: Tahkiyeli Türlerde Yaşanan Terim Karışıklığı ve Bazı Öneriler, s. 389; Cabbar İşankul: Folklor ve Onu Tetkik Metodu, s. 393; Yaşar Kalafat: Halk Edebiyatı – Halk İnançları İlişkilerine Dair, s. 401; Doğan Kaya: Âşık Edebiyatında Yedekli

Şiir Şekilleri, s. 409; Turhan Kaya: 19 – 20 yy. Aşıklarının Destan ve Ağıtlarında Deprem, s. 445; Süleyman Turduyeviç Kayıpov: Sözlü Gelenekte ve Edebiyatta Metin Kavramı, s. 459; Kızdarken Masayevna Kayıpova: Ulupamir Kırgızlarının Sözlü Halk Edebiyatı Şekilleri, s. 467; Nazan Kırımhan: Kırşehir Âşık Şiirinde Âhenk Unsurları, s. 477; Hasan Kolcu: Halk Edebiyatı Nazım Ölçüsünü Tedvîn Eden İlk Eser: Türkçe Arûz, s. 485; Hasan Köksal: Halk Şiirinde "Cinas"ın Kullanımı, s. 491; Nerin Köse: Tür ve Fonksiyon, s. 503; İristay Kuçkartay: Özbek Halk Edebiyatı Terimleri ve Türkçe Karşılıkları, s. 509; Margarita Kungaa: Tıva Halk Edebiyatında Alkış ve Kargış, s. 519; Bilal Laipanov: Karaçay Türklerinin Börüyle (Kurtla) İlgili Töreleri, s. 525; F. Gülay Mirzaoğlu: Sözel Şiirde Söz ve Ezgi İlişkisi, s. 533; Töre Mirzayev: Alpamış Destanının Öğrenilmesi, s. 545; M. Öcal Oğuz: Metin ve Anlatım Ortamı Merkezli Kuramların Türk Halkbilimi Çalışmalarına Uygulanması Üzerine Bazı Dikkatler, s. 549; Metin Özarslan: Karşılaştırmalı Türk Dünyası Halk Edebiyatı Çalışmalarında Terim Problemi, s. 555; Ahmet Özdemir: Halk Edebiyatı Ürünlerinin Yayın ve Pazarlama Sorunları, s. 559; Hasan Özdemir: Popüler Edebiyat, s. 567; Kutlu Özen: Alevi – Bektaşi Tekke Edebiyatı'nda Mürüvvetnâmeler, s. 575; Fatma Özkan: Sibirya Türklerinde Geçiş Törenleri, s. 595; İsa Özkan: Türk Boylarının Sözlü Edebiyatındaki "Çeçen / Şeşen / Sesen" Teriminin Etimolojisi, s. 609; Saim Sakaoğlu: Varsağı mı, Sekizli Koşma mı?, s. 619; Ali Rıza Sarrafi: İran Türkleri'nin Etnoğrafyası ve Türk Folklorunun Araştırılmasındaki Sorunlar, s. 641; Mustafa Sever: Türk Halk Edebiyatı'nda Birbirinin Yerine Kullanılan Bazı Terimler Üzerine, s. 651; Esma Şimşek: Halk Hikâyelerinde Kullanılan "Epizot" Terimi ve Türkçe Karşılığı Üzerine, s. 657; Fatma Ahsen Turan: Formül Nazariyesi, s. 665; Ceyhun Vedat Uygur: Tolgav Edebi Türü ve Karakalpak Tolgavları, s. 675; Ali Yakıcı: Âşık Edebiyatı'nda Divan Söyleme Geleneği ve Tulûat Divan, s. 685; Mehmet Yardımcı: Âşık Edebiyatında Uyak ve Yeni Bir Uyak Tanımı, s. 697; Dursun Yıldırım: Uluslar Arası Türk Dünyası 'Halk' Edebiyatı Kurultayı'ndan Beklentiler, s. 719; Naciye Yıldız: Türk Dünyasında Destan Kavramı, s. 725; Ayşe Yücel: Fıkraların Toplumsal İşlevi ve Basın Örnekleri, s. 731; Kurultaya Gelen Telgraflar, s. 741; Kurultay'dan Fotoğraflar, s. 749; Delege Listesi, s. 753.

Konu Açıklaması: R. Bahar Akarpınar, folklorun işlevini "*Folklor bilim dalı, toplumun maddî ve manevî değerlerinden oluşan kimliğini inceleyerek tarihî süreç ve kültürel süreklilik içinde toplum bünyesinde etkileşim, değişim, gelişim ve oluşum aşamalarını izleyen yeniden yapılanmalarını değerlendirir*" şeklinde belirterek tanımı şöyle yapıyor: "*Folklor, toplumun ortak bilinçaltında kodlanmış, bireyse davranışlar ve bireylerarası iletişimle görünürlük kazanan bilgi ve deneyimlerin bütünüdür.*" (s.33). Ensar Aslan, toplumdaki değişim ve gelişmelerin folklor ile halk edebiyatını da etkilediğine, derlemeden araştırma metodlarına, terminolojisine kadar hemen bütün unsurlarında yeni arayışlara neden olduğuna değinerek folklor ve halk edebiyatı ürünlerinin toplumların özelliklerini yansıttığını belirtiyor (s.91). Hande A. Birkalan Gösterim (Performans) teorisine değiniyor (s.116). Ayşe Duvarcı, folklor hususunda şunları söylüyor: "*Folklor, insanlığın müşterek kültür mirasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu ürünler bizi içinde bulunduğumuz toplumun sosyal örgüsüne bağlayıp, davranış, inanış, uygulama yoluyla nesilden nesile geçerken aynı zamanda bizi kendi toplumumuz gibi düşünemeye ve yaşamaya alıştırırlar. (...) Halkbilimi veya folklor varlıkları halkın hayatını temsil eden sosyal gerçek olmalarını yanısıra, aynı zamanda uzun bir tarihten süzülüp gelmiş kültür varlıklarımızdır.*" (s.285). Duvarcı, folklorun işlevi konusunda da sekiz maddelik bir tespitte bulunuyor (s.287). İsmail Görkem, performans teorinin esasını şöyle belirtiyor: "*Halkbilimi çalışmalarında, yalnızca 'metin' değil, 'metnin içine doğduğu şartlar bütünü ile beraber âdeta bir tiyatro gibi teatral olarak icrâ edilişi*" (s.345). M. Öcal Oğuz, Türk halkbilimi çalışmalarında günümüze dek ağırlıklı olarak metin merkezli Tarihi - Coğrafi Fin Yöntemi'nin kullanıldığını belirterek bu yöntem ile Gösterimci Kuram (Performans Teori) arasındaki metodolojik farklara değiniyor (s.550). Ayşe Yücel, William Bascom'un tespit ettiği folklorun dört işlevini sıralıyor ve beşinci olarak da İlhan Başgöz'ün tespit ettiği "prtotesto"yu ekliyor (s.732).

45. OĞUZ, Öcal

Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları, Ankara, Akçağ, 2000, 144 s., 19,5 cm., Akçağ Yayınları: 345, Kaynak Eserler: 94, Kaynakça ve Dizin var.

Kitap, Öcal Oğuz'un muhtelif zamanlarda sunulan bildirileri ve yayımlanan makalelerinden oluşmaktadır. Kitapta şimdiye kadar ortaya konan folklor teorileri ile Öcal Oğuz'un teklif ettiği "Millî Mukayese Yöntemi", "Gösterimci Kuram" (Performans Teori) ve "varyant", "versiyon", "context" (metnin içinde doğduğu ortam) gibi konular işlenmiştir.

İçindekiler: Ön Söz, s. 7, Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları, s. 11, Türk Halkbilimi Çalışmalarında "Eş Metin" (Varyant) ve "Benzer Metin" (Versiyon) Sorunu, s. 23, Metin ve Anlatım Ortamı Merkezli Kuramların Türk Halkbilimi Çalışmalarına Uygulanması Üzerine Bazı Dikkatler, s. 29, Dede Korkut Kitabı'nda Anlatım Ortamı İçinde Ozan, s. 37, Folklorda Yeni Yöntemler ve Köroğlu, s. 43, Destandan Hikâyeye Bozkır Medeniyetinden Yerleşik Medeniyete Geçiş Açısından Manas, s. 51, Nasreddin Hoca: İki Yaklaşım, Bir Problem, s. 59, Nasreddin Hoca Fıkralarında "Varyant" Sorunu, s. 65, Bir Sosyal Çevrenin Mensubu Olarak Yunus Emre, s. 71, Folklorda Yeni Yöntemler ve Âşık Edebiyatı, s. 83, Bektaşîlik Anlatım Ortamında Halk Şiiri, s. 89, Halk Şiirine Yansıyan Osmanlı İmajının Anlatım Ortamı Çözümlemesi, s. 97, Yozgat'ta Şehirleşme ve Âşık Edebiyatı, s. 107, Boz Atlı Hızır ve Ren Geyikli Noel Baba İkileminde Türklerde Yılbaşı ve Bir Yaklaşım Denemesi, s. 117, Kaynakça, s. 129, Dizin, s. 139.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde ülkemizde 1970'li yıllarda akademik bir kimlik kazanan halkbiliminin birinci kuşağının yöntem ve kuramlar konusunda gösterdiği yenilikçi arayışın, 1980 sonrası kuşak tarafından sürdürülemediği vurgulanmaktadır. 1990'lı yılların başlarında dağılan Sovyetler Birliği sonrası ortaya çıkan Türk Dünyası kavramı ile hali hazırda kullanılan yöntemlerin kalıbına girmeyen ürünlerle karşılaşılması sonucu Batı'dan çeviriler yapılarak Türk halkbilimcisinin alanını biraz daha fazla sorgulamaya başladığı belirtilmektedir.

Konu Açıklaması: Tarihî-Coğrafî Fin Metodu'na ve bu metodun Antropoljik Teori ile arasındaki farklılığa (s.12), Psikonalitik Teori, Yapısalcı Teori (s.13), Performans Teori'ye ve Yıkık Kültür Teorisi'ne değinilmiştir (s.14). Türk Dünyası

araştırmalarında uygulanması teklif edilen ve adına "Millî Mukayese Yöntemi" denen yöntemin esasları anlatılmıştır (s.17). Fin Yöntemi ile Gösterimci Kuram (Performans Teori) arasındaki varyant ve versiyona bakıştaki farka yer verilmiştir (s.33). Destanın oluşum safhaları sıralanmıştır (s.51). Metnin içinde doğduğu vasatla beraber değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (s.85). Halkbiliminin işlevleri belirtilmiştir (s.100).

46. OĞUZ, Öcal

Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi, Ankara, Akçağ, 2002, 112 s., 19,5 cm., Akçağ Yayınları: 439, Kaynak Eserler: 131, Kaynakça ve Dizin var.

Kitap, Öcal Oğuz'un küreselleşen dünyada artık kaybolmaya yüz tutan halkbilimi ürünlerimizin korunmasına yönelik fikirlerini beyan ettiği denemelerden meydana gelmiştir. Üç bölümden oluşan kitabın ikinci bölümünde, halkbilimi ürünlerini yaşatmak amacıyla müzecilik ve uygulama faaliyetlerinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

İçindekiler: Ön söz, s. 7, Giriş, s. 11, Küreselleşme ve Ulusal Kalıt Kavramları Arasında Türk Halkbilimi, s. 11, Birinci Bölüm, Kent ve Halkbilimi, s. 17, Kentlerin Oluşum ve Gelişim Süreçlerinde Türk Halkbilimi, s. 17, İkinci Bölüm, Halkbilimi ve Uygulama, s. 25, Halkbilimi Uygulamalı Çalışmak, s. 25, Ulusal Kalıtın Küreselleştirilmesi ve Türk El Sanatları, s. 31, Nargilenin Dönüşü, s. 39, Etnografya Müzeciliğinden Uygulamalı Halkbilim Müzeciliğine Geçmek, s. 44, Halkbilimi Çalışmalarında İmgeleri Öne Çıkarmak, s. 59, Kültürel Animasyon Tasarımcılığı, s. 63, Sözeli Somutlaştırmak, s. 68, Üçüncü Bölüm, Mit ve Küreselleşme, s. 77, Boz Atlı Hızır Baba-Ren Geyikli Noel Baba İkileminde Türklerde Yılbaşı, s. 77, Kültürün Küreselleştirilmesi Açısından Sevgililer Günü ve Nevruz, s. 88, Mit Yoksullaşması ve "Bayram Dede" Miti, s. 94, Sonuç, s. 103, Kaynakça, s. 105, Dizin, s. 109.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde eserin küreselleşme karşıtlığını veya yandaşlığını ön plana çıkarmayıp küreselleşemeye bir olgu olarak yaklaşarak onun değiştirici ve biçimlendirici etkisinin Türk kültür ve halkbilimi ürünleri üzerinde bir takım

belirleme ve önerilere ulaşıldığı belirtilmiştir. Küreselleşme sonucu dünya üzerindeki bir çok dilin ve kültür ürünün yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu, bunun önlenmesi için de daha önceden "yaşatmak için saklamak" amacıyla derlenen halkbilimi ürünlerinin artık "yaşatmak için yaymak" düşüncesiyle korunabileceği vurgulanmıştır. Eserin, yazarın "ulusal kalıt", "küreselleşme", "mit", "uygulamalı halkbilimi", "halkbilim müzeciliği" gibi konulardaki yaklaşımlarını içerdiği belirtiliyor.

Konu Açıklaması: "Köy / kır" merkezli halkbilimi çalışmalarının hızlı kentleşme sonucu köylü nüfusun giderek azalmasıyla kente yöneldiği ve "kent folkloru" kavramının oluştuğu söylenmiş (s.18). Uygulamalı halkbilimi çalışmalarının, halkbilimi verimlerini kendi anlatım ortamlarında yaşayan türler olmaktan kurtararak toplumsal gelişme sürecinin bir parçası haline getirdiği vurgulanmış (s.27).

47. OĞUZ, M. Öcal-Metin EKİCİ-Mehmet AÇA-Mustafa ARSLAN-Dilaver DÜZGÜN-R. Bahar AKARPINAR-Gülin ÖĞÜT EKER-Aktan Müge ERCAN-Tuba SALTIK ÖZKAN
Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, 2. b., Ankara, Grafiker Yayınları, 2004, XII+422 s., 16x24 cm., Kaynakça var.

Eser, Türk halk edebiyatının genel özelliklerini tek elde toplamak amacıyla kaleme alınmıştır.

İçindekiler: Önsöz, s. i; I. Kaynaklar, s. 1; 1. Sözlü Kaynaklar, s. 2; 2. Yazılı Kaynaklar, s. 5; II. Araştırmaların Tarihi, s. 31; 1. Avrupa Halk Edebiyatı Çalışmaları Tarihi, s. 31; 2. Türkiye Halk Edebiyatı Çalışmaları Tarihi, s. 39; III. Araştırma Yöntemleri, s. 69; 1. Halk ve Halk Edebiyatı Kavramları, s. 69; 2. Halk Bilgisi ve Halk Edebiyatı Yaratmalarının Bazı Genel Özellikleri, s. 72; 3. Halk Edebiyatı Metinlerini Derleme ve İnceleme Yöntemleri, s. 73; IV. Anonim Halk Edebiyatı, s. 113; 1. Mit, s. 115; 2. Efsane, s. 119; 3. Masal, s. 123; 4. Destan, s. 130; 5. Halk Edebiyatı, s. 135; 6. Fıkra, s. 144; 7. Atasözü ve Deyim, s. 148; 8. Alkış-Kargış, s. 153; 9. Halk Tiyatrosu, s. 154; V. Âşık Edebiyatı, s. 169; 1. Âşık

Edebiyatının Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Yetişdirdiği Temsilciler, s. 169; 2. Âşık Edebiyatı Temsilcilerine Verilen Adlar ve Bu Temsilcilerin Özellikleri, s. 187; 3. Âşık Edebiyatı Temsilcilerinin Yetişmeleri, s. 190; 4. Âşıklık Geleneğinin Yaratma ve İcra Ortamları, s. 195; VI. Tekke-Tasavvuf Edebiyatı, s. 213; 1. Tekke-Tasavvuf Edebiyatının Sosyal ve Kültürel Zemini, s. 215; 2. Tekke-Tasavvuf Edebiyatının Tarihi Gelişimi, s. 228; 3. Tekke-Tasavvuf Edebiyatı Ürünleri, s. 249; 4. İcra Ortamı ve İşlevleri Açısından Tekke-Tasavvuf Edebiyatı, s. 255; VII. Halk Şiirinde Tür ve Şekil, s. 263; 1. Anonim Halk Şiirinde Tür ve Şekil, s. 265; 2. Âşık Şiirinde Tür ve Şekil, s. 280; 3. Tekke Şiirinde Tür ve Şekil, s. 298; VIII. Gelenekten Geleceğe Halk Edebiyatı, s. 315; 1.1. Kültürel Aktarımda İletişim Yöntemi Olarak Halk Edebiyatı Ürünleri, s. 315; 2.1. Sözlü Kültür Ortamı (Birinci Sözlü Kültür) / Yazılı Kültür Ortamı / Elektronik Kültür Ortamı (İkincil Sözlü Kültür), s. 318; 3.1. Kültürlerin Varlıklarını Devam Ettirmeleri Bağlamında Halk Edebiyatı Ürünlerinin Taşıdıkları Fonksiyonlar, s. 323; Kaynakça, s. 331; Ekler, s. 359.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde tıpkı XIX. ve XX. yy.'larda dünyada "ulusal" kimliğin folklor sayesinde kazanıldığı gibi Türk aydınının da uluslaşma sürecinde halka yöneldiği ifade edilmiş. Ayrıca kitabın yazılış amacı belirtilerek eserin bölümleri hakkında bilgi verilmiş.

Konu Açıklaması: Avrupa'da folklor çalışmalarını doğuran sebep olarak Osmanlılar tarafından İstanbul'un fethinin gösterilebileceği ifade edilmiş ve ilk çalışmalardan bahsedilmiş (s.31). Folklor teriminin bütün dünyada "halk oyunları ve müziği" anlamında indirgenmesi sonucunda Türkçede "halkbilimi", Fransızcada "Arts de traditions populaires", İngilizcede "folkloristik" terimlerinin ortaya çıktığı söylenmiş (s.38). Türkiye'de folklorun gelişim tarihine değinilmiş (s.39). "Halk" ve buna bağlı olarak "halk edebiyatı" ile "folklor" kavramlarından bahsedilmiş (s. 69). Halk bilgisi yaratmalarının özellikleri anlatılmış (s. 72). Metin merkezli halkbilimi kuramlarından (s. 86) ve bağlam merkezli halkbilimi kuramlarından söz edilmiş (s. 104).

48. ORTA, Nedim

Folklora Giriş (Uşak folklorundan Örnekler), Uşak, Saraçoğlu Matbaası, 1969, IV+46 s., 14x19,5 cm., Uşak Halk Eğitimine Yardım Derneği Kültür Yayınları No: 7, Bibliyografya var.

Folklor konusunda oldukça genel bilgilere yer verilen kitapta, ayrıca yazarın Türk Folklor Araştırmaları dergisinde yayınlanan derleme çalışmaları da bulunmaktadır.

İçindekiler: Önsöz, s. III, Folklorun Tanımı, s. 1, Genel Bilgi, s. 1. Folklorun Konuları, s. 2, Folklorun Amacı, s. 3, Folklorcularımızdan Bazıları, s. 4, Halk Edebiyatı, s. 9, Halk Oyunları, s. 11, Halk Türküleri, s. 11, Halk Hikâyeleri, s. 14, Halk Masalları, s. 14, Halk Efsaneleri, s. 15, Halk Fıkraları, s. 15, Atasözleri, s. 15, Uşak ve Yöresinden Bazı Kelimeler, s. 17, Paçacıoğlu'ndan Bilmeceler, s. 18, Elmacık'ta Düğün Deyişlemeleri, s. 23, Karaçayır Folklorunda Atasözleri, s. 25, Elmacık Köyünde İlençler ve Maniler, s. 28, Uşak ve Yöresinde Yer Adları, s. 30, Kökez ve Elmacık Köyü İnanmaları, s. 33, Elmacık Köyünde Eğlenceli Oyunlar, s. 35, Paçacıoğlu'nda Düğün Adetleri, s. 39, Bibliyografya, s. 45.

Önsöz (ve/veya Giriş): Yazar, önsöz'de İstanbul'un bir köyündeki adetleri gördükten sonra folklor araştırmalarına merak saldığını ve Türk Folklor Araştırmları dergisinin sahibi İhsan Hınçer'in teşvikleriyle de bu merakının arttığını belirtiyor.

Konu Açıklaması: Folklor halkın manevi kültürüdür denip "*Bir toplulukta yaşayanların gelenek, görenek ve inançlarını inceleyerek o topluluğun yaşantısını, duygularını anlamaya çalışan bir bilim dalıdır*" şeklinde tanımı yapılıyor (s.1). Folklorun kadroları sıralanıyor (s.2). Folklorun amacı olarak "halkı öğretmektir" deniyor ve bir folklor çalışması için yapılması gereken hazırlıklara değiniliyor (s.3).

49. ÖRNEK, Sedat Veyis

Türk Halkbilimi, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995, 264 s., rnk.,fotog., 24 cm., Kültür Bakanlığı Yayınları: 1629, Hagem Yayınları: 210, Gelenek, Görenek ve İnançlar Dizisi: 20, Kaynakça var, Siyah-Beyaz Fotograf, Renkli Fotograf ve Kişi Adları dizini var.

İlk olarak 1976 yılında Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları tarafından yayınlanan ve üç ana bölümden meydana gelen kitap, öğrenciler ve halkbilimi konusuna ilgi duyanların yararlanmaları için kaleme alınmıştır. Eserin giriş kısmında genelde halkbilimi ve özelde de Türk halkbilimi hakkında kısaca bilgi verilmektedir.

İçindekiler: Önsöz, s. 7, Kısaltmalar, s. 9, Birinci Bölüm, s. 15, Türk Halkbilimine İlişkin Genel Bilgiler, s. 15, A. Giriş, s. 15, I. Halkbilimin Alanı, Amacı, Konusu, s. 15, II. Türk Halkbiliminin Kısa Geçmişi, Bugünkü Durumu ve Öneriler, s. 20, B. Kaynaklar, s. 29, I. Yazılı Kaynaklar, s. 29, 1. Kaynak Yapıtlar, s. 30, 2. Sözlükler, Ağız Derlemeleri, s. 35, 3. Edebiyat Yapıtları, s. 37, 4. Süreli Yayınlar, s. 41, II. Görsel Kaynaklar, s. 41, 1. Sinema, s. 41, 2. Televizyon, s. 43, 3. Resim, s. 44, 4. Şenlikler, Bayramlar, Yerel Günler, s. 47, C. Araştırma Teknikleri ve Araçları, s. 55, I. Alan Araştırması, s. 55, 1. Gözlem, s. 55, 2. Görüşme, s. 57, 3. Soru Kâğıdı (Anket), s. 59, 4. Kılavuz ve Kaynak Kişiden Yaralanma, s. 60, II. Alan Araştırmasında Kullanılan Araçlar, s. 63, 1. Ses Alma Aygıtı (Teyp), s. 63, 2. Fotoğraf Makinesi, s. 65, 3. Hareketli Film Makinası (Kamera), s. 67, III. Elde Edilen Gerecin Fişlenmesi, Korunması, s. 70, 1. Fişleme, s. 70, 2. Arşivleme, s. 74, D. Halkbilimiyle İlgili Yayınlar, s. 76, I. Kılavuzlar, Elkitapları, Broşürler, s. 76, II. Tümü ya da Bir Bölümü Halkbilimini İlgilendiren Kitaplar, s. 84, III. Kaynakçalar, s. 94, IV. Yıllıklar, s. 98, V. Dergiler, s. 100, VI. Bitirme Tezleri, s. 105, E. Halkbilimiyle İlgili Toplantı, Seminer, Kongre, Sempozyum ve Kurslar, s. 106, F. Halkbilimiyle İlgili Kuruluşlar ve Dernekler, s. 110, I. Millî Folklor Araştırma Dairesi, s. 111, II. Dernekler, Kulüpler, Topluluklar, s. 114, III. Halkevleri, 117, IV. Üniversiteler, s. 118, İkinci Bölüm, s. 121, Sosyal Normlar, s. 121, I. Yaptırımlar ve Türleri, s. 121, II. Başlıca Normlar, 122, 1. Örf, s. 123, 2. Âdet, s. 124, 3. Teamül, s. 125, 4. Anane, s. 126, 5. Gelenek, s. 126, 6. Görenek, s. 127, 7. Töre, s. 127, 8. Moda, s. 128, Üçüncü Bölüm, s. 131, Geçiş Dönemleri, s.

131, A. Doğum, s. 131, I. Doğum Öncesi, s. 132, 1. Kısırlığı Giderme, s. 132, 2. Aşerme, s. 134, 3. Gebelik, s. 135, 4. Çocuğun Cinsiyeti, s. 136, 5. Gebe Kadının Kaçınmaları, Uygulamaları, s. 137, II. Doğum Sırası, s. 139, III. Doğum Sonrası, s. 142, 1. Çocuğun Göbeği ve Eşi, s. 142, 2. Lohusalık, s. 143, 3. Alkarısı Tasarımı, s. 144, 4. Kırk Basması Tasarımı, s. 146, 5. Kırklama İşlemi, s. 146, B. Çocuk, s. 147, I. Ad, s. 148, 1. Ad Koyma, s. 149, 2. Adı Belirleyen Etmenler, s. 149, 3. Göbek Adı, s. 159, 4. Takma Ad, s. 159, II. Çocuk Görme, s. 160, III. Diş Hediği (Buğdayı), s. 261, IV. Geleneksel Sağaltma Pratikleri ve İşlemleri, s. 164, V. Çocuğu Nazardan Koruma, s. 167, VI. Sünnet, s. 170, 1. Sünnet Çocuğunun Yaşı, Sünnetin Zamanı, s. 174, 2. Tören ya da Düğün Hazırlığı, s. 175, 3. Çocuğun Hazırlanması, s. 177, 4. Sünnet İşlemi ve Sünnetçi, s. 179, 5. Hediye-Armağan, s. 180, 6. Kirvelik, s. 183, C. Evlenme, s. 185, I. Evlenme Biçimleri, s. 185, II. Evlilik Çağı-Yaşı, s. 189, III. Evlenme Aşamaları, s. 190, 1. Görücülük, Dünürcülük/Kız Bakma, Kız İsteme, s. 190, 2. Söz Kesimi, s. 191, 3. Nişan, s. 193, IV. Düğün, s. 194, 1. Kına Gecesi, s. 194, 2. Düğün, s. 196, 3. Nikâh-Gerdek, s. 197, V. Hediye, Bağış ve Ödemeyle İlgili Âdetler, s. 198, VI. Evlenmeyle İlgili Ritüel ve Büyüsel İçerikli İşlemler, s. 202, D. Ölüm, s. 207, I. Ölüm Öncesi, s. S. 208, 1. Ölümü Düşündüren Önbelirtiler, s. 208, 2. Kaçınmalar, s. 212, II. Ölüm Sırası, s. 213, 1. Ölüm Olayının Duyurulması, s. 213, 2. Ölümden Hemen Sonra Yapılan İşlemler, s. 214, 3. Ölünün Gömülmeye Hazırlanışı, s. 214, III. Ölüm Sonrası, s. 220, 1. Belli Günler, s. 220, 2. Ölü Yemeği, s. 221, 3. Yas, s. 222, 4. Başsağlığı ve Avutucu Sözler, s. 226, 5. Destanlar ve Ağıtlar, s. 227, 6. Mezarlık, Mezar Taşlarına Yazılanlar, Simgeler, s. 233, Sonsöz, s. 241, Kaynakça, s. 243, Fotoğraflar Çizelgesi, s. 249, Kişi Adları Dizini, s. 257.

Önsöz (ve/veya Giriş): Ülkemizdeki halkbilimsel etkinliklerin dağınık ve düzensiz oluşlarının sebepleri sıralanıyor. Bu etkinliklerin büyük çoğunluğunu derlemeciliğin oluşturmasına rağmen derleme işinin hala bir sistemden yoksun oluşundan, ülkemizde halkbilimin yanlış anlaşılmasından bahsediliyor ve folklorun yalın bir tarifi yapılıyor. Halkbilimin asıl amaç ve işlevine kavuşabilmesi için bir kürsü, bölüm veya enstitü olarak akademik camiada, orta ve yüksek okullarda öğretim programlarına dahil edilmesi gerektiği vurgulanıyor. Ülkemizde halkbilimi kılavuz kitapları bahsediliyor.

Konu Açıklaması: Halkbiliminin terim olarak ortaya çıkışından bahsediliyor ve "*Bir ülke ya da belirli bir bölge halkına ilişkin maddî ve manevî alandaki kültürel ürünleri konu edinen, bunları kendine özgü yöntemleriyle derleyen, sınıflandıran, çözümleyen, yorumlayan ve son aşamada da bir bireşime vardırmayı amaçlayan bir bilimdir*" şeklinde bir tanımı yapılıyor (s.15). Halkbiliminin görev ve amacı ortaya konup, ilişkili olduğu bilim dallarından bahsediliyor (s.16). Folklor terimi yerine hangi ülkelerde ne gibi kavramların kullanıldığı ortaya konuyor (s.16). Halkbiliminin içerdiği konular sıralanmış (s.17). Türkiye'de yayımlanan folklorla ilgili ilk yazılara değiniliyor (s.21). Türk halkbilimi alanında çalışan yabancılara değiniliyor (s.24). Halkbilimi konusunda yayın yapan dergiler ve yine halkbilimi alanında çalışan yerli araştırmacılar sıralanıyor (s.26). Türk halkbilimini başka ülkelerdeki düzeye çıkarmak ve kendimize özgü bir "halkbilimi politikası" izlemek için yapılması gereken şeyler sıralanmış (s.28).

50. ÖZALGAN, Haluk

Zaman – Mekan Eksenlerinde Halkbilimi, Ankara, 1984, 214 s., 13,5x19,5 cm., Kaynakça mevcut.

Kitap, yagın olan çarpık folklor anlayışını sergilemek, sağlıklı folklorculuk öneriler getirmek ve bir araştırma olarak da, köyden kente göç olayı etrafında kültür değişimini ortaya koymak amacıyla yazılmıştır.

İçindekiler: I. Giriş ve Sorun, s. 7; II. Varsayım, s. 31; III. Saptamalar ve Değerlendirmeler, s. 33; 1. Anadolu'da Kentleşme Olayına Tarihsel Bakış, s. 33; 1.1. Geçiş Dönemleri ve Kente Göç, s. 33; 1.1.1. Helenistik Dönemde Anadolu, s. 35; 1.1.2. Onaltıncı Yüzyılda Anadolu, s. 39; 1.1.2.1. Onaltıncı Yüzyılda Gecekondu, s. 43; 1.1.2.2. Çift Bozma ve Diyalektin Yükselmesi, s. 45; 1.1.3. Yeni Geçiş Dönemi, s. 48; 1.1.3.1. Kentleşmenin Günümüzde Önemi, s. 49; 1.1.3.2. Günümüzde Türkiye'de Kentleşmenin Nedenleri, s. 49; 1.1.3.3. Kentlileşen Köylü Ne Diyor?, s. 52; 1.1.3.4. Köylüyü Köyünde tutmak mı?, s. 54; 1.1.3.5. Yeni Geçiş Dönemine Toplu Bakış, s. 55; 1.1.4. Üç Geçiş Döneminin Karşılaştırılması, s. 57; 2. Keloğlan Olayı, s. 59; 2.1. Neden Masal?, s. 59; 2.1.1.

Karşılşatırmalı Folklorda Masalın Yeri, s. 61; 2.2. Keloğlanla Tanışma – Tipler, s. 62; 2.3. "Mitostan Kurtuluş – Gerçeğe Yöneliş", s. 65; 2.4. Direnme ve Saldırı, s. 67; 2.5. Oyundan Maksat Ütmektir, s. 67; 2.6. Gurbete Çıkmış Köylü, s. 68; 2.7. Onaltıncı Yüzyıla Bakış, s. 69; 2.8. Diyalekt, Keloğlan ve Kente Göç, s. 70; 2.9. Grotesk'in Yükselmesi, s. 71; 2.10. Günümüzde Keloğlanın İşlevi, s. 75; 2.11. Keloğlan Kasetleri, s. 76; 2.12. "Keloğlan İş Başında", s. 85; 2.13. Diyalektin Günümüzde Yükselişi, s. 92; 2.14. "Figüran Osman", s. 93; 2.15. Sonuç, s. 94; 3. Kent Ortamında Yeni İlişkiler, s. 97; 3.1. Neden İlişkiler?, s. 97; 3.2. İşlevsel Köy Çözümlemesi, s. 103; 3.2.1. Tüccar, s. 105; 3.2.2. Elçi, s. 109; 3.3. İşelvsel Köyden Kente Geçiş Çözümlemesi – Doğu Anadolu'da Küçük Bir Köyden, İstanbul'a, s. 110; 3.3.1. Değişik Mekânda İki Geleneksel Kurum, s. 110; 3.3.2. Yabancıya Kültürel Tepki, s. 113; 3.3.2.1. Sütana – Sütçocuklar – Sütkardeşler, s. 114; 3.4. Kentlileşme Sürecinde Zincirleme Denge Kurumları, s. 115; 3.4.1. "Nerelisin, Hemşerim", s. 118; 3.4.2. Hemşehri Dernekleri, s. 128; 3.5. Sonuç, s. 141; 4. Halk Müziğinde Denge Merkezleri, s. 143; 4.1. Neden Müzik?, s. 143; 4.2. Son Yüzyılın En Önemli Halk Müziği Olayı Nedir?, s. 150; 4.2.1. Geçiş Dönemi Özelliklerine Kısaca Yeniden Bakış, s. 150; 4.2.1.1. Toplumsal Değerlerde Genel Kargaşa Zevksizlik ve Çöküş, s. 150; 4.2.1.1.1. Kitleleşme ya da Kalabalıklaşma, s. 151; 4.2.1.1.2. Çöküşte Öteki Olaylar, s. 157; 4.2.2. Türkünün Geleneksel Çevreden Kopması, s. 159; 4.2.3. Türküde Değer Kaybı, s. 162; 4.3. Geçiş Döneminin Asalak Türü – Arabesk, s. 186; 4.3.1. Kentsel Merkezde Öteki Yansımalar – Minibüs ve Kamyon Yazıları, s. 190; 4.4. Sonuç, s. 196; IV. Genel Sonuç, s. 199; V. Sondeyiş, s. 201; Notlar, s. 205; Yararlanılan Kaynaklar, s. 213.

Önsöz (ve/veya) Giriş: Kitabın giriş bölümünde folklorun tanımına yer verilerek, folklor kelimesinin yanlış kullanımına vurgu yapılmakta ve Tahir Alangu başta olmak üzere bazı uzmanların folklor yorumlarına değinilmektedir.

Konu Açıklaması: Folklorun / Halkbiliminin "*...toplumun yarattığı maddi ve manevi kültürel ögeleri bütün boyutlarıyla ele alan, bunlarla ilgili, evrim, gelişim, yayılma, etkileşim, değişim gibi sorunları inceleyen, sonuçlar çıkararak yasalar bulan ve kuram (teori) geliştiren bilim dalıdır...*" şeklinde bir tanımı yapılıyor (s.7). 1913 yılında Rıza Tevfik'in folklor terimini kullanırken anladığı şeyin halk

edebiyatı olduğu, bu türden halkbilimsel ögelerin ele alınışına Kaşgarlı Mahmut'ta, Evliya Çelebi'de ve pek çok divan şairinde rastlandığı söyleniyor ve günümüzde folklor denince halkoyunu oynamanın, türkü söylemenin ve bu türden malzemelerin toplamasının anlaşıldığı belirtiliyor (s.8). Sürekli değişen, karşılıklı etkilenmeler içinde durmadan oluşan bir karışım olan "halk"a paralel olarak folklorun da dinamik bir nitelik taşıdığı, yeni karışımlara yöneldiği vurgulanıyor (s.10). Halkbilimi çalışmalarına bütünsellik kazandırabilmek için statik ve dinamik folklor anlayışlarının özümsenmesi gerektiği ifade ediliyor (s.13). Statik folklor anlayışına sahip İhsan Hınçer ile dinamik folklor anlayışına sahip Ayhan Doğanç'ın bu konudaki düşüncelerine değiniliyor (s16). Etnografyanın folklordan çok daha eski olmasına rağmen "eşya folkloru ya da maddi folklor" olarak folklorun bir yan dalı görüldüğünü, oysa ikisinin de antropolojinin alt kuruluşu olan kültürel antropolojinin kuramsal modellerinden yararlanmak üzere "halk kültürü antropoloji" ele alınması gerektiği vurgulanıyor (s.29).

51. ÖZER, M. Âdil

Artvin Folkloru, Ankara, Ay Matbaası, 1970, 63 s., 14x19,5 cm.,

Eserde, Millî Folklor Enstitüsü uzmanlarından olan Âdil Özer, Artvin ve yöresi efsaneü menkabe, deyim ve atasözleri, yöre ağzı, yörede yetişmiş halk şairleri ile aşıklar ve eserleri hakkında bilgi vermektedir. Eserde kısa da olsa folklorun konuları tasnif edilerek folklorun tanımı yapılmaktadır.

İçindekiler: Sunuş, s. 5; Folklor Nedir, s. 7; Folklorumuzun Başlıca Konuları, s. 8; Daha Neler Var, s. 13; Başka Açıklamalar ve Örnekler, s. 18; Dağbaşı Uluları, s. 20; Efsane ve Menkabe Örnekleri, s. 21; Ardanuç'ta Köroğlu Efsanesi, s. 21; Eğlenceli Orta Oyunlarımız, s. 26; Halk Deyimlerimizden Örnekler, s. 27; Atasözlerimizden Örnekler, s. 28; Yerli Ağzından Bazı Örnekler, s. 29; İlimizde Yetişmiş Halk Şairler – Aşıklar, s. 32; Aşıklarımızın Deyişlerinden Örnekler, s. 45; Çevremi Folkloru Üstüne Yapılmış Yayınların Bazıları, s. 59.

Önsöz (ve/veya) Giriş: Sunuş yazısında Özder, "millet" in tanımı yapılırken sıralanan ögeler arasında yer alan *Millî Kültür* kavramının folklorumuzun kendisi olduğunu vurgulamaktadır.

Konu Açıklaması: Folklor sözünün oluşumuna değinilerek dilimizde ona karşılık olarak "halk bilgisi"nin kullanıldığı belirtiliyor (s.7). Folklorun konularının halkın türlü inanma, alışkanlık, gelenek ve düşüncelerinin oluşturduğu *manevî folklor*; etnografya denilen, giyim – kuşam, halk sanatları, el işleri, ev – bark, yeme – içme gibi maddeye, eşyaya ilişkin *maddî folklor* olmak üzere ikiye ayrıldığı belirtiliyor (s.8). Folkorun bailıca konuları olarak; halk edebiyatı, âşık edebiyatı, halk eğlenceleri, halk sporları, doğum, çocuk, ölüm, türlü gelenek, görenek ve inanmalar, halk hakimliği, halk baytarlığı, çift – çubuk ve yaylacılık, giyim – kuşam, halk sanatları, ev – bark, bağ, bahçe, meyvecilik sıralanıyor (s.8). Folklorun "*halkın duygu, ifade, gelenek, görenek ve inançlarını, işini – gücünü, eşyasını; daha kısası, halkın herşeyini inceleyen bir bilimdir*" şeklinde tarifi yapılarak, "*müzik, oyun, efsane, masal ve benzeri ürünler, folklor değil, bunlar folklorun unsurları verileridir*" hakkında deniyor (s. 17).

52. ÖZTÜRKMEN, Arzu

Türkiye'de Folklor ve Milliyetçilik, İstanbul, İletişim, 1998, 298 s., 13x19,5 cm., İletişim Yayınları: 449, Araştırma İnceleme Dizisi: 9, Kaynakça ve Dizin mevcut.

Eser, diğer folklor tarihçelerinden farklı olarak Türkiye'de folklor ve milliyetçiliğin karşılıklı etkileşiminden bahseden bir doktora tezinin kitap haline getirilmiş şeklidir. Bu bağlamda Türkiye'de ilk folklor yazılarından bahsettiği gibi farklı dönemler içinde folklorun algılanışına ve bu konuda yapılan faaliyetlere de değinmektedir.

İçindekiler: Önsöz, s. 9, Giriş, s. 15, Son Dönem Osmanlı Aydınlarının Folklor Hakkındaki Düşünceleri, s. 19, Folklora Dair İlk Yazılar, s. 22, Son Dönem Osmanlı Aydınlarının Folklora Yaklaşımlarının Bir Değerlendirilmesi, s. 37, Folklorun Kurumsallaşması: Osmanlı Türkçülüğünden Cumhuriyetin Kültür Kurumlarına Geçiş, s. 41, Türk Derneği, Genç Kalemler, Türk Yurdu Cemiyeti, s.

44, Türk Ocakları, s. 46, Türk Halk Bilgisi Derneği, s. 53, Türk Dil Kurumu, s. 64, Köy Enstitüleri, s. 65, Halkevleri ve Folklorun Millileşmesi, s. 69, Halkevlerinin Kuruluş Süreci ve Yapılanması, s. 71, Gelişme Dönemlerinde Halkevleri: Çoğalan ve Farklılaşan Şubeler İçin Yeni Bir Yapılanma, s. 84, Halkevlerinin Kapatılması, s. 90, Millileşme Sürecinin Araçları Olarak Halkevleri, s. 92, Halkevlerinde Folklor Faaliyetleri ve Halkevleri Dergilerinde Folklora Dair Yazı ve Haberler, s. 116, Folkloru Milliyetçilikten Ayrıştırma Çabası: Pertev Naili Boratav Vakası, s. 139, Boratav Davasının Tarihsel Arkaplanı, s. 142, Pertev Naili Boratav'ın Davasına Doğru, s. 147, "Sol Temayüllü Profesörler" Davasını Gelişimi, s. 151, Pertev Naili Boratav'ın Müdafaası, s. 159, Tanıkların Boratav'la İlişkileri, s. 167, Boratav'ın "Millet" ve "Milliyet" Üzerine Görüşleri, s. 179, 1950'ler Türkiye'sinde Folklor Çalışmaları, s. 193, Özel ve Devlet Destekli Kurumlarda Gelişen Sözlü Kültür Araştırmaları, s. 195, Halk Oyunları Kurumları, s. 199, 1960'larda Folklor Aktivitelerinin Merkezileşmesi, s. 205, Milli Folklor Enstitüsünün Kurulması, s. 209, TRT'nin Folklora Yönelik Çalışmaları, s. 214, Halk Oyunlarının Millileşmesi, s. 223, Osmanlı Döneminden Cumhuriyete Geçiş Sürecinde "Milli Raks", s. 224, Milli Bir Ritüel Olarak Halk Oyunları, s. 231, Yerel Derlemeler ve Halk Oyunlarının Şehirlerde Yaygınlaşması, s. 241, "Milli" Bir Halk Oyunları Repertuarının Oluşması, s. 254, Şehirlerde Halk Oyunları Oynama Geleneğinden Çıkan Yeni Bir Kültürel Form: "Folklor Oynamak", 263, Türkiye'de Folklor Araştırmaları İçin Yeni Bir Gündeme Doğru, s. 271, Kaynakça, s. 275, Dizin, s. 293.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde eserin oluşmasında emeği geçenlere teşekkür ediliyor. Giriş bölümünde ise folklor terimi etrafındaki anlam kargaşasına, "folklor oynamak"a ve folklora verilen değişik adlara değiniliyor. Folklorun, 19. asrın sonlarında, yeniden şekillenen dünya rejimlerinin resmi söylem kurgulamalarında başvurdukları ilk kaynak olduğu ifade ediliyor. Eserin, folklorun "kurumsallaşma" sürecinin "millileşme" süreciyle ilişkisini ortaya koyması ve bu süreç içinde nasıl bir dönemselleştirme yapılacağına açıklık getirmesi yönünden diğer folklor tarihçelerinden ayrıldığı söyleniyor.

Konu Açıklaması: Namık Kemal ve Ziya Paşa ile dil ekseni etrafında halk kültürünün Osmanlı aydınının gündemine girdiği söyleniyor(s.24). Doğrudan Doğruya folkloru konu edinen ilk yazılara değiniliyor (s.25) Ziya Gökalp'in halkiyat tarifine ve görüşlerine yer veriliyor (s.26). Rıza Tevfik'in folklor üzerine düşündüklerine değiniliyor (s.27). Fuad Köprülü'nün folklorla milliyetçiliği bütünleştiren görüşleri zikrediliyor (s.31). Folklora "İlm-ül Halk" diyen Selim Sırrı Tarcan'ın folklor tarifine ve görüşlerine yer veriliyor (s.33). Yusuf Akçura'nın filoloji disipilinin içinden çıktığına inandığı folklor hakkındaki görüşlerine değiniliyor (s.35). Folklorun bir toplumun içinde üretilen "sanatsal iletişim" formlarıyla da ilişkili olduğu vurgulanıyor (s.272).

53. SAINTYVES, Paul

Folklor Elkitabı, çev: Bilâl Aziz Yanıkoğlu, İstanbul, Haşet Kitabevi, 1951, 206 s., 24 cm.

Eser, P. Saintyves'in Manuel de Folklore adlı eserinin Türkçe'ye tercümesidir. Altı fasıldan meydana gelen eserde folklorun çalışma sahası, çeşitli milletlerde folklor çalışmaları, tarifi, antropolojik ilimler içinde yeri vb. konulara değinilmiştir. Eserde folklora romantik bir bakış açısının hakim olduğu görülür. Mesela eserde folklorun sadece fikri aydınlatmaya mahsus bir ilim olmayıp bir sevgi bilgisi olduğu ve folklorun yurt sevgisi aşıladığı tezi savunulur.

İçindekiler: Hâmid Zübeyr Koşaya İthaf, s. 2, Ön Söz (Mütercim tarafından), s. 3, Folklorun çalışma sahası, s. 4, Dil ve Folklor terimleri, s. 6, Müze ve Folklor, s. 8, Müzik Folkloru, s. 11, Muhtelif Uluslarda Folklor çalışmaları, s. 15, Folklor sahasında yeni hamleler, s. 22, Charlety'nin mektubu, s. 24, Folklor veya Halk an'anesi ilminin müdafaanamesi, s. 27, Folklorun sahası, s. 28, Folklorcuların derlemelerine karşı eski nesillerin istihfafı., s. 29, Folklorcu, sadece bir derleyici değil, ayni zamanda bir psikologdur., s. 32, Folklor, sadece fikri aydınlatmağa mahsus bir ilim değildir. O bir sevgi bilgisidir de., s. 34, Sadece Folklor metodu bile yurd sevgisini öğretmeğe sevkeder., s. 35, Bizzat folklor metodu, bizi dünya kardeşliği akidesini tamamile meydana koymağa zorlamaktadır., s. 40, Netice, s. 47, FASIL: I, Folklor, Tarifi ve antropolojik ilimler içinde mevkii, s. 48,

Mebdelerinden zamanımıza kadar Folklorun mevzuu, s. 51, Yazılı olmayan an'ane, s. 63, Folklorun antropolojik ilimler içinde yeri, s. 71, Netice, s. 77, FASIL II, Folklorun sahası ve toplu bir anketin ana bölümleri, s. 79, İhtiyaçların feryadı, s. 80, Toplu anketin ana hatları, s. 89, A. Maddî hayat, s. 90, B. Manevî hayat, s. 91, Sosyal hayat, s. 92, Toplu anket plânı, s. 95, I. Maddî Hayat**:** A. Ekonomik materyal, s. 95, B. İş ve geçim vasıtaları, s. 96, C. Kazanç ve zenginlik, s. 97, II. Manevî hayat, A. Dil: Mahallî lisan veya lugat, s. 97, B. Halk bilgisi ve tatbikatı, s. 98, C. Halk hikemiyatı, s. 98, D. Estetik, s. 99, E. Mistik, s. 99, II. Halk dini veya Allah fikrinin araştırılması, s. 100, III. Sosyal hayat, A. Kan münasebetleri. Aile, s. 101, B. Menşeleri toprağa bağlı camia, s. 102, C. Hususî cemiyetler, s. 103, Folklorun mahrem odası, s. 104, FASIL III, Tasvirî Folklor: Mahallî, mıntakavî ve millî anketler, s. 105, a. Doğrudan doğruya anket ve mahallî monografîler, s. 106, I. Müşahid hakkında, s. 107, II. Habercilerin seçilişi, soruşturma usulü, mahallî lisan bilgisi, s. 111, III. Tahlilî tarif ve tasvir, s. 119, IV. Mahallî bir anketin umumî yazılışı, s. 127, B. Bölge anketleri, s. 129, C. Millî anketler, s. 137, Hulâsa, s. 137, FASIL IV, Mukayese metodunun menşeleri ve folklorun doğuşu, s. 138, I. Vahşilerin masalları ve dinleri ile eski halkların masal ve dinlerinin mukayesesi, s. 141, II. Mukayesenin bütün dünya kavimlerinin dinlerine mümkün olduğu kadar teşmili, s. 146, III. Metodun, etnografyanın bir çok şubelerine tesirli genişlemesi, s. 151, FASIL V, Tarih ve Folklor, s. 162, Tarih metodu ve mukayese metodu, s. 162, I. Romantik devirde Tarih ve Folklor, s. 162, II. Mukayese metodu tarih metoduna zıt düşer mi, s. 173, III. Ölü ve Diri savaşı. Biyolojik metod, s. 179, Netice, s. 187, FASIL VI, Tarih silsilesi ve kronolojik metod, s. 188, I. Tarih kadrosu, s. 189, II. Menşeler, s. 192, İnsan tabiatının ve tarih öncesinin hissesi., s. 192.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde son zamanlarda Etnografya ve Folklor üzerine bir çok yeni eser ve çeşitli ekoller belirmesine rağmen Saintyves'in "Manuel de Folklore" adlı eserinin tercüme edilmesi; a) İlmi sanat haline koymayı bilen bir mütefekkirin, bir edibin elinden çıkması. b) Yazarın ölümünden sonra neşredilmiş, tamamlanmamış bir eser olduğu için daha samimi olması c) Eserde gerçek demokrasinin düsturları saklı olduğu için, idarecilere ve halka rehberlik yapmasının mümkün olması d) Şahsiyetinin kuvvetli tesiri altında kaldığı için

Saintyves'e olan şükran borcunun ödenmek istenmesi gibi dört sebebe bağlanmıştır.

Konu Açıklaması: Folklorun çalışma sahasının "halk ve halk inanışları", "adet ve ananesi" ile "halk edebiyatı" olduğu söylenmiş (s.5). Folklorun "yurt sevgisi" aşılayabileceği (s.35) ve "dünya kardeşliği"ni kurabileceği anlatılmış (s.40). Folklorun "*hakikatte medenileşmiş bir milletteki zihniyetten başka bir şey değildir*" şeklinde tanımı yapılmış (s.61). Folklorun "antropolojik ilimler" içindeki yerine değinilmiş (s.71). Bir anket planı verilmiş (s.95). Tarih ve folklor münasebetine değinilmiş (s.162).

54. ŞİMŞEK, Ahmet Seyfettin
Mensucat Folkloru, İstanbul, Öztürk Basımevi, 99, 151 s., res., 13,5x19,5 cm., Kaynakça var.

Eser, mensucat (tekstil) sahasına ait terimleri konu edinmektedir. İşlenen terimlerin / ürünlerin ne oldukları, nasıl üretildikleri, argodaki karşılıkları, atasözleri ve deyimlerdeki kullanılış şekilleri, rüya tabirlerindeki yerleri ve şiirlerde karşımıza çıkıp çıkmadıkları gibi konulara değinmektedir.

İçindekiler: Ön söz, s.3, Kitabın Hazırlanmasında Faydalandığım Kaynaklar, s.147, Yazarın Tercümei Hali, s.148, Yazarın Eserleri, s.150.

Önsöz (ve/veya Giriş): Şimşek, Mensucat (Tekstil) folklorunun, Folklor Bilimi'nin bir kolu haline gelebilmesi için bu eseri kalem aldığını belirtilmektedir. Önsözde folklorun tarifi "*folklor bir memleket halkının geleneklerini inceleyip o halk topluluğunun yaşayışını, duyuşlarını anlamağa çalışan bir bilim dalıdır.*" yapılıp araştırma alanına değinilmektedir. Terim olarak folklorun teşekkülüne değindikten sonra Avrupa ve Türkiye'de folklor çalışmalarının gelişim seyrine ve çalışmacılara kısaca değinilmektedir.

55. TAN, Nail

Çocuklarımıza Folklor Hazinemizden Seçmeler, Ankara, Kültür Bakanlığı, 1981, 154 s., res., 13,5x19 cm., Kültür Bakanlığı Yayınları: 493, Çocuk Kitapları Dizisi: 36, Kaynakça mevcut.

Kitap, Türk çocuk ve gençlerine folklorik değerlerimizi tanıtmak amacıyla kaleme alınmıştır. Kitapta, atasözleri, deyimler, maniler, halk şairlerinin şiirlerinden örnekler, çocuk oyunları, tekerlemeler, efsaneler ve hikayelerden örnekler bulunmaktadır.

İçindekiler:Önsöz, s. 5, Atasözlerimizden Seçmeler, s. 8, Ölçülü Sözlerimiz, s. 17, Deyimlerimiz ve Hikâyeleri, s. 19, Mânilerimiz, s. 28, Ninnilerimiz, s. 38, Okşamalıklarımız, s. 44, Bilmecelerimiz, s. 46, Yanıltmaca – Şaşırtmacalarımız, s. 58, Yakıştırmalarımız, s. 68, Oyun Tekerlemeleri, Sayışmacalarımız, s. 70, Çocuk Oyunlarımız, s. 77, Masallarımız, s. 86, Efsanelerimiz, Destanlarımız, s. 98, Halk Hikâyelerimiz, s. 106, Fıkralarımız, s. 119, Karagöz – Hacivat Ara Muhaveresi, s. 128, Güreş Şiirlerimiz, s. 135, Halk Oyunlarımızla İlgili Şiirler, s. 138, Halk Şairlerimizin Şiirlerinden Örnekler, s. 143, Faydalanılan Kaynaklar, s. 152.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde "folklor" teriminin halk oyunları ve halk müziği karşılığında kullanılmasının yanlış olduğu vurgulanmaktadır. Yazar, folklorun tanımını şu şekilde yapmaktadır: "Folklor, halkın maddî ve manevî kültürünü ilmî metotlarla araştıran, araştırmalar sonucu elde ettiği bilgileri sınıflandıran, değerlendiren bir ilim dalıdır". Ayrıca önsözde terim olarak folklorun ortaya çıkışı üzerinde durularak, araştırma alanına giren konular sıralanmıştır.

56. TAN, Nail

Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler, 3. bs., İstanbul, Yaylım Matbaası, 1995, 151 s., res., fotog., 24 cm., Kaynakça var.

Kitap içindekiler kısmında altı bölümden oluşuyor görünmesine rağmen yedi bölümden müteşekkildir. Folklora ilk adım atanların temel kavramları ve esasları

öğrenmesi ve derleme yapacak olanların yararlanması amacıyla yazılmış bir eserdir.

İçindekiler: Önsöz, s. 3, Folklorla İlgili Genel Bilgiler, s. 5, Folklorun Tarihçesi, s. 17, Türk Folklorunun Kaynakları, s. 53, s. Folklor Araştırma Metot (Yöntem) ve Teknikleri, s. 77, Türk Folkloru'nun Araştırılması, Tanıtılması ve Yaşatılması Amacıyla Yapılan Önemli Çalışmalar, s. 116, Folklor Eğitimi, s. 142, Yararlanılan Başlıca Kaynaklar, s. 149.

Önsöz (ve/veya Giriş): Ders kitabı şeklinde yazılan eserin I. Baskısının önsözünde aslında Türk Folklor Ansiklopedisi'nin ilk bölümü olarak tasarlandığı, bu yüzden de kaynakların dipnotlar halinde verilmediği belirtiliyor. Kitabın yazılmasındaki amacın okuyucuya temel bilgileri vermek olduğu söyleniyor. Eserin üniversite öğrencileri ile derleme yapacaklar için bir kılavuz niteliğinde olduğu belirtiliyor.

Konu Açıklaması: Folklorun tanımı "*Halkın geleneğe bağlı maddî ve mânevî kültürünü kendine özgü metotlarla derleyen, araştıran, sınıflandıran, çözümleyen ve halk kültürü üzerinde değerlendirmeler yapan bir bilimdir.*" şeklinde yapılmış (s.5). İnceleme alanı ile hangi özelliklere sahip kültürel bir ürünün folklor malzemesi olabileceği ortaya konmuş (s.5). Folklorun amacı ve konuları sıralanmış (s.6). Folklorun diğer bilimlerle olan münasebetine değinilmiş (s.13). Dünyada folklor çalışmaları (s.17) ve Türkiye'de folklor çalışmaları anlatılmış (s.21). Folklor alanında faaliyet gösteren dernekler sıralanmış (s.26). William John Thoms ile Türk araştırmacıların, Ziya Gökalp, Mehmet Fuat Köprülü, Rıza Tevfik'in folklorla ilgili yazıları verilmiş (s.41). Cumhuriyet öncesi (s.53) ve Cumhuriyet dönemine ait folklor kaynakları sıralanmış (s.57).

57. TEZEL, Naki

Türkiye Folklor ve Etnografya Kılavuzu, Ankara, Millî Eğitim Bakanlığı, 1969, 32 s., 16,5x23,5 cm., Millî Folklor Enstitüsü Yayınları: 3,

Kitap, dağınık ve usulsüz folklor derlemelerinin sonuç vermeyeceği görüşünden hareketle, çeşitli folklor dallarıyla ilgilenen kişilere yol göstermek ve onları teşvik etmek amacıyla kaleme alınmıştır.

İçindekiler: Giriş, s. 3; Folklorda Konu, s. 5; Folklorda Usûl, s. 6; Folklorda Amaç, s. 8; Folklorda Maddeler, s. 9; Bölüm I Çevre İle İlgili Bilgiler, s. 10; Bölüm II Ev İle İlgili Bilgiler, s. 11; Bölüm III Ev Eşyası İle İlgili Bilgiler, s. 12; Bölüm IV Zanaatlar ve Mesleklerle İlgili Bilgiler, s. 13; Bölüm V Elbise İle İlgili Bilgiler, s. 14; Bölüm VI Gıda İle İlgili Bilgiler, s. 15, Bölüm VII Âdetlerle İlgili Bilgiler, s. 16; Bölüm VIII İnançlarla İlgili Bilgiler, s. 19; Bölüm IX Bilgi İle İlgili Bilgiler, s. 21; Bölüm X Şiir İle İlgili Bilgiler, s. 23; Bölüm XI Tiyatro Sanatı İle İlgili Bilgiler, s. 25; Bölüm XII Hikâye Ve Masalla İlgili Bilgiler, s. 26; Bölüm XIII Söz İle İlgili Bilgiler, s. 27; Bölüm XIV Müzik İle İlgili Bilgiler, s. 28; Bölüm XV Raks İle İlgili Bilgiler, s. 29; Bölüm XVI Hukuk İle İlgili Bilgiler, s. 30; Kılavuzun Uygulanmasında Gözönünde Bulundurulacak Bazı Noktalar, s. 31.

Önsöz (ve/veya Giriş): Önsözde memleket kültürüne hizmet amacıyla yapılacak çalışmaların en önemlilerinden birinin de folklor maddelerini derlemek olduğu söylenmektedir. Kitabın yazılış amacı ile bölümleri hakkında bilgi verilmektedir.

Konu Açıklaması: Folklorda konunun halka ait olan her şey olduğu; toplumsal karaktere sahip bütün konuların folklorun çalışma alanına girebileceği; "folklor derlemelerinin toplumumuzun geçmişini öğretmesi ve Türk toplumunun inançlarını, ahlâkını, ilmini, edebiyatını göstermesi açısından önemli olduğu" söyleniyor (s.5). Bir folklor derleyicisinin sahip olması gerektikleri şöyle sıralanıyor: Gözlem kabiliyetinin olması, halkın yaşayışını yerinde görmesi, olayları, manevî yaşayışları birbiriyle karşılaştırması, halkı benimsemesi, kendinden sonrakilere yol açması. (s.6). Folkloru konularına, maddelerine göre ayırmanın derleme ve incelemeler sonunda elde edilecek malzemenin bu konulara göre sıralanarak ihtiyaç halinde bunları ter aldıkları arşivden çıkarmada kolaylık sağlayacağı vurgulanıyor ve folklor maddeleri sıralanıyor (s.9).

58. TÜRK HALK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA VE TANITMA VAKFI

Halk Kültürü Konferansları ve Panel, Ankara, Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı, 1997, 93 s., rnk. fotog., 13,5x19,5 cm., Türk Halk Kültürünü Araştırma ve Tanıtma Vakfı Yayın No: 18.

Kitap, Türk Halk Kültürün Araştırma ve Tanıtma Vakfı'nın Yakın Doğu Üniversitesi Rektörlüğü'nün katkılarıyla 20 – 21 Mayıs 1993 tarihleri arasında Lefkoşa'da düzenlediği "Halk Kültürü Konferansları" ile "21. yy'ın Eşiğinde Halk Kültürü-Turzim İlişkileri" konulu panelde yapılan konuşma metinlerinden meydana gelmektedir.

İçindekiler: Sunuş, s. 5; Konferanslar; Cihan Yamakoğlu: Halk Kültürü Temelinde Türk Millî Kültürü veya Millet Olabilmenin Şartları, s. 9; Süleyman Kazmaz: Halk Kültürünün Türk Millî Kültüründeki Yeri, s. 45; Veysel Atacan: Doğu Karadeniz Halk Kültüründen (Slayt Gösterisi), s. 65; Panel, s. 73; Kâmil Toygar: Turizmde Halk Kültürü Değerleri Nasıl Kullanılmalı, Nelerden Faydalanılmalıdır?, s. 75; Erdoğan Saraçoğlu: Halk Kültürü – Turizm İlişkileri Üzerine, s. 81; Mahmut İslâmoğlu: Kıbrıs Türk Kültürü ve Turizm, s. 91; Ahmet E. Uysal: Halk Kültürü Turizm İlişkilerinde Bazı Meseleler Üzerine, s. 93.

Önsöz (ve/veya) Giriş: Sunuş bölümünde 1993 yılında Lefkoşa'da yapılan konferanslar ve panelin gelen istek üzerinen kitap haline getirildiği belirtilmektedir.

Konu Açıklaması: Erdoğan Saraçoğlu, folklorun işlevi konusunda şunları söylüyor: "*Bilindiği gibi, folklor, halk kültürünü araştırıp değerlendirmekle, milletin kültür birliğini sağlayıp, mahallî kültürü önce millî kültür, daha sonra da evrensel kültür haline getirmektedir. Toplumun sosyo-ekonomik dinamikleri, folklorik araştırmalarla aydınlığa kavuşmaktadır.*" (s.81). Yine Saraçoğlu "*Batılı ülkelerde uzun yıllar folklor, bir halkın, çoğunlukla araştırmacının kendi halkının, köylü kültürü anlamına gelmektedir (...) Oysa bugünkü çağdaş anlayışa göre folklor, gelişmişlik dereceleri hesaba katılmaksızın, varolan bütün halkların alt toplumsal tabakalarının sanatıdır.*" diyerek folklorun tarifini yapıyor (s.82).

Saraçoğlu, folklorun bir diğer işlevi oalrak da şunları söylemektedir: "*...folklor, bir ucuyla geçmişe, bir ucuyla günümüze uzanan halk kültürü değerlerimizi araştırıp gün ışığına çıkarırken, bu değerlerin toplum içindeki rollerini de ortaya koymakta, toplumu ayakta tutan dinamikleri belirlemekte ve çağdaş yaratmalara temel olacak estetik odakları harekete geçirmektedir.*". Ayrıca folklorun turizme etkisine de değinmektedir. (s.83).

59. ÜLKÜTAŞIR, M. ŞAKİR

Cumhuriyet'le Birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya Çalışmaları, Ankara, Başbakanlık Basımevi, 1973, 103 s., fotog., 16,5x23,5 cm., Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yayınları: 1, Millî Folklor Enstitüsü Yayınları: 6.

Kitap Cumhuriyet'in ellinci yılı anısına Ülkütaşır tarafından son elli yıl içerisinde üşkemizde yapılan folklor çalışmlarını yansıtmak ve bu konuda kılavuzluk etmesi amacıyla hazırlanmıştır.

İçindekiler: Önsöz, s. 5; Yazarın Biyografisi ve Eserleri, s. 7; Giriş, s. 8; Folklor ve Etnografyanın Konusu, s. 22; Türkiyat Enstitüsü, s. 28; İstanbul Belediye Konservatuvarı, s. 30; Türk Halk Bilgisi Derneği, s. 37; Ankara Etnografya Müzesi, s. 45; Halkevleri, s. 57; Türk Dil Kurumu, s. 75; Ankara Devlet Konservatuvarı, s. 78; İstanbul İnkılâp Müzesi, s. 84; Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Halk Edebiyatı ve Folklor Arşivi, s. 84; Halk Eğitimi Merkezleri Folklor Kolları, s. 86; Bankalar, s. 88; Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, s. 90; Folklor Dernekleri,Okullar; Çalışma ve Yayınları, s. 92; Millî Folklor Enstitüsü, s. 96; Folklor ve Etnografyayla İlgili Yazılara Yer Veren Başlıca Dergi ve Gazeteler, Kılavuz Kitaplar, s. 99; Türk Folkloruna Emek Veren ve Aramızdan Ayrılmış Olan Folklorcularımız, s. 102; Bitirirken, s. 103.

Önsöz (ve/veya) Giriş: Önsöz bölümünde Ülkütaşır, folklorun layık olduğu değeri Cumhuriyet'le bulduğunu, etnografik çalışmaların ise Meşrutiyet devrinde M. Sâti Bey'in Mülkiye'deki dersleri ve bu ders notlarının kitap halinde

yayınlanamsıyla başladığını ifade etmektedir. Giriş bölümünde ise folklorun ortaya çıkışı, tarifleri ve ilk folklor çalışmacılarına kısaca değinmektedir.

Konu Açıklaması: Folklorun "*İnsan faaliyetlerinin, daha çok halk edebiyatı, halk gelenek ve görenekleri gibi 'tamamiyle fikrî ve manevî tezahürlerini' konu olarak alan bir bilim dalıdır.*" şeklinde tarifi yapılıyor (s.18). Folklor kelimesinin yanlış kullanımına değiniliyor (s.22). Williams John Thoms'un Almanların "Volksepas, Volkslied, Volksfet" gibi kelimelerini taklit ederek folklor kelimesini ortaya attığı ifade ediliyor (s.23). Yine folklorun "*... şihaî (anonim) halk edebiyatı, halk musikisi, halk temaşası, halk gelenek ve inançları gibi tamamen fikrî ve manevî tezahürleri, kısacası halkın manevî kültürünü araştıran bir bilim dalıdır*" şeklinde tarifi yapılarak konuları şöyle sıralanıyor: "*Düğün, bayram, cenaze, kandil, çocuk vs. ait halk gelenekleri; cin, peri, büyü, afsun, muska gibi şeylere inanma şeklinde tezahür eden bütün halk itikatları (inançları) ile türküleri, mâniler, bilmeceler, oyunlar, masallar, menkıbeler, atasözleri ve deyimler...*" (s.24). Folklorun tarih, sosyoloji, psikoloji, pedagoji gibi bilimlere malzeme verdiği vurgulanıyor (s.24). Kavmiyyat, Akvamiyyat, İlm-i Akvam, Tasvir-i Akvâm, Budunbilim gibi terimlerle de ifade edilen Etnografya'nın konuları "*...aba, kepenek, sako, ağbani, havuziçi gibi giyim; keçe, kilim, cicim, başlık, tepelik gibi süs eşyası; avcılık hayatı ve av âletleri; çobanlık hayatı; ev eşyası, yapı maddeleri; yaba, düven, kapnı gibi tarım âletleri; halk sanatları (zanaatleri) ve onun meydana getirdiği çeşitli eşyalar; yapılışları bakımından halk sazları hep Etnografya'nın konusu içiçne girer*" şeklinde sıralanıyor (s.25).

60. YILDIRIM, DURSUN

Türk Bitiği, Ankara, Akçağ, 1998, X+326 s., 16x24 cm., Akçağ Yayınları : 275, Kaynak Eserler: 68, Kaynakça var.

Eser, Dursun Yıldırım'ın muhtelif zamanlarda çeşitli dergilerde yayınlanan yazılarından ve konuşmalarından oluşmaktadır. Eserde, Yıldırım folklor terimine karşılık sözlü kültür terimini teklif etmekte ve gerekçelerini ortaya koymaktadır.

İçindekiler: Sözbaşı, s. IX, I. Sonsuzluk, Yaşamak Sanatı ve Tarih, M. Kemal Atatürk'ün Kültür Anlayışı ve Tam Bağımsızlık Stratejisi Üzerine, s. 3, Türk Dünyasına Toplu Bakış, s. 20, Kültürel Açıdan Türk Dünyasının Durumu ve Geleceği, s. 27, II. Sözel Kültür Bilimi Üzerine, Sözlü Kültür ve Folklor Kavramı Üzerine Düşünceler, s. 37, Türkiye'de Folklor Araştırmalarının Gelişme Devreleri, s. 43, Türkiye'de Folklor Hareketlerine Kısa Bir Bakış, s. 61, Türk Folklor Araştırmalarının Problemleri, s. 65, Folklor ve Çağdaş Kültür Modelimiz Üzerine Görüş ve Düşünceler, s. 76, Sözlü Gelenek Kültürü, s. 81, III. Sorunlar / Çözümlemeler, Tarih Yazımı ve Sözlü Ortam Kaynakları, s. 87, Köktürklerde Kağanlık Süreci: Kaldırma, Kötürme ve Oturma, s. 102, Köktürk Çağında Tanrı mı Tanrılar mı Vardı?, s. 112, Köktürk Yazıtlarında Öd Teñri Aymaz, Yag(g)ıl, 'Katıl' Olmaz, s. 124, Coğrafyadan Vatana Geçiş ve Vatan ile Göç Ediş Problemi, s. 134, Türklerin Yılbaşı / Özgürlük Günü Bayramı, s. 145, Türk Kahramanlık Destanı, s. 149, Pamir'de Bir Kırgız Destanı "Olcabay minen Keşimcan", s. 158, Köroğlu Destanı'nın Orta Asya Rivâyetleri, s. 169, Orta Asya Bozkırlarından Urumeli'ne <Türk Sözlü Şiir Sanatının Yayılması Üzerine>, s. 180, Dede Korkut ve Yunus Emre'de Hayat, Tabiat, Tanrı ve Ölüm, s. 196, Azerbaycan Âşık Şâirleri ve Şiirlerinden Örnekler, s. 206, Fıkra Türü, s. 221, Sözel Eleştiri ve "Nasreddin Hoca Bildirileri" Üzerine Birkaç Söz, s. 232, IV. Anı / Söz / Eleştiri, Ayrılıg, Ayrılıg Aman Ayrılıg, s. 239, Şâir, "Kan Yaddaşı" / " Şiir Can Yaddaşı, s. 243, "Payız Düşünceleri" Üstüne Düşen "Büyük Arzular", s. 254, Çuvaşlı Şâir İvanov ve "Narspi"si, s. 259, Molla Velî Vidâdî, s. 264, Molla Penah Vâkıf, s. 266, Samed Vurgun, s. 268, Azerbaycan Mehebbet Destanları, s. 271, Köroğlu Destanı, s. 278, Azerbaycan-Ermeni Edebî Alâkaları, s. 283, Elâzığ Masalları, s. 290, Halk Edebiyatına Giriş, s. 295, Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri, s. 298, Türk Bilmeceler Hazinesi, s. 301, Esir Orta Asya, s. 308, Şeyhî'nin Harnâmesi, s. 311, Ölümünün 650. Yılında Yunus Emre, s. 314, Kaynaklar, s. 320.

Önsöz (ve/veya Giriş): Dursun Yıldırım sözbaşında Türklük bilincini geçmişten günümüze taşıyan bazı Türk ulularından bahsetmiştir. Ayrıca, bir bilim adamının görevi olarak da doğrunun, güzelliğin ve kendi olma erdeminin önemini insanlarımıza kazandırma yolunda mücadele vermek olduğunu söylemektedir.

Konu Açıklaması: Folklor kavramı yerine "sözlü kültür" kavramını kullandığını belirtiyor (s.38). Hangi unsurların sözlü kültür kapsamına alınacağını söylüyor (s.39). Alanın ve bu alana ait malzemenin çağdaş tanımını ifade edecek en doğru terimin sözlü kültür olduğu vurgulanıyor (s.40). Avrupa'da ilk sözlü kültür çalışmalarının ortaya çıkışına değiniliyor (s.40). Sözlü kültür sınıfına giren ürünlerin gruplandırılması yapılıyor (s.41). Sözlü kültürün cevap aradığı sorular sıralanıyor (s.41). Sözlü kültür sahasında ülkemizdeki ilk yol göstericiler olarak Rıza Tevfik, Ziya Gökalp ve Fuad Köprülü zikrediliyor (s.42). Avrupa'da folklor disiplininin doğmasını sağlayan sebepler anlatılıyor (s.43). Türkiye'de folklora yönelişin kökleri olarak XVIII. asırdaki mahallîleşme cereyanı gösteriliyor (s.44). Ahmet Vefik Paşa ile İgnas Kunos arasındaki folklor üzerine yapılan mülakata yer veriliyor (s.50). Türkiye'de folklorun bir ilim şubesi olduğunun anlaşılması Türkçülük hareketine bağlanıyor (s.52). Ziya Gökalp'in (s.52), Fuad Köprülü'nün (s.53) ve Rıza Tevfik'in (s.55) folklor üzerine görüşlerinden bahsedilmiş. Folklor yerine kullanılan terimler sıralanıyor (s.61). Türk folklor araştırmalarının gelişme devreleri anlatılıyor (s.65). Folklorun mahiyeti ile ilgili özellikler sıralanıp anlatılıyor (s.68). Türk folklor araştırmalarında cevapları bulunması gereken ana sorular sıralanıyor (s.66). Folklorun "*...insanoğlunun kimliğini ve geçmişini öğrenme arzu ve ihtirasından kaynaklanarak gelişen bir araştırma alanı, sosyal ve beşerî ilimler arasında yer alan müstakil bir disiplindir.*" şeklinde bir tanımı yapılıyor (s.76). "Lore" un sözlü geleneklerin ürünlerinden ibaret olduğu, öyleyse bizim çalıştığımız malzemenin de "sözlü kültür ürünleri" olmasının icap ettiği, dolayısıyla çalışma alanını "sözlü kültür", çalışma disiplinin de "sözlü kültür bilimi" olması gerektiği vurgulanıyor (s.77). Sözlü kültür araştırıcısının cevaplarını bulması gerektiği sorular sıralanıyor (s.78).

SONUÇ

Halkbiliminin ortaya çıkışının temelinde, Coğrafî Keşifler ve onu izleyen süreç içerisinde Avrupalının "ilkelleri" tanıması ve buna bağlı olarak kendi geçmişini merak ederek ortaya çıkarma isteğinin yatması söylenebilir. Batı insanı ilkellerden yaptığı derlemelerle kendi kültüründe geçmişin izlerini aramıştır. Çalışmalar zamanla topluluğun kendi kırsal kültürü üzerinde yoğunlaşmış ve giderek uluslaşma sürecinde toplumun öz değerlerini ortaya çıkarıcı bir sistem haline gelmiştir. Buna bağlı olarak milliyetçilik akımının da tetiklemesiyle hemen her toplumda bu tür faaliyetler çoğalmış ve bu çalışmalar daha sistemli hale getirilmiştir. İşte bu süreç yeni bir bilim dalının doğmasını sağlamıştır. Her ne kadar Almanya'da "volkerkunde, volkstumskunde, volkskunde" gibi terimler kullanılmış olsa da 1846 tarihinde İngiliz *William John Thoms*'un teklif ettiği "folklor" kelimesi, hemen tüm dünyada kabul görmüş ve bu disiplinin adı olmuştur. Böylece "folklor" tam bir bilim olma yoluna girmiştir.

Türkiye'de de Cumhuriyetin ilanına kadar halkbilimi açısından önemli bazı adımların atıldığı görülür. *Nedim*'le başlayan Mahallîleşme akımının "halkın dili"ni şiir gündemine sokmasının folklora yönelişin köklerini oluşturduğu söylenebilir. XIX. yy. yüzyılda *Esad Efendi*'nin Arap halk edebiyatı örnekleriyle Türk halk edebiyatı örneklerini mukayesesi "karşılaştırmalı folklor araştırmaları" açısından Türkiye'de atılan ilk adım sayılabilir. *Şinasi*'nin atasözlerini topladığı eserinde, atasözlerinin "kaynağı" veya "kaynak kişisi" hakkında bilgi vermesi Türk folklor çalışmalarında kaynak kişiye yönelmede bir ilk olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'de "folklor" kelimesinin sözlü ortamda ilk kullanımı, *Ignács Kúnos* ile *Ahmet Vefik Paşa'*nın konuşması esnasında gerçekleşir. *Mehmet Tevfik,* halk âdetlerini bilinçli olarak "derleyen" ve "gözleyen" bir folklor öncüsüdür. *Ziya Gökalp*, folkloru "sözlü gelenek" olarak değerlendirir ve folklora "kültürel evrim teorisi"nin dayandığı görüşlerden hareketle yaklaşır. *Köprülü* ise "folklor" terimini yazdığı makalede ilk kez kullanır.

Cumhuriyet aydınları folklora yeni bakış tarzlarıyla yaklaşırlar. Bazı kurum ve derneklerde yoğun halkbilimi çalışmaları içine girer. Bu bağlamda "derleme, araştırma ve arşivleme" hız kazanır. Konuyla ilgili pek çok yayın yapılır. Üniversitelerde halkbilimiyle ilgili çalışmaların başlamasıyla da halkbilimi kuramları üzerine çalışmalar yoğunlaşır. Bu çalışmalardan (1923-2005) yola çıkarak varılan sonuçları şöyle sıralamak mümkündür:

1. *Halkbiliminin ortaya çıkışı konusundaki görüşler*: Dünya'da halkbiliminin ortaya çıkışına ilişkin görüşler, Coğrafî Keşifler, Romantizm ve Milliyetçilik akımı ile Sanayi Devrimi sonrası hızla kaybolmaya başlayan kültürel değerlerin korunması faaliyetleri etrafında yoğunlaşmaktadır. Türkiye'de ise Mahallileşme akımı ve Tanzimat'la birlikte gelen batıya açılma politikası ile "halk"ın aydının gündemine girmesi folklora zemin hazırlayan etmenler olarak görülür.

2. *Halkbiliminin adı tartışmaları*: Zaman içerisinde halkbilimi, "folklor", "harsiyat", "halkiyat", "halkbilgisi", "tüzbilim", "manevi etnografya", "sözlü kültür bilimi" olarak adlandırılır.

3. *Halkbiliminin tanımları üzerine görüşler*: Tanımlar "halkbilimi malzemesi" ve "bilim dalı"na yöneliktir. Halkbilimi üzerine yapılan ilk tanımlar onun "manevî kültür ürünlerini değerlendiren bir bilim dalı" olduğu üzerinde yoğunlaşır. Çünkü etnografya ve folklor, etnolojinin alt dalları olarak düşünülür. Bu anlayışa göre etnografya maddî, halkbilimi ise manevî ürünleri değerlendirir. Ancak özellikle 1960'lı yıllardan sonra bu görüşün terk edilmeye başlandığı görülür. Böylece halkbilimi "hem maddî hem de manevî kültür unsurlarını değerlendiren bir bilim" şeklinde tanımlanmaya başlanır. Buna paralel olarak aydın kültürden soyutlanan bir bilim şeklinde algılanan halkbilimi, artık şehirliyi de köylüyle birlikte çalışma konusu içine alır. 1990'lı yıllardan sonra ise özellikle "halk" kavramına yeni yaklaşımlar ekseninde tanımlar yapılır.

4. *Halkbiliminin konusuna yönelik görüşler*: Bu konuda ortaya konan ilk çalışmalar, bu bilim dalının "manevî boyutu"nu ele alır. Ancak bu düşünce zamanla terk edilir ve halkbilimi "maddî kültür unsurları"nı ele almaya başlar. Köyden kente göçün oluşturduğu yeni kültür ortamında halkbilimi, artık "şehir yaşamı"na ait konuları da incelemeye alır.

5. *Halkbiliminin amacı ve işlevi konusundaki görüşler*: Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemde, ilk halkbilimsel çalışmalarda romantik bakış açısının izleri görülür. Folklorun amacı ve işlevi genel olarak "millî kimliği ortaya koyma, birleştirme ve geçmişi tanıyıp öğrenme" görüşleri etrafında toplanır. İlhan Başgöz de folklorun dört işlevini "Protesto" işlevini de ekleyerek beş e çıkarmıştır.

6. *Halkbiliminin metoduna ilişkin görüşler*: Halkbilimi metoduna yönelik ilk çalışmalar, onun "kadrosu"nun tespiti üzerinedir. Folklorun sadece manevî kültür ürünlerini incelemesi gerektiği görüşünün terk edilmesiyle birlikte kadrosuna maddî kültür öğeleri de dahil edilir. Araştırmalarda ağırlıklı olarak "karşılaştırmalı yöntemler"in kullanıldığı görülür. Ancak folklorik öğelerin dinamik bir yapıya sahip olduğunun ortaya konmasından sonra "performans teori"den söz edilmeye başlanır. Ayrıca Türk dünyası incelemelerinde kullanılmak üzere sadece "Türk soyundan kavimlere özgü bir metod"un geliştirilmesi gerektiği de vurgulanır.

7. *Halkbiliminin diğer bilimlerle ilişkisi üzerine görüşler*: Halkbilimi Türkiye'de öncelikle "etnoloji", "sosyoloji" veya "antropoloji"nin bir kolu olarak düşünülür. Aksi görüşler de mevcuttur. Mesela sosyolojinin, folklorun bir kolu olduğu söylenir. Ancak halkbilimi genel olarak etnografya ve etnoloji ile birlikte değerlendirilir. Bu görüşe göre, etnoloji ve folklor etnografyanın alt dallarıdır. Etnoloji, maddî kültür ögelerini değerlendirirken folklor, manevî kültür ürünlerini ele alır. Ancak daha sonra bu anlayış terkedilmiş ama folklorun "etnografya, etnoloji, sosyoloji, edebiyat, psikoloji, ekonometri, tıp, tarih, arkeoloji" gibi birçok

bilimle ortak çalışma alanına, yani disiplinler arası bir yapıya sahip olduğu vurgulanır.

KAYNAKÇA

ALANGU, Tahir, *Türkiye Folkloru Elkitabı*, İstanbul: Adam Yayıncılık, 1983.

ALBAYRAK, Nurettin, *Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: L&M Yayınları, 2004.

ALPTEKİN, Ali Berat, *Taşeli Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.

Ana Britannica, Anatomi Atlası, c. 13.

AZADOVSKİ, Mark, *Sibirya'dan Bir Masal Anası*, çev: İlhan Başgöz, 2. bs., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.

BAYRI, Mehmet Halid, "Ziya Gökalp ve Türk Folkloru", **Türk Yurdu**, C. XXVI, S. 5-6, 1-15 Sonteşrin 1942.

BEYSANOĞLU, Şevket, "Ziya Gökalp'in Halkbilimi Çalışmaları", **Ziya Gökalp**, C. 2, S. 5, Nisan-Ekim 1976.

BORATAV, Pertev Naili, *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, 6. bs., İstanbul: Gerçek Yayınevi, 1992.

Büyük Larousse, c. 12, İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986.

CEVİZCİ, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü,* İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999.

ÇEK, Songül, *1913-1938 Yılları Arası Türk Halkbilimi Tarihçesi,* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002.

ÇOBANOĞLU, Özkul, *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, 2. bs., Ankara: Akçağ, 2002.

DORSON, R. M., *Günümüz Folklor Kuramları*, çev: Nermin Ulutaş, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, 1984.

DURMUŞ, İsmail, "Kitâbiyat", *İslâm Ansiklopedisi,* c. 26, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 2002.

EKİCİ, Metin, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayınları, 2004.

EMEKSİZ, Abdülkadir, "İstanbul Halk Edebiyatıyla İlgili Kitaplar İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1998)", **İstanbul Araştırmaları**, İstanbul, S. 5, 1998.

EVLİYAOĞLU, Sait – Şerif BAYKURT, *Türk Halkbilimi*, 2. bs., Ankara: Ofset Reprodüksiyon Matbaacılık, 1988.

GÖZAYDIN, Nevzat, "Folklor Sözcüğü Üzerine", **Türk Folklor Araştırmaları**, İstanbul, C. 18, No: 351, Yıl: 30.

----------, "Yine Folklor Üzerine…", **Türk Dili**, Ankara, S. 486.

GÜLENSOY, Tuncer, *Türk Halk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2001.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, *Felsefe Ansiklopedisi,* c. 3, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1977.

İslam Ansiklopedisi, c. 9, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1988.

KARADAĞ, Metin – Azat KAYA, *Halkbilimine Giriş*, 2. bs., Balıkesir: Akademi Yayınları, 1995.

KILIÇ, Pınar, *1938-1966 Yılları Arası Türk Folklor Tarihçesi,* (Basılamamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2002.

KORAY, M. İhsan, "Türkiye'de Folklor", Pınar, C. VI, S. 62, Şubat 1977.

KROHN, Julius – Kaarle KROHN, *Halk Bilimi Yöntemi*, çev: Günsel İçöz, Haz: Fikret Türkmen, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1996.

LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi,* c. I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1973.

Mehmed Tevfik, İstanbulda Bir Sene, İstanbul: İletişim Yayınları, 1991.

Meydan Larousse, c. 2, İstanbul.

OĞUZ M. Öcal ve diğerleri, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayıncılık, 2004.

OZANKAYA, Özer, Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu, 1975.

ÖRNEK, Sedat Veyis, *Türk Halkbilimi*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995.

SERNİKLİ, Güner, "Türkiye'de Halkbilimi Üzerine İlk Düşünceler", Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara, 1975.

TAN, Nail, *Folklor (Halk Bilimi) Genel Bilgiler*, 3. bs., İstanbul: Yaylım Matbaası, 1995.

TİMUÇİN, Afşar, *Felsefe Sözlüğü,* 4. b., İstanbul: Bulut Yayınları, 2002.

TOYGAR, Kâmil, "Raife Hakkı (Kesirli) ve 'Folklorun Mahiyeti'", Türk Folkloru Araştırmaları Yıllığı, Ankara, S. 2, 1976, s. 142-146.

TUĞLACI, Pars, *Okyanus Türkçe Sözlük*, c. I, İstanbul: Pars Yayınevi, 1971.

Türk Ansiklopedisi, c. 6, Ankara, MEB, 1953.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, c. 5, İstanbul: Dergah Yayınları, 1982.

Türkçe Sözlük, 10. b., Ankara: Türk Dil Kurumu, 2005.

YARDIM, Emine Seval Yardım, *Menkıbe ve Menakıbnamelerle İlgili Eserler İçin Açıklamalı Bir Bibliyografya Denemesi (1928-1988)*, (Basılamamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1999.

YILDIRIM, Dursun, *Türk Bitiği*, Ankara: Akçağ, 1998.

DİZİN

A

Abrahams, Roger D., 65, 127, 146, 174
Acar, İsmail Hakkı, 202
Acır, Benal, 2
Acıpayamlı, Orhan, 203
Ahmed Muhtar Paşa, 2
Ahmet Vefik Paşa, 23, 269, 270, 308, 309
Akalın, L. Sami, 65, 106, 146, 175
Akbıyık, Abuzer, 204
Akça, Kemal, 29, 52, 264, 266
Aksu, 97, 170
Aktüccar, M. Kerim, 106
Alangu, Tahir, 41, 42, 66, 107, 108, 127, 128, 147, 148, 175, 176, 177, 205, 312
Altuğ, Nevzat, 67, 128
Amerika, 10, 11, 47, 52, 57, 71, 78, 93, 118, 180, 217, 243, 268
Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 101
Antropoloji., 53, 73, 95, 109, 119, 130, 152, 167, 182
Antropolojik Ekol, 46, 86, 158, 159, 189
Antropolojik Metot, 66, 106, 146, 147, 175
Aras, Enver, 67, 177
Arısoy, Süleyman, 178, 179
Aristotales, 6
Arslan, Mustafa, 42, 68, 108, 148
Artun, Erman, 207
Aşkun, Vehbi Cem, 69, 149
Ataman, Sadi Yaver, 43, 69, 70, 129, 150, 151, 179
Atheneum, 52
Avcı, A. Haydar, 211
Avrupa, 1, 10, 13, 15, 26, 27, 30, 31, 32, 41, 44, 45, 50, 51, 55, 57, 61, 80, 93, 111, 118, 159, 214, 215, 216, 226, 235, 242, 253, 266, 288, 289, 300, 308
Ay, Göktan, 212
Aydın (Acıpayamlı), Orhan, 52, 71, 180, 181
Aydın, Ayhan, 181
Aydınlanma hareketi, 11
Aygün Cengiz, Serpil, 43, 52
Azadovski, Mark, 214, 312

B

Bakiler, Yavuz Bülent, 72
Balaman, Ali Rıza, 67, 72, 215
Barbeu, Marius, 73
Bascom, William, 53, 73, 109, 130, 152, 182
Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü, 2
Başgöz, İlhan, 44
Bauman, Richard, 73, 131
Baykurt, Şerif, 216, 243, 313
Bayrak, Mehmet, 74
Ben – Amos, Dan, 53, 74
Bibliyografya, 1, 3, 217, 219, 220, 223, 233, 243, 245, 248, 266, 267, 290, 314
Bibliyoloji, 1
Biyolojik Halkbilimi Kuramı, 16, 229
Boratav, Pertev Naili, 22, 28, 30, 60, 67, 143, 218, 220, 247, 258, 297, 312
Burke, Peter, 44

Bölge Etnolojsi, 55, 82, 133, 185
Bruncard, Jan Harold, 53
budunbilgisi, 52, 58, 260
Bursalı Mehmed Tahir, 2

C

Caferoğlu, Ahmet, 75
Cengiz, Serpil, 76, 110, 153
Ciovanni Battista, 11
Coğrafî Keşifler, 10, 50, 105, 145, 309, 310

Ç

Çekli, Hasan, 76, 183
Çetin, İsmet, 77
Çıkman, Zeki, 224
Çobanoğlu, Özkul, 78, 132, 153, 183, 226, 228, 312
Çok-Kaynaklılık Metodu, 66, 106, 146, 147, 175

D

Dégh, Linda, 78
Değerli, Fikret, 79, 154
dinamik folklor unsurlarının, 148
Doğanç, Ayhan, 79, 184
Dundes, Alan, 20, 54, 79, 83, 112, 154, 156, 185, 236, 237
Dursun Yıldırım, 21, 284, 306, 307
Düzgün, Dilaver, 232

E

Eker, Gülin Öğüt, 234, 235
Ekici, Metin, 44, 54, 80, 111, 155, 235, 237, 288, 312
Elçin, Şükrü, 30, 45, 81, 111, 240, 258, 265, 282
Epik Kanunlar Teorisi, 14, 229
Erciş, Pakize, 132, 184
Erciyes, 67, 85, 100, 116, 123, 162, 177, 193
Erdek, Kenan, 155
Erden, Nezahat, 82
Erdener, Yıldıray, 156, 185
Erıxon, Sigurd, 55, 82, 133, 185
Erkal, Mustafa E., 83, 186
Eroğlu, Türker, 83, 112, 133
Esad Efendi, 21, 309
Etnografya, 2, 28, 52, 57, 60, 61, 62, 69, 71, 88, 96, 102, 103, 106, 114, 118, 120, 122, 124, 125, 135, 136, 139, 151, 161, 179, 180, 191, 192, 193, 195, 198, 199, 200, 206, 210, 216, 232, 234, 243, 246, 258, 272, 275, 287, 299, 302, 305, 306
Etnoloji, 52, 57, 60, 65, 71, 87, 95, 102, 119, 124, 134, 160, 167, 174, 180, 181, 190, 198, 199, 210, 212, 217, 218, 243, 311
Evliyaoğlu, Sait, 243, 313
Evrimsel Halkbilimi Teorisi, 15, 229

F

fakelore, 39, 79, 184, 197
Fındıkoğlu, Z. Fahri, 45, 55, 84, 112, 186, 187, 188, 246
Folklor / Edebiyat, 43, 44, 52, 60, 76, 78, 97, 110, 117, 137, 143, 153, 163, 181, 189, 195

Folklor Postası, 29, 52
Folklora Doğru, 41, 42, 54, 65, 66, 69, 79, 106, 107, 108, 109, 127, 128, 130, 140, 143, 146, 147, 148, 151, 152, 156, 169, 175, 176, 177, 179, 182, 185, 206
folkloristic, 33
Folkmine, 54
Frazer, James, 15

G

GazimihaL, Mahmut R., 84, 188
Gennep, Arnold Van, 16, 28, 218, 219, 247
George Laurence Gomme, 14
Goldsteın, Kenneth S., 248
Golland, Antoine, 10
Gökçeoğlu, Sait, 157, 158
Gösterimci Halkbilim, 42, 68, 108, 149
Gözaydın, Nevzat, 56, 313
Grimm, Jacob, 12
Grimm Kardeşler, 11, 17, 206, 214, 229, 231
Güçlü, Faruk, 189
Gülensoy, Tuncer, 85, 313
Günay, Edip, 134
Günay, Umay, 30, 46, 49, 57, 67, 83, 86, 87, 134, 158, 160, 177, 189, 190, 226, 234, 235, 237, 256, 257, 258, 260, 272
Güneş Mitleri Teorisi, 13, 229
Güney, Eflâtun Cem, 46, 56, 187, 249, 258, 260
Güngör, Kemal, 57, 88, 113, 114, 135, 161, 191
Güvenç, Bozkurt, 250
Güzel, Abdurrahman, 251

H

Hacıyeva, Maarife, 89, 192
Halıcı, Feyzi, 254
Halk Bilgisi, 28, 31, 44, 54, 55, 62, 66, 80, 81, 85, 90, 111, 116, 127, 172, 175, 181, 210, 212, 217, 218, 232, 237, 262, 266, 277, 288, 297, 305, 312
Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 30, 280, 282
halkiyyat, 24, 25
Herder, 11, 14, 17, 23, 36, 41, 50, 107, 214, 229, 231, 232
Heredot, 10
Hınçer, İhsan, 29, 57, 58, 89, 90, 114, 115, 265, 271, 290, 295
Hint Ekolü, 46, 86, 158, 159, 189
Homer Meselesi, 19, 230

İ

İbnü'l Nedîm, 2
İçtimaiyat, 24, 103, 200
İdeolojik Halkbilimi Kuramı, 17
İmamoğlu, İsmet, 58
İpek, Yücel, 116, 162, 193
İstanbul Belediye Konservatuarı, 27
İşlevselcilik Teorisi, 18
İvgin, Hayrettin, 90, 91, 116, 258

J

Johann Tritheim, 2

K

Kaarle Krohn, 14, 268, 269
Kaarle Krohn, 268, 313
Kabaklı, Ahmet, 91
Kaplan, Mehmet, 30, 257, 265
Kara, Çiğdem, 117, 163
Karabaş, Seyfi, 92, 260
Karadağ, Metin, 263, 313
Kartarı, Asker, 59, 92, 135
Kâtib Çelebi, 2
Kaya, Azat, 263, 313
Keşfü'z-Zünun, 2
Kilisli Rıfat, 28
Koray, M. İhsan, 59, 93, 117, 193, 313
Koşay, Hâmit Zübeyir, 55, 82, 133, 185, 186, 266
Köprülüzade Mehmed Fuad, 24, 25, 28
Köktürk, Milay, 2, 68, 108, 148
Krohn, Julius, 14, 268, 313
Kuhn, Adalbert Kuhn, 13
Kúnos, Ignács, 23, 269
Kuram, 6, 8, 14, 19, 140, 168, 178, 203, 231, 239, 250, 285, 286, 287
Kültür Bilimi, 40, 120, 194, 307
Kültür Çevreleri Metodu, 66, 106, 146, 147, 175
Kültürel Evrim Kuramı, 156, 185
Kültürel Evrim Teorisi, 109, 130, 152, 182
Kültürlerarası Çaprazlama Yöntemi, 18, 229
Sabri Kürkçüoğlu, 204

L

La Fontain, 11
Lang, Andrew, 15, 79, 105, 156, 185
Le Utley, Francis, 93, 118
Leo Frobenius, 16
Lescarbot, Marc, 11
Lok Sathiya, 54
Lomax, Alan, 18
Lord Raglan, 16, 18, 227, 229, 231, 236
Lönnrot, Elias, 14

M

Macpherson, James, 11
Mahallîleşme, 21, 50, 51, 104, 105, 144, 145, 309
Malinowski, 18, 19
manevi etnografya, 32, 57, 119, 136, 193, 194, 310
Marxçılık, 6
Masalların Göçü ve Kültürel Ödünçleme Teorisi, 13, 229
Metin Merkezli Halkbilimi Kuramları, 14, 229
Millî Folklor, 2, 30, 42, 44, 48, 49, 50, 53, 54, 57, 58, 60, 62, 63, 65, 68, 73, 74, 77, 78, 80, 83, 87, 89, 90, 93, 94, 104, 108, 109, 111, 112, 115, 118, 122, 127, 131, 132, 134, 137, 139, 144, 146, 148, 153, 154, 155, 160, 163, 165, 166, 172, 174, 183, 184, 190, 192, 194, 200, 234, 235, 237, 270, 272, 274, 275, 291, 295, 302, 305

Millî Folklor Araştırma Dairesi, 2, 270, 272, 274, 275, 291
Millî Mukayese Yöntemi, 38, 94, 137, 163, 164, 286, 287
mitolojik teori, 12
Mit-Ritüel Halkbilimi Kuramı, 16
Mizancı Murad, 2
Montaigne, 10, 214
Montesqieu, 11
Müller, Max, 13

N

Namık Kemal, 21, 22, 298
nazariye, 6, 7

O

Ocak, Haydar, 118, 136, 193
Oğuz, Öcal, 94, 137, 163, 165, 166, 234, 235, 285, 287
Olrik, Alex, 14, 229, 231
Orta, Nedim, 290
Ossiancılık, 11, 214
Owen, M. Trefor, 60, 94
Ozan, Fıtnat, 2

Ö

Öcal, Derya, 47
Örnek, Sedat Veyis, 25, 31, 67, 76, 92, 97, 110, 137, 153, 271, 291, 313
Özalgan, Haluk, 293
Özarslan, Metin, 47, 95, 119, 138, 167, 168
Özdemir, Ahmet, 120, 139
Özdemir, Nebi, 120, 194, 234, 235
Özer, M. Âdil, 295
Özkan, Fatma, 48
Öztelli, Cahit, 96, 121, 168
Öztürk, İsmail, 96, 122, 195
Öztürk, Mutlu, 169
Öztürkmen, Arzu, 296

P

Pamirli, Osman Turgut, 97, 170
Parry, Milman, 19
Performans Teori, 20, 42, 68, 94, 108, 137, 149, 163, 164, 214, 230, 285, 286
Pınar, 24, 29, 59, 93, 117, 193, 313
Poplor, 43, 52
poplore, 39, 79, 184
popüler kültür, 60, 95, 97, 121, 195, 196
Poyraz, Türkan, 2
Propp, Vladimir, 18, 164, 229, 239, 263
Psikoanalitik Halkbilimi Kuramları, 15, 229

R

Raife Hakkı, 28, 314
Ratzel, Friedrich, 16
Rauf Yekta Bey, 27
Rıza Tevfik, 24, 26, 58, 90, 101, 115, 206, 294, 298, 302, 308
Riehl, Wilhelm, 17
Romantizm, 13, 26, 41, 48, 49, 50, 51, 104, 105, 107, 144, 145, 310
Rönesans, 31, 45, 50, 51, 55, 105, 145, 187, 251

S

Sağır, Mukim, 122, 139
Saıntyves, Paul, 76, 275, 298
Sakaoğlu, Saim, 30, 255, 259, 265, 270, 279, 284
Sanayi Devrimi, 47, 310
Santıno, Jack, 97, 195
Sarı, Ergün, 98
Seçkin Kültürün Dibe Batması Kuramı, 17, 229
Seyidoğlu, Bilge, 30
Simone, William E.,, 49
soylu ilkel insan, 10, 214
Soysal, Levent, 140
Sözlü Kompozisyon Teorisi, 19, 20, 230
sözlü kültür, 19, 20, 32, 35, 47, 50, 63, 104, 144, 190, 253, 289, 297, 306, 307, 308, 310
sözlü sanat, 53, 73, 109, 110, 130, 152, 182
statik folklor unsurları, 148
Strauss, Lévi, 18
Sürmen, Erkan, 98, 140

Ş

Şimşek, Ahmet Seyfettin, 300
Şinasi, 21, 22, 59, 281, 309

T

Tan, Nail, 99, 100, 123, 196, 301, 313
TanyoL, Cahit, 100, 141, 142, 170, 197
Tanyu, Hikmet, 101
Tanzimat, 21, 23, 32, 50, 51, 104, 105, 144, 145, 310
Tarcan, Selim Sırrı, 27, 298
Tarihî – Kültürel Halkbilimi Kuramı, 16
Tarihi Yeniden Kurma Kuramı, 14, 229
Tarihî-Coğrafî Fin Okulu, 14
Tecer, Ahmet Kudsi, 171, 198
Tek-Kaynaklılık Metodu, 66, 106, 146, 147, 175
Teodor Benfey, 13
teori, 6, 7, 8, 12, 13, 19, 152, 294, 311
Tezcan, Mahmut, 2, 259
Tezel, Naki, 45, 56, 187, 302
Thompson, Stith, 14, 78, 79, 229, 234, 235, 239
Thoms, William John, 10, 12, 56, 57, 61, 99, 123, 234, 245, 302, 309
Timuroğlu, Vecihi, 60, 143
toplum teorisi, 8
Torun, Ali, 251
Toygar, Kâmil, 171, 314
Tubingen Okulu, 120, 194
Tuğrul, Nurnisa, 2
Türk Dil Kurumu, 2, 7, 14, 28, 29, 59, 203, 268, 297, 305, 313, 314
Türk Dünyası Araştırmaları, 85
Türk Edebiyatı, 2, 45, 81, 91, 111, 207, 252, 256, 265, 283, 313
Türk Etnografya Dergisi, 57, 88, 96, 114, 122, 135, 161, 191, 195
Türk Folklor Araştırmaları, 12, 29, 45, 49, 52, 55, 56, 57, 58, 61, 65, 69, 71, 72, 75, 76, 82, 84, 89,

90, 92, 98, 99, 100, 102, 103, 106, 112, 114, 115, 121, 124, 126, 129, 133, 134, 141, 142, 150, 151, 157, 158, 168, 170, 171, 174, 178, 179, 180, 181, 185, 186, 187, 188, 196, 197, 199, 200, 242, 259, 270, 290, 313
Türk Folkloru, 24, 25, 28, 46, 59, 69, 70, 72, 82, 86, 90, 91, 92, 116, 129, 133, 135, 149, 158, 171, 189, 256, 258, 271, 272, 276, 277, 302, 312, 313, 314
Türk Folkloru Araştırmaları, 24, 28, 46, 86, 133, 158, 189, 313, 314
Türk Halk Bilgisi Derneği, 28, 62, 212, 218, 297, 305
Türk Halk Müziği ve Oyunları, 98, 140
Türk Kültürü, 30, 61, 87, 91, 117, 125, 240, 304
Türk Kültürü Araştırmaları, 30
Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 30, 305
Türk Yurdu, 25, 83, 88, 113, 161, 186, 191, 296, 312
Türkçülük, 23, 24, 50, 104, 105, 144, 145, 242, 308
Türker Acaroğlu, 2, 258, 260, 272, 273, 275, 277
Türkiyat Enstitüsü, 28, 305
Türkmen, Fikret, 30, 268, 269, 271, 313
tüzbilim, 32, 59, 310
Tylor, Sir Edward Burnett, 15

U

Uçi, Alfred, 143
Uygulamalı Halk Bilimi, 120
Uyguner, Muzaffer, 101

Ü

Ülken, Hilmi Ziya, 49
Ülkütaşır, M. Şakir, 60, 61, 62, 102, 103, 124, 125, 172, 198, 199, 200, 305

V

Veliyev, Kâmil, 172, 200
Volksglaube, 50
volkskunde, 55, 56, 59, 61, 235, 240, 309
Volkskunde, 41, 54, 55, 56, 61, 62, 82, 102, 107, 124, 125, 133, 185, 199, 224, 276
Volkslied, 50, 62, 306
Volksseele, 50
Voltaire, 11
Völkerkunde, 49, 56

Y

Yalgın, Ali Rıza, 126
Yapısal Halkbilimi Kuramları, 18, 229
Yazko Edebiyat, 74
Yıldırım, Dursun, 50, 62, 63, 104, 144, 306, 314
Yuhimerizm, 66, 106, 146, 147, 175
Yücel, 118, 136, 193, 284, 285

Z

Ziya Gökalp, 24, 25, 26, 48, 58, 59, 61, 67, 90, 103, 115, 177, 200, 270, 271, 298, 302, 308, 309, 312
Ziya Paşa, 21, 22, 298

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Ordu'da dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini memleketinde tamamladıktan sonra 1998 yılında Kocaeli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde başladığı yüksek öğrenimini 2002 yılında tamamladı. Aynı yıl Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı'nda lisansüstü öğrenimine başladı. 2003 yılında Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevliliğine atandı. Halen bu görevi yürütmektedir.